

FİNANSAL İSTİKRAR RAPORU

2025-I

30 Mayıs 2025

Önsöz

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası olarak finansal istikrara ilişkin konuları yakından izliyoruz ve son gelişmelerin bir özetini yılda iki defa yayımlanan Finansal İstikrar Raporu aracılığıyla kamuoyu ile paylaşıyoruz.

Finansal İstikrar Raporu'nun önceki sayısından bu yana, finansal koşullardaki sıkılık korunurken dezenflasyon süreci devam etmektedir.

Sıkı parasal durumumuzun bir sonucu olarak kredi büyümesi dezenflasyon patikası ile uyumlu seyretmektedir. Finansal piyasalardaki fiyatlamalar politika faiz oranı ve beklentilerdeki gelişmeleri yansıtmaktadır. Politika faizini destekleyici bir araç olarak kullandığımız makroihtiyati çerçevede attığımız adımlar ile yabancı para cinsinden kredi büyümesi yavaşlamış ve parasal aktarım mekanizması güçlendirilmiştir.

Son dönemde finansal piyasalarda yaşanan gelişmelere rağmen, parasal sıkılığın artırılması ve dezenflasyon sürecinin devamı Türk lirası varlıklara olan ilgiyi desteklemiştir. Nitekim, Türk lirası mevduatın payı yüksek seviyelerde istikrarlı seyrini korumuştur. Kur korumalı mevduat bakiyesindeki gerileme devam etmiş ve Merkez Bankası bilançosu üzerindeki riskler önemli ölçüde azalmıştır.

TCMB'nin hızlı reaksiyonu ve kararlı duruşu sayesinde son dönemde yaşanan finansal dalgalanmaların Türkiye'nin ülke risk primi üzerindeki etkisi sınırlı olmuştur. Bunun bir yansıması olarak firmaların ve bankaların yurt dışı piyasalardan borç yenilemeleri yüksek seyretmektedir. Finansal koşullardaki sıkılığın aktif kalitesi göstergelerine yansıması sınırlı kalmıştır. Ayrıca, bankaların ihtiyatlı karşılık politikaları, sermaye ve likidite tamponları risklerin yönetilebilir seviyede kalmasını sağlamaktadır.

Finansal istikrara ilişkin güncel gelişmelerin yer aldığı Finansal İstikrar Raporu'muzun 40'inci sayısının tüm okuyucular için faydalı olmasını dilerim.

Dr. Fatih KARAHAN

Başkan

İçindekiler

I. Genel Değerlendirme	1
II. Küresel Finansal Görünüm	3
III. Finans Dışı Kesim	7
III.1 Hanehalkı Gelişmeleri	7
III.2 Reel Sektör Gelişmeleri	16
III.2.I Kutu: Firma Girişleri ve Kredi Piyasasına Erişim	24
III.2.II Kutu: Reel Sektör Risklilik Gelişmelerine Karşılaştırmalı Bir Bakış.....	27
IV. Finansal Kesim	30
IV.1 Kredi Gelişmeleri ve Kredi Riski	30
IV.1.I Kutu: Kredi Arz Kapasitesi Endeksi	42
IV.2 Likidite Riski	45
IV.2.I Kutu: Reel Getiriler Dolarizasyonu Nasıl Etkiliyor?	51
IV.2.II Kutu: Yatırım Fonlarında Güncel Görünüm	56
IV.2.III Kutu: Katılım Bankacılığında Likidite Yönetimi ve TCMB Uygulamaları	60
IV.3 Faiz ve Kur Riski	63
IV.4 Kârlılık ve Sermaye Yeterliliği	70
IV.5 Kutu: Finansal Piyasaların Etkin İşleyişine Yönelik Atılan Adımlar	77
Kısaltma Listesi	81

I. Genel Değerlendirme

Küresel ticaret politikalarında yaşanan belirsizlikler, piyasalarda oynaklığı artırırken portföy yatırımları olumsuz etkilenmiştir. Küresel ekonomi politikaları belirsizlik endeksi pandemi dönemindeki zirvesinin üzerine çıkmıştır. Jeopolitik gelişmeler ile birlikte ABD doları gelişmiş ülke para birimleri karşısında zayıflarken gelişmiş ülkelerin uzun vadeli tahvil faiz oranları yükselmiştir. Küresel risklere bağlı olarak gelişmekte olan ülkelerin kredi temerrüt takası primleri yükselmiş ve portföy yatırımlarından çıkış gözlenmiştir.

Ticari kredi büyümesi yataya yakın seyir izlerken, mart ayından itibaren büyüme kompozisyonu Türk lirası (TL) lehine gelişmiştir. Sıkı para politikası duruşu ve destekleyici makroihtiyati çerçeve ile ticari krediler büyüme sınırlarıyla uyumlu hareket etmektedir. Yabancı para (YP) ticari kredi büyüme sınırının yüzde 0,5'e indirilmesi, istisnaların kapsamının daraltılması ve mart ayında döviz piyasalarında artan oynaklık YP ticari kredi büyümesini yavaşlatırken, TL ticari kredi büyümesi bir miktar canlanmıştır. Diğer yandan, kredi büyüme sınırından istisna tutulan alanlarda büyüme hızı daha yüksek gerçekleşmektedir. Ticari kredi faizlerinin mevcut seviyesi, finansal koşullardaki sıkılığın sürdüğüne ve ticari kredilerdeki büyümenin ılımlı seyrini koruyacağına işaret etmektedir.

Bireysel kredi büyümesinde bireysel kredi kartı (BKK) ve ihtiyaç kredisi belirleyici olmaya devam ederken, bireysel kredi büyümesi 2025 yılında bir miktar hız kaybetmiştir. Bireysel kredi büyümesinde gözlenen yavaşlamada, sıkı para politikası duruşunun etkili olduğu değerlendirilmektedir. BKK büyümesindeki ivme kaybı öne çıkarken, ihtiyaç kredisi büyümesi kredili mevduat hesabı (KMH) kullanımının etkisiyle daha yatay seyretmiştir. KMH hariç ihtiyaç kredileri ise uygulanan aylık yüzde iki büyüme sınırının altında kalmaya devam etmektedir. Öte yandan, 2024 yılı başından bu yana konut fiyatlarının reel olarak düşmesi, birikmiş konut talebi ve konut kredi faizlerinde gözlenen gerileme, konut kredisinde yıllık büyümenin bir miktar artmasında etkili olmuştur.

Finansal koşullardaki sıkılaşmanın aktif kalitesi üzerindeki olumsuz etkisi sınırlı düzeydedir. Bankacılık sektörü tahsili gecikmiş alacak (TGA) oranındaki ılımlı yükseliş trendi devam etmektedir. Bireysel kredi TGA oranı, ihtiyaç kredisi ve BKK alt segmentlerinde artarken firma kredisi TGA oranı KOBİ kredileri kaynaklı bir miktar yükselmiştir. BKK borçları ile ihtiyaç kredilerine yönelik olarak 2024 yılının son çeyreğinde devreye alınan yapılandırma imkânı bireysel kredi aktif kalitesi görünümündeki bozulmayı kısmen yavaşlatmakla birlikte, ilgili kredilerde risk artışı devam etmektedir. Bankaların krediler ve TGA'lar için bulundurdıkları karşılıklar yüksek seviyede kalmaya devam ederken, bu karşılıklar kredi riskindeki artışın banka bilançolarına yönelik olumsuz etkisini sınırlandırmaktadır.

Reel sektörün finansal borçluluğundaki gerileme devam ederken, borçluluk emsal ülke ortalamasının belirgin altındadır. Mart ayına kadar güçlü seyreden YP kredi büyümesi ile TL varlık tercihi reel sektörün YP açık pozisyonunu artırmıştı. Sonraki dönemde büyüme kısıtının daha sınırlayıcı hale getirilmesi ve YP varlık talebinin artması sonrasında YP pozisyon açığındaki artış durmuştur. Ayrıca, YP açık pozisyonun arttığı dönemde döviz geliri olan firmaların YP kredi içindeki payının yükselmesi açık pozisyon kaynaklı riskleri bir miktar sınırlamıştır. Reel sektörün yurt dışından temin ettiği YP borçlarda yenileme oranları yüzde 140 seviyesinin üzerindeki yüksek seviyesini korumaktadır.

Hanehalkı borcunun milli gelire oranında belirgin düşük seviye korunurken, finansal varlık kompozisyonunda TL cinsi varlıkların ağırlığı artmıştır. Hanehalkı borç kompozisyonunda BKK ve KMH bakiyesinin payı yükselmiştir. Kişi başı borç ve gelire oranla borçluluk, KMH kullanımındaki artışa bağlı olarak ihtiyaç kredilerinde yükselirken, BKK'da gerilemiştir. Sıkı finansal koşulların yanı sıra bireysel kredilerde ortalama vadenin kısalması, borç/gelir uyumsuzluğu yaşayan bireylerin kredi riskinde artışa neden olmaktadır. Kısa vadeli ve teminatsız bireysel kredi segmentlerinde büyümenin devam etmesi bu kredilere yönelik riskleri canlı tutmaktadır. Hanehalkının finansal varlık kompozisyonunda TL cinsi varlıkların ağırlığı artarken, YP mevduat ile kur korumalı mevduat (KKM) ürünlerinin payı azalmaktadır. Ayrıca, varlık kompozisyonunda menkul kıymet yatırım fonu ve bireysel emeklilik fonları gibi alternatif finansal araçların payı artmaya devam etmektedir.

Bankaların TL ve YP likidite tamponlarındaki güçlü görünüm devam etmektedir. Likidite karşılama oranı (LKO) ve kredi mevduat (KM) oranı gibi likidite göstergelerindeki olumlu görünüm korunmaktadır. Mart ayından itibaren finansal sistemdeki fazla TL likidite özellikle yurt dışı yerleşiklerin TL pozisyonlarını azaltmaları nedeniyle hızla gerileyerek TL likidite açığına dönüşmüştür. Nisan ayının ilk yarısına kadar olan dönemde ise yurt içi yerleşiklerin YP varlık talebi, bankaların likit YP varlık miktarını artırmıştır. Mart ve nisan aylarında TCMB tarafından atılan sıkılaştırma adımları TL tercihini desteklemiştir. Gerçek ve tüzel kişi TL mevduat payları son dönemdeki finansal dalgalanmalardan etkilenmekle birlikte yüksek seviyelerini korumaktadır.

Küresel belirsizliklerdeki artışa rağmen, Türk bankalarının yurt dışından temin ettiği YP finansman artmaya devam etmektedir. Küresel belirsizliklerdeki artış, dış borçlanma maliyetleri için bir risk unsuru olmakla birlikte bankaların yurt dışı finansman koşullarına olumsuz etkisi sınırlı kalmıştır. Nisan ve mayıs aylarında vadeleri gelen sendikasyon kredileri yüksek oranlarda yenilenirken, bu kredilerin maliyetlerinde gerileme gözlenmiştir. Bankaların toplam dış borç yenileme oranları yüksek seviyelerde yatay seyretmektedir. Önümüzdeki dönemde uzun vadeli yurt dışı borçlanma maliyetlerinde küresel faktörlerin belirleyici olacağı değerlendirilmektedir.

Son dönemde finansal piyasalarda yaşanan gelişmelerin ve fonlama maliyetindeki artışın banka bilançolarına etkisinin yönetilebilir düzeyde olduğu değerlendirilmektedir. Banka bilançolarında itfa edilmiş maliyet ile izlenen TL menkul kıymet portföyünün yüksek olması sayesinde, TL tahvil faizlerindeki yükselişin bilançolara yansımaları sınırlı düzeydedir. Kredi ve menkul kıymet vadelerinin kısalması da faiz şoklarının banka bilançolarına etkisini azaltmaktadır. Bu çerçevede, bankaların olası faiz şoklarına karşı düzenleme sınırlarıyla uyumlu bir risk görünümüne ve bilanço yapısına sahip oldukları değerlendirilmektedir.

Bankaların kârlılığında toparlanma eğilimi gözlemlenmektedir. 2024 Aralık 2025 Mart döneminde yapılan faiz indirimleri net faiz marjını olumlu etkilerken TL mevduat için tesis edilen zorunlu karşılıklara ödenen faiz/telafi oranının artırılması ve YP mevduat için tesis edilmesi gereken TL cinsinden zorunlu karşılık oranının azaltılması gibi adımlar da net faiz gelirini desteklemiştir. Bu gelişmelerin mart ve nisan aylarında yapılan faiz artışlarının kârlılık üzerindeki olumsuz etkisini dengeleyeceği değerlendirilmektedir. Ayrıca, bankacılık ücret, komisyon ve hizmet gelirlerindeki güçlü seyir de banka kârlılıklarını desteklemeye devam etmektedir. Diğer yandan, krediler için ayrılan karşılık giderlerindeki artış kârlılıktaki iyileşmeyi sınırlandırmaktadır.

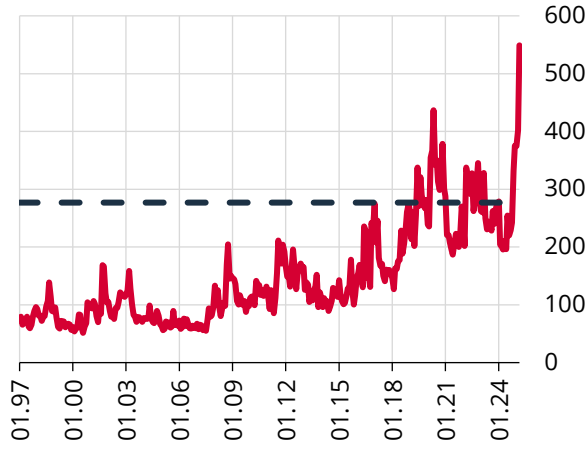
Bankacılık sektörünün sermaye yeterliliğinin yasal sınırların üzerinde ve uzun dönem ortalamasına yakın seyretmesi, sektörün dayanaklılığına işaret etmektedir. Bankaların yurt dışına ihraç edilen sermaye benzeri borçlanma araçları ve kredi risk ağırlıklarının Basel standartlarıyla uyumlu seviyelere getirilmesi sermaye oranlarını desteklemiştir. Bankaların yasal sınırın üzerinde sermaye tamponu bulundurmaya devam etmelerine ek olarak ihtiyati olarak ayırdıkları yüksek serbest karşılıklar, kısa ve orta vadede gerçekleşebilecek olası şokları karşılama kapasitelerini artırmaktadır.

II. Küresel Finansal Görünüm

Yeni gümrük tarifelerine ve artan jeopolitik gerginliklere bağlı olarak küresel makroekonomik konjonktürde belirsizlikler artmış, artan riskler piyasalarda oynaklığa neden olmuştur.

Artan jeopolitik gerginlikler, küresel tedarik zincirinde bozulmalar, arz kaynaklı dışsal şoklar ve son dönemde ABD'nin gümrük vergilerine yönelik kararlarının ardından Ekonomi Politikası Belirsizlik Endeksi pandemi döneminde görülen seviyenin üzerine çıkmıştır (Grafik II.1). Ekonomi Politikası Belirsizlik Endeksi'nde tarihi zirve görülürken, dünya ticaretinde artan kırılganlıklar ve risklere bağlı olarak küresel piyasalarda oynaklık artmış, risk iştahı önemli ölçüde gerilemiştir (Grafik II.2).

Grafik II.1: Ekonomi Politikası Belirsizlik Endeksi (Endeks)

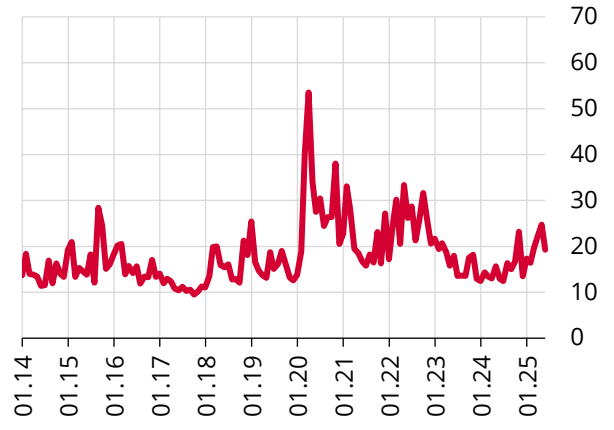

Kaynak: An Index of Global Economic Policy Uncertainty, Davis (2016)

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Kesikli çizgi 12.19–03.25 ortalamasını göstermektedir.

Grafik II.2: VIX Volatilite Endeksi (Endeks)

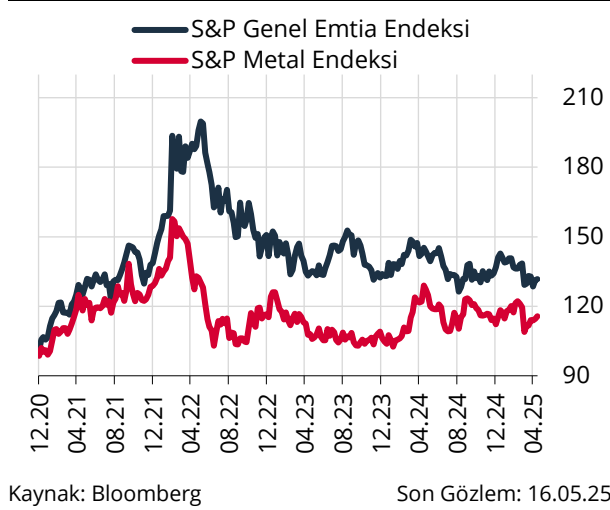
Kaynak: Bloomberg

Son Gözlem: 28.05.25

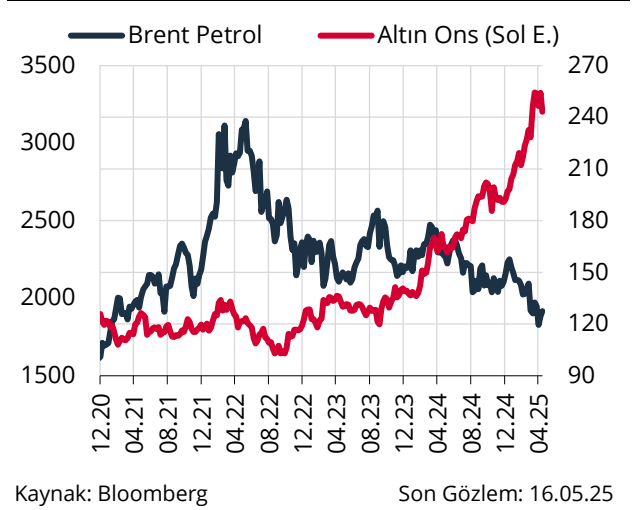
Küresel büyüme görünümündeki yavaşlama beklentisi ile birlikte petrol ve emtia fiyatlarında gerileme izlenmiş, güvenli liman arayışına bağlı olarak altın fiyatında tarihi zirve değeri görülmüştür.

Pandemi sonrasında küresel ekonomideki toparlanmaya bağlı olarak artan petrol ve diğer emtia fiyatları 2022 yılı ikinci yarısından itibaren kayda değer ölçüde gerilemiştir. Metal, enerji ve diğer emtia grubu fiyatları yataya yakın ılımlı seviyelerde seyrederken, bu mal gruplarının küresel ekonomilerde oluşturduğu enflasyonist etki sınırlı kalmıştır (Grafik II.3). Emtia fiyatlarındaki yatay seyrin küresel enflasyon görünümü açısından olumlu etkisi olsa da küresel ticaret dinamiklerindeki belirsizliğin ülkelerin büyüme görünümü üzerinde olumsuz etki oluşturduğu değerlendirilmektedir. Küresel büyümeye yönelik yavaşlama beklentileri, brent petrol fiyatının pandemi öncesi seviyelerine yakınsamasına neden olmuştur. Aynı dönemde artan küresel riskler, ABD tahvillerinde yaşanan satış baskısı, merkez bankaları ile yatırım fonlarının güçlü alımları ile altın fiyatında tarihi zirve değeri görülmüştür (Grafik II.4).

Grafik II.3: Genel Emtia ve Metal Endeksi
(Endeks, 25.12.2020=100)

Grafik II.4: Brent Petrol Endeksi ve Altın Fiyatı
(Endeks, 25.12.2020=100; Ons/ABD Doları)

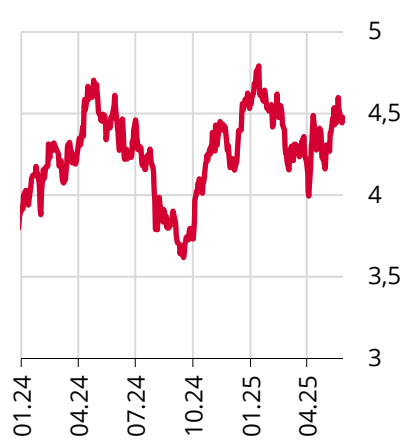
ABD doları küresel ölçekte zayıflarken, ABD uzun vadeli tahvil faizleri yükselmiştir.

Son dönemde ABD'nin ithal ürünlere yönelik gümrük vergisi kararları ABD'nin ekonomik büyümesini ve enflasyon görünümünü negatif etkilemiş, uygulanan yeni ticaret politikalarının ABD'ye yönelik ekonomik ve ticari riskleri artırmasından dolayı ABD doları küresel ölçekte zayıflamıştır (Grafik III.5). Bu gelişmeler ile birlikte ABD tahvillerinden belirgin bir çıkış yaşanmış, mart ayı sonrasında 10 yıllık tahvil faizleri kısmen gerilese de yüzde 4 üzerindeki seyrini korumuştur (Grafik II.6). Jeopolitik gelişmelere bağlı olarak Avrupa'da artması öngörülen savunma harcamaları ve buna bağlı olarak genişlemesi beklenen kamu bütçe açığı Avrupa tahvillerinde satışı hızlandırırken, tahvil getirileri yükselmiş ve euronun değerlenmesine neden olmuştur. Japonya'nın enflasyon görünümünde yukarı yönlü beklentilere ve para politikasındaki sıkılaşmaya bağlı olarak Japonya tahvil getirilerinde de yükseliş görülmüştür. ABD'nin uyguladığı ek ithalat vergisinden en çok etkilenmesi beklenen Çin'in ekonomik büyüme görünümü olumsuz etkilenmiş, bu durumun Çin'in tahvil getirilerindeki ve ekonomik büyüme beklentilerindeki zayıf seyrin devam etmesine neden olduğu değerlendirilmiştir (Grafik II.7).

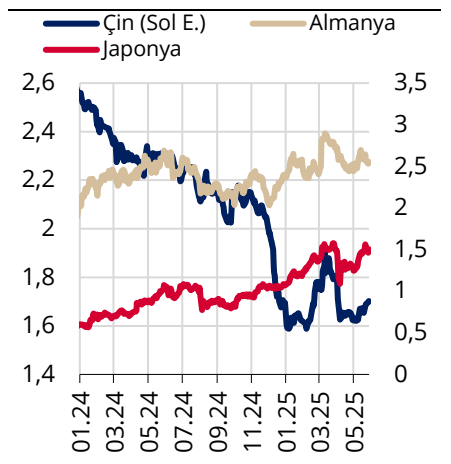
Grafik II.5: ABD Dolar Endeksi (Nominal, Ocak 2006=100)

Grafik II.6: ABD 10 Yıllık Tahvil Getirisi (%)

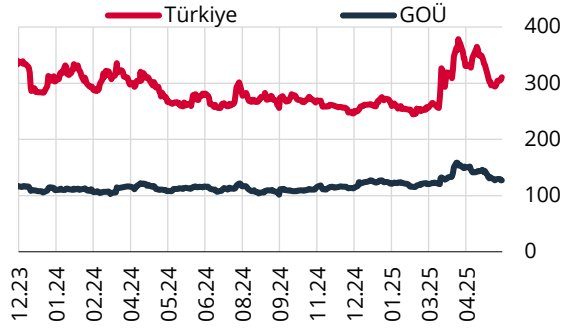
Grafik II.7: Diğer Ülkelerin 10 Yıllık Tahvil Getirileri (%)

Gelişmekte olan ülkelerin (GOÜ) kredi temerrüt takası (CDS) primleri yükselirken ima edilen döviz kuru oynaklığında sınırlı artış olmuştur.

Küresel ticaret politikalarına ilişkin süregelen belirsizlikler, son dönemde atılan korumacı adımlar nedeniyle artmış, küresel ekonomi ile finansal piyasalar üzerindeki riskler belirginleşmiştir. Küresel ticaret dinamiklerindeki artan belirsizliklerden GOÜ'ler olumsuz etkilenirken GOÜ'lerin genelinde artan risklerin yansıması olarak CDS primleri bir miktar yükselmiş fakat son dönemde geçmiş seviyesine yakınsamıştır (Grafik II.8). Artan küresel risklere rağmen GOÜ'lerde ima edilen döviz kuru oynaklığında kısmi bir artış olmuş, Türkiye'nin kur oynaklığı kısa süreli yükselse de GOÜ ortalamasına yakınsamıştır (Grafik II.9).

Grafik II.8: Kredi Temerrüt Takası (CDS) Primleri (Baz Puan)

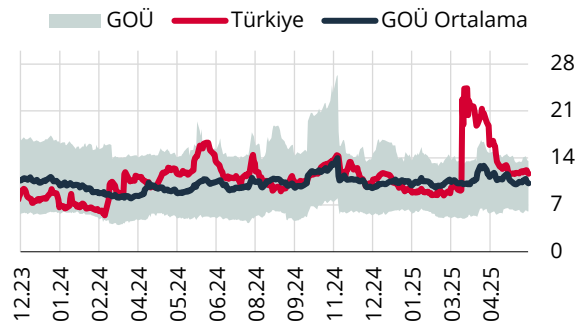

Kaynak: Bloomberg

Son Gözlem: 28.05.25

Dipnot: Gelişmekte olan ülkeler arasında Brezilya, Şili, Kolombiya, Meksika, Polonya, Filipinler, Malezya, G. Afrika, Endonezya, Romanya, ve Macaristan yer almaktadır.

Grafik II.9: Opsiyonların İma Ettiği Kur Oynaklığı (1 Ay)

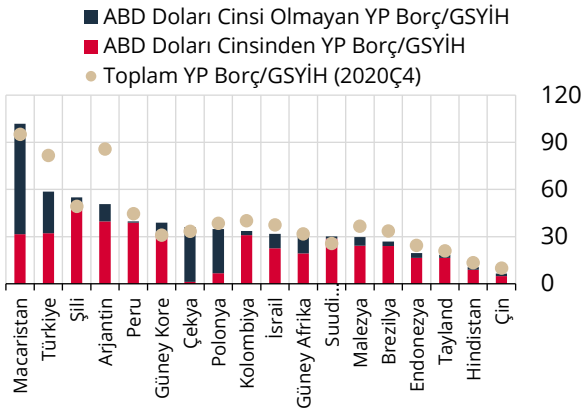
Kaynak: Bloomberg

Son Gözlem: 28.05.25

Son dönemde artan küresel risklere bağlı olarak GOÜ'lerden önemli miktarda fon çıkışı gerçekleşmiştir.

GOÜ'lerin YP cinsi borcunun gayrisafi yurt içi hasılaya (GSYİH) oranı 2020 yılı seviyelerine yakın seyretmekle birlikte Türkiye'nin YP Borç/GSYİH oranı önemli ölçüde gerilemiştir. GOÜ'lerin geneline bakıldığında, YP cinsi borçlanmada ABD dolarının önemli bir paya sahip olduğu görülmektedir (Grafik II.10). Bu dikkate alındığında, son dönemde zayıflayan ABD dolarının Türkiye'nin ve GOÜ'lerin YP borç kompozisyonunu ve maliyetlerini olumlu etkileyeceği değerlendirilmektedir. Ayrıca, son dönemde küresel ekonomik görünümdeki belirsizlikler ve ABD'nin koyduğu ek ithalat vergilerine ve GOÜ'lerin ihracat beklentilerinde oluşan risklere bağlı olarak GOÜ piyasalarına yönelik risk iştahı azalırken, tahvil ve hisse senedi piyasalarından portföy çıkışı görülmüştür (Grafik II.11).

Grafik II.10: GOÜ'lerin YP Borç/GSYİH Dağılımı (%)

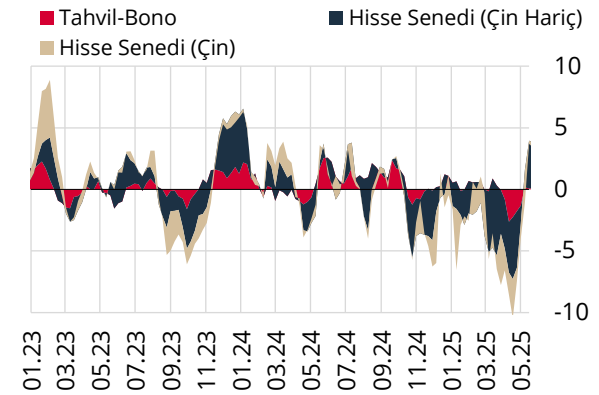

Kaynak: IIF

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: YP borç reel sektör, kamu ve finansal sektörün YP cinsinden borcunu içermektedir.

Grafik II.11: GOÜ'lere Yönelen Haftalık Fon Akımları (4 Haftalık Ortalama, Milyar ABD Doları)

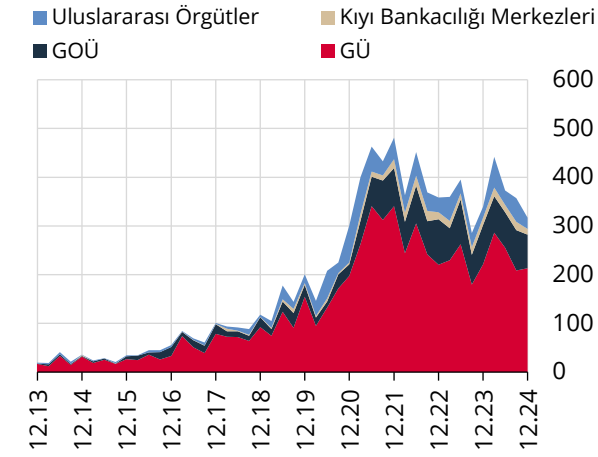
Kaynak: Bloomberg

Son Gözlem: 16.05.25

Gelişmiş ülkeler (GÜ) sürdürülebilirlik temalı borçlanmalarda en yüksek payı almaya devam ederken borç kompozisyonunda kredinin ağırlığı yükselmiştir.

Sürdürülebilirlik temalı borçlanmalarda artış eğilimi yerini yatay bir seyre bıraksa da mevcut Rapor dönemindeki borçlanma yüksek seyrini korumaktadır. Sürdürülebilirlik temalı borçlanmalarda GÜ'ler en yüksek paya sahip olmaya devam ederken GÜ'lerin toplam içindeki payı önceki Rapor dönemine göre bir miktar gerilemiştir (Grafik II.12). Sürdürülebilirlik temalı borçlanmalarda hem GÜ'ler hem de GOÜ'ler borç kompozisyonunda çeşitlendirmeye giderken son dönemde banka kredilerinin ve tahvil ihraçlarının arttığı görülmektedir (Grafik II.13).

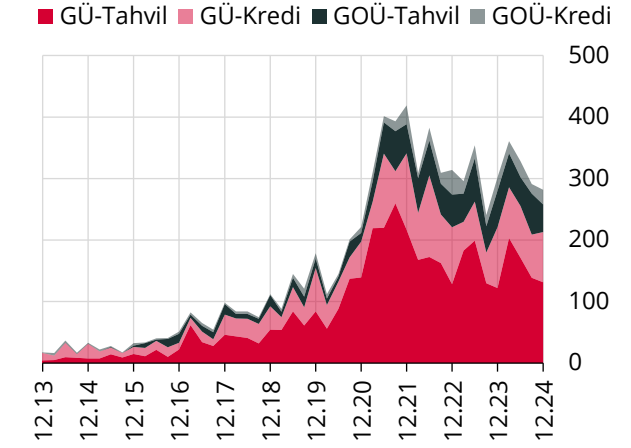
Grafik II.12: Çevresel, Sosyal ve Yönetişim Temalı Borçlanma (Milyar ABD Doları)

Kaynak: IIF

Son Gözlem: 2024Ç4

Grafik II.13: Çevresel, Sosyal ve Yönetişim Temalı Tahvil İhraçları ve Banka Kredileri (Milyar ABD Doları)

Kaynak: IIF

Son Gözlem: 2024Ç4

Dipnot: GOÜ, GÜ, kıyı bankacılığı merkezleri, sırasıyla 141, 35 ve 24 farklı ülkenin toplamından oluşmaktadır. Ülke listeleri hakkında detaylı bilgiye IIF kurumsal internet sitesinde yer alan Sürdürülebilir Borç Ekranı başlığından ulaşılabilir. Çevresel, sosyal ve yönetim temalı borçlanma hem tahvil hem de banka kredisi olarak sağlanabilmekte olup Grafik II.1.13 bu kırılımı GÜ ve GOÜ'ler için detaylı olarak incelemektedir.

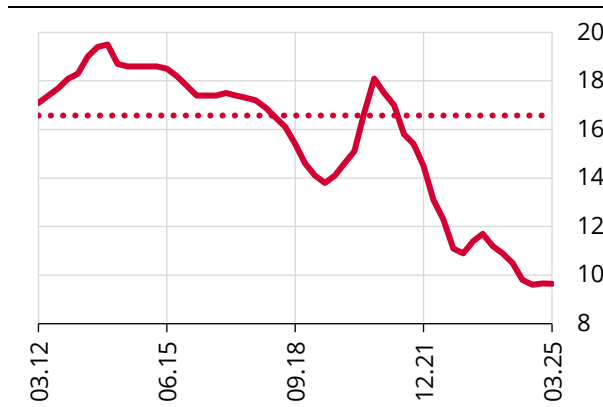
III. Finans Dışı Kesim

III.1 Hanehalkı Gelişmeleri

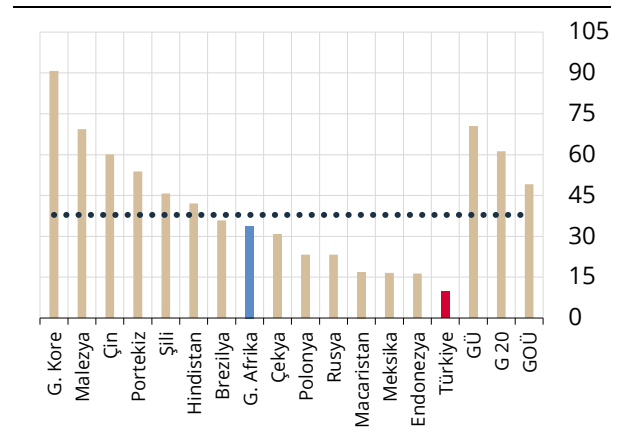
Hanehalkı borçluluğu gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ortalamalarının belirgin altında kalmaya devam etmektedir.

2025 yılının ilk çeyreğinde Türkiye'de hanehalkı borcunun GSYİH'ye oranı yüzde 9,6 ile emsal ülke değerleri ve 2012-2022 dönemindeki ortalamasının belirgin altındadır (Grafik III.1.1 ve Grafik III.1.2). Son yıllarda borçluluk oranında görülen gerilemede nispeten yüksek seyreden nominal milli gelir büyümesi ve bireysel kredilere yönelik uygulanmakta olan makroihtiyati politika çerçevesinin etkili olduğu değerlendirilmektedir.¹ Bireysel kredilere yönelik uygulanan makroihtiyati tedbirlerin yanı sıra sıkılaşan finansal koşullar borç artışını sınırlamaktadır. Finansal koşulların sıkılaşmasını koruduğu bu dönemde bireysel borçluluğun diğer ülkelere kıyasla oldukça düşük olması hanehalkı borcu kaynaklı risklerin yönetilebilir olduğunu göstermektedir.

Grafik III.1.1: Türkiye'de Hanehalkı Borçluluğu (Borç/GSYİH, %)

Grafik III.1.2: Emsal Ülkelerin Hanehalkı Borçluluğu (Borç/GSYİH, %)

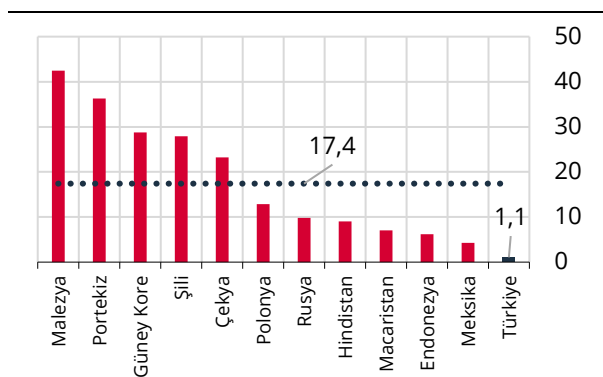

Kaynak: BIS

Son Gözlem: 2024Ç3

Dipnot: Hanehalkı borçluluğu (hanehalkı ve hanehalkına hizmet eden kâr amacı olmayan kuruluşların borçlanma senetleri ve kredilerinin toplamı)/GSYİH oranı olarak hesaplanmaktadır. Grafik III.1.1'de kesikli çizgi ilgili serinin 2012-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir. Türkiye'nin 2024 Ç4 ve 2025 Ç1 verisi Tablo III.1.1 ile tahmin edilmiştir. Mavi renk ile gösterilen ülke örneklemde medyan borçluluğa sahiptir. Grafik III.1.2'de kesikli çizgi ilgili örneklem 2024 yılı üçüncü çeyrek ortalamasını göstermektedir.

Grafik III.1.3: Konut Kredilerinin GSYİH'ye Oranı (%)

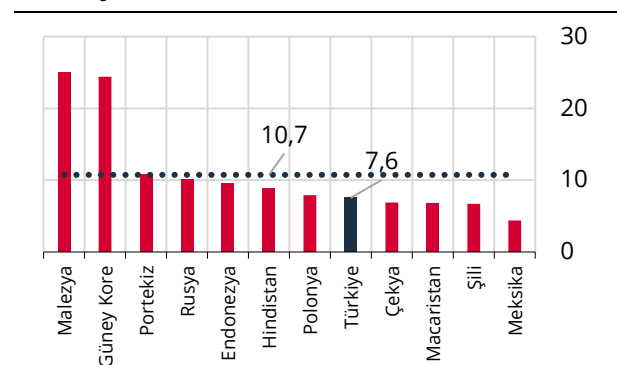

Kaynak: IMF WEO, Global Economy

Son Gözlem: 12.24

Dipnot: Oran, güncel toplam konut kredisi ve konut hariç bireysel kredi bakiyesinin 2024 yıl sonu tahmini GSYİH'ye bölünmesiyle hesaplanmıştır. Yatay çizgiler seçili ülkelerin ortalama değerleridir. Konut hariç bireysel kredi bakiyesi; konut kredisi hariç hanehalkına kullanılan diğer tüm kredi türlerini (BKK, taşıt kredileri, öğrenci kredileri gibi) içermektedir.

Grafik III.1.4: Konut Hariç Bireysel Kredilerin GSYİH'ye Oranı (%)

¹ İhtiyaç, konut ve taşıt kredilerine ilişkin BDDK düzenlemeleri ile TCMB tarafından uygulamaya alınan kredi büyüme sınırları söz konusu makroihtiyati politika çerçevesinin etkinliğine önemli katkı sağlamıştır.

Borçluluk alt kırılımda incelendiğinde, konut kredilerinin GSYİH'ye oranı emsal ülkeler ortalamasına göre oldukça düşük seviyedeysen, konut hariç bireysel kredilerin GSYİH'ye oranı ise emsal ülkeler ortalamasının altındadır (Grafik III.1.3 ve Grafik III.1.4). Konut kredilerine yönelik uygulanan makroihtiyati düzenlemeler ve konut kredisi faiz oranlarının yüksek seyretmesi konut kredisi payının azalmasında etkili olmuştur. Ayrıca, Türkiye'de konut kredilerinde uzun vade imkânının gelişmiş ülke uygulamalarına göre daha sınırlı olması ve konut satışlarının ağırlıklı olarak ipoteksiz satış ile yapılması gibi faktörler konut kredisi borçluluğunun diğer ülke ortalamalarının belirgin altında kalmasında rol oynamıştır.

Tablo III.1.1: Hanehalkı Finansal Yükümlülükleri

	03.24		09.24		03.25		3 Aylık Büyüme (Yıllıkla.)	Yıllık Büyüme
	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı		
Toplam Yükümlülük	3.224	10,5	3.736	9,5	4.496	9,6	36,4	39,5
Konut Kredisi	512	1,7	539	1,4	628	1,3	29,5	22,7
Taşıt Kredisi	102	0,3	90	0,2	80	0,2	-35,9	-21,9
İhtiyaç Kredisi	1.130	3,7	1.350	3,4	1.641	3,5	41,9	45,3
KMH	225	0,7	380	1,0	537	1,1	71,5	138,2
İhtiyaç (KMh hariç)	904	2,9	970	2,5	1.104	2,3	29,8	22,1
BKK	1.433	4,7	1.695	4,3	2.069	4,4	37,3	44,3
Taksitli BKK	616	2,0	573	1,5	703	1,5	28,7	14,1
Taksitsiz BKK	817	2,7	1.122	2,9	1.365	2,9	42,1	67,2
VYŞ Alacakları	47	0,2	62	0,2	79	0,2	79,6	67,4

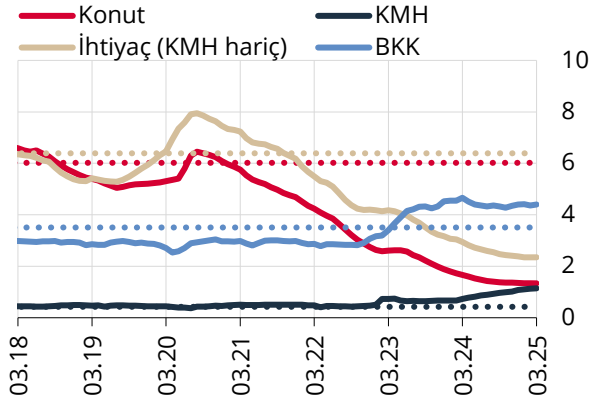
Kaynak: TCMB, BDDK, TOKİ, Yazar Hesaplamaları

Dipnot: Yükümlülükler TGA'ları da içermektedir. Finansman şirketleri dâhildir. 2025 yılı birinci çeyrek GSYİH tahmini değerdir.

Hanehalkı finansal yükümlülüklerindeki artışta BKK ile KMh belirleyici olmaktadır.

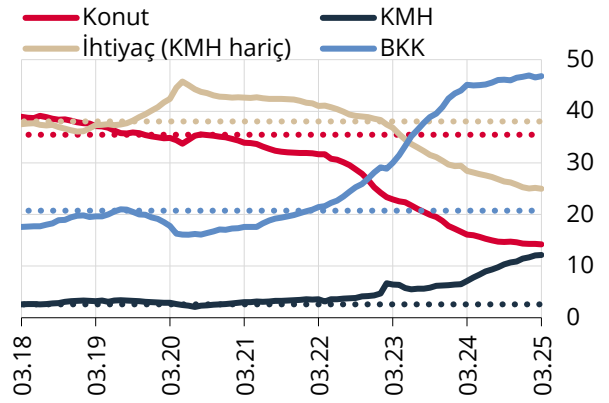
Son yıllarda yüksek seyreden tüketici enflasyonu, dijitalleşme kaynaklı kullanım kolaylıkları, ödemelerde nakit kullanımının azalması kart kullanımının yaygınlaşması gibi faktörler kredi kartı bakiye büyümesini desteklemeye devam etmektedir. Tüketicilere kısa vadeli ihtiyaçları için kolay erişilebilir finansman imkânı sağlayan ve mart ayı sonuna kadar herhangi bir büyüme sınırına tabi olmayan KMh kullanımı da güçlü seyrini sürdürmüştür (Tablo III.1.1). Böylece, KMh bakiyesinin GSYİH'ye oranında artış eğilimi devam ederken BKK büyümesinin yavaşlaması sonrasında BKK bakiyesinin GSYİH'ye oranı yatay seyir izlemektedir. (Grafik III.1.5). Mart ayı sonundan itibaren eğitim harcamaları ile üç ve daha az taksitli KMh kullanımları hariç kullanımlar kredi büyümesine dayalı zorunlu karşılık düzenlemesine dâhil edilmiştir. Bu karar ile KMh büyümesinde dengelenme beklenmektedir. Bununla birlikte, şubat ayında BDDK tarafından ihtiyaç kredilerinde tutara göre vade kısıtı düzenlemesinde vadeye esas kredi tutarları güncellenmiştir.² Söz konusu değişiklik ile ihtiyaç kredisi başvuru tutarlarında artış beklenmekle birlikte, toplam bakiye büyümesi aylık yüzde 2 kısıtına tabi olduğu için ilgili değişikliğin hanehalkı yükümlülük kompozisyona etkisinin sınırlı olması beklenmektedir.

² İhtiyaç kredilerinde genel vade sınırı; kredi tutarı 125.000 TL ve altındaki krediler için 36 ay, 125.000-250.000 TL arası krediler için 24 ay, 250.000 TL üzeri krediler için 12 ay olarak belirlenmiştir.

Grafik III.1.5: Hanehalkı Finansal Borçlarının GSYİH'ye Oranı (%)

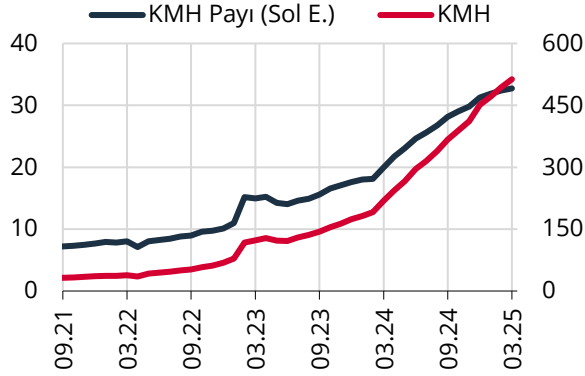
Kaynak: TCMB, BDDK, TÜİK

Dipnot: Yükümlülükler TGA'ları da içermektedir. 2025 yılı birinci çeyrek GSYİH tahmini değerdir. Kesikli çizgiler ilgili serilerin 2012-2022 yılları ortalama değerleridir.

Grafik III.1.6: Hanehalkı Finansal Borçlarının Dağılımı (%)

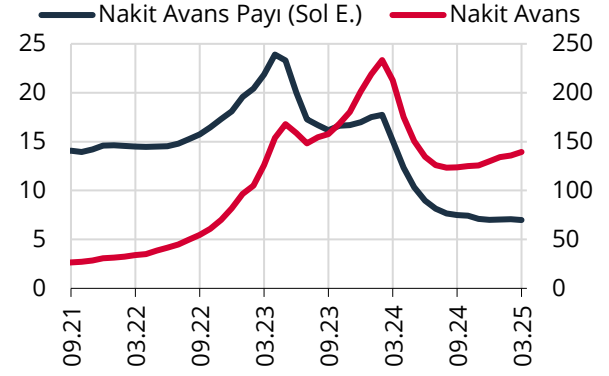
Son Gözlem: 03.25

Konut kredilerinin 2012-2022 döneminde yaklaşık yüzde 36 olan bireysel kredilerdeki payı yüzde 14'e kadar gerilemiştir. Toplam BKK ise bireysel kredilerde yüzde 47'ye ulaşan payı ile ihtiyaç kredilerini geride bırakarak en yaygın kullanılan segment olmuştur. Son dönemde kullanımı yüksek seyreden KMH ürününün bireysel kredi kompozisyonunda payı yüzde 12'ye ulaşmıştır (Grafik III.1.6). İhtiyaç kredisindeki KMH payı ise yüzde 32'nin üzerine çıkmıştır. 2024 yılında alınan önlemlerin etkisiyle nakit avans bakiyesinin BKK borcu içinde hızla gerileyen payı mevcut Rapor döneminde düşük seviyelerde yatay seyretmektedir (Grafik III.1.7 ve Grafik III.1.8).

Grafik III.1.7: KMH'ların Dönemsel Gelişimi (Milyar TL, %)

Kaynak: BDDK

Dipnot: "KMH Payı", gerçek kişi KMH'ların ihtiyaç kredilerindeki payını verirken; "Nakit Avans Payı" nakit avansların toplam BKK borcuna oranıdır.

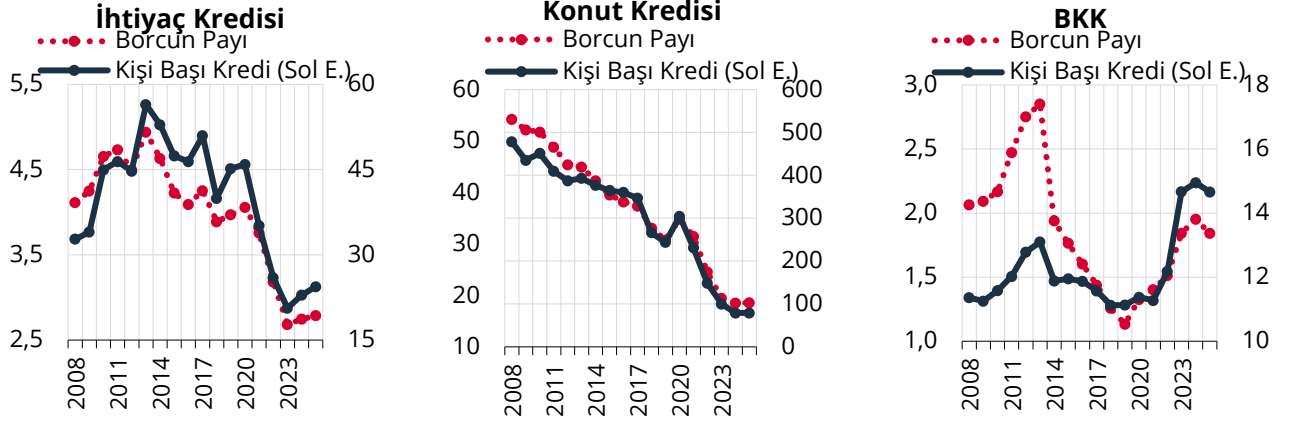
Grafik III.1.8: Nakit Avansların Dönemsel Gelişimi (Milyar TL, %)

Son Gözlem: 03.25

BKK'ya ilişkin kişi başı reel borç ve bu borcun kişi başı gelire oranı gerilemiştir.

Konut kredilerinde kişi başı reel borç tutarı tarihsel olarak en düşük seviyeye gerilemiştir. 2023 yılına kadar gerileme eğiliminde olan ihtiyaç kredilerinde kişi başı borç tutarı ise KMH kullanımının artmasıyla birlikte 2024 yılından itibaren bir miktar artmıştır. Diğer yandan, BKK'da kişi başı borç bakiyesi ve bu tutarın kişi başı gelirdeki payında 2020 yılından itibaren gözlenen yükselişin son dönemde bir miktar düşüşe döndüğü gözlenmektedir. İlgili dönemde ödeme teknolojilerindeki gelişmeler ve yüksek enflasyon ortamında nakit taşıma maliyetinin artması nedeniyle ödemelerde kart kullanımının yaygınlaşmasının ve ihtiyaç kredisindeki büyüme kısıtlarının bireyleri BKK kullanımına yönlelmesinin 2024 yılına kadar BKK'da kişi başı borç tutarının artmasında etkili olduğu değerlendirilmektedir (Grafik III.1.9). Bireylerin borçlarının gelirleri ile orantılı yapıda olmasının hanehalkı borç ödeme performansına yönelik riskleri sınırlandırdığı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, ortalama gelir üzerinden yapılan bu değerlendirmenin borçlu kişilerin gelir profili ve dağılımına göre farklılaşabileceği de not edilmelidir.

Grafik III.1.9: Tüketici Kredilerinde Kişi Başı Borç Bakiyesi ve Borcun Kişi Başı Kullanılabilir Gelirdeki Payı (% , Reelleştirilmiş Bin TL)

Kaynak: BDDK, TÜİK

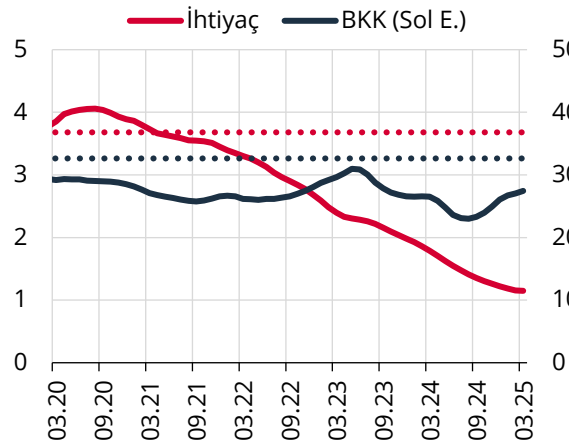
Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Kesikli çizgiler, borcun kişi başı kullanılabilir gelirdeki payını göstermektedir. Kişi başı kredi, ilgili kalemdaki toplam kredi bakiyesinin banka bazında tekilleştirilmiş kişi sayısına bölünmesi ile hesaplanmıştır. Kişi başı kredi tutarı TÜFE ile reelleştirilmiştir. Reel gelirin 2024 ve 2025 yılında değişmediği varsayılmıştır. Hanehalkı Tüketici Eğilim Anketi'nden elde edilen kişi başı kullanılabilir gelir maaş, ücret, kira vb. gelirlerden haneler arası transferlerin (nafaka dâhil) ve vergi ödemelerinin çıkarılmasıyla hesaplanmaktadır.

Bireysel kredi alt kalemlerinde ortalama vadeler genel olarak gerilemektedir.

İhtiyaç kredilerinde uygulanmakta olan tutara göre vade düzenlemesinde yaklaşık üç yıldır tutar kırımlarının güncellenmemesi nedeniyle ortalama vadeler gerileme eğiliminde olmuştur. Bu kapsamda, ihtiyaç kredilerinde ortalama vade 11,5 ay ile uzun dönem ortalamasının oldukça altındadır (Grafik III.1.10). Vadeye esas tutarların 2025 yılı şubat ayında güncellenmesinin ihtiyaç kredileri ortalama vadesi üzerinde bir miktar yukarı yönlü etkiye bulunması beklenmektedir. Elektrikli araç satışları hariç taşıt kredilerinde vadeye esas kredi değer oranlarının ve azami vadelerin 2022 yılı şubat ayından bu yana değişmemesi nedeniyle taşıt kredilerinde ortalama vade gerilemeye devam etmektedir. Konut kredilerinde ise devam eden makroihtiyati uygulamalar ve yüksek faiz oranları nedeniyle ortalama vade bir miktar gerilemekle birlikte halen 107 ay ile uzun dönem ortalamasının üzerinde seyretmektedir (Grafik III.1.11).

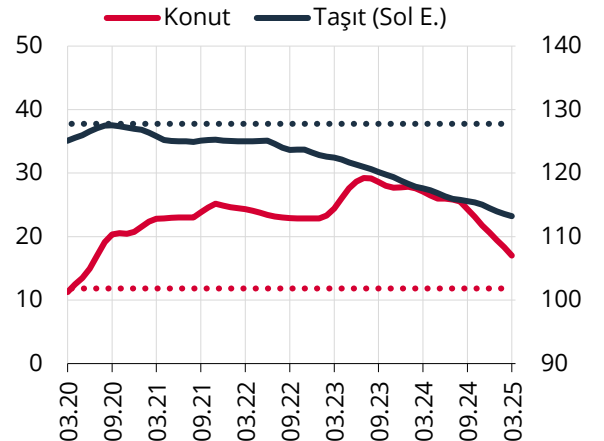
Grafik III.1.10: Bireysel Kredi Alt Kalemlerinde Ortalama Vade (Ay)

Kaynak: TCMB

Dipnot: Ortalama vade hesaplaması orijinal vadeli stok kredi bakiyelerinde kalan tutar üzerinden yapılmıştır. Serilerin üç aylık hareketli ortalaması gösterilmektedir. Kesikli seriler ilgili renkteki serilerin 2012-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Grafik III.1.11: Bireysel Kredi Alt Kalemlerinde Ortalama Vade (Ay)

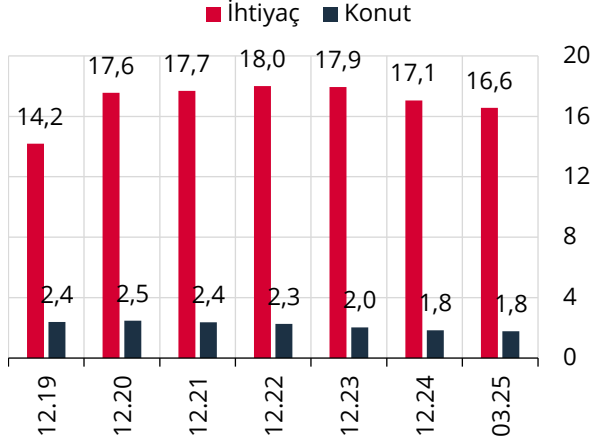

Son Gözlem: 03.25

Konut ve ihtiyaç kredisi borcu bulunan kişi sayısı azalmaya devam etmektedir.

Finansal koşullardaki sıkı düzey nedeniyle ihtiyaç kredisi borcu bulunan kişi sayısında gerileme izlenmektedir. Konut kredisi piyasasında ise faiz oranlarının yüksek seyrinin yanı sıra hanede ikinci veya daha fazla konut alımları için kredi değer oranının yüzde 75 azaltılarak uygulanmasının kredi borcu olan kişi sayısındaki azalmada etkili olduğu değerlendirilmektedir (Grafik III.1.12). İhtiyaç kredilerinde, 100 bin TL'ye kadar borcu bulunan kişi sayısı 1,4 milyon azalarak 7,8 milyona gerilerken, 100 bin TL'nin üzerinde borcu bulunan kişi sayısı ise 416 bin artarak 3,3 milyona yükselmiştir (Grafik III.1.13).

Grafik III.1.12: Tüketici Kredisi Olan Kişi Sayısı
(Milyon Kişi)

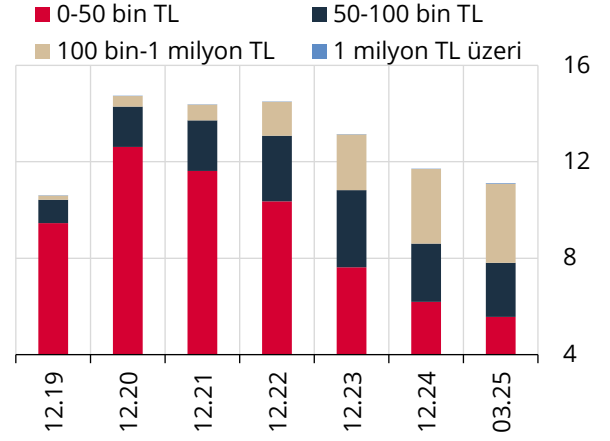

Kaynak: Risk Merkezi, TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Bankacılık sektöründe ihtiyaç ve konut kredisi borcu bulunan tekil kişi sayısı raporlanmaktadır. İhtiyaç kredilerinde KMH dâhildir. TGA bakiyeleri hariçtir.

Grafik III.1.13: İhtiyaç Kredisi Tutar Kırılımında Kişi Sayısı
(Milyon Kişi)

Kaynak: Risk Merkezi, TCMB

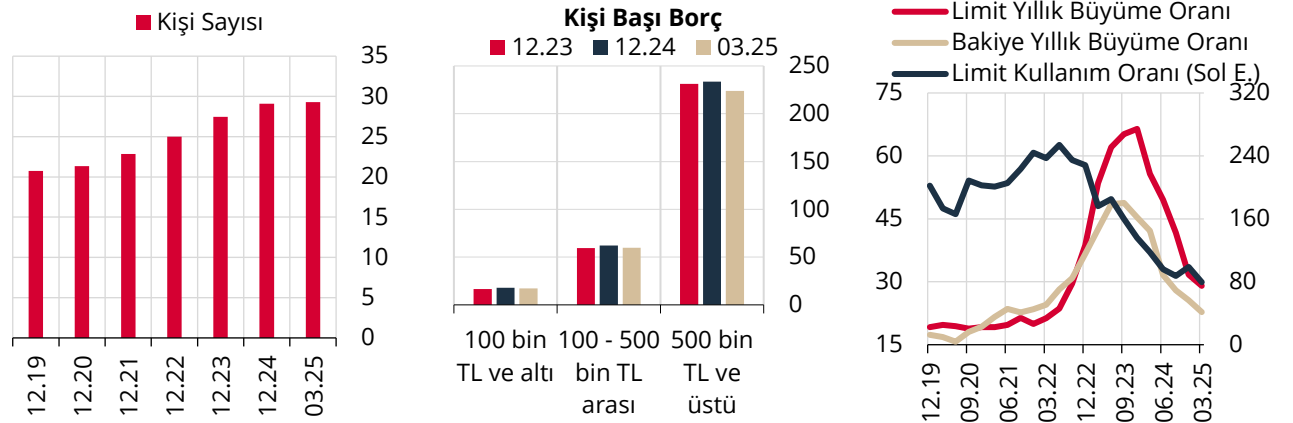
Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Tutar kırılımları, birey bazında tüm bankalardaki stok ihtiyaç kredisi borç tutarlarını göstermektedir. Kişi sayısı ilgili kırılımda yer alan toplam kişi sayısıdır. KMH ve TGA'lardaki ihtiyaç kredileri hariçtir.

BKK borcu bulunan kişi sayısındaki artış yavaşlarken, limit artışları ve ılımlı seyreden bakiye büyümelerine bağlı olarak limit kullanım oranları gerilemektedir.

2025 yılı mart ayı itibarıyla aktif olarak kredi kartı kullanan kişi sayısı 29,3 milyona ulaşmıştır. Bu dönemde bankaların kredi kartı limitlerini geçmişe nazaran daha ihtiyatlı artırdığı gözlenmektedir. Nitekim limit artışlarının daha belirgin olduğu yüksek limit gruplarında bakiye artışlarının yavaşlamasıyla kişi başı borç gerilemiştir (Grafik III.1.14). BKK'da toplam limit büyümesinin bakiye büyümesine kıyasla yüksek kalması limit kullanım oranında görülen düşüşte belirleyici olmuştur.

Grafik III.1.14: Aktif Olarak BKK Kullanan Kişi Sayısı, Limit Kırılımında Kişi Başı Borç, Limit Kullanım Oranı
(Milyon Kişi, Bin TL, %)

Kaynak: Risk Merkezi, TCMB

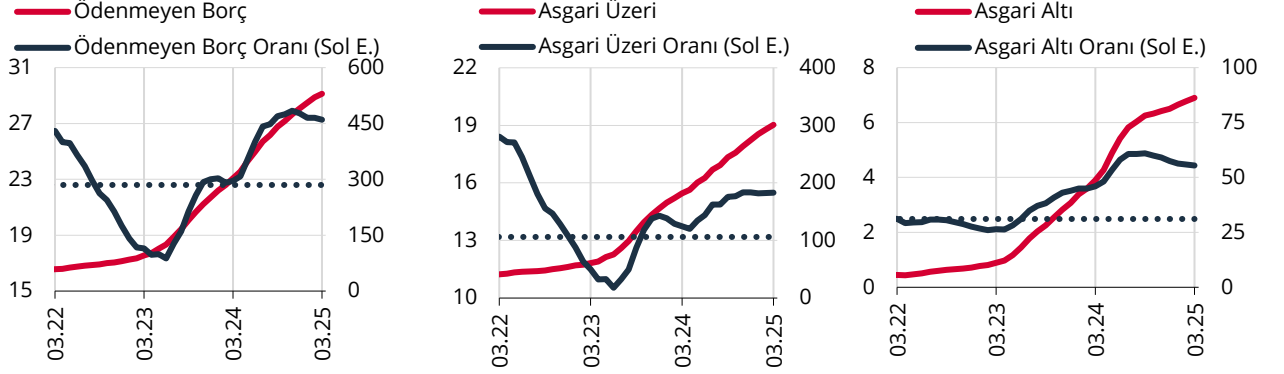
Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Kredi kartı bakiyesi sıfır olan kişiler hariç tutulmuştur. Kişi başı borç grafiği ilgili limit tutarları arasında yer alan bireylerin kişi başı bakiyesini göstermektedir.

Kredi kartında ödemesi geciken borcun toplam kredi kartı borcuna oranı 2024 yılı Eylül ayında devreye alınan yapılandırma imkânının etkisiyle bir miktar gerilemiştir.

BDDK, 26 Eylül 2024 tarihi itibarıyla asgari tutarı ödenmemiş BKK borç bakiyelerine yönelik yapılandırma imkânı getirmiştir. Önceki Rapor döneminde yüzde 12,2 olan asgari altı ödenen borcun payı söz konusu kararın etkisiyle yüzde 11,8'e gerilemiştir. Bununla birlikte asgari ödeme oranı ve üzerinde ödeme yapılan kartlarda faize bırakılan borçların toplam kart bakiyesine oranı yüzde 15,5 seviyesindedir (Grafik III.1.15). Bu gelişme sonucunda, mevcut Rapor döneminde en az bir gün gecikmeli toplam borcun toplam BKK bakiyesine oranı yüzde 27,3 ile tarihsel ortalamasının yaklaşık 5 puan üzerinde yataya yakın seyir izlemiştir.

Grafik III.1.15: Bireysel Kartlarda Faize Bırakılan Borç (Milyar TL, %, 3 Aylık HO)

Kaynak: Risk Merkezi, TCMB

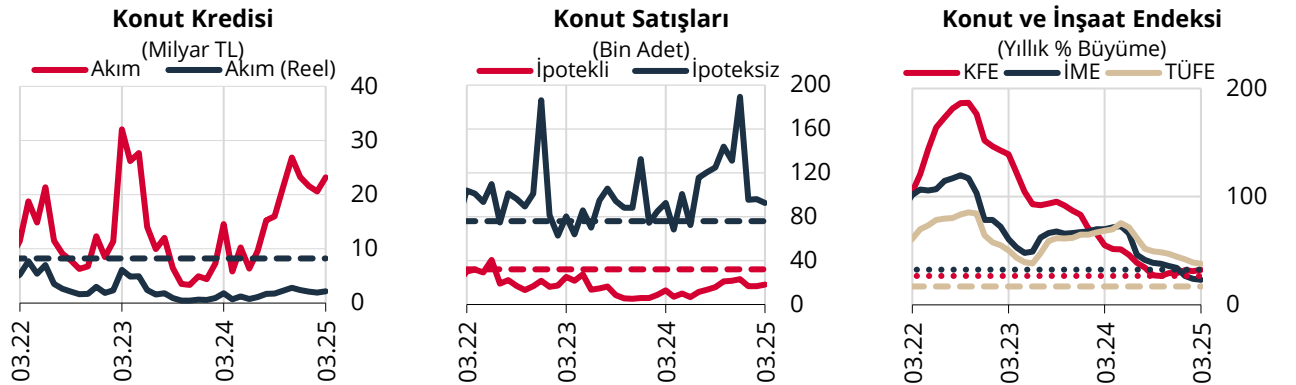
Son Gözlem: 03.25

Dipnot: "Asgari Üzeri", asgari ödeme oranı ve üzerinde ödemesi yapılan BKK'larda ödenmeyen toplam borcu; "Asgari Altı", asgari ödeme oranı altında ödemesi yapılan BKK'larda ödenmeyen toplam borcu ifade etmektedir. "Ödenmeyen Borç", "Asgari Üzeri", "Asgari Altı" ve hiç ödeme yapılmamış borcu kapsamaktadır. Oran hesaplanırken toplam BKK bakiyesi kullanılmıştır. Kesikli çizgiler ilgili oranların 2012-2022 dönemsel ortalamasıdır.

Konut kredisi kullanımları tarihsel ortalamasının altında seyrederken konut satışları ağırlıklı olarak ipoteksiz yapılmaktadır.

Konut fiyatlarının bir süredir reel olarak azalması, konut kira çarpanının düşük seviyelere gelmesi ve konut fiyatlarında artış beklentisi gibi faktörler nedeniyle konut kredilerinde ılımlı bir canlanma yaşanmıştır. Ancak konut kredisi faiz oranlarındaki sıkılığın korunması ve birden fazla konut sahipliği için uygulanan makroihtiyati politikalar ve kredi değer oranları için belirlenen kredi miktarlarının 2023 yılı şubat ayından itibaren güncellenmemesinin etkisiyle konut kredisi kullanımları reel olarak tarihsel ortalamasının altındadır. Ayrıca, konut satışları ağırlıklı olarak ipoteksiz satışlardan gelmekte, ipotekli satışların payı düşük kalmaya devam etmektedir. Konut satışlarının ipoteksiz satışlar kanalıyla 2024 yılının ikinci yarısında canlanması, konut fiyat artışını bu dönemde bir miktar hızlandırmıştır. 2025 yılının ilk çeyreğinde ipoteksiz konut satışlarının yeniden tarihsel ortalamasına yakınsadığı görülmektedir (Grafik III.1.16).

Grafik III.1.16: Konut Kredisi, Satışı ve Fiyat Gelişmeleri

Kaynak: TCMB

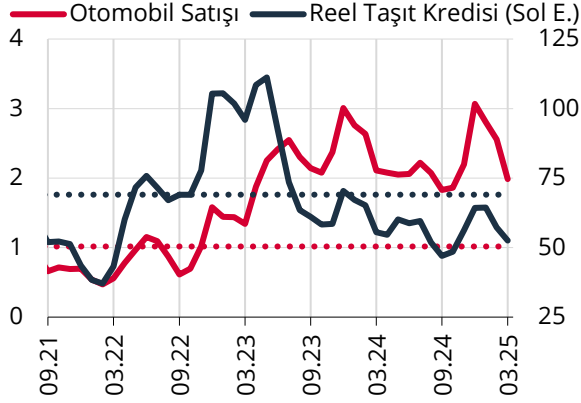
Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Konut kredisi aylık akım kullandırmalarıdır. Kesikli çizgiler 2012-2022 yılları ortalama yıllık endeks değişimlerini (İME için 2016-2022 dönemi), reel konut kredisi kullandırmasını ve ilgili konut satışlarını göstermektedir. Reelleştirme için konut fiyat endeksi (KFE) kullanılmıştır.

Taşıt kredisi kullanımları zayıf seyrini sürdürürken, taşıt fiyatlarındaki reel gerileme ve şirketlerin uyguladığı kampanyaların etkisiyle taşıt satışları canlı seyretmektedir.

Birinci el otomobil satışları yılın ilk çeyreğinde gerilemekle birlikte uzun dönem ortalamasının üzerindeki seyrini sürdürmektedir (Grafik III.1.17). Firmaların devam eden taşıt kampanyaları ve taşıt tedarikindeki normalleşme birinci el otomobil satışlarını desteklemektedir. Buna karşılık, taşıt fiyatlarına göre kademeli olarak uygulanan kredi değer oranı düzenlemesinde elektrikli araçlar haricinde fiyat güncellemesine gidilmemesi taşıt alımlarında kredi kullanımını önemli ölçüde yavaşlatmıştır. Devri yapılan otomobil adetleri, 2025 yılı ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre gerilemiştir. Ülke nüfusuna oranla otomobil sahipliği ise son yıllardaki artışını sürdürerek yüzde 19'a ulaşmıştır (Grafik III.1.18).

Grafik III.1.17: Taşıt Kredisi ve Birinci El Otomobil Satışları (Bin Adet, Milyar TL, 3 Aylık HO)

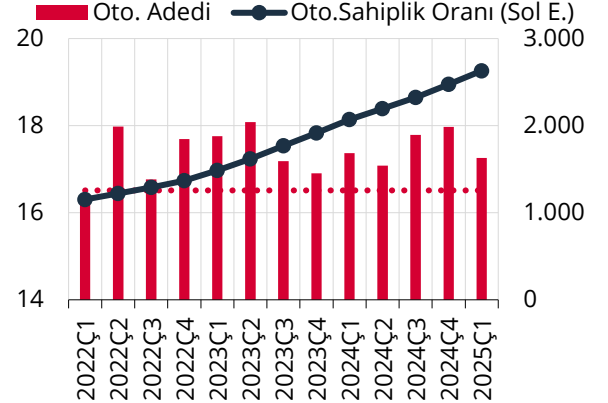

Kaynak: ODMD, BDDK

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Banka ve finansman şirketleri aylık akım taşıt kredileri ile birinci el binek otomobil satışları kullanılmıştır. Reelleştirme TÜFE'deki taşıt fiyatlarına yönelik alt endeksle yapılmıştır. Kesikli çizgiler 2012-2022 yılları ortalama reel taşıt kredisi kullandırımını ve otomobil satışlarını göstermektedir.

Grafik III.1.18: Devri Yapılan Otomobil Adedi ve Otomobil Sahiplik Oranı (Bin Adet, %)

Kaynak: TÜİK

Son Gözlem: 2025Ç1

Dipnot: Devri yapılan otomobil, noterler aracılığı ile bir veya daha fazla el değiştiren binek otomobili ifade etmektedir. Devri yapılan taşıt adetlerinin çeyreklik toplamı gösterilmiştir. Kesikli çizgiler 2012-2022 yılları arası çeyreklik dönemlerde ortalama devri yapılan 1,26 milyonluk otomobil sayısını göstermektedir. Otomobil sahiplik oranı, trafiğe kayıtlı otomobil sayısının nüfusa oranıdır.

Hanehalkının finansal varlık kompozisyonunda TL mevduatın ve yatırım fonlarının ağırlığı artarken hisse senedinin payı gerilemektedir.

Hanehalkının finansal varlıkları içinde TL tasarruf mevduatı ve yatırım fonlarının GSYİH'ye oranındaki artış eğilimi korunmuştur (Tablo III.1.2). TL mevduat ve mevduat dışı finansal araçların paylarının arttığı bu dönemde kur korumalı ürünlerin hanehalkı varlıkları içindeki ağırlığı azalarak yüzde 3,5'e gerilemiştir. Ayrıca, para piyasası fonlarından mart ayında finansal piyasalarda yaşanan dalgalanma sonrasında belirgin çıkışların olduğu görülmektedir. Söz konusu fonların hanehalkı varlıkları içindeki payı 2024 yıl sonuna kıyasla 2,5 puan azalışla yüzde 2,7'ye gerilemiştir. TL mevduat ve para piyasası fonları faizlerinde reel olarak ulaşılan yüksek seviyelerin nisan ayındaki politika faizi kararı ile desteklenmesinin hanehalkı varlık kompozisyonunda TL finansal varlık eğilimini olumlu etkilemesi beklenmektedir.

Tablo III.1.2: Hanehalkı Finansal Varlıkları

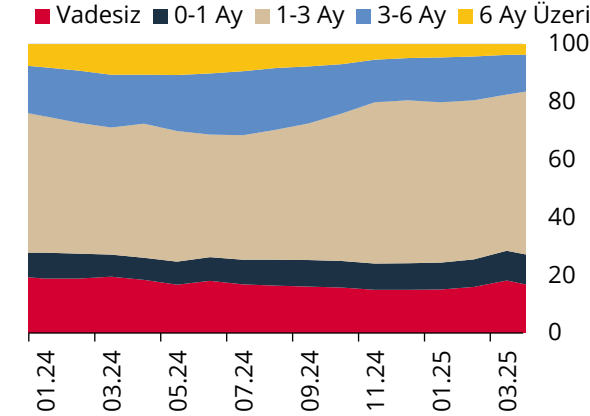
	03.24		09.24		03.25		Toplam Varlıklar İçinde Payı	Yıllık Büyüme
	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı		
Toplam Varlıklar	12.993	42,3	15.528	39,6	18.398	39,3	-	42,3
TL Tasarruf Mevduatı	3.198	10,4	5.072	12,9	6.755	14,4	36,7	111,2
KKM ve DDM	1.617	5,3	1.114	2,8	652	1,4	3,5	-59,7
YP Tasarruf Mevduatı	2.565	8,3	2.356	6,0	2.627	5,6	14,3	2,4
- (Milyar ABD Doları)	80		69		70			-12,7
Kıymetli Maden Deposu	1.065	3,5	1.300	3,3	1.695	3,6	9,2	59,2
- (Milyar ABD Doları)	33		38		45			35,7
Tahvil ve Bonolar	308	1,0	337	0,9	388	0,8	2,1	25,8
Yatırım Fonları	2.319	7,5	3.409	8,7	4.252	9,0	23,1	83,4
Emeklilik Yat. Fon.	803	2,6	1.007	2,6	1.235	2,6	6,7	53,8
Diğer Yat. Fon.	1.516	4,9	2.402	6,1	3.017	6,4	16,4	99,1
Para Piyasası Fon.	163	0,5	624	1,6	490	1,0	2,7	201,3
Hisse Senedi	1.802	5,9	1.751	4,5	1.847	3,9	10,0	2,5
Repo	24	0,1	31	0,1	79	0,2	0,4	236,2
Dolaşımdaki Para	95	0,3	157	0,4	103	0,2	0,6	8,2

Kaynak: TCMB, MKK, EGM

Dipnot: Ay sonu kuru kullanılmıştır. Emeklilik yatırım fonları katılımcıların BES ve Otomatik Katılım Sistemi'ndeki devlet katkısı hariç toplam fonlarını ifade etmektedir. Mevduat verisi, yurt içinde yerleşik gerçek kişilerin mevduatıdır. Para piyasası fonları verisi revizyon kaynaklı geriye dönük güncellenmiştir. 2025 yılı birinci çeyrek GSYİH verisi tahmini değerdir.

Hanehalkının TL mevduatı ağırlıklı olarak 1-3 ay arası vade diliminde bulunmaktadır (Grafik III.1.19). Mevcut Rapor döneminde üç ay üzeri TL mevduatın payı, bankaların faiz patikasına yönelik beklentileri dolayısıyla uzun vadeli mevduat faizlerinde hızlı indirimle gitmelerinin sonucu olarak gerileme kaydetmiştir. YP vadeli ile vadesiz mevduat faizleri arasındaki farkı düşük olması nedeniyle YP mevduatta vadesiz mevduatın payı yüzde 70'in üzerindedir (Grafik III.1.20).

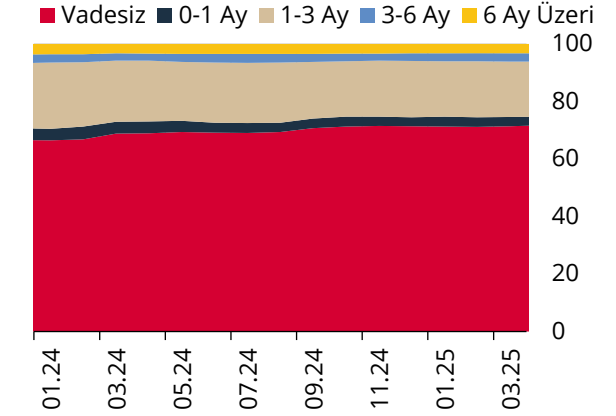
Grafik III.1.19: TL Mevduat Vade Dağılımı (%)

Kaynak: TCMB

Dipnot: TL mevduat içinde KKM yer almamaktadır. Sağ taraftaki grafikte kıymetli maden depoları dâhildir.

Grafik III.1.20: YP Mevduat Vade Dağılımı (%)

Son Gözlem: 03.25

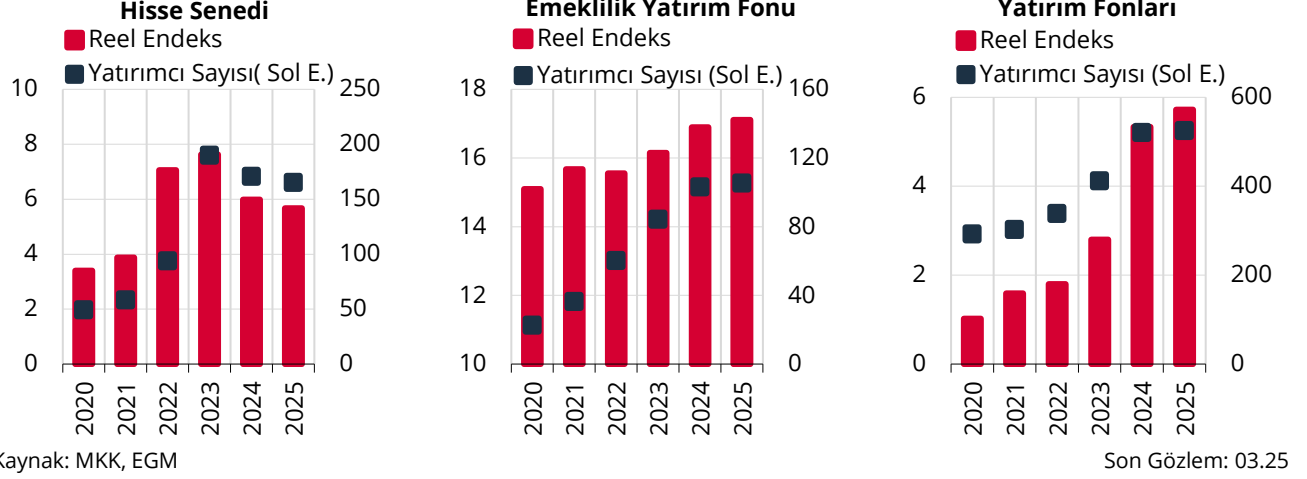
Hanehalkının portföy çeşitlendirme eğilimi devam etmektedir.

Hanehalkının hisse senedi yatırımlarının zayıflamaya devam ettiği görülmektedir. 2023 yılı son çeyreğinde 8,5 milyon kişi ile tarihi zirvesine ulaşan hisse senedi yatırımcı sayısı 2025 yılı mart ayı sonunda 6,6 milyon kişiye kadar gerilemiştir. 2024 yıl sonuna kıyasla hanehalkı hisse portföyünün reel endeksinde ise yüzde 5'i bulan bir düşüş gözlenmiştir.

Hanehalkının bireysel emeklilik ve otomatik katılım sistemlerindeki yatırımları ılımlı yükselişini sürdürmektedir. Benzer şekilde, emeklilik sistemindeki katılımcı sayısı 15,3 milyon kişiye ulaşmıştır. Hanehalkı kesiminin tasarruflarını uzun dönemli araçlarda değerlendirme alışkanlığı kazanmasının finansal istikrara katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Hanehalkının elinde bulunan yatırım fonları istikrarlı şekilde artmaya devam etmektedir. Mart ayı itibarıyla yatırım fonlarında yatırımcı sayısı 5,2 milyon kişi olurken, yatırım fonu büyüklüğü 3 trilyon TL'ye ulaşmıştır. 2024 yıl sonuna kıyasla hanehalkı yatırım fonu portföyünün reel endeksinde yüzde 7 düzeyinde bir yükseliş gözlenmiştir (Grafik III.1.21).

Grafik III.1.21: Hanehalkı Mevduat Dışı Varlık Gelişmeleri (Endeks, Milyon Kişi)

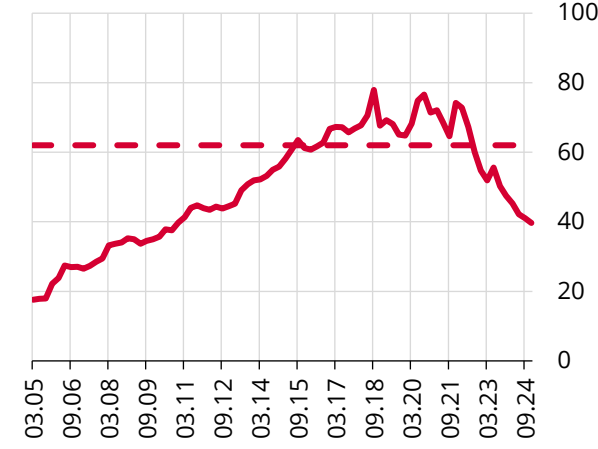
Dipnot: Reel endeks TÜFE'den arındırılarak elde edilmiş olup 2021 yılı ocak ayı 100'e endekslenmiştir. Reel endeks değerleri ilgili serilerin üç aylık hareketli ortalamasıdır. Emeklilik yatırım fonu grafiği BES ve OKS fonlarının toplulaştırılmış verisini vermekte olup, katılımcı sayısı tekilleştirilmiş, devlet katkısı tutarları dâhil edilmemiştir.

III.2 Reel Sektör Gelişmeleri

Reel sektörün finansal borcundaki gerileme devam etmektedir.

Reel sektörün toplam borçluluğunun yurt içi hasılaya oranı son dönemde azalmaya devam etmiş, bu düşüşte firmaların TL borcunun azalması belirleyici olmuştur (Grafik III.2.1). Son dönemde, sıkı finansal koşulların ve TL kredi büyümesi üzerindeki kısıtlayıcı düzenlemelerin devam etmesine bağlı olarak reel sektör firmalarının TL borcunun yurt içi hasılaya oranı azalırken, YP borcun yurt içi hasılaya oranı nispeten düşük YP kredi maliyetleri nedeniyle bir miktar artmıştır (Grafik III.2.2). Firmaların yurt içi bankalardan kullandığı YP kredilere getirilen büyüme kısıtının aylık yüzde 0,5'e düşürülmesi ile önümüzdeki dönemde YP borçluluk artışının yavaşlayacağı değerlendirilmektedir.

Grafik III.2.1: Reel Sektörün Toplam Borçluluğunun GSYİH'ye Oranı (%)

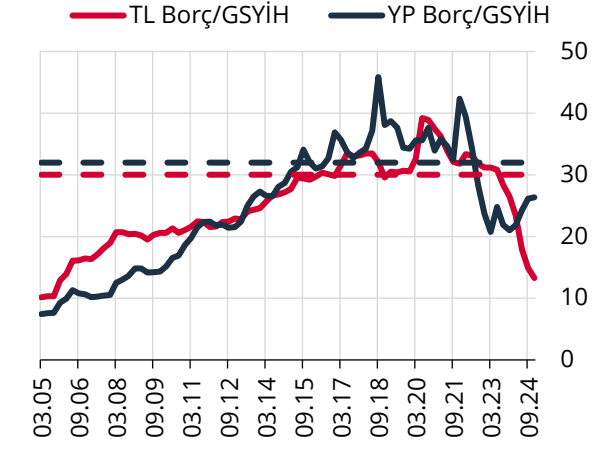

Kaynak: IIF

Son Gözlem: 12.24

Dipnot: Kesikli çizgiler ilgili oranın 2012Ç4-2022Ç4 tarihsel ortalamasını ifade etmektedir.

Grafik III.2.2: Reel Sektörün TL ve YP Borçluluğu (%)

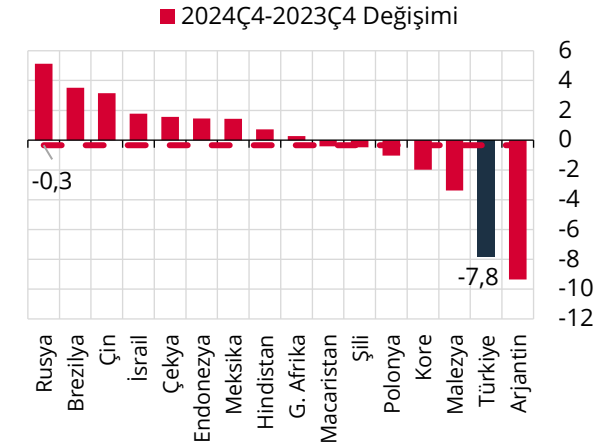

Kaynak: IIF

Son Gözlem: 12.24

Dipnot: Kesikli çizgiler ilgili oranın 2012Ç4-2022Ç4 tarihsel ortalamasını ifade etmektedir.

Grafik III.2.3: Emsal Ülkelerde Reel Sektörün Toplam Borçluluğu (%)

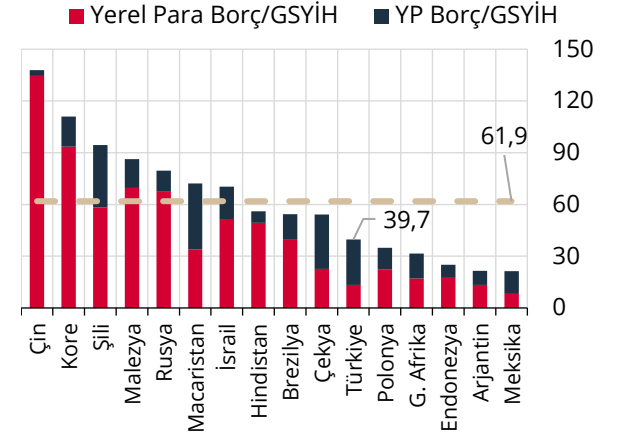

Kaynak: IIF

Son Gözlem: 12.24

Dipnot: Kesikli çizgi emsal ülkelerde 2024Ç4-2023Ç4 farkının ortalamasını göstermektedir.

Grafik III.2.4: Emsal Ülkelerde Reel Sektörün TL ve YP Borçluluğu (%)

Kaynak: IIF

Son Gözlem: 12.24

Dipnot: Yerel ve yabancı para cinsinden borç dağılımları baz alınarak hesaplanmıştır. Grafikteki ülkeler 2024Ç4 Toplam Borç/GSYİH oranlarına göre büyükten küçüğe sıralanmıştır. 2024Ç4 dönemine ait emsal ülkelerin borçluluk ortalaması kesikli çizgi ile gösterilmiştir.

Son 1 yıllık dönemde reel sektör borcunun GSYİH'ye oranı 7,8 puan gerilerken, emsal ülkelerin borçluluğundaki düşüş (0,34 puan) sınırlıdır (Grafik III.2.3). Türkiye'nin reel sektör borcunun GSYİH'ye oranı yüzde 39,7 ile emsal ülke ortalamasının (yüzde 61,9) belirgin altına gelmiştir (Grafik III.2.4). Son 1 yılda reel sektörün yurt içinden temin ettiği YP krediler yüzde 62,5 büyürken, buna karşın TL kredilerin büyümesi yüzde 39 düzeyinde kalmıştır. Reel sektörün yurt dışından temin ettiği YP kredilerde büyüme hızı daha düşüktür. Ayrıca, reel sektörün banka dışı kaynaklardan sağladığı finansmanda yurt içi ihraçların payı nispeten yatay seyrederken, yurt dışı ihraçlar bir miktar artmıştır. TL finansman maliyetlerindeki yüksek seyrin etkisiyle reel sektörün yurt dışından sağladığı ihraçlar artış göstermiştir (Tablo III.2.1).

Tablo III.2.1: Reel Sektörün Finansal Yükümlülükleri (Milyar TL)

	03.24		12.24		03.25		Yıllıklandırılmış Büyüme (%)	Değişim (%)
	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı		
I. Yurt İçi Kredileri (i+ii)	8.929,2	29,1	11.149,5	25,7	12.407,5	27,1	53,4	39,0
i. TL (A+B+C)	5.192,3	16,9	5.854,7	13,5	6.335,5	13,8	37,1	22,0
A. Banka	4.730,9	15,4	5.283,4	12,2	5.730,1	12,5	38,3	21,1
B. BDFK	349,5	1,1	430,8	1,0	455,5	1,0	25,0	30,3
C. İhraçlar	111,9	0,4	140,5	0,3	150,0	0,3	29,7	34,0
ii. YP (D+E)	3.736,9	12,2	5.294,8	12,2	6.072,0	13,2	73,0	62,5
ii. YP (ABD Doları Karşılığı)	115,8		150,1		160,8		31,7	38,8
D. Banka	111,4		144,9		154,9		30,6	39,1
E. BDFK	4,5		5,2		5,9		62,7	31,6
II. Yurt Dışı Kredileri (Tahvil Dâhil)	3.010,3	9,8	3.466,0	8,0	3.977,8	8,7	73,5	32,1
II. Yurt Dışı Kredileri (ABD Doları Karşılığı)	93,3		98,2		105,3		32,1	12,9
Finansal Borç Toplamı (I+II)	11.939,6	38,9	14.615,5	33,7	16.385,3	35,7	58,0	37,2
Bilgi için: Toplam YP Krediler (Milyar ABD Doları, Yurt Dışı YP Tahvil Dahil)	209,2		248,3		266,1		17,8	56,9

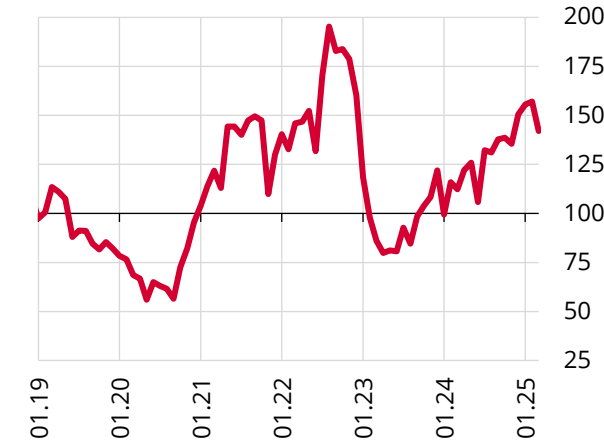
Kaynak: TCMB, BDDK

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: GSYİH'ye Oranı sütunu, aylık frekansta tahmin edilmiş 12 aylık toplam GSYİH'ye oranını göstermektedir. Yıllıklandırılmış büyüme, 12.24-03.25 tarihleri arasındaki büyümenin yıllıklandırılmasıyla hesaplanmıştır. Son sütun, 03.24-03.25 tarihleri arasındaki değişimi göstermektedir. Son satırdaki büyüme ve değişim değerleri, sırasıyla 12.24-03.25 ve 03.24-03.25 tarihleri arasındaki toplam YP kredi bakiyesi farkını göstermektedir.

Reel sektörün dış finansmana erişimi güçlü bir şekilde devam etmektedir.

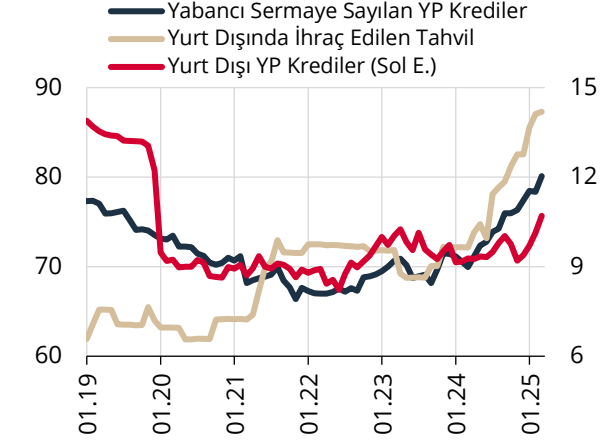
Reel sektör firmalarının dış borç yenileme oranları mart ayında sınırlı gerilese de güçlü görünümünü sürdürmüştür (Grafik III.2.5). Bu gelişmede, makroekonomik görünümdeki iyileşme, beklentiler ve dış finansman koşullarındaki olumlu görünümün devam etmesi etkili olmuştur. Ayrıca, yurt dışından sağlanan YP krediler ve tahvil ihraçları da dış borç yenileme oranındaki son dönemdeki yükselişi desteklemiştir (Grafik III.2.6). Diğer taraftan, küresel ticaret ve ekonomi politikalarına dair belirsizliklerin artmasının ve ülke risk priminin yükselmesinin reel sektörün dış borçlanma maliyetlerini kısmen artırmasına rağmen dış finansmana erişiminin güçlü seyretmesi öngörülmektedir. Yurt dışından sağlanan sermaye benzeri YP kredilerin ağırlığının son dönemde artması da reel sektör firmalarına yönelik beklentilerdeki iyileşme ve ülkemize uzun vadeli kaynak girişi açısından olumlu değerlendirilmektedir.

Grafik III.2.5: Reel Sektörün Dış Borç Yenileme Oranı (6 Aylık, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Dış borç yenileme oranı 6 aylık dönemde temin edilen birikimli borcun, aynı dönemde yapılan borç ödemelerine oranını göstermektedir.

Grafik III.2.6: Reel Sektörün Yurt Dışı YP Kredileri ve İhraçları (Milyar ABD Doları)

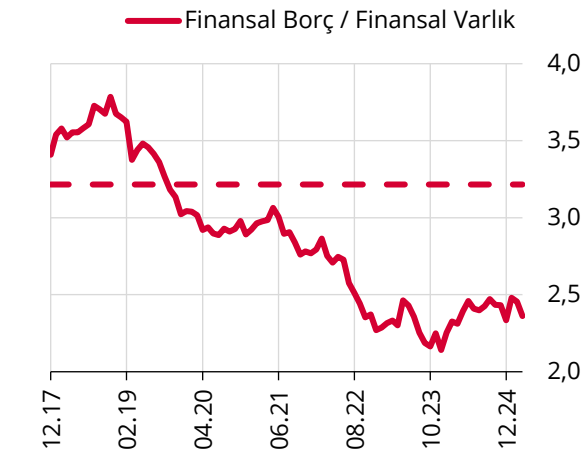
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: EVDS'de yer alan "Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kredi Borcu İstatistikleri" tablosunda yer alan finansal olmayan kuruluşlar dikkate alınmıştır.

Reel sektörün finansal kaldıraç oranı bir miktar artmakla birlikte halen tarihsel ortalamasının belirgin altındadır.

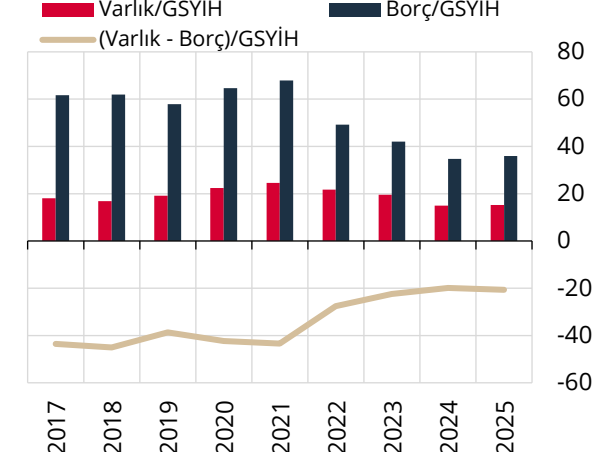
Firmaların finansal kaldıraç, YP borcundaki sınırlı artış ve mevduat büyümesinin yavaşlaması sonrasında yatay seyretmiştir. Bu göstergeye tarihsel olarak bakıldığında düşük seviyelerde kalmaya devam ettiği gözlenmektedir (Grafik III.2.7). Kaldıraç oranının tarihsel ortalamasının altındaki seviyesi reel sektör firmalarının sıkı finansal koşullara karşı dirençli duruşunu devam ettirdiğini ima etmektedir. Firmaların net varlıklarının (varlık-yükümlülük) yurt içi hasılaya oranı ise son dönemde yatay seyretmiştir (Grafik III.2.8).

Grafik III.2.7: Reel Sektörün Finansal Borç/Varlık Oranı (Oran)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Finansal yükümlülükler reel sektörün yurt içi ve yurt dışından kullandığı krediler, leasing, faktöring borçları ve tahvil ihraçlarını içermektedir. Finansal varlıklar TL ve YP mevduatı ve menkul kıymetleri içermekte olup, yurt dışına doğrudan sermaye yatırımları ve ihracat alacakları dâhil edilmemiştir. Hesaplamalarda ay sonu döviz alış kuru kullanılmıştır. Kesikli çizgiler, ilgili oranın 12.17-12.21 dönemi tarihsel ortalamasıdır.

Grafik III.2.8: Reel Sektörün Finansal Borç ve Varlık Gelişimi (%)

Kaynak: TCMB

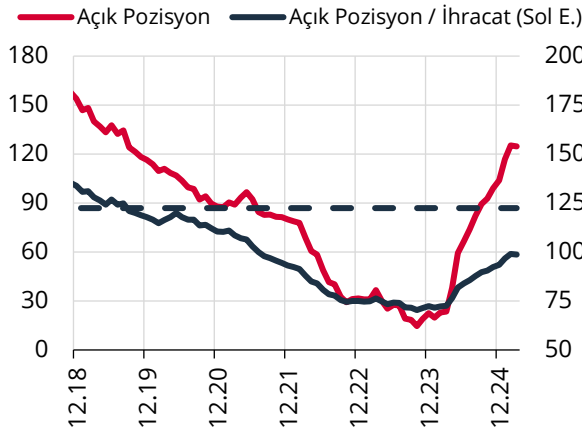
Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Finansal yükümlülükler reel sektörün yurt içi ve yurt dışından kullandığı krediler, leasing, faktöring borçları ve tahvil ihraçlarını içermektedir. Finansal varlıklar TL ve YP mevduatı ve menkul kıymetleri içermekte olup, yurt dışına doğrudan sermaye yatırımları ve ihracat alacakları dâhil edilmemiştir. 12 aylık birikimli GSYİH değerleri TCMB tarafından hesaplanmıştır. Son gözlem GSYİH verisi TCMB tahminidir.

Reel sektörün YP açık pozisyonu şubat ayına kadar artarken, mart ayından itibaren bu artış eğilimi sınırlanmıştır.

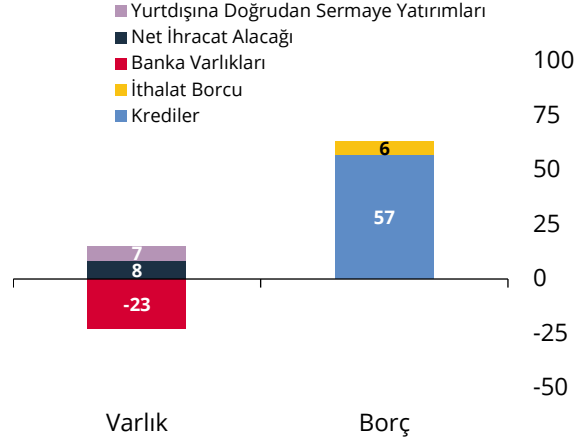
Reel sektörün YP açık pozisyonu artmaya devam etmekle birlikte tarihsel olarak gördüğü en yüksek seviyenin gerisindedir. Ayrıca, firmaların açık pozisyonlarının yıllık ihracat gelirine oranı da yüzde 59'a yükselmekle birlikte halen tarihsel ortalamasının (yüzde 87) altında seyretmektedir (Grafik III.2.9). YP açık pozisyon gelişmelerinde, görece düşük YP borçlanma maliyetleri nedeniyle YP yükümlülüklerin artması ve mevduatta artan TL tercihi kaynaklı YP varlıkların azalması etkili olmuştur (Grafik III.2.10). Diğer taraftan, YP kredi büyüme sınırının yakın dönemde yüzde 0,5'e düşürülmesi sonucunda mart ayında YP kredi büyümesi yavaşlarken, YP mevduat tercihi de bir miktar artmıştır. Mart ayında reel sektörün YP kredileri ve YP banka varlıkları (mevduat) sırasıyla 6,1 ve 5 milyar ABD doları artmıştır. Dolayısıyla, şubat ayından itibaren reel sektörün YP pozisyon açığındaki artışın bir miktar sınırlandığı görülmektedir.

Grafik III.2.9: Reel Sektörün YP Pozisyonu (% , Milyar ABD Doları)

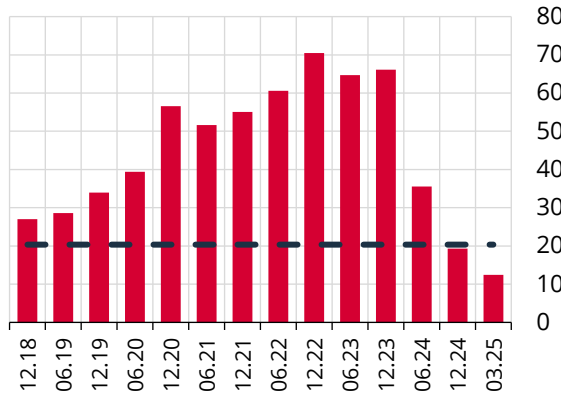
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 03.25
Dipnot: İhracat değerleri 12 aylık birikimli tutarların toplamını ifade etmektedir. Kesikli çizgi, Açık Pozisyon/İhracat oranının 12.17-12.21 dönemi tarihsel ortalamasını göstermektedir.

Grafik III.2.10: Reel Sektörün YP Pozisyonu Değişimi (Milyar ABD Doları)

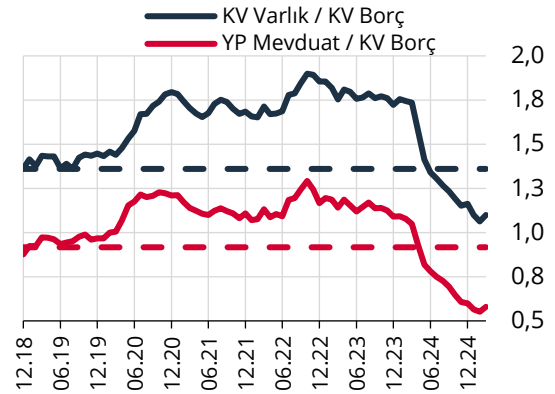
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 03.25
Dipnot: Mart 2024 ayına göre değişim gösterilmektedir. Diğer varlıklar kalemindeki değişim yurt dışı bankalardaki varlıklar ve menkul kıymetler değişimleri kapsamaktadır. Diğer varlıklar kalemindeki değişimin çok düşük olması nedeniyle grafikte gösterilmemiştir. Türev varlık ve yükümlülükler dâhil edilmemiştir.

Grafik III.2.11: Reel Sektörün Kısa Vadeli YP Pozisyonu (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 03.25
Dipnot: YP mevduat, yerleşik reel sektör firmalarının yurt içi ve yurt dışı finansal kuruluşlarda tuttıkları toplam mevduattır. Net döviz pozisyonu hesaplamalarına kur korumalı mevduat dâhildir. Kesikli çizgiler ilgili verinin 2012-2021 dönem ortalamasını göstermektedir. Grafiklerdeki KV kısaltması kısa vadeli ifadesi için kullanılmıştır.

Grafik III.2.12: Reel Sektörün Kur Riskine İlişkin Göstergeler (Oran)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 03.25

Reel sektörün kısa vadeli net YP pozisyonu gerilemeye devam ederek tarihsel ortalamasının altına inmiş ve 12 milyar ABD dolarına yakınsamıştır (Grafik III.2.11). Bu gelişmede, 2025 yılı ilk çeyreğinde reel sektörün YP

mevduatındaki artış ile firmaların kısa vadeli YP kredi kullanımı etkili olmuştur. Reel sektör firmalarının YP likit varlıkları kısa vadeli YP borçlarının 1,1 katına, YP mevduatları ise kısa vadeli YP borçlarının 0,6 katına eşittir (Grafik III.2.12). Mart ayında YP kredi büyüme sınırının yüzde 0,5'e düşürülmesi kısa vadeli YP pozisyonundaki azalışı sınırlandırılması beklenmektedir.

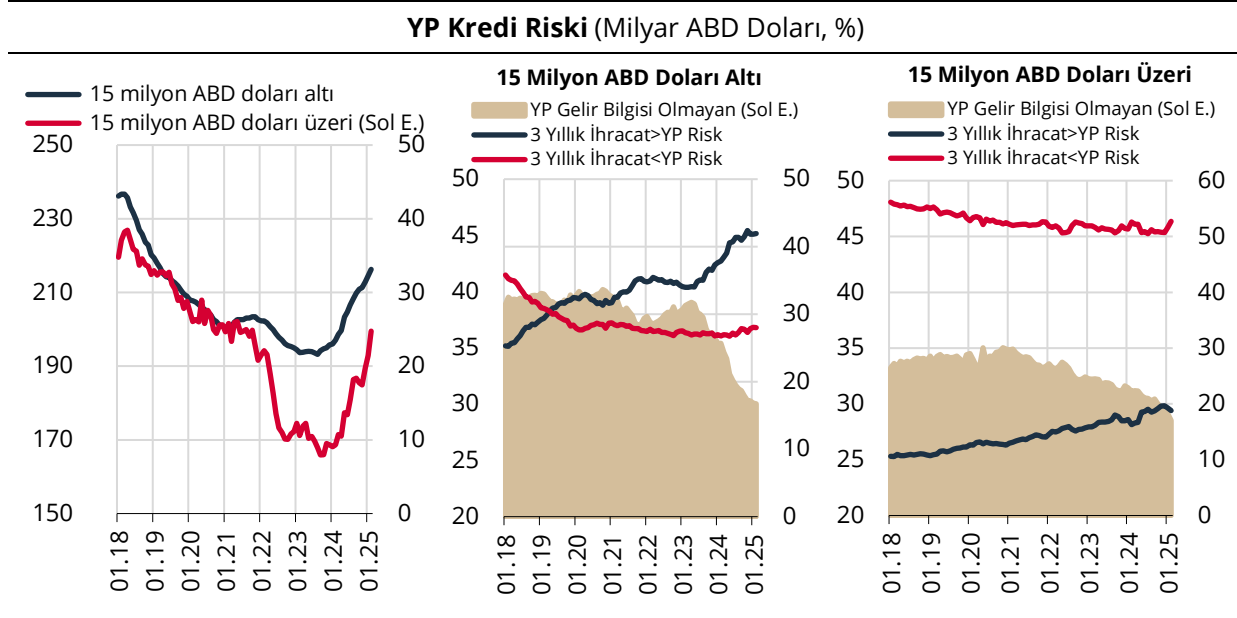
Firma bazlı borçluluk göstergelerine göre YP kredi borcu bulunan firma sayısı artmaya devam ederken, bu firmaların ihracat gelirinin YP borcunu karşılama kapasitesi iyileşmektedir.

2018 yılı mayıs ayında yapılan düzenleme ile 15 milyon ABD doları altı YP kredi riski bulunan firmaların YP krediye erişimi söz konusu firmaların son üç yıllık ihracat gelirleriyle ilişkilendirilmiştir. Düzenlemenin etkilediği 15 milyon ABD doları altı ve düzenlemenin etkilemediği 15 milyon ABD doları üstü riski bulunan firmaların YP kredi kullanım eğilimi mikro veri kullanılarak analiz edilmiştir (Grafik III.2.13). Buna göre, 15 milyon ABD doları altı YP kredi riski olan firmaların 2023 yılı aralık ayı itibarıyla 22,9 milyar ABD doları olan YP kredi riski 2025 şubat ayı itibarıyla yüzde 45 artışla 33,1 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Bu grupta YP kredi kullanan firma sayısı yüzde 54 artarak 34 binin üzerine çıkmıştır. 15 milyon ABD doları üstü YP kredi riski olan firmaların ise 2023 yılı aralık ayı itibarıyla 169 milyar ABD doları olan kredi riski yüzde 18 artışla 200 milyar ABD dolarına yakınsamıştır. Bu grupta YP kredisi olan firma sayısındaki artış ise yüzde 30 olmuştur.

YP kredi riski 15 milyon ABD doları altında olan firmalar arasında son üç yıllık mal ihracat geliri YP kredi riskinden fazla olan firmaların kredi payı 2023 yılı mayıs ayından bu yana yükseliş eğilimini sürdürmüş ve Şubat 2025 itibarıyla yüzde 42'ye ulaşmıştır. Düzenlemenin herhangi bir kısıt getirmediği YP kredi riski 15 milyon ABD doları ve üstü olan firmalarda ise son üç yıllık ihracat geliri YP kredi riskinin üzerinde olan firmaların kredi payı belirgin artmıştır. Bu göstergeler firmaların YP borcunu ihracat gelirleri ile karşılama gücündeki iyileşmenin devam ettiğine işaret etmektedir.¹

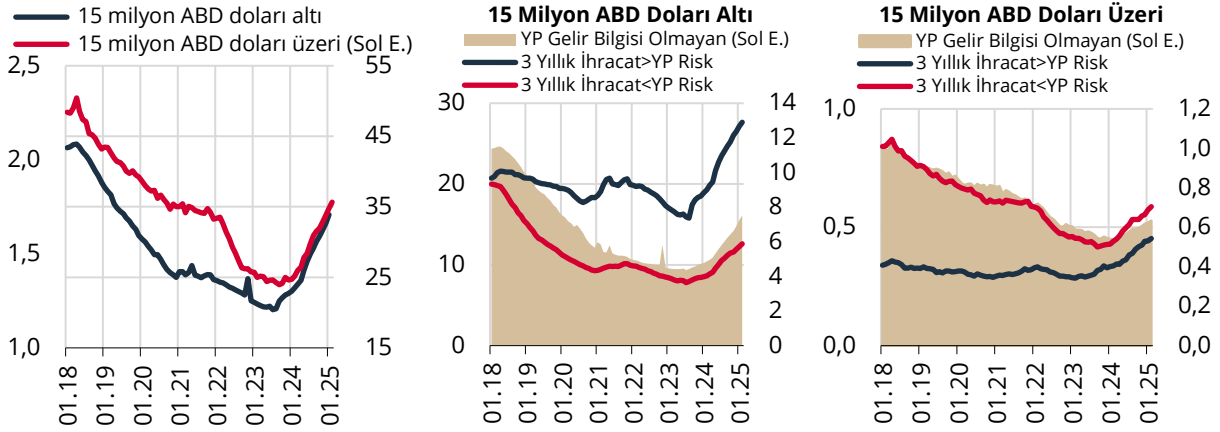
YP kredisi bulunan firma sayısı 15 milyon ABD doları altı ve üstü gruplar için benzer bir artış göstermiştir. Öte yandan, 15 milyon ABD doları altı firma grubunda söz konusu artış büyük ölçüde 3 yıllık ihracat geliri kredi bakiyesinin üzerinde olan firmalar kaynaklı gerçekleşmiştir. Diğer taraftan, son üç yıllık ihracat geliri YP kredi riski altında kalan firma sayısı, 15 milyon ABD doları altı ve üstü olmak üzere iki grupta da artmıştır.

Grafik III.2.13: Firmaların YP Kredi Bakiyesi ve Firma Sayısı (Milyar ABD Doları, Adet)

¹ YP geliri hesaplamasında sadece mal ihracatını içeren dış ticaret verisi baz alınmaktadır. Dolayısıyla YP gelir bilgisi olmayan firmaların hizmet ihracı yapmak suretiyle döviz gelirlerinin olması muhtemeldir.

Firma Sayısı (Bin Adet)

Kaynak: Risk Merkezi, TCMB, T.C. Ticaret Bakanlığı

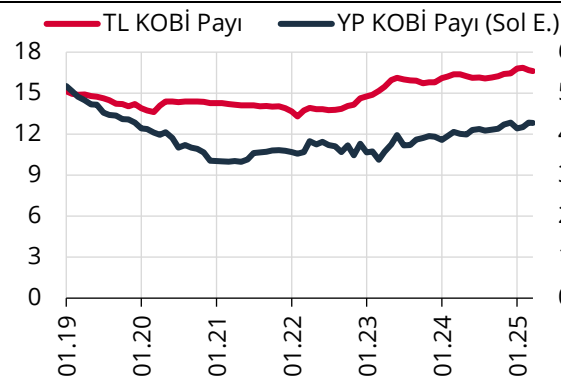
Son Gözlem: 02.25

Dipnot: YP kredi riski hesaplamasına firmaların yurt dışından yurt içi bankalar aracılığıyla kullandırılan krediler dâhil, firmaların yurt dışından doğrudan kullandığı krediler ise dâhil değildir. Firmaların ihracat gelirleri sadece mal ihracat gelirleri toplamını göstermektedir. İhracat gelirleri 2018-2024 dönemi için 36 aylık kayan pencere yöntemi kullanılarak hesaplanmıştır. İhracat tutarı hesaplamasında dikkate alınan dönem içerisinde veri tabanında herhangi ihracat gelir kaydı bulunmayan firmalar YP gelir bilgisi olmayan firmalar olarak sınıflandırılmıştır. Dikkate alınan dönem içerisinde bir firmanın tek bir ayda dahi ihracat geliri bulunması durumunda bu firma YP geliri bulunan firma grubuna girmekte ve hesaplanan üç yıllık ihracat tutarı ile YP kredi riski karşılaştırılarak sınıflanmaktadır.

KOBİ'lerin TL finansmandan aldığı pay artmaya devam etmiştir.

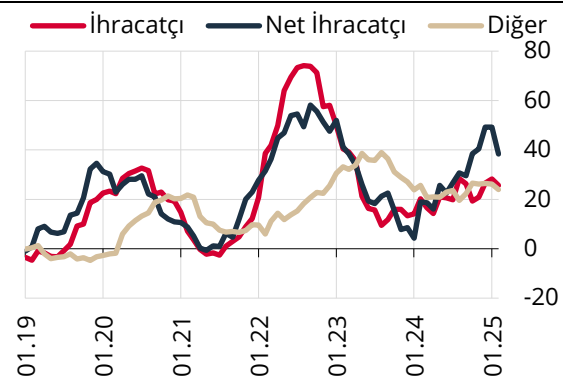
KOBİ'lerin TL ticari kredi finansmanından aldığı pay mevcut Rapor döneminde artmaya devam etmiş ve Nisan 2025 itibarıyla yüzde 55'e ulaşmıştır. Kurumsal firmaların ağırlıkta olduğu YP kredilerde de KOBİ'lerin payı bir miktar artarak yüzde 13'e ulaşmıştır (Grafik III.2.14). Kredi büyümesi ve kompozisyonunun dezenflasyon patikası ile uyumlu seyrini desteklemek amacıyla, Ocak 2025'te TL ticari krediler için büyüme sınırı KOBİ ve diğer ticari krediler için farklılaştırılarak TL KOBİ kredileri için aylık yüzde 2,5 olarak belirlenmiştir. Böylece kredi talebinin yüksek olduğu dönemlerde KOBİ'lerin finansmana erişiminin desteklenmesi amaçlanmıştır.

Dış ticaret durumuna göre finansmana erişime bakıldığında ise 2024 yılı başından itibaren net ihracatçı firmaların kur etkisinden arındırılmış toplam kredi büyümesini önemli ölçüde artırdıkları görülmektedir (Grafik III.2.15). İlgili firmaların finansmana erişimlerinin finansal koşullardaki sıkılaşmaya rağmen güçlenmesi de ülkemiz cari dengesi açısından pozitif bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Grafik III.2.14: KOBİ Kredi Büyümesi (KEA, %)

Kaynak: TCMB, BDDK

Son Gözlem: 21.04.25

Grafik III.2.15: İhracatçı Firmaların Kredi Büyümesi (%)

Kaynak: TCMB, T.C. Ticaret Bakanlığı

Son Gözlem: 02.25

Dipnot: Soldaki grafikte DEK, YP kredilere dâhil edilmiştir. Sağdaki grafikte ihracatçı ve net ihracatçı tanımları 12 aylık kayan pencere yöntemine göre hesaplanmıştır. Büyüme stok kredi bakiyesinin önceki yıl aynı aya göre değişimini göstermektedir. Net ihracatçı tanımı X/M (İhracat/İthalat) oranı 110 üzeri olan firmaları, ihracatçı tanımı net ihracatçı dâhil X>0 olan tüm firmaları kapsamaktadır. YP kredi büyümesi hesaplamasında ay sonu sepet kur (%50 ABD doları, %50 euro) kullanılmıştır. Eximbank kredileri dâhildir. İhracatçı ve net ihracatçı tanımı sadece mal dış ticaretini dikkate almaktadır.

Reel sektörün mevduat hesaplarının kompozisyonu TL lehine önemli ölçüde iyileşirken, sene başından bu yana YP hesaplarda da bir miktar artış izlenmektedir.

Reel sektörün finansal varlıklarının yurtiçi hasılaya oranı gerilemeye devam etmiş ve Nisan 2025 itibarıyla yüzde 15,3 seviyesinde gerçekleşmiştir (Tablo III.2.2). KKM hesaplarındaki kapanışlar reel sektörün finansal varlıklarına yansımaya devam etmiş ve KKM hesaplarının yurtiçi hasılaya oranı Mart 2024'teki yüzde 2,2 seviyesinden Nisan 2025'te yüzde 0,1 seviyesine gerilemiştir. Diğer taraftan, 2025 yılı başından itibaren YP ticari mevduatlardaki artışın ardından, TL ticari mevduatların payı bir miktar azalarak yüzde 8,6 seviyesine gerilemiştir.

Tablo III.2.2: Reel Sektörün Finansal Varlıkları (Milyar TL)

	03.24		12.24		04.25		4 Aylık Büyüme (Yıllıklandırılmış, %)	Değişim (%)
	Milyar TL	GSYİH Payı	Milyar TL	GSYİH Payı	Milyar TL	GSYİH Payı		
TL Ticari Mevduat	2.842	9,3	4.247	9,8	4.180	8,6	-4,7	47,0
KKM Hesapları	661	2,2	227	0,5	62	0,1	-97,9	-90,6
YP Ticari Mevduat	2.384	7,8	2.159	5,0	2.934	6,1	151,2	23,1
(Milyar ABD doları)	74		61		76		94,8	3,4
Kamu Borçlanma Araçları	54,4	0,2	57,1	0,1	76,4	0,2	139,6	40,4
Özel Sektör Borçlanma Araçları	114,5	0,4	159,8	0,4	202,6	0,4	103,8	76,9
Toplam Varlıklar	5.395	17,6	6.623	15,3	7.393	15,3	39,1	37,0

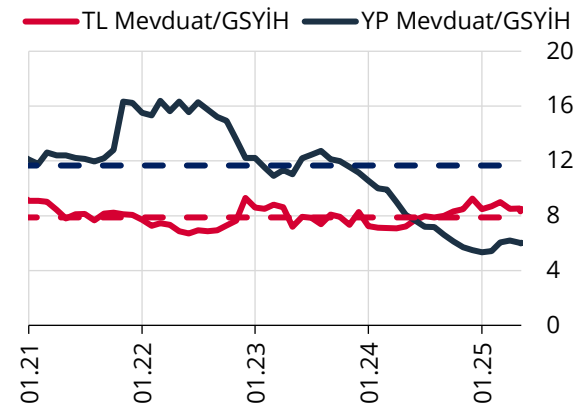
Kaynak: TCMB, MKK

Son Gözlem: 04.25

Dipnot: GSYİH payı ilgili kalemin GSYİH'ye oranını göstermektedir. Yıllıklandırılmış büyüme, 12.24-04.25 tarihleri arasındaki dört aylık değişimin yıllıklandırılmasıyla hesaplanmaktadır. Son sütun, 03.24-04.25 dönemi değişimini göstermektedir.

Reel sektör firmalarının TL mevduatlarının yurt içi hasılaya oranı tarihsel ortalamasının (yüzde 8) üzerinde seyretmeye devam etmiştir (Grafik III.2.16). KKM hesaplarını da içeren YP mevduatın yurtiçi hasılaya oranı ise gerilemeye devam ederek 2025 yılı şubat ayı itibarıyla yüzde 5 seviyesine ulaşmıştır. Diğer taraftan, 2025 yılı mart ayında finansal piyasalarda yaşanan oynaklıklar sonrasında firmaların bir kısmının YP mevduata geçtikleri görülmüş ve YP mevduatın GSYİH'ye oranı yüzde 6'ya yükselmiştir. Buna bağlı olarak YP ticari mevduatın toplam ticari mevduat içindeki payında bir miktar yukarı yönlü hareket gözlemlense de TL ticari mevduatın toplam mevduata oranı tarihsel ortalamasının (yüzde 51) üzerinde kalmıştır (Grafik III.2.17).

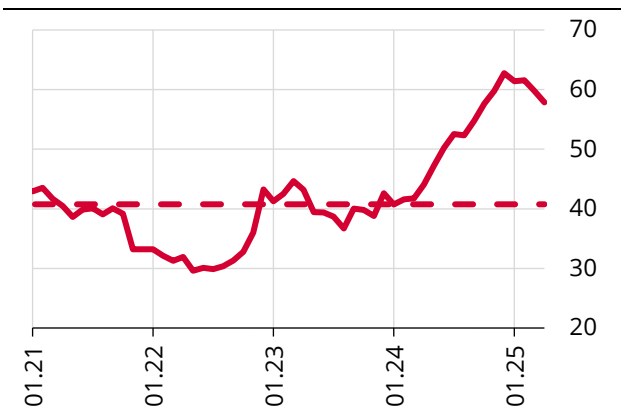
Grafik III.2.16: Ticari Mevduatın GSYİH'ye Oranı (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 08.05.2025

Grafik III.2.17: TL Ticari Mevduat Payı (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 30.04.2025

Dipnot: YP mevduat tüzel KKM hesaplarını içermektedir. Kesikli çizgiler, ilgili oranların 01.21-12.24 dönemi ortalamalarını göstermektedir. TL ticari mevduat payı, tüzel KKM hesapları hariç TL ticari mevduatların toplam ticari mevduatlardaki oranını ifade etmektedir.

Halka açık firmaların kârlılık, likidite ve finansman giderini karşılama göstergelerinde bir miktar bozulma izlenmektedir.

Firmaların kârlılık, likidite ve borç ödeme göstergelerinin gelişimini değerlendirmek için Borsa İstanbul'a (BİST) kote olup enflasyon muhasebesi uygulamış firmaların 2022 yılı ve sonrası yıl sonu bilanço ve gelir tablosu verileri incelenmiştir. Genel olarak firmaların net kâr marjları 2024 yılında ve 2025 yılının ilk çeyreğinde gerilerken, faaliyet kâr marjları 2025 yılı ilk çeyreğindeki sınırlı gerilemeye rağmen görece yüksek olan seviyelerini korumuştur. Uzun dönem kâr marjları ile karşılaştırıldığında faaliyet kâr marjı rasyolarının uzun dönem ortalamalarına yakın seyrettiği, net kâr marjlarının ise 2024 ve 2025 yıllarında uzun dönem ortalamalarının altına gerilediği izlenmektedir. Kârlılık rasyolarındaki gelişimin tabana yaygınlığını ölçümleyen kârlılık firma oranı rasyolarında da benzer bir eğilim dikkat çekmektedir. Firmaların likidite durumunu ölçümleyen likit aktif oranı düşme eğilimini sürdürerek uzun dönem ortalamalarının altına gerilemişti. İlgili orandaki düşüşte firmaların sıkışan finansal koşullar nedeniyle finansman ihtiyaçlarını banka kredileri yerine mevcut likit kaynaklarıyla karşılama oranının etkili olabileceği değerlendirilmektedir.

Firmaların faaliyet gelirleriyle finansman giderlerini karşılama kapasitesini gösteren finansman gideri karşılama oranı (FGKO) uzun dönem ortalamasının altında kalmaya devam etmiştir. 2025 yılı ilk çeyreği itibarıyla firmaların yarıya yakınının finansman gideri karşılama oranının eşik değer olan 1,5'in üzerinde olduğu görülmektedir (Tablo III.2.3).

Tablo III.2.3: Enflasyon Muhasebesine Göre Reel Sektörün Kârlılık, Likidite ve Borçluluk Göstergeleri

Gösterge Türü	Göstergeler	Uzun Dönem Ortalama	2022	2023	2024	2025
Kârlılık	FAVÖK/Aktif (%)	10,2	11,2	9,0	9,4	8,4
Kârlılık	FAVÖK/Net Satışlar (%)	10,0	11,4	11,2	11,8	11,6
Kârlılık	Net Kâr/Aktif (%)	5,1	5,3	5,3	2,8	2,2
Kârlılık	Net Kar/Net Satışlar (%)	5,0	5,5	6,5	3,5	3,1
Kârlılık	FAVÖK/Aktif>%10 Firma Oranı	34,7	54,9	44,0	43,1	38,0
Kârlılık	Net Kar/Aktif>%10 Firma Oranı	20,5	29,7	24,5	12,6	11,1
Likidite	Likit Aktif Oranı (%)	23,5	22,1	20,1	18,7	17,8
Likidite	Likit Aktif Oranı>%20 Firma Oranı (%)	51,7	57,3	53,9	44,0	42,9
Borçluluk	FGKO Oranı	2,1	2,2	1,7	1,6	1,6
Borçluluk	FGKO>1,5 Firma Oranı (%)	55,6	62,4	59,6	50,8	48,2
	Firma Sayısı		286	343	334	324

Dipnot: Hesaplamalara enflasyon muhasebesi yapan BİST'e kote firmalar dâhildir. Finansal göstergeler ilgili dönemin medyan değerlerdir. FAVÖK = Esas Faaliyet Kâr/Zararı + Amortisman Giderleri, FGKO= FAVÖK/Finansman Giderleri, Likit Aktif Oranı = (Hazır Değerler + Stok + Menkul Kıymet) / Aktif olarak hesaplanmaktadır. 2022, 2023 ve 2024 sütunları yıl sonu, 2025 sütunu yıllıklandırılmış birinci çeyrek değerlerdir. Rasyolar ağırlıklandırılmış değerlerdir. Solo rasyo hesaplamalarında uç değerler hesaplamaya dâhil edilmezken, genele yaygınlığı gösteren hesaplamalarda tüm gözlemler dikkate alınmıştır. Uzun dönem ortalaması 2011-2019 yıllarını dikkate almaktadır. 2022-2025 sütunları enflasyon muhasebesi uygulanmış değerlerdir. Uzun dönem ortalaması ise 2011-2019 yıllarını kapsamakta olup, bu dönemde enflasyon muhasebesi uygulaması bulunmamaktadır.

Kutu III.2.I: Firma Girişleri ve Kredi Piyasasına Erişim

Özet: Bu çalışmada, para politikasındaki farklı dönemlerin istihdam sağlayan firmaların finansmana erişimi üzerindeki etkileri incelenmekte ve sıkı finansal koşullar olduğu mevcut dönemde finansmanın tabana yayılımı hakkında çeşitli bulgular sunulmaktadır. Çalışma bulguları, genişleyici para politikasının uygulandığı pandemi sonrası dönemde kredi ve işgücü piyasasına fazla sayıda firmanın giriş yaptığını, bunun neticesinde kredilerin giderek daha fazla sayıda ve küçük ölçekli işletmelerde yoğunlaştığına işaret etmektedir. Mevcut sıkı finansal koşullara rağmen firmaların kredi finansmanına erişimde belirgin bir bozulma izlenmemektedir.

Firmaların işgücü piyasasına girerek istihdam oluşturmaları ve aynı zamanda kredi piyasasına girerek finansmana erişim sağlaması ülke ekonomisinin dinamizmi açısından önemli unsurlar arasındadır. Firma girişleri ve finansmana erişimin genel olarak ekonomik döngüler ile uyumlu seyretmesi beklenmektedir. İktisadi döngülerin sıklıkla tekrarlandığı ülkemizde, politika kararlarının ekonomik dinamizme yansımalarının anlaşılması açısından firma girişleri ve finansmana erişim koşulları politika yapıcılar tarafından takip edilmektedir. Bu çalışmada, para politikasındaki değişimlerin istihdam sağlayan firmaların finansmana erişimine olan yansımaları incelenmekte ve finansal koşulların sıkı olduğu mevcut konjonktürde kredi finansmanının tabana yayılımı ile ilgili çeşitli bulgular sunulmaktadır.

Veri Seti

Çalışmada temelde iki adet mikro veri seti kullanılmıştır. Bunlardan ilki 2009 yılından itibaren firma-çalışan bazında raporlanan SGK 4A kayıtlarıdır. Bu veri setinde en az bir çalışan istihdam eden ve çalışanı adına SGK prim ödemesi yapan özel nitelikli firmaların kayıtları bulunmaktadır.¹ Diğer veri seti ise bankacılık sektörü tarafından firma bazında ticari kredi kullandırmalarının yer aldığı BDDK tarafından derlenen kredi kayıt verisidir. Bu iki veri seti eşlenerek en az bir çalışan istihdam eden işletmelerin kredi piyasası bilgilerine erişilmiştir. Çalışma kapsamında firmaların işgücü ve kredi piyasasına erişimlerini takip etmek amacıyla “**yeni giren**” firma tanımı yapılmıştır. Bu tanım kapsamında, 2009 yılında kaydı bulunan tüm firmalar bir havuzda toplanmış, bu havuzda olmayan firmalara 2010 yılından itibaren görüldüğü ilk çeyrekte “**yeni giren**” firma denilmiştir. Bu sınıflama ile işgücü piyasasına ve kredi piyasasına yeni giren firmalar 2010 yılından itibaren dinamik bir şekilde takip edilebilmektedir.

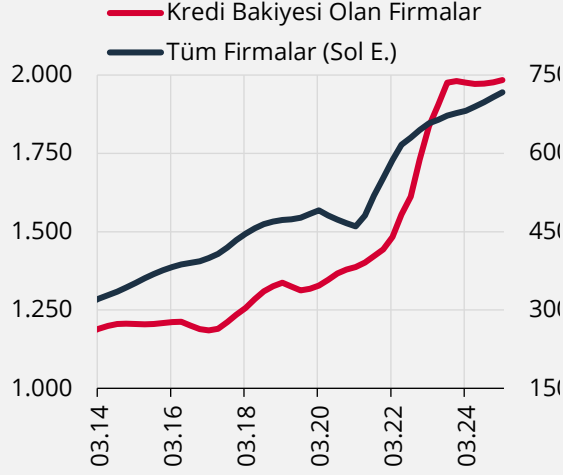
Bu kapsamda SGK 4A veri setinde kaydı bulunan toplam firma sayısı 2025 yılı ilk çeyreği itibarıyla 2 milyona yaklaşırken, bu firmalar içinde stok ticari kredisi olan firma sayısı yaklaşık 750 bin adettir (Grafik III.2.I.1).² 2020 yılından sonra kredisi olan firma sayısında gözlenen artışın toplam firma sayısındaki artışa göre daha belirgin olduğu görülmektedir. Buradan hareketle 2019 yılı sonunda kredisi olan firmaların toplam içindeki payı yüzde 21,9 seviyesinden son veri itibarıyla yüzde 38,1’e yükselmiştir. Bu gelişme firmaların finansmana erişimi noktasında kısa sürede hızlı ilerlemenin yaşandığına işaret etmektedir.

İşgücü ve Kredi Piyasasına Yeni Girişler

İşgücü ve kredi piyasasına yeni giren firma sayılarında pandemi sonrası dönemde hızlı bir artışın olduğu görülmektedir. Genel olarak işgücü ve kredi piyasasına girişlerde gözlenen eğilimlerin para politikası ve kredi çevrimleri ile oldukça uyumlu seyrettiği değerlendirilmektedir. Çeyreklik frekansta bakıldığında, işgücü piyasasına yeni giren firma sayısı 2021-23 parasal genişleme döneminde hızla artarak 80-85 bin bandına ulaşmış, takip eden sıkılaşma döneminde bir miktar gerilemesine rağmen hâlen 75 bin seviyesinde devam etmektedir (Grafik III.2.I.2). İstihdam piyasasında yeni giriş yapan firma sayılarının halen canlı seyretmesinin parasal sıkılaşmaya rağmen işgücü piyasası göstergelerindeki güçlü görünümle uyumlu olduğu değerlendirilmektedir.

Kredi piyasasına yeni giren firma sayısı da parasal genişlemenin etkisiyle 2022 yılı sonunda 72 bin adet ile zirveyi gördükten sonra son veri itibarıyla 24 bin adete kadar gerilemiştir. 2023 yılı ikinci yarısında başlayan son sıkılaşma döneminde kredi piyasasına girişler gerilemekle birlikte hâlen pandemi öncesi seviyelerinin üzerindedir. Buradan hareketle finansal koşulların oldukça sıkı olduğu ve kredi büyüme kısıtlarının uygulandığı mevcut dönemde yeni firmalar için finansmana erişimde önemli bir bozulmanın olmadığı değerlendirilmektedir. Bu dönemde bankaların, finansman ihtiyacının daha yüksek olması beklenen ve likit varlıkları daha kısıtlı olan istihdam piyasasına yeni girmiş firmalara yönelik kredi verme iştahında geçmiş dönemden ayrılan bir farklılık oluşmamıştır.

Grafik III.2.1.1: İşgücü ve Kredi Piyasasında Firma Sayıları
(Bin, 4 Çeyrek HO)

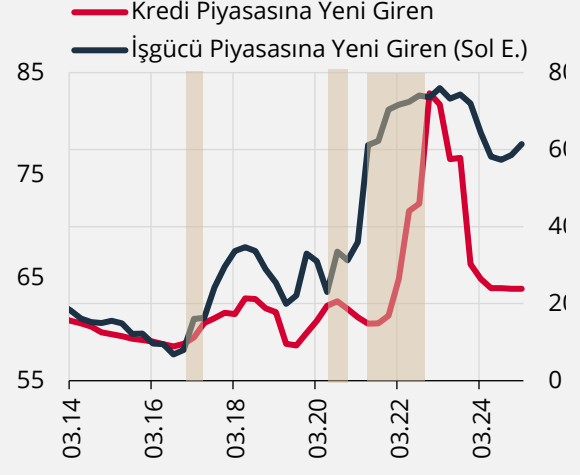

Kaynak: TCMB, BDDK

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Firmaların kredi kayıtları incelenirken TL veya YP cinsinden tüm canlı ticari kredileri dikkate alınmıştır. Soldaki grafikte işgücü piyasasında kayıtlı firmalar incelenmektedir. Sağdaki grafikte kırmızı renkli seri istihdam sağlayan ve kredi piyasasına yeni giren firmaları, siyah renkli seri ise direkt istihdam sağlamaya başlayan yeni firma sayısını ifade etmektedir. Taralı alanlar 2017 KGF paketi, 2020 pandemi dönemi ve 2021-2023 negatif reel faiz dönemlerini göstermektedir.

Grafik III.2.1.2: İşgücü ve Kredi Piyasasına Yeni Giren Firma Sayıları
(Bin, 4 Çeyrek HO)

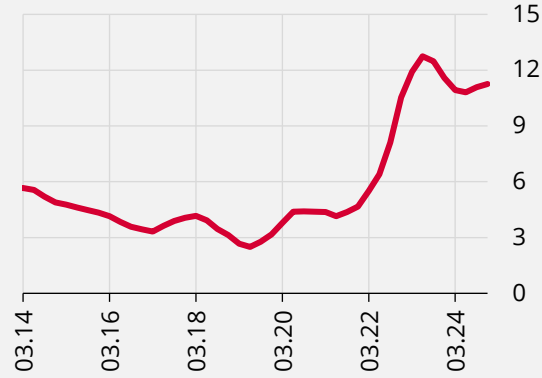

Kaynak: TCMB, BDDK

Son Gözlem: 03.25

İstihdam piyasasına giriş yapan firmaların girdikleri dönem ve takip eden çeyrekteki kredi kullanımları da yeni girişlerin kredi finansmanı ile ilişkisi açısından önemli bilgiler barındırmaktadır. Bu kapsamda özellikle reel olarak TL ticari kredi faizlerinin belirgin düşük olduğu 2022 yılı sonrasında istihdam piyasası ile eş anlı kredi piyasası girişlerinin arttığı gözlenmektedir. Son veri itibarıyla, istihdam piyasasına yeni giren firmaların içinde ilgili çeyrek veya bir sonraki çeyrekte akım kredi kullananların oranı yüzde 11,3 düzeyindedir. Parasal sıkılaşmaya rağmen yeni girişlerde kredi kullanım eğilimi yüksek seyretmeye devam etmektedir (Grafik III.2.1.3).

Grafik III.2.1.3: Yeni Girdiği Dönem Kredi Kullanan Firmaların Payı
(%, 4 Çeyrek HO)

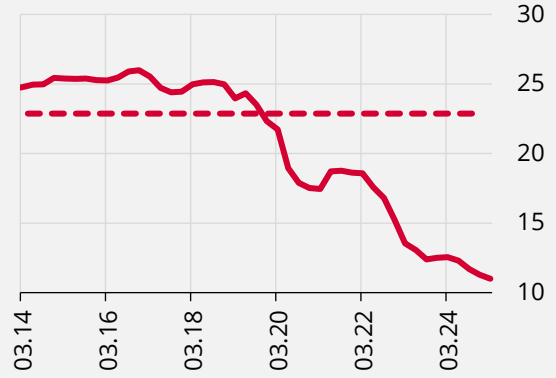

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 12.24

Dipnot: Soldaki grafikte t anında istihdam piyasasına yeni giriş yapan firmalar arasında t veya t+1 anında akım kredi kullananların yüzde payı gösterilmektedir. Sağdaki grafikte her çeyrek için o çeyrek içinde akım kredi kullanan firmaların çeyreklik ortalama çalışan sayıları hesaplanmıştır. Hesaplama yapılırken örneklem içinde her iki uçtan olmak üzere yüzde 1'lik dilim atılmıştır. Kesikli seri ilgili serinin 2010-2023 dönemi ortalamasıdır.

Grafik III.2.1.4: Kredi Kullanan Firmalarda Ortalama Çalışan Sayısı
(Kişi, 4 Çeyrek HO)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

¹ Bir işverene bağlı çalışmayan ve kendi adına prim ödemesi yapan meslek grupları bu veri setinde bulunmamaktadır.

² Kredi kayıtlarında TL veya YP cinsinden canlı ticari kredi bakiyesi bulunan tekil toplam firma sayısı 2025 yılı ilk çeyreği sonu itibarıyla 2,2 milyon adettir. Söz konusu 750 bin firma istihdam kaydı bulunan firmalar olup, bu firmaların sektör içindeki toplam ticari kredi payı yüzde 82,7'dir.

Pandemi sonrasında kredi piyasasına artan girişler zaman içerisinde kredi piyasasındaki ortalama firma profilini de değiştirmiştir. Bu kapsamda, bir çeyrekte kredi kullanan firmaların ortalama çalışan sayıları sürekli gerileme eğiliminde olmuştur. Kredi kullanan firmalarda pandemi öncesi yaklaşık 23 kişi olan ortalama çalışan sayısı son veri itibarıyla 11 kişiye kadar gerilemiştir (Grafik III.2.1.4). Bu durum kredi piyasasında çok daha fazla sayıda mikro/küçük işletmelerin yer aldığını, kredi piyasasında tabana yayılımın güçlendiğini ve yüksek faiz oranlarına rağmen bu eğilimde bir bozulma olmadığını göstermektedir.

Değerlendirme

Çalışma bulguları, genişleyici para politikasının uygulandığı pandemi sonrası dönemde kredi ve işgücü piyasalarına çok fazla sayıda firmanın giriş yaptığını, böylece kredilerin daha fazla sayıda ve küçük ölçekli işletmelerde yoğunlaşarak finansmanda tabana yayılımın arttığını göstermektedir. Finansmana erişimle birlikte kurulan firma-banka ilişkisi sayesinde söz konusu yeni giriş yapan genç firmaların kredi kullanımları, mevcut sıkı finansal koşullara rağmen devam etmektedir. Finansmanda tabana yaygınlığının artması bankacılık sektörü için de kredi riskinin dağılmasına ve yoğunlaşma riskinin azalmasına katkı sunarak finansal istikrarı desteklemektedir.

Buradan hareketle, TCMB 2025 yılı ocak ayında kredi büyümesine dayalı zorunlu karşılık uygulamasında firma ölçeği esas alınarak KOBİ’lerde büyüme sınırını yüzde 2,5 olarak belirleyerek bu firmalara diğer firmalardan ayrı limit tahsis etmiş; esnaf ve tarım sektörü gibi mikro segmentleri de büyüme sınırından muaf tutmuştur. Böylece, finansmana erişimin söz konusu küçük ölçekli işletmeler için devamlılığı amaçlanmıştır.

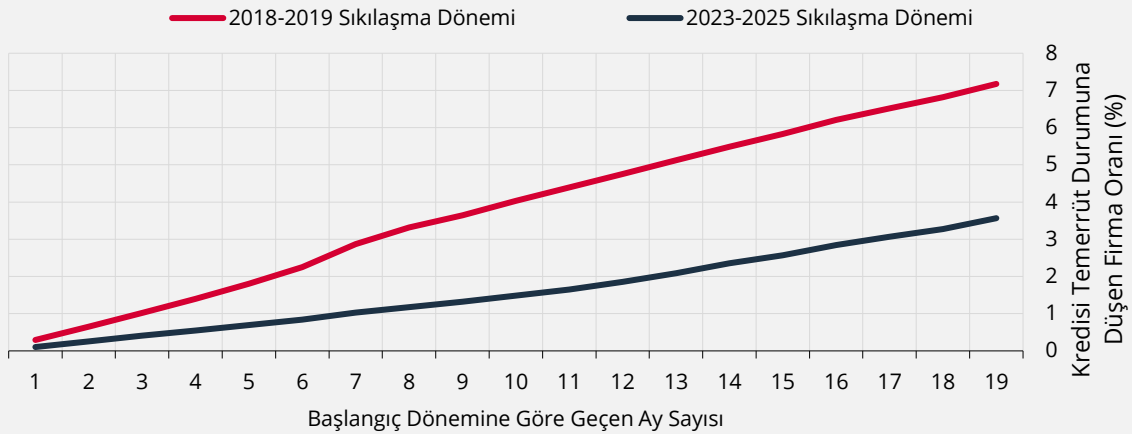
Kutu III.2.II: Reel Sektör Risklilik Gelişmelerine Karşılaştırmalı Bir Bakış

Özet: Bu çalışmada, reel sektör firmalarının temerrüt riskleri, 2018-2019 ile 2023-2025 parasal sıkılaşma dönemleri için karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Bulgular, temerrüde düşen firmaların ekonomideki paylarının 2023-2025 sıkılaşma döneminde 2018-2019 dönemine kıyasla oldukça düşük seviyelerde olduğunu göstermektedir. Temerrüt oranları 2018-2019 sıkılaşma döneminde verimli firmalarda görece daha yüksek iken mevcut sıkılaşma döneminde verimsiz firmalardaki temerrüt oranının görece daha yüksek olduğu görülmektedir.

Firmaların kredi ödemelerinin yasal takibe düşmesi veya haklarında iflas, tasfiye ya da konkordato kararlarının bulunması, temerrüt durumu olarak tanımlanmaktadır. Temerrüt oranlarının artması bankacılık ve finans sektörü üzerinde risk oluşturduğu gibi büyüme, istihdam ve ihracat gibi temel ekonomik büyüklüklerde bozulmaya neden olarak makroekonomik istikrara zarar verebilmektedir. Ayrıca, verimli firmaların temerrüt etmesi uzun dönemli büyüme ve istihdam artışı üzerinde de risk oluşturabilmektedir. Bu kutuda, reel sektördeki risklilik gelişmeleri detaylı bir şekilde incelenmekte, 2018-2019 ile 2023-2025 parasal sıkılaşma dönemleri arasındaki farklar ortaya konulmaktadır.

Sağlıklı firmaların temerrüde düşme hızının yakından takip edilmesi makroekonomik istikrar açısından kritik öneme sahiptir. Bu amaçla, Bağır vd. (2024) çalışmasında kullanılan yöntem izlenerek sağlıklı firmaların takip eden aylarda kredi temerrüdüne düşme olasılıklarını zaman içinde gösteren yaşlandırma eğrileri oluşturulmuştur.¹ Sıkılaşma öncesi finansal olarak sağlıklı olan firmaların kredilerinin takip eden aylarda temerrüde düşme olasılığı, 2023-2025 döneminde 2018-2019 döneminin oldukça altındadır (Grafik III.2.II.1). Diğer bir ifadeyle, 2018 yılı mayıs ayında sağlıklı olan firmaların yaklaşık yüzde 7,2'si takip eden 19 ay içerisinde temerrüde düşerken, bu oran 2023 Mayıs ayında sağlıklı olan firmalar için yaklaşık yüzde 3,6 seviyesindedir. Temerrüde düşme hızının sıkılaşma başladıktan yaklaşık 6 ay sonra artmaya başladığı görülmektedir. Reel sektör firmalarının 2023-2025 sıkılaşma dönemine, önceki sıkılaşma dönemine kıyasla, düşük borçluluk, yüksek likidite ve yüksek kârlılıkla girmiş olmalarının firmaların finansal şoklara dayanıklılığını artırdığı ve temerrüde düşme olasılıklarını düşürdüğü değerlendirilmektedir.²

Grafik III.2.II.1: Kredisi Temerrüt Eden Firmalar için Yaşlandırma Eğrisi (Ay, %)

Kaynak: TBB RM, Yazarların Hesaplamaları

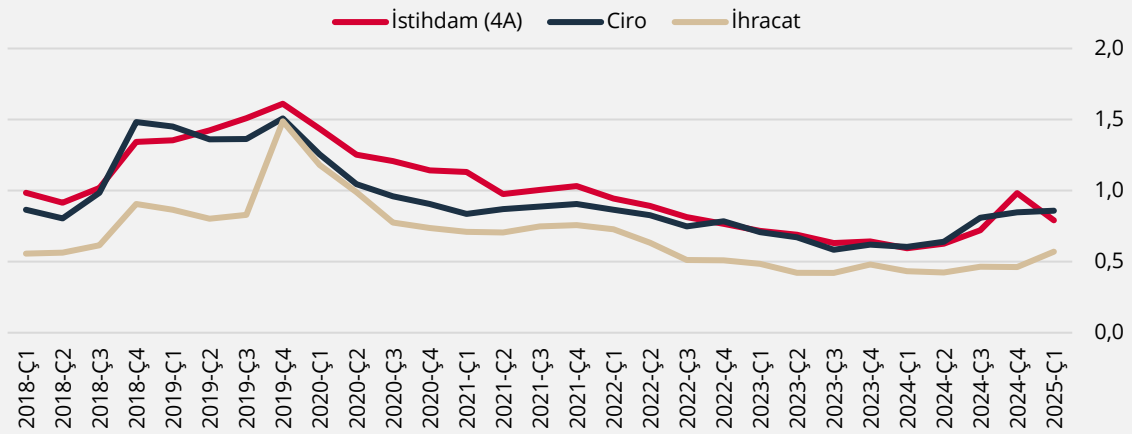
Dipnot: Başlangıç yılı mayıs ayı sonu itibarıyla sağlıklı olan firmaların ilgili yılın haziran ayı ile bir sonraki yılın aralık ayına kadar olan 19 aylık dönem için aylık kümülatif olarak kredisi temerrüt durumuna düşen firma oranları gösterilmektedir.

¹ Grafik 1'de hesaplama kolaylığı için sadece kredi ödemelerinin yasal takibe düşmesi durumu dikkate alınmıştır.

² Detaylar için bkz. [Merkezin Güncesi blog yazısı](#).

Temerrüt eden firmaların sayısıyla birlikte ekonomideki payları da makroekonomik istikrar için önem taşımaktadır. Grafik III.2.II.2, temerrüt eden firmaların seçilmiş temel göstergelerde Türkiye ekonomisindeki paylarını göstermektedir. Temerrüt eden firmaların toplam istihdam içerisindeki payı 2018-2019 sıkılaşma döneminde ciddi oranda artmış, 2019 yılı 4. çeyreğinde yüzde 1,61 ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2020 başından itibaren gerileyen temerrüt halindeki firmaların istihdamdaki payı, parasal sıkılaşmayla birlikte 2024 yılında sınırlı miktarda artış göstermiştir. 2025 yılı ilk çeyreği itibarıyla ise temerrüt halindeki firmaların istihdamdaki payında önceki çeyreğe göre gerileme gözlenmektedir. İstihdama benzer bir şekilde, temerrüt eden firmaların toplam ciro içerisindeki payı 2018-2019 sıkılaşma döneminde belirgin oranda artmış, son sıkılaşma döneminde ise artış oldukça sınırlı kalmıştır. Temerrüt halindeki firmaların ihracattaki payı ise seviye olarak istihdam ve ciroya kıyasla daha düşük seyretmektedir. 2019 yılında temerrüt halindeki firmaların ihracat payı yüzde 1,5 seviyelerine yaklaşmışken bu oran sonraki dönemlerde yüzde 0,5'in altına kadar gerilemiştir. 2025 yılı ilk çeyreğinde ise küresel belirsizliklerin de artmasıyla birlikte temerrüt eden firmaların ihracattaki payı yüzde 0,57'ye yükselmiştir.

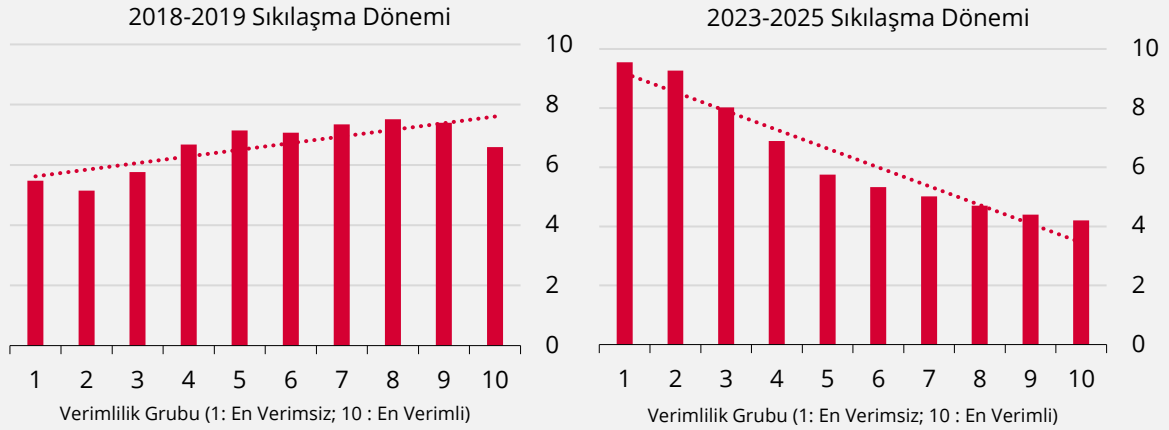
Grafik III.2.II.2: Temerrüt Eden Firmaların Ekonomideki Payı (Çeyreklik, %)

Kaynak: TBB RM, GİB, SGK, Yazarların Hesaplamaları

Dipnot: 4-A kategorisinde istihdam edilenler dikkate alınmıştır. İlgili çeyrekte temerrüt eden firmaların ilgili çeyrek sonundaki istihdam payları ile son 12 aydaki toplam ciro ve ihracat içerisindeki payları gösterilmiştir.

Ekonomideki payları düşük olsa bile yüksek verimli firmaların temerrüde düşmesi uzun vadeli büyüme açısından risk unsuru oluşturabilmektedir. Bu nedenle, 2018-2019 ve 2023-2025 sıkılaşma dönemlerinde temerrüt oranları, işgücü verimliliği seviyesine göre belirlenen firma grupları için incelenmiştir. Hesaplamalarda sıkılaşma öncesinde finansal olarak sağlıklı olan firmaların sağlıklı olduğu dönemlerdeki verimlilik seviyeleri kullanılmıştır. Buna ek olarak, sektörel emek yoğunluğu farklılıklarını dikkate almak amacıyla firmalar 4'lü NACE sektörlerindeki işgücü verimliliği dağılımına göre birinci grup en verimsiz, onuncu grup en verimli grup olacak şekilde 10 eşit gruba ayrılmıştır. Buna göre, 2018-2019 sıkılaşma döneminde temerrüt oranlarının görece daha verimli firmalarda daha yüksek seviyelerde gerçekleştiği bulgulanmıştır. İlgili dönemde verimli firmaların temerrüt oranının daha yüksek olmasının, YP borçluluğu yüksek ve görece daha verimli olan büyük ölçekli firmalar kaynaklı olduğu bilinmektedir. 2023-2025 döneminde yaşanan parasal sıkılaşma sürecinde ise verimlilik grubu ile temerrüt oranı arasında ters yönlü bir ilişki bulunmaktadır (Grafik III.2.II.3). 2023-2025 sıkılaşma döneminde, temerrüt oranı sektöründe en düşük verimliliğe sahip firmalarda yüzde 10'a yaklaşırken verimliliği en yüksek firmalarda yüzde 4 gibi nispeten düşük bir seviyededir.

Grafik III.2.II.3: Verimlilik Gruplarına Göre Temerrüt Eden Firma Oranı (%)

Kaynak: TBB RM, TÜİK

Dipnot: Kesik çizgiler doğrusal eğilim eğrisini göstermektedir.

Özetle, reel sektör riskliliği, temerrüde düşen firmaların gerek oranı gerekse ekonomideki payları, 2023-2025 sıkılaştırma döneminde 2018-2019 dönemine kıyasla oldukça düşük seviyelerde seyretmektedir. Dolayısıyla, mevcut veriler ışığında temerrüt oranları finansal ve makroekonomik istikrar açısından ciddi bir risk kaynağı olarak değerlendirilmemektedir. Öte yandan, temerrüt oranı ile verimlilik arasında gözlenen ters ilişki mevcut parasal sıkılaştırmanın ekonomide dönüşüm ve uzun dönemli büyüme için de engelleyici bir faktör olmadığına işaret etmektedir. Bununla birlikte, reel sektörün temerrüt gelişmeleri fiyat istikrarı ve finansal istikrar açısından yakından takip edilmesi gereken göstergelerden biri olmaya devam etmektedir.

Referanslar

Bağır, Y.K., Seven, Ü., Tok, E. (2024). Yükselen Ticari Kredi Faizlerinin Firmaların Temerrüt Olasılıklarına Heterojen Etkisi Üzerine Bir İnceleme. TCMB Ekonomi Notları No:24/11.

IV. Finansal Kesim

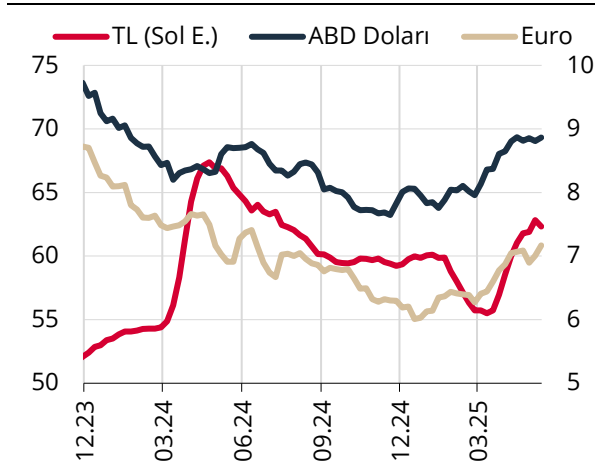
IV.1 Kredi Gelişmeleri ve Kredi Riski

IV.1.1 Kredi Gelişmeleri

Finansal koşullardaki sıkı görünüm korunmaktadır.

Politika faizindeki indirimler sonrasında 2025 yılının ilk çeyreğinde gerileyen TL kredi faizleri mart ayında TCMB gecelik borç verme faizinin, nisan ayında ise politika faizinin ve gecelik borç verme faizinin yükseltilmesi ile birlikte yaklaşık 7 yüzde puan artmıştır. Küresel faiz oranlarındaki düşüş ve ülke risk primindeki iyileşmeye bağlı olarak 2024 yılında YP kredi faizleri gerilemiştir. Öte yandan, küresel ekonomi politikalarında belirsizliklerin arttığı ve ülke risk priminin yükseldiği 2025 yılı mart ayı sonrasında YP ticari kredi faiz oranlarında bir miktar artış gözlenmektedir. YP kredi faizlerindeki artışta, aylık YP kredi büyüme sınırının yüzde 0,5'e kadar düşürülmesinin ve böylece YP kredi arzının kısılmasının da etkili olduğu değerlendirilmektedir (Grafik IV.1.1).

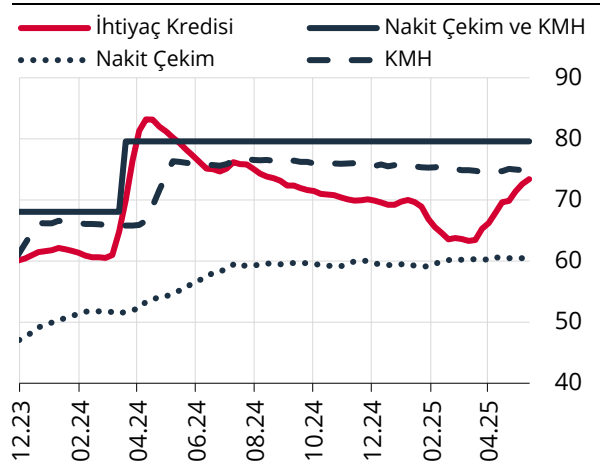
Grafik IV.1.1: Ticari Kredi Faiz Oranları (Akım, 4 HHO, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 16.05.25

Grafik IV.1.2: İhtiyaç Kredisi ve BKK Faiz Oranları (Akım, 4 HHO, %)

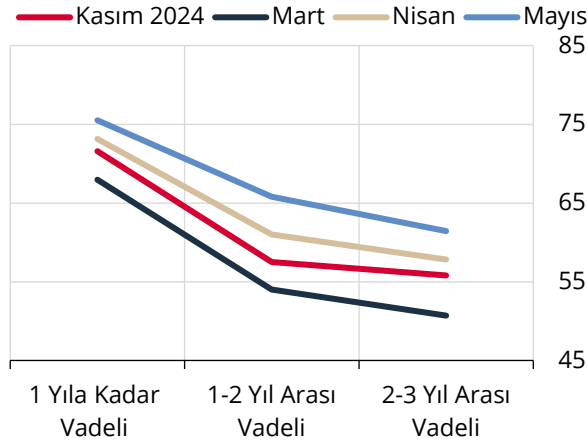

Kaynak: TCMB

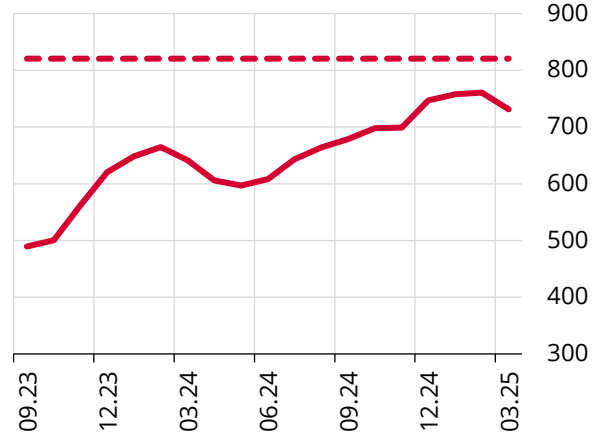
Son Gözlem: 16.05.25

Dipnot: Kurumsal kredi kartı, tüzel kişi KMH ve sıfır faizli krediler, ticari kredi faiz hesaplamasında yer almamaktadır. Faiz dışındaki maliyetler kredi faizlerine dâhil edilmemiştir. İhtiyaç kredisi faizi gerçek kişi KMH hariç hesaplanmıştır. Kredi kartı alışveriş işlemleri için geçerli olan akdi faiz oranı dönem borcuna göre farklılaştırılmış olup, mevcut dönemde dönem borcu 0-25 bin TL arası, 25-150 bin TL arası, 150 bin TL üzeri kartlar için uygulanan yıllık bileşik faiz oranları sırasıyla yüzde 51,1, yüzde 64,8 ve yüzde 74,5'tir. "Nakit Çekim" noktalı çizgisi kredi kartlarına ilişkin bakiyelerden krediye dönüşen tutarlara uygulanan ağırlıklı ortalama faiz oranıdır.

Teminatsız bireysel kredi faizleri enflasyonun üzerinde yüksek seyrini sürdürmektedir. İhtiyaç kredisi faizleri 2024 yılı 2. çeyreğinden bu yana TL ticari kredi faizlerine benzer hareket etmektedir. Bu dönemde yaklaşık 20 yüzde puan gerileyen ihtiyaç kredisi faizleri 2025 yılı mart ayı sonrasında 10 puan artarak yüzde 73 seviyesine gelmiştir. KMH ve BKK nakit çekim işlemleri için geçerli olan azami faizlerde 2024 mart ayı sonrasında bir değişiklik bulunmamakta ve yıllık bileşik olarak yüzde 80 seviyesi devam etmektedir (Grafik IV.1.2). 2024 yılı kasım ayı itibarıyla BKK (alışveriş) faizleri dönem borcuna göre farklılaşmıştır. BKK faizlerinde söz konusu farklılaştırmanın kredi kartı ile borçlanma eğilimi yüksek olan kesim üzerinde sıkılaştırıcı etkisinin iç talepteki dengelenmeye katkı vermesi beklenmektedir.

Grafik IV.1.3: TL Ticari Kredi Faizleri (Akım, %)

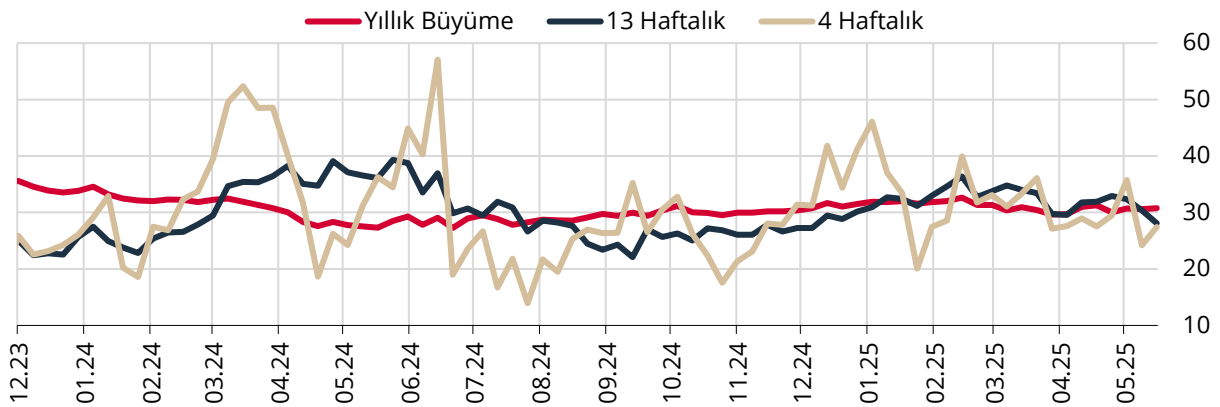
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 13.05.25
 Dipnot: Faiz verileri, ilgili ay içinde kullanılan kredi faizlerinin ağırlıklı ortalamasıdır ve günlük verilerden hesaplanmıştır. Kredi faizleri, sabit faizli TL taksitli ticari kredilerin faizleridir. Kurumsal kredi kartları ve kamu kurum ve kuruluşlarına kullanılan krediler hariçtir. Uç değerler dikkate alınmamıştır.

Grafik IV.1.4: TL Ticari Kredilerin Ortalama Vadesi (Akım, 3 Aylık HO, Orijinal Vade)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 03.25
 Dipnot: Kredi vadeleri, sabit faizli TL taksitli ticari kredilerin vadeleridir. Vadesiz, sıfır faizli kullanımlar ve faiz yapısı raporlanmayan gözlemler hesaplamaya dâhil edilmemiştir. Kesikli çizgi ilgili serilerin 2020 Ocak-2025 Mart dönemi ortalamasını göstermektedir.

Vadelere göre TL ticari kredi faiz dağılımı faiz artırımını sonrasında tüm vadelerde yukarı yönde değişirken, dağılımda aşağı yönlü eğilim korunmaktadır.

Enflasyon beklentilerinin iyileşmesi ve enflasyon gerçekleşmelerinin tahmin seviyeleri ile uyumlu seyri mart ayına kadar olan dönemde uzun vadeli ticari kredi fiyatlamalarını aşağı yönlü etkilemiştir (Grafik IV.1.3). Bununla birlikte, son dönemde yaşanan finansal dalgalanmalar ve politika ile gecelik borç verme faizinin artırılması sonucunda tüm vadelere TL ticari kredi fiyatlamaları yukarı yönlü hareket etmiştir. Beklentilerdeki iyileşme ve enflasyondaki aşağı yönlü eğilimin devam etmesiyle kredi fiyatlamalarında önümüzdeki dönemde normalleşme öngörülmektedir. Enflasyon beklentilerindeki iyileşme ile orta ve uzun vadede fonlama faizlerinde gerileme beklentisi, faiz geliri oluşturma kapasitesi bakımından bankaların uzun vadeli ve sabit faizli kredi verme iştahını beslemektedir. Bunun sonucunda sabit faizli TL ticari kredilerin ortalama vadesinin mart ayına kadar olan dönemde artış eğiliminde olduğu görülmektedir (Grafik IV.1.4).

Grafik IV.1.5: Toplam Kredi Büyümesi (KEA, Yıllıklandırılmış, %)

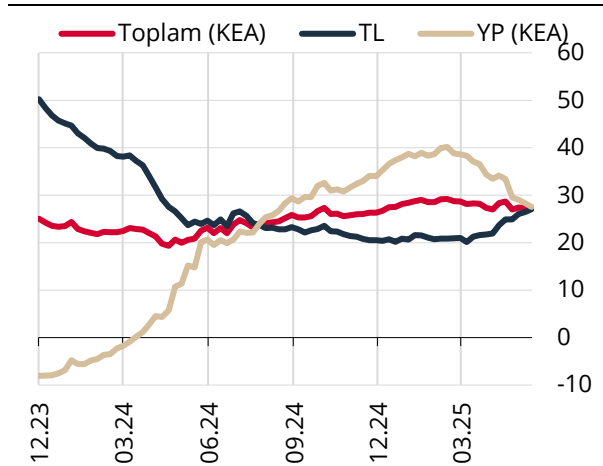
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 16.05.25
 Dipnot: İki dönem arasındaki kredi farkı YP kredi (sepet) değişiminin, dönem ortalama kuru üzerinden hesaplanan TL karşılığı ile iki dönem arasındaki TL kredi değişimi toplanarak hesaplanmış olup ilgili dönem sepet kuru kullanılarak bakiye değişimi kur etkisinden arındırılmıştır.

Toplam kredilerde 2024 yılı ikinci yarısından bu yana yatay bir büyüme görünümü mevcuttur. Buna karşılık, ticari kredi büyümesinde yataya yakın seyir korunmakla birlikte, büyüme kompozisyonu TL lehine gelişmiştir.

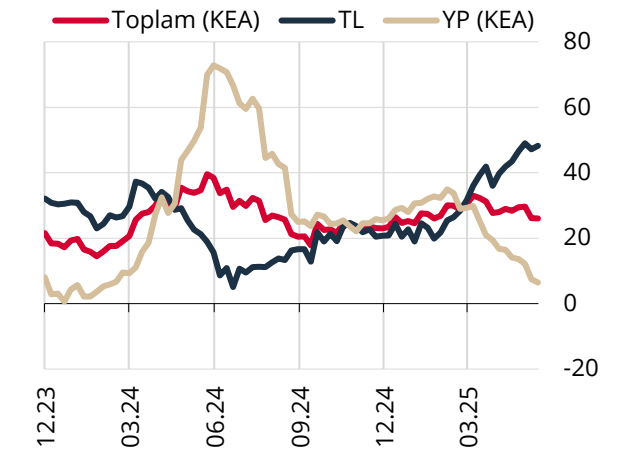
Sıkı para politikası duruşu ve destekleyici makroihtiyati çerçevenin kredi büyümesi üzerindeki bağlayıcı etkisi devam etmektedir. Toplam kredilerde yıllık büyüme ve kısa dönem kredi büyüme momentleri bu bulguyu desteklemektedir. Mevcut dönemde, bireysel kredi büyümesinin altında, ticari kredi büyümesinin ise sınırlı üzerinde yer alan toplam kredi büyümesi yüzde 31 seviyesinin etrafında yatay bir hareket sergilemektedir (Grafik IV.1.5). Bu dönemde, ticari kredilerdeki benzer yatay büyüme eğilimine ek olarak bireysel kredi büyümesindeki ılımlı yavaşlama toplam kredilerin bahse konu seyrinde belirleyici olmuştur.

Toplam ticari kredi KEA yıllık büyümesi 2024 yılı son çeyreğinden bu yana yüzde 28 seviyesine yakın yatay bir patikada hareket etmektedir. YP kredi büyüme sınırının yüzde 0,5'e indirilmesi ve mart ayında döviz kurunda oynaklığın artması sonrasında YP ticari kredi büyümesi yavaşlarken TL ticari kredi büyümesi bir miktar hızlanmıştır. Bununla birlikte toplam ticari kredi yıllık büyüme eğiliminde bir değişim gözlenmemektedir (Grafik IV.1.6). Kredilere yönelik uygulanmakta olan büyüme kısıtlarının bahse konu yatay ve istikrarlı seyrinde etkili olduğu değerlendirilmektedir. Son dönem kredi büyüme momentleri incelendiğinde YP kredilerin belirgin şekilde yavaşladığı, buna karşın TL ticari kredi büyümesinin hızlandığı dikkat çekmektedir (Grafik IV.1.7). Ancak toplam kredi büyümesi olarak bakıldığında ticari kredilerin büyüme momentinin yüzde 30 civarında yataya yakın bir büyüme sergilediği görülmektedir. Fiyat istikrarının yanı sıra finansal istikrar gözetilerek uygulanan makroihtiyati tedbirler ile kredilerin para birimi kompozisyonunun daha dengeli bir patikada gelişmesi desteklenmektedir.

Grafik IV.1.6: Ticari Kredi Büyümesi (Yıllık, %)

Grafik IV.1.7: Ticari Kredi Büyümesi (13 Haftalık Yıllıklandırılmış, %)

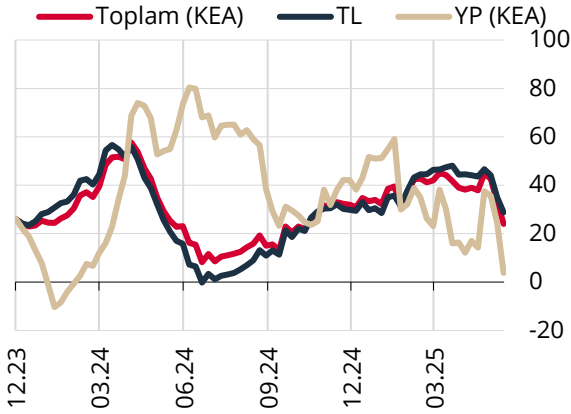
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 16.05.25

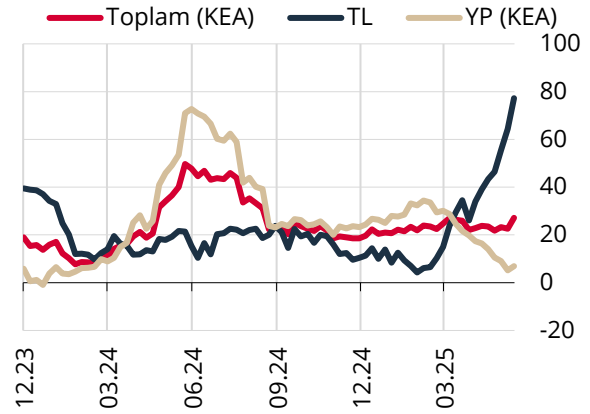
Dipnot: DEK, YP kredilere dâhil edilmiştir. YP KEA kredi büyümesi, YP (sepet) kredi değişiminin bir yıllık dönemdeki sepet kur ortalaması çarpımı ile bulunan TL karşılığı toplamının bir yıl (sağdaki grafikte 13 hafta) önceki kredi bakiyesine oranı olarak hesaplanmaktadır.

KOBİ kredi büyümesinde belirleyici olan TL krediler yatay bir görünüme sahipken diğer ticari kredilerde YP ve TL kredi büyümeleri ters yönde hareket etmektedir.

Sıkı para politikası dönemlerinde KOBİ ve diğer firmaların kredi kullanım eğilimleri ayrışabilmektedir. Nispeten düşük seviyedeki likidite tamponları nedeniyle KOBİ'ler işletme sermayesi finansman ihtiyaçları için daha güçlü kredi talebinde bulunabilmektedir. Dolayısıyla KOBİ ve diğer firmalara kullandırılan ticari kredilerin büyüme hızı dönemsel olarak farklılık gösterebilmektedir. 2025 yılında KOBİ kredilerinde büyüme momenti yüzde 25 ve 45, diğer firma kredilerinde ise yüzde 21 ve 27 gibi görece dar bir bantta yatay dalgalanmaktadır (Grafik IV.1.8 ve Grafik IV.1.9). Buna karşılık, aynı dönemde diğer firma kredilerinde TL ve YP büyüme momentleri keskin bir şekilde zıt yönde hareket etmektedir. İlgili gelişmede YP kredi kısıtlarının önemli ölçüde daraltılması ve diğer firmaların TL krediye yönelmesi etkili olmuştur. Öte yandan, KOBİ kredilerinde büyük payı teşkil eden TL kredi büyümesi görece yüksek seyrederken, YP kredi büyüme momenti daha dalgalı bir görünüm sergilemektedir.

Grafik IV.1.8: KOBİ Kredilerinin Büyümesi (13 Haftalık Yıllıklandırılmış, %)

Kaynak: TCMB

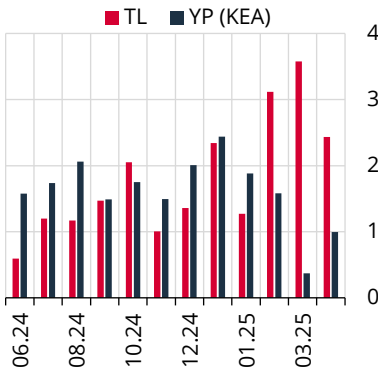
Grafik IV.1.9: Diğer Ticari Kredilerin Büyümesi (13 Haftalık Yıllıklandırılmış, %)

Son Gözlem: 16.05.25

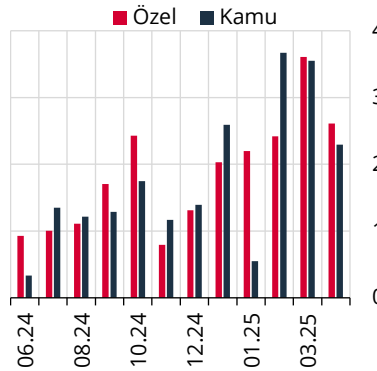
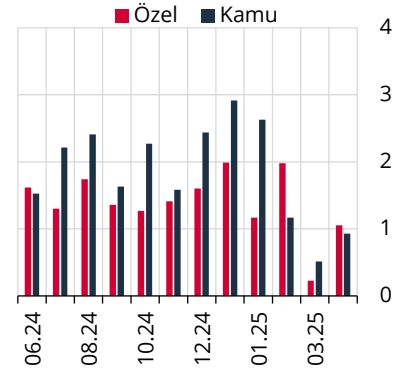
Dipnot: DEK, YP kredilere dâhil edilmiştir. YP KEA kredi büyümesi, YP (sepet) kredi değişiminin bir yıllık dönemdeki sepet kur ortalaması çarpımı ile bulunan TL karşılığı toplamının 13 hafta önceki kredi bakiyesine oranı olarak hesaplanmaktadır.

Ticari kredilerde büyüme sınırlarının etkileri özellikle YP kredilerden izlenebilmektedir.

Kredi büyümelerine ilişkin düzenlemelerde istisna tutulan kredi alt türleri olmasına rağmen özellikle toplam YP kredilerde aylık büyüme oranlarının büyüme sınırları ile uyumlu bir patikada hareket ettiği görülmektedir (Grafik IV.1.10). Buna karşılık, yılın ilk çeyreğinde TL tarafta düzenleme istisnaları kaynaklı nispeten daha güçlü bir büyüme eğilimi gözlenmektedir. Kredi büyümelerine banka grupları bazında bakıldığında ise dengeli bir yapı olduğu anlaşılmaktadır. 2025 yılı şubat ve mart aylarında hem kamu hem de özel bankalarda TL kredi büyümesi bir miktar hız kazanırken, YP kredi büyümesinin daha sınırlı kaldığı görülmektedir (Grafik IV.1.11 ve Grafik IV.1.12).

Grafik IV.1.10: Ticari Kredi Büyümesi (4 Haftalık, KEA, %)

Kaynak: TCMB

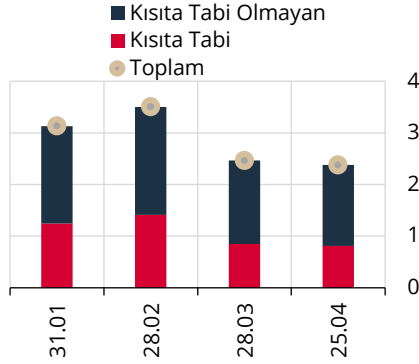
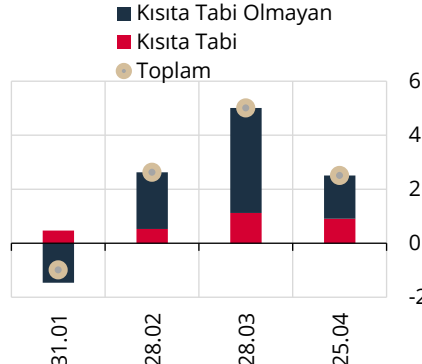
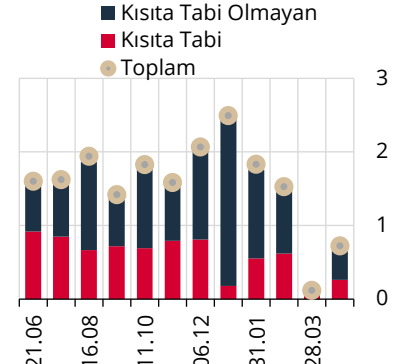
Grafik IV.1.11: TL Ticari Kredi Büyümesi (4 Haftalık, %)**Grafik IV.1.12: YP Ticari Kredi Büyümesi (4 Haftalık, KEA, %)**

Son Gözlem: 25.04.25

Dipnot: DEK, YP kredilere dâhil edilmiştir. YP KEA kredi büyümesi, YP (sepet) kredi değişiminin dört haftalık dönemdeki sepet kur ortalaması çarpımı ile bulunan TL karşılığı toplamının dört hafta önceki kredi bakiyesine oranı olarak hesaplanmaktadır. Düzenleme kapsamında büyüme oranlarının hesaplanacağı dört haftalık ZK yükümlülük tarihleri esas alınmıştır.

Kredi büyüme kısıtlarının belirleyici etkisiyle ticari kredilerde kısıta tabi olmayan krediler büyümede ön plana çıkmaktadır.

TL KOBİ kredilerinde kısıta tabi olan ve olmayan kredi büyüme katkıları birbirine yakın seyrederken diğer firma kredilerinde bu farkın daha belirgin olduğu görülmektedir (Grafik IV.1.13 ve Grafik IV.1.14). KOBİ kredilerinde kısıt seviyesi yüzde 2,5 iken bu oranın diğer firma kredileri için yüzde 1,5 olması bu gelişmede belirleyicidir. YP kredilerde ise uygulanmakta olan yüzde 0,5 büyüme kısıtının önemli ölçüde bağlayıcı olduğu anlaşılmaktadır (Grafik IV.1.15). YP kredilere yönelik uygulanmakta olan düzenlemeler ve sıkılaştırılan büyüme limitlerinin firmaların kur riski görünümünde olası bozulmaları sınırlandırdığı, ayrıca TL ve YP büyüme limitlerinin dezenflasyonist sürece de önemli bir katkı sunduğu değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.13: TL KOBİ Kredisi Büyümesi (4 Haftalık, %)**Grafik IV.1.14: TL Diğer Ticari Kredi Büyümesi (4 Haftalık, %)****Grafik IV.1.15: YP Ticari Kredi Büyümesi (4 Haftalık, KEA, %)**

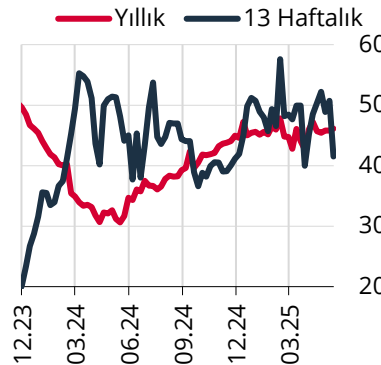
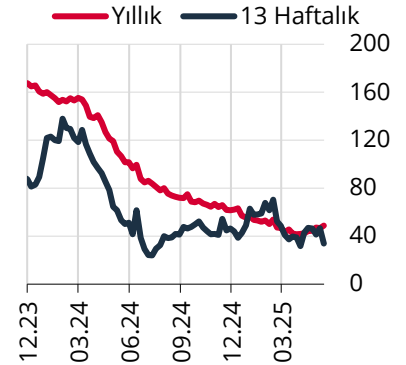
Kaynak: TCMB

Dipnot: Düzenleme kapsamında büyüme oranlarının hesaplanacağı dört haftalık ZK yükümlülük tarihleri esas alınmıştır. YP ticari kredilerde büyümeye katkılar hesaplanırken sepet kur kullanılmıştır. Grafiklerde kısıt tabi ve tabi olmayan kalemlerin ilgili büyümeye katkıları yüzde puan olarak gösterilmektedir.

Son Gözlem: 25.04.25

Bireysel kredi büyümesi BKK büyümesi kaynaklı gerilerken ihtiyaç kredisi büyümesinde yavaşlama daha sınırlıdır.

Bireysel kredilere yönelik uygulanmakta olan makroihtiyati önlemlerin ve sıkı para politikası duruşunun etkisiyle bireysel kredi yıllık büyümesi 2025 yılında bir miktar yavaşlamıştır (Grafik IV.1.16). İhtiyaç kredilerinde eğitim ödemeleri gibi dönemsel gelişmeler ile birlikte yılın ilk çeyreğinde hızlı bir artış görülmekle birlikte mart ayı sonrasında bu büyüme bir miktar hız kesmiştir (Grafik IV.1.17). BKK'da ise 13 haftalık büyüme momentumunun bir miktar yavaşladığı görülmektedir (Grafik IV.1.18).

Grafik IV.1.16: Bireysel Kredi Büyümesi (%)**Grafik IV.1.17: İhtiyaç Kredisi Büyümesi (%)****Grafik IV.1.18: BKK Büyümesi (%)**

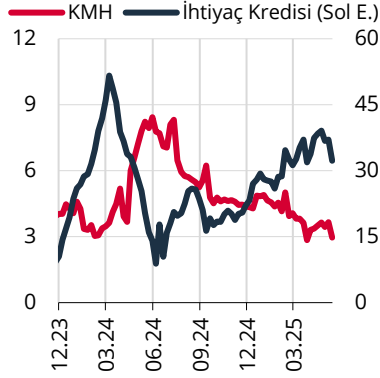
Kaynak: TCMB

Dipnot: Yıllık serisi 12 aylık kredi büyümesini, 13 haftalık serisi ise yıllıklandırılmış 13 haftalık büyümeyi göstermektedir.

Son Gözlem: 16.05.25

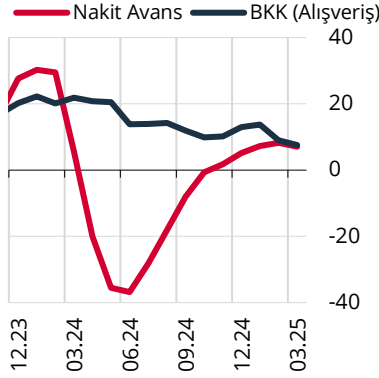
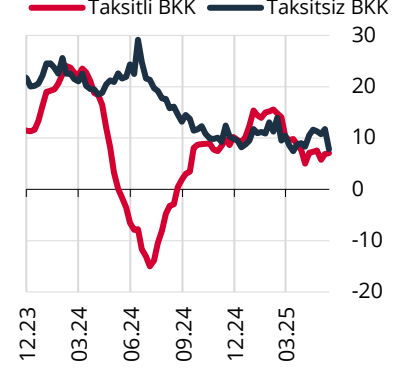
İhtiyaç kredi büyümesi üzerinde KMH kullanımı etkili olurken, BKK bakiye büyümesinin gerilemesinde alışveriş harcamaları kaynaklı bakiye büyümesindeki yavaşlama etkilidir.

KMH hariç ihtiyaç kredilerinde aylık yüzde iki büyüme sınırının uygulanması nedeniyle, bankalar KMH ürününde arz iştahını artırmış ve 2024 yılı genelinde KMH büyümesi daha yüksek seyretmiştir (Grafik IV.1.19). KMH'ta güçlü büyüme eğilimi 2025 yılında hız kesmekle birlikte, mart ayında 3 ay üzeri taksitli KMH bakiyelerinin de büyüme sınırlarına dâhil edilmesinin önümüzdeki dönemde bu kredi türünde bir miktar daha yavaşlamaya yol açması beklenmektedir. BKK büyümesindeki yavaşlama ve dengelenme de alışveriş amaçlı kart kullanımlarında gözlenmektedir (Grafik IV.1.20). Ağırlıklı olarak ödeme amaçlı kullanılan taksitsiz BKK ile beklentiler ve borçlanma ihtiyacı ile daha ilişkili olan taksitli BKK bakiyesinin 13 haftalık büyümesinin mevcut Rapor döneminde birbirine oldukça yakın ve gerileme eğiliminde olduğu gözlenmektedir (Grafik IV.1.21). Ayrıca, BKK büyümesinde son dönemde gözlenen ivme kaybının dezenflasyon süreciyle uyumlu olduğu değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.19: İhtiyaç Kredisi Büyümesi (13 Haftalık, %)

Kaynak: TCMB

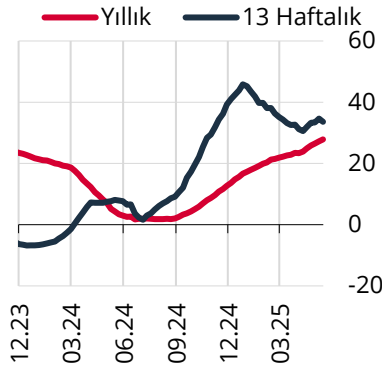
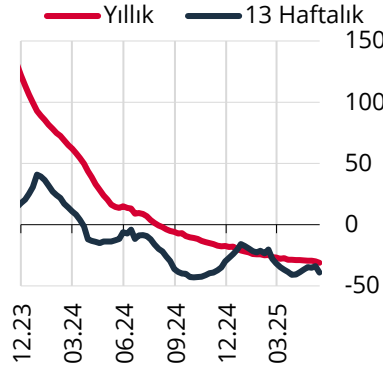
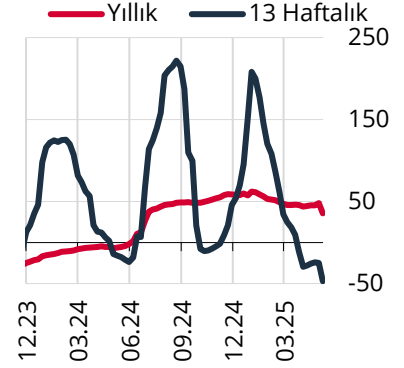
Dipnot: İhtiyaç kredisi KMH'ları içermemektedir. Büyümeleer yıllıklandırılmamıştır.

Grafik IV.1.20: BKK Bakiye Büyümesi (3 Aylık, %)**Grafik IV.1.21: BKK Bakiye Büyümesi (13 Haftalık, %)**

Son Gözlem: 16.05.25

Teminatlı bireysel kredilerde konut kredisi büyümesi pozitif alanda seyir izlerken, taşıt kredi bakiyesi gerilemeye devam etmektedir.

2024 yılı başından bu yana konut fiyatlarının enflasyonun altında büyümesi, birikmiş konut talebi ve konut kredi faizlerinde gözlenen gerileme, konut kredisi yıllık büyümesinin yüzde 20'nin üzerine çıkmasında etkili olmuştur (Grafik IV.1.22). 13 haftalık büyüme momentleri 2025 yılında bir miktar hız kesmekle birlikte konut kredilerinde canlılığın sürdüğüne işaret etmektedir. Taşıt kredilerinde uygulanmakta olan büyüme kısıtı ve kredi değer oranındaki tutar limitlerinin oldukça düşük seviyelerde kalması, bu kredilerdeki daralmada belirleyici olmaya devam etmektedir (Grafik IV.1.23). Öte yandan, finansman şirketlerince kullanılan taşıt kredisi büyüme momenti de bu yılın ikinci çeyreği itibarıyla daralmayı işaret etmektedir (Grafik IV.1.24).

Grafik IV.1.22: Konut Kredisi Büyümesi (%)**Grafik IV.1.23: Bankacılık Sektörü Taşıt Kredisi Büyümesi (%)****Grafik IV.1.24: Finansman Şirketleri Taşıt Kredisi Büyümesi (%)**

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 16.05.25

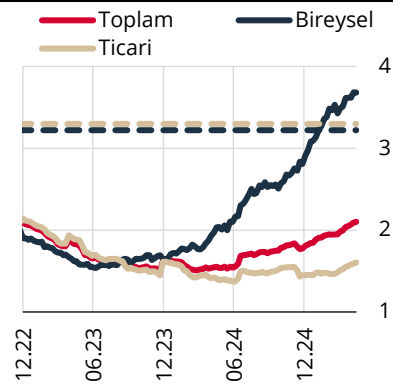
Dipnot: Yıllık serisi 12 aylık kredi büyümesini, 13 haftalık serisi ise yıllıklandırılmış 13 haftalık büyüme göstermektedir. Taşıt kredileri bankacılık sektörü ve finansman şirketlerinin bireysel taşıt kredisidir.

IV.1.2 Kredi Riski Gelişmeleri

Sektörün toplam aktif kalitesi göstergelerinde artış eğilimi devam ederken, aktif kalitesi görünümü açısından bireysel ve ticari kredi segmentleri farklılaşmaktadır.

Bankacılık sektörünün toplam TGA oranı sınırlı artış kaydederek yüzde 2,1 seviyesine yükselmiş, bu yükselişte bireysel TGA oranındaki artış belirleyici olmuştur. Bireysel TGA oranı yüzde 3,7 ile tarihsel ortalamasının bir miktar üzerine çıkarken ticari TGA oranı ise yüzde 1,6 seviyesi ile tarihsel ortalamasının altında yatay seyrini sürdürmüştür (Grafik IV.1.25). Ticari tarafta düşük borçluluk oranları ile likidite tamponlarının bu görünüm üzerinde etkili olabileceği değerlendirilmektedir. Yakın izlemede sınıflandırılan kredilerde de benzer bir görünüm oluşmuştur. Bireysel kredilerin yakın izlemedeki kredi oranları yüksek seviyelerde yer alırken TL ticari tarafta artışın daha sınırlı olduğu görülmektedir. Güçlü YP ticari kredi büyümesi nedeniyle ilgili kredinin yakın izleme oranında azalış devam etmektedir (Grafik IV.1.26). TGA ve yakın izlemede sınıflandırılan kredilerin bir arada değerlendirildiği gösterge, bireysel tarafta sorunlu kredilerdeki artışın ticari kredilerdeki ılımlı görünüm ile dengelendiğini işaret etmektedir. Bu iki gruptaki kredilerin toplamının brüt kredi stokundaki oranı yataya yakın seyrini koruyarak yüzde 10 seviyesinde oluşmuştur (Grafik IV.1.27).

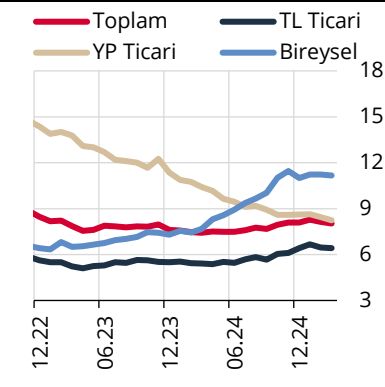
Grafik IV.1.25: TGA Oranları (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 16.05.25

Dipnot: Kesikli çizgiler, ilgili serilerin 2012-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir.

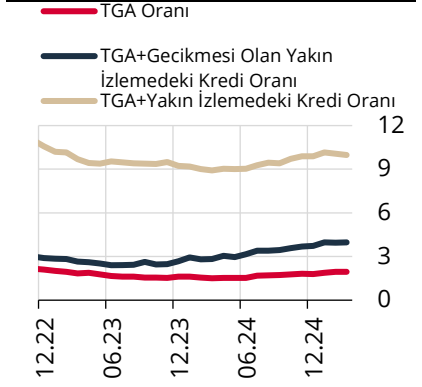
Grafik IV.1.26: Yakın İzlemedeki Kredilerin Oranı (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Seriler, yakın izlemedeki kredilerin brüt kredilere oranını göstermektedir.

Grafik IV.1.27: Aktif Kalitesi Görünümü (%)

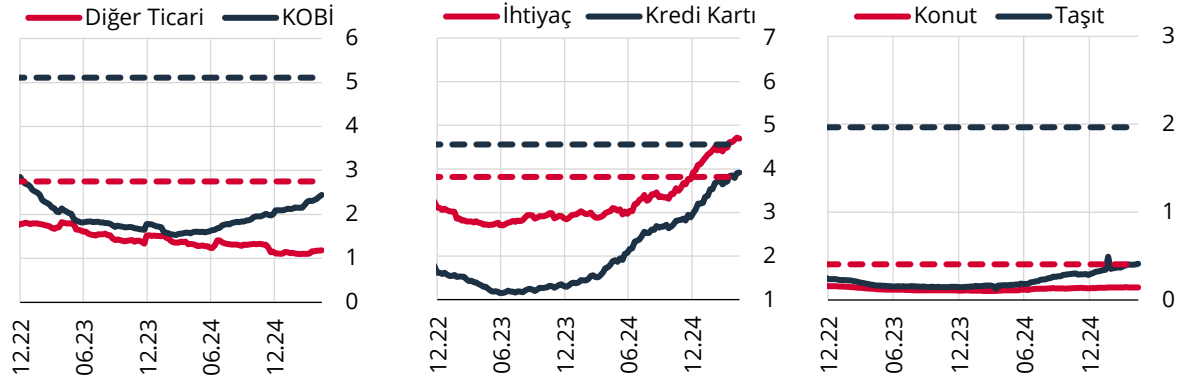
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Aktif kalitesi göstergeleri brüt kredilere oranlanmıştır.

Bireysel TGA oranı ihtiyaç ve kredi kartı kaynaklı yükselirken ticari alt segmentlerinden KOBİ TGA oranında artış izlenmektedir.

Ticari TGA oranlarında tarihsel ortalamalarının altında yatay seyir sürerken alt segmentler bazında TGA oranlarının ayrıştığı görülmektedir. KOBİ işletmelerinin TGA oranı sınırlı artış göstererek yüzde 2,4 seviyesine yükselirken büyük ve kurumsal işletmelerin yer aldığı diğer TGA oranı yüzde 1,2 seviyesindedir. Bireysel TGA oranındaki artışta ise ihtiyaç ve kredi kartı TGA oranları belirleyici olmuştur. İhtiyaç kredisi TGA oranı yüzde 4,7, kredi kartı TGA oranı yüzde 3,9 seviyesine yükselmiştir. TCMB Eylül 2024'te kredi kartı azami akdi faizlerinde dönem borcuna göre farklılaşmaya gitmiş ve kredi kartı borçluluğunu azaltmayı teşvik etmiştir. Aynı dönemde BDDK asgari ödemesi geciken kredi kartı borcu ve ödemesi en az 30 gün gecikmiş ihtiyaç kredileri için 60 aya kadar borç yapılandırma imkânı sağlamıştır. 2025 yılında ise BDDK ihtiyaç kredisi limitlerini güncellemiş ve bireylerin kredi kullanım limitlerini genişletmiştir. Düzenlemeler ile bireysel kredi tahsili gecikmiş alacak oranındaki artış hızı bir miktar yavaşlamıştır. Özellikle 2025 yılı şubat ayındaki BDDK düzenlemesi sonrası ihtiyaç kredisi TGA oranının artış hızı yavaşlamıştır.¹ Son olarak güçlü teminat yapısı ve ihtiyatlı kredi-değer oranı yaklaşımı konut ve taşıt kredilerinin riskliliğini sınırlandırmaya devam etmektedir. Bu kredilerin TGA oranları tarihsel ortalamalarının oldukça altında yer almaktadır (Grafik IV.1.28).

¹ BDDK tarafından 13 Şubat 2025 tarihinde yapılan duyuruya göre 0-125.000 TL tutarı arasındaki krediler için 36 ay, 125.000-250.000 TL tutarı arasındaki krediler için 24 ay, 250.000 TL ve üzeri tutarındaki krediler için 12 ay olarak güncellenmiştir.

Grafik IV.1.28: Kredi Türü Kırılımında TGA Oranları (%)

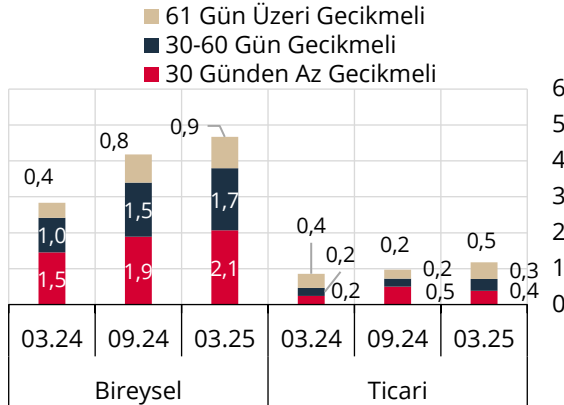
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 16.05.25

Dipnot: Kesikli çizgiler, ilgili serilerin 2012-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Bireysel kredilerde, ödemesi geciken kredilerin toplam krediler içindeki payı artmaya devam ederken ticari krediler için ilgili oran görece yatay seyretmiştir.

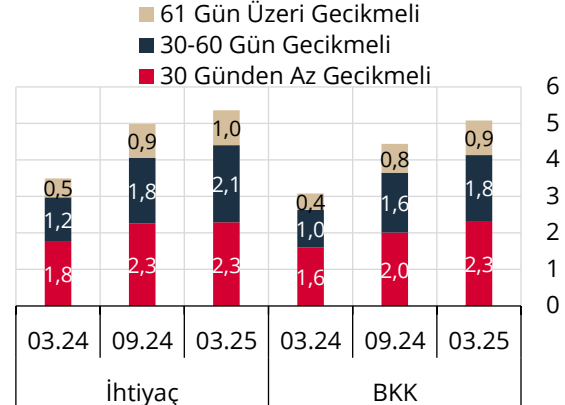
Bankalar, kredi sınıflandırmasında kullandıkları TFRS-9 standardı bağlamında kredi riskliliğinde önemli derecede artış olan kredileri, gecikmesi olmaksızın yakın izleme altında izleyebilmektedir. Bu kapsamda, yakın izlemede sınıflandırılan kredilerin yüzde 75'i gecikmesi olmayan, ancak kredi riskliliğindeki artışa bağlı olarak bu sınıfta izlenen kredilerden oluşmaktadır. 2025 yılı ilk çeyreği itibarıyla ödemesi geciken bireysel kredilerin brüt kredilere oranı yüzde 4,7'ye, firma kredilerinin oranı ise yüzde 1,2'ye yükselmiştir (Grafik IV.1.29). Mart 2024'e kıyasla gecikmedeki gün sayısına göre 30 günden az, 30-60 gün arası ve 61 günden fazla olarak üç grup altında takip edilen krediler tüm gruplar bazında artış kaydetmiştir. Bireysel kredilerde gözlenen artışın ihtiyaç ve kredi kartı alt segmentlerinde de devam ettiği görülmüş, ödemesi geciken ihtiyaç kredilerinin oranı yüzde 5,4, kredi kartlarının oranı yüzde 5,1 seviyesine ulaşmıştır (Grafik IV.1.30).

Grafik IV.1.29: Ödemesi Geciken Kredilerin Oranı (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Grafikte, ödemesi geciken ve yakın izlemede sınıflandırılan kredilerin brüt kredilere oranı gösterilmektedir.

Grafik IV.1.30: Ödemesi Geciken Kredilerin Oranı (%)

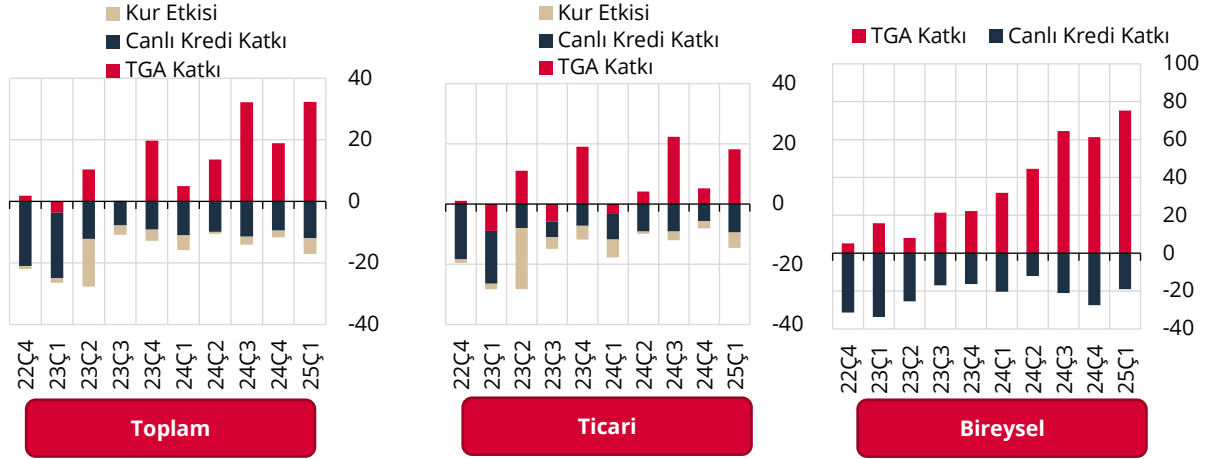
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Grafikte, ödemesi geciken ve yakın izlemede sınıflandırılan kredilerin brüt kredilere oranı gösterilmektedir.

Son dönem TGA oranı değişimlerinde bireysel kredi TGA bakiyesindeki artış belirleyici olmaktadır.

Toplam TGA oranı değişimine katkı veren faktörler incelendiğinde, 2023 yılı ikinci yarısından itibaren kredi büyümelerinin ve kur gelişmelerinin aşağı yönlü etkisi devam etmekle birlikte ilave TGA katkılarının hızlandığı görülmektedir. Ticari TGA oranına TGA ilavelerinin dönemsel olarak değişen katkısı ve kredi büyümesi ile kur etkisinin aşağı yönlü etkileri ticari TGA oranındaki yatay seyrinde belirleyici olmuştur. Bireysel kredilerde ise ilave TGA'larda görülen artış eğiliminin kredi büyümesinin üzerinde gerçekleşmesi sonucunda bireysel TGA oranları artmaya devam etmiştir (Grafik IV.1.31).

Grafik IV.1.31: TGA Oranı Değişimine Katkılar (3 Aylık Toplam Katkılar, BP)

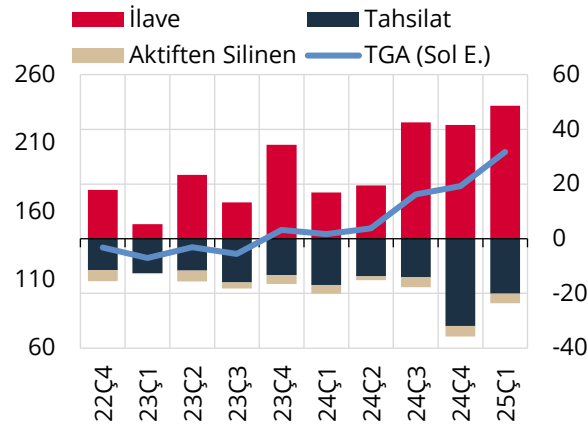
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Katkı kalemleri ilgili 3 aylık toplam katkı tutarını göstermektedir. Yöntemle ilgili detaylar için bkz. Kasım 2018 Finansal İstikrar Raporu, Kutu IV.1.1.

TGA'dan yapılan tahsilatlar ticari kredilerde yüksek seyrederken bireysel kredilerde sınırlı kalmıştır.

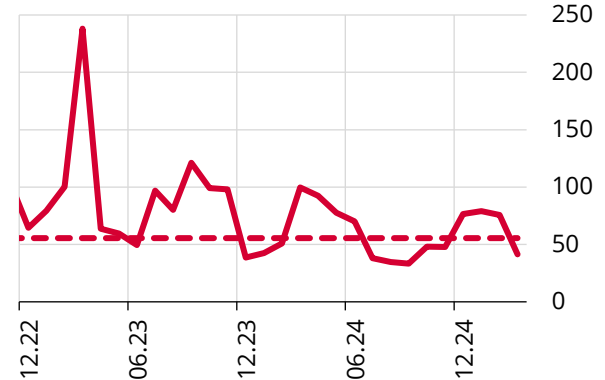
Ticari TGA sınıfındaki ilaveler 2024 yılının ikinci yarısından itibaren finansal koşullar ve talep koşullarına bağlı olarak artış göstermiştir. 2025 yılı ilk çeyrekte ticari kredi TGA ilaveleri tahsilatların üzerinde seyretmiş TGA bakiyesi 203 milyar TL seviyesine ulaşmıştır (Grafik IV.1.32). Genel eğilime bakıldığında ise tahsilatlar ve ilaveler arasında dengeli bir seyir izlenmekle birlikte 2025 yılı ilk çeyrekteki olumsuz performans ile ticari tahsilat ilave oranı tarihsel ortalamasının altında olmuştur (Grafik IV.1.33).

Grafik IV.1.32: Ticari TGA Hareketlerinin Bileşenleri (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Tahsilat ve ilave serilerinde 3 aylık toplamlar verilmektedir. 2022 yılında aykırı bir gözlem veriden dışlanmıştır. İlave, yeni ilave TGA'dan, TGA'dan canlı kredilere geçen tutar çıkarılarak hesaplanmaktadır.

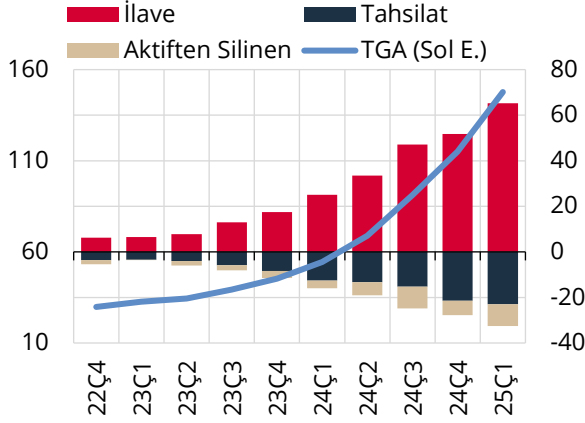
Grafik IV.1.33: Ticari Tahsilat İlave Oranı (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: 3 aylık toplam TGA tahsilatının 3 aylık toplam net TGA ilavesine oranını göstermektedir. Kesikli çizgi, 2014-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir. 2022 yılında aykırı bir gözlem veriden dışlanmıştır. İlave, yeni ilave TGA'dan, TGA'dan canlı kredilere geçen tutar çıkarılarak hesaplanmaktadır.

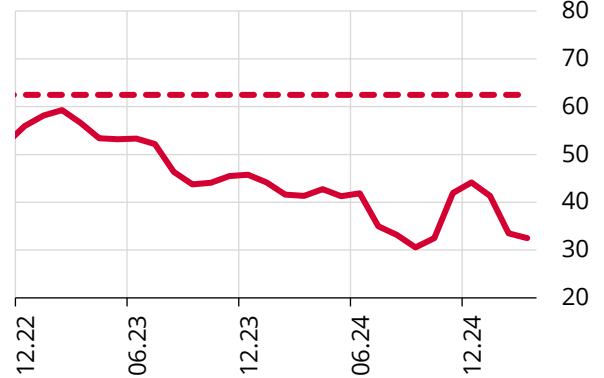
Bireysel kredilerde TGA bakiyesinin hızlı yükselişinde TGA ilavelerinin etkisi belirleyici olmuştur. 2025 yılı ilk çeyreğinde TGA ilavesi 65 milyar TL'ye yükselmiştir, bunun sonucunda bireysel TGA tutarı yılın son çeyreğinde 148 milyar TL seviyesine ulaşmıştır (Grafik IV.1.34). Bu dönemde tahsilatlarda kısmen artış gözlemlense de tahsilatlardaki artış hızı ilavelerdeki artış hızının gerisinde kalmıştır. Bunun sonucunda bireysel TGA tahsilatlarının ilavelere oranı tarihsel ortalamasının altında kalmıştır (Grafik IV.1.35).

Grafik IV.1.34: Bireysel TGA Hareketlerinin Bileşenleri (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Tahsilat, ilave ve aktiften silinen serilerinde 3 aylık toplamlar verilmektedir. İlave, yeni ilave TGA'dan, TGA'dan canlı kredilere geçen tutar çıkarılarak hesaplanmaktadır.

Grafik IV.1.35: Bireysel Tahsilat İlave Oranı (%)

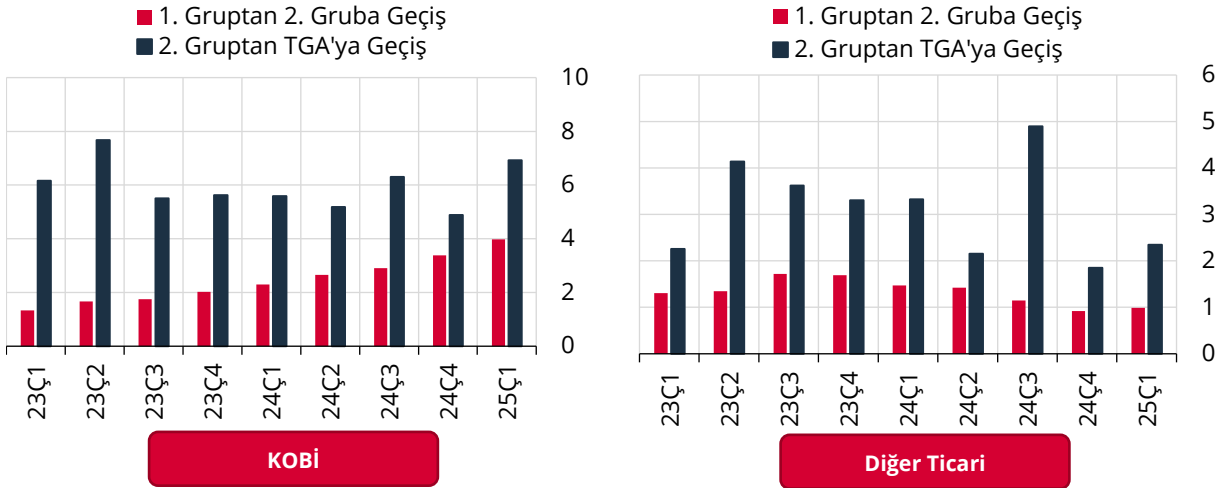
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: 3 aylık toplam TGA tahsilatının 3 aylık toplam TGA ilavesine oranını göstermektedir. Kesikli çizgi, 2014-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir. İlave, yeni ilave TGA'dan, TGA'dan canlı kredilere geçen tutar çıkarılarak hesaplanmaktadır.

Ticari kredilere ilişkin öncü göstergeler KOBİ kredileri için TGA'ya geçiş olasılıklarında artışa işaret etmemektedir.

Ticari kredi riskindeki eğilime ve gelecek dönem beklentilerini yansıtan kredi sınıfları arasındaki geçiş olasılığı göstergeleri KOBİ ve büyük işletmeler için bir miktar artış olduğunu göstermektedir (Grafik IV.1.36). Riskliliği, büyük işletmelere kıyasla daha yüksek seyreden KOBİ işletmeleri için birinci gruptan ikinci gruba geçiş olasılığı yüzde 4'e yükselirken ikinci gruptan TGA'ya geçiş olasılığı yüzde 6,9'a yükselmiştir. Aynı dönemde büyük işletmeler için olasılıklar sınırlı bir artış kaydederek sırasıyla yüzde 1 ve yüzde 2,3 seviyelerine yükselmiştir.

Grafik IV.1.36: Kredi Sınıfları Arası Geçiş Olasılıkları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: 1. Gruptan 2. Gruba geçiş olasılığı bir yıl önce 1. Gruptayken 2. Gruba geçiş yapan kredi tutarının bir yıl önceki 1. Grup kredi bakiyesine oranı olarak; 2. Gruptan TGA'ya geçiş olasılığı bir yıl önce 2. Gruptayken TGA grubuna geçiş yapan kredi tutarının bir yıl önceki 2. Grup kredi bakiyesine oranı olarak hesaplanmıştır. İlgili işletmenin başlangıç dönemindeki sınıfı baz alınmıştır.

Firmalar arası ticari ödeme performansını yansıtan göstergeler tarihsel ortalamalarının altında seyir izlemektedir.

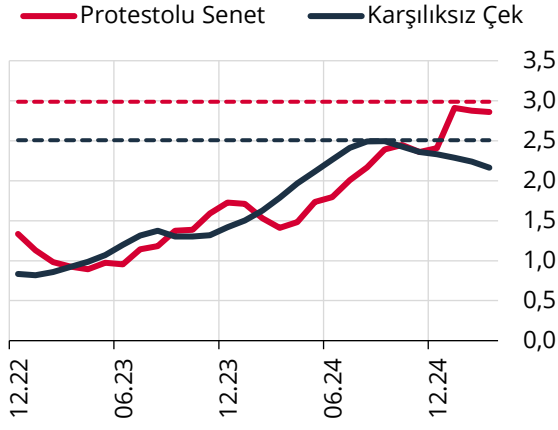
İktisadi faaliyetteki durağan seyir ve sıkı finansal koşulların etkisiyle firmaların ticari ödeme performansları olumsuz olarak etkilenebilmektedir. 2024 yılı ile 2025 yılı mart ayları arasında protestolu senetlerin tahsile alınan ticari senetlere oranı yüzde 1,4'ten yüzde 2,9'a, karşılıksız işlem yapılan çeklerin bankalara ibraz

edilen toplam çeklere oranı ise yüzde 1,8'den yüzde 2,2'ye çıkmıştır. 2024 yılının ikinci yarısından itibaren artış gösteren oranlar tarihsel ortalamalarına yakınsamıştır. Karşılıksız çek oranı 2024 yılı sonundan bu yana iyileşme kaydetmiştir, protestolu senetlerdeki iyileşme ise daha sınırlıdır (Grafik IV.1.37).

Bireysel kredi başvurularındaki risk profilini yansıtan bireysel kredi notlarında önemli bir bozulma izlenmemektedir.

Kredi başvurusunda bulunan bireylerin kredi notları, KMH hariç tüm kredi türlerinde tarihsel ortalamasının üzerinde seyretmektedir (Grafik IV.1.38). Diğer kredi türlerine göre başvuru notu daha yüksek olan konut kredisindeki son dönemde gözlenen iyileşmenin, mevcut finansal sıkılığa rağmen konut ediniminde bulunabilecek bireylerin gelir düzeyiyle ilişkilendirilmektedir. Öte yandan KMH'nın ihtiyaç kredilerinde bulunan kısıtlar ve daha geniş bir müşteri tabanı nedeniyle ortalamasının altında kaldığı değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.37: Protestolu Senet ve Karşılıksız Çek Oranı (3 Aylık HO, %)

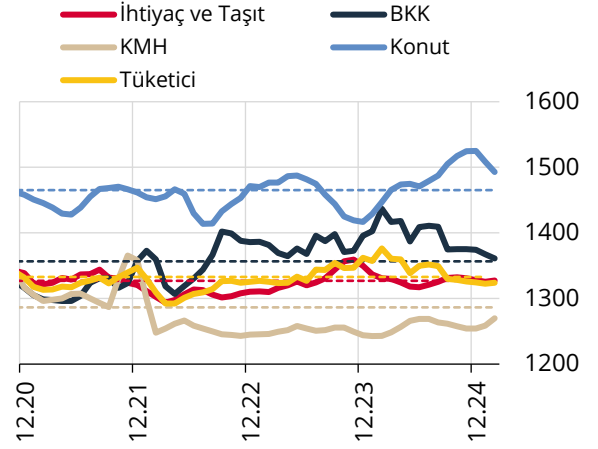

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Karşılıksız işlem yapılan çeklerin bankalara ibraz edilen toplam çeklere oranını ve protestolu senetlerin tahsile alınan ticari senetlere oranını göstermektedir. Kesikli çizgi 2014-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Grafik IV.1.38: Bireysel Kredi Notu

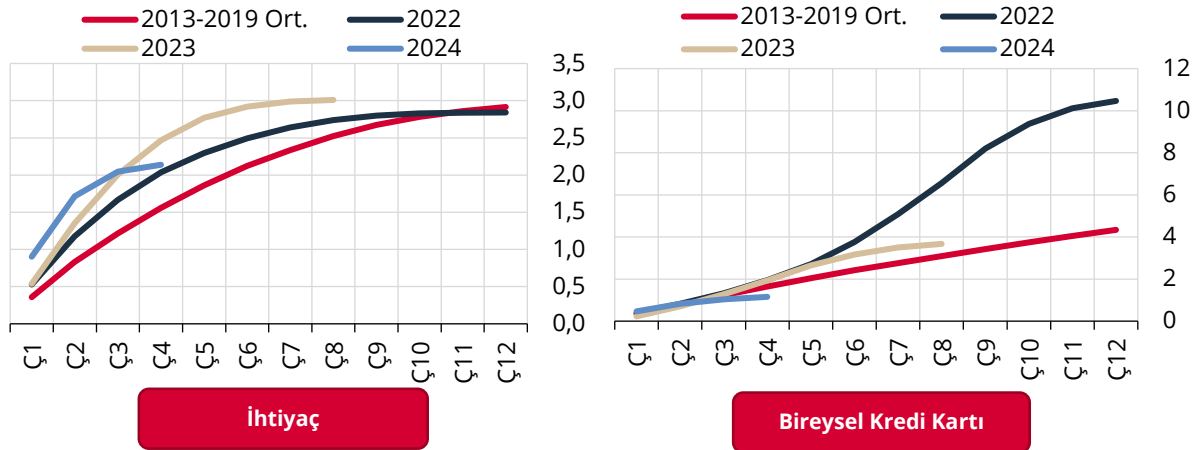
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 02.25

Dipnot: Bireysel kredi notu ilgili dönemde kredi başvurusunda bulunanların ortalama kredi notu yer almaktadır. 3 aylık hareketli ortalama alınmıştır. Kesikli çizgiler 2020 Ocak-2025 Şubat ortalamasını göstermektedir.

2024 yılında kullanılan bireysel kredilerden TGA'ya geçiş oranı geçmiş yılların altında kalmaktadır.

Kredilerin kullandırıldığı yıldan itibaren TGA'ya geçiş performansları yaşlandırma analizi ile izlenebilmekte, bu kapsamda ihtiyaç kredileri ve bireysel kredi kartlarındaki risk gelişimi kredi süresi boyunca takip edilmektedir. 2023 yılında kullanılan ihtiyaç kredilerinde TGA'ya geçiş diğer yılların üzerinde seyretmektedir. 2024 yılında kullanılan ihtiyaç kredileri TGA'ya geçiş açısından ilk üç çeyrekte daha olumsuz bir görünüme sahip iken, BKK TGA'ya geçiş açısından geçmiş yıllar ile benzer bir görünüme sahiptir (Grafik IV.1.39).

Grafik IV.1.39: Bireysel Yaşlandırma Analizi

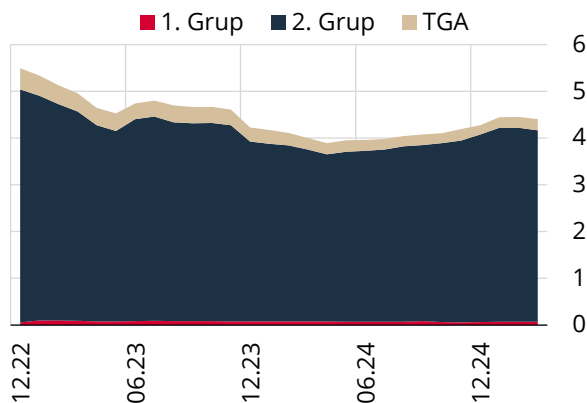
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Yaşlandırma analizi, ilgili yılda kullanılan kredinin çeyrekler itibarıyla kümülatif TGA oranı gelişimini göstermektedir. Yüzde üzerinden ifade edilmektedir.

Yapılandırılan kredi oranı özellikle BKK ve ihtiyaç kredilerine yönelik sağlanan yapılandırma imkânı sonrasında bir miktar artarken, bankaların olası kredi kayıplarına yönelik yüksek oranda karşılık ayırma politikaları devam etmektedir.

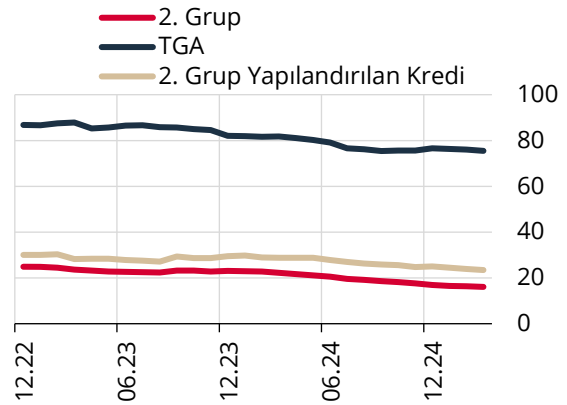
Toplam kredi bakiyesi itibarıyla yapılandırılan kredilerin yüzde 93'ünün yakın izleme sınıfında, yüzde 5,5'inin TGA sınıfında ve kalan sınırlı kısmın birinci grupta yer aldığı görülmektedir. 2024 yılı eylül ayında BDDK tarafından asgari ödemesi geciken kredi kartı borcu ve ödemesi en az 30 gün gecikmiş ihtiyaç kredileri için 60 aya kadar borç yapılandırma imkânı sağlanmıştır. Düzenlemenin yapıldığı tarihten 2025 yılı mart ayına kadar geçen dönemde yakın izlemede olup yapılandırılan ihtiyaç kredi bakiyesi 41 milyar TL artış göstererek 72 milyar TL tutarına ulaşmıştır. Aynı dönemde yakın izlemede olup yapılandırılan kredi kartı bakiyesi 53 milyar TL artış kaydetmiş ve 107 milyar TL tutarına yükselmiştir. Bu gelişme sonucunda yapılandırılan kredi oranı 2024 yılı eylül ayında göre 33 baz puan yükselerek yüzde 4,4'e gelmiştir (Grafik IV.1.40). Bankacılık sektörünün kredi riskinin yönetimi için ayırdığı karşılıklarda son dönemde ılımlı bir gerileme görülse de sektör ihtiyatlı duruşunu korumaya devam etmektedir. Ayrılan yüksek karşılıklar yakın izlemedeki krediler için yüzde 16 ve TGA sınıfındaki krediler için yüzde 76 seviyesindedir (Grafik IV.1.41). Bankaların önümüzdeki dönemde oluşabilecek olası risklere karşı ihtiyatlı duruşunu koruyarak yüksek karşılık ayırmaya devam ettiği değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.40: Yapılandırılan Kredi Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Seriler yapılandırılan kredilerin brüt kredilere oranını göstermektedir. 1. Grup standart nitelikli krediler, 2. Grup yakın izlemedeki krediler altında izlenen yapılandırılmış kredilerin oranını ifade etmektedir.

Grafik IV.1.41: Kredi Karşılık Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Kredi karşılık oranı, ilgili gruptaki kredinin beklenen zarar karşılığının o gruptaki kredi tutarına oranını ifade etmektedir.

Kutu IV.1.I: Kredi Arz Kapasitesi Endeksi

Özet: Bu çalışmada, bankacılık sektörünün seçilmiş finansal göstergeleri kullanılarak banka bilançolarının ticari kredi kullandırma kapasitesindeki gelişim incelenmektedir. Likidite, varlık kalitesi, kârlılık ve sermaye durumuna yönelik göstergeler kullanılarak türetilen endeksin sonuçları, bankaların kredi kullandırma kapasitesinin tarihsel ortalamasının üstünde olduğunu göstermektedir. Kredi büyümesine yönelik uygulanan tedbirler, arz kaynaklı oluşabilecek aşırı kredi büyümesini dengeleyici etki yapmaktadır.

Firma kredilerinin gelişiminde reel sektörün kredi talebinin yanında bankaların kredi arz iştahı da belirleyici olmaktadır. Kredi talebi, firmanın likidite ihtiyacının ve beklentilerinin yanı sıra kredinin vade, para birimi ve faiz oranına göre şekillenirken kredi arzı da bankaların beklentileri, stratejileri ve bilançolarının kredi kullandırma kapasiteleri ile büyük ölçüde belirlenmektedir. Bununla birlikte, bankaların kredi arzında belirleyici rolü olan bilanço göstergeleri bankaların kredi kullandırma kapasitesi hakkında önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Örneğin, likidite pozisyonu güçlenen, sermayesi ve kârlılığı artan bir bankanın kredi kullandırma kapasitesi artarken ilgili oranlarda düşüş gözlenen bir bankanın ise kredi arz kapasitesi daralmaktadır. Bu çalışmada, bankacılık sektörünün ticari kredi kullandırma kapasitesindeki gelişmeleri yakından takip etmek amacıyla, finansal tablolardan elde edilen birçok oran kullanılarak bir gösterge türetilmektedir. Ticari kredi arz kapasitesi endeksi olarak adlandırılan bu göstergedeki gelişmeler, bankaların kredi arz iştahındaki eğilimleri anlamak ve atılan politika adımlarının finansal koşullar üzerindeki olası etkilerini öngörmek açısından önemli bilgiler barındırmaktadır.

Veri ve Yöntem

Çalışmada 3'ü kamu ve 7'si özel olmak üzere toplam 10 bankanın 2012 Ocak–2025 Mart arası aylık verileri kullanılmıştır. Söz konusu bankalar 2025 yılı mart ayı itibarıyla bankacılık sektörü mevduatının yaklaşık yüzde 86'sı, ticari kredilerin yaklaşık yüzde 81'i ve özkaynaklarının ise yaklaşık olarak yüzde 82'sini temsil etmektedir. Varlık kalitesi, sermaye durumu, kârlılık durumu ve likidite durumu kategorilerindeki seçilmiş göstergeler kategori bazında temel bileşen analizine tabi tutulmuştur (Tablo IV.1.I.1). Ancak bunun öncesinde göstergelerin durağanlığı test edilmiştir.¹

Tablo IV.1.I.1: Kredi Arz Kapasitesine İlişkin Seçilmiş Kategoriler ve Göstergeler

Varlık Kalitesi	Sermaye	Kârlılık	Likidite
Özel Karşılık Stoku / Takipteki Krediler	Ana Sermaye Yeterlilik Oranı (K)	Aktif Kârlılık Oranı	Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar
TGA Oranı	Yasal Sermaye Yeterlilik Oranı	Özsermaye Kârlılık Oranı	Kredi / Mevduat Oranı
Risk Maliyeti (Ö)	Özkaynaklar / Mevduat	Kâr Büyüme Oranı	Mevduat / Toplam Pasifler
	Özkaynaklar / Mevduat Dışı Borçlar (Ö)	Net Faiz Geliri / Ortalama Faiz Alınan Aktifler (Ö)	Menkul Değer Cüzdanı/ Toplam Aktifler (K)
	Reel Sermaye (K)		
	Diğer Yabancı Kaynaklar / Özkaynaklar		

Dipnot: Risk maliyeti yıllık genel ve özel karşılık gider toplamının brüt kredilere bölünmesi ile hesaplanmıştır. Reel sermaye, özkaynakların TÜFE endeksine göre enflasyondan arındırılması suretiyle hesaplanmıştır. Mevduat-dışı borçlar, TCMB'ye borçlar, para piyasasına borçlar, menkul kıymet ödünç piyasasına borçlar, bankalara borçlar, repo işlemlerinden sağlanan borçları kapsamaktadır. Diğer yabancı kaynaklar ihraç edilen menkul kıymetleri ve sermaye benzeri borçları içermektedir. Kâr büyüme oranı, 12 aylık birikimli kârın yıllık büyümesini ifade etmektedir. Net faiz geliri / ortalama faiz alınan aktifler oranı, 12 aylık birikimli provizyon sonrası net faiz gelirlerinin 12 aylık ortalama faiz alınan aktiflere bölünerek hesaplanmıştır. Likit varlıklar, nakit değerler, Takasbank ve BIST Interbank piyasası, yurt dışı bankalar serbest, ters repo işlemlerinden sağlanan fonlar ve menkul değerler cüzdanını kapsar. (K) ve (Ö) ibareleri sırasıyla sadece kamu ve özel PCA analizinde kullanılan değişkenleri ifade etmektedir. Bu ibarelerin olmadığı bütün değişkenler her iki sektör için de kullanılmıştır. Kalın yazılan değişkenler 10 bankanın tümü için hazırlanan endekste kullanılmıştır. Kategori içindeki değişkenlerin seçimi elde edilen ilk temel birleşen toplam varyansın en az yüzde 50'sini açıklayacak şekilde seçilmiştir. Bartlett'in küresellik testi ile Keiser-Meyer-Olkin (KMO) testi (≥ 0.50) koşullarının sağlanması da aranmıştır.

¹ Elliot-Rothenberg-Stock (1996) Dickey-Fuller GLS sinamasına göre optimal gecikme değeri için Bayesgil bilgi kriteri kullanılarak yüzde 95 güvenilirlik seviyesinde sinama yapılmıştır.

Bazı standardize gösterge zaman serileri temel bileşen analiz öncesinde kredi arzı üzerindeki beklenen etkisinin olumsuz olması sebebiyle (-1) ile çarpılmıştır. Bu kapsamda, TGA oranı, risk maliyeti, diğer yabancı kaynaklar / özkaynak oranı ve kredi / mevduat oranı serileri (-1) ile çarpılmıştır. Temel bileşen analizi sonrası elde edilen ilk bileşenler ($\hat{B}_{it}$) durağan hale getirildikten sonra kullanılmıştır. Daha sonra her bir kategorinin nihai endekste ağırlığını hesaplamak amacıyla KEA ticari kredi büyümesindeki (g_t) eğilimi en iyi açıklayacak şekilde optimizasyon yapılmıştır. Denklem (1)'de sunulduğu şekilde ağırlıklar ($\hat{w}_{it}$) hesaplanmıştır.

$$\hat{w}_{it} = \underset{w_{it}}{\operatorname{argmin}} (\sum_{i=1}^4 w_{it} \hat{B}_{it} - g_t)^2, \quad 0 \leq \hat{w}_{it} \leq 1, \quad \sum_{i=1}^4 \hat{w}_{it} = 1 \quad (1)$$

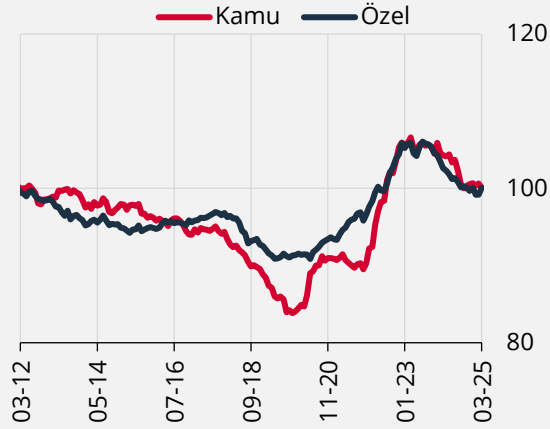
Ağırlıklandırma katsayılarının ($\hat{w}_{it}$) hesaplanmasından önce söz konusu kredi büyüme oranının da durağanlık analizi sonrası z-skor değerleri bulunmuştur. Her ay için kredi büyümesinden farklılaşmayı minimize eden ağırlık kombinasyonları bulunmuştur. Sonrasında ise, endeks katsayılarını belirlemek için ilgili ağırlıkların tüm dönem ortalamaları alınmıştır. Tüm dönem (T) için ağırlık ortalaması ($\bar{w}_i$) alındıktan sonra yorumlanabilirlik açısından 2011 yılı aralık ayı değeri 100 kabul etmek suretiyle Denklem (2)'ye göre hesaplanan ($\hat{E}_{t,2}$) değişkeni kullanılarak endeks değerleri hesaplanmıştır.

$$\hat{E}_{t,2} = \sum_{i=1}^4 \bar{w}_i \hat{B}_{it}, \quad \bar{w}_i = \sum_{t=1}^T \hat{w}_{it} / T \quad (2)$$

Sonuçlar

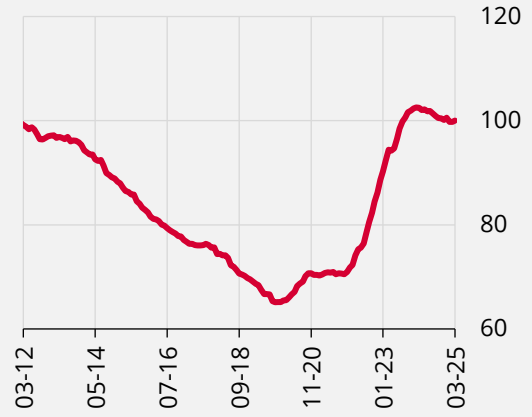
Öncelikle, endekste yer alan alt kategorilerin ağırlıkları, tüm dönemdeki ortalamaları alınarak, kamu ve özel bankalar ayrımında hesaplanmış ve her bir kategorinin endeksteki açıklayıcılığı incelenmiştir. Buna göre, kredi kullandırım kapasitesi açısından sektör genelinde ve kamu/özel ayrımında varlık kalitesi kategorisinin ön plana çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla, aktif kalitesinde bozulma oldukça bankaların kredi kullandırma iştahlarının azalması veya bu durumu kredi fiyatlarına yansıtması beklenmektedir. Bununla birlikte, özel bankalarda kârlılık, kamu bankalarında varlık kalitesi kategorisi en yüksek ağırlık ortalamasına sahiptir. Daha rekabetçi yapıları sebebiyle özel bankalardaki görece yüksek sermaye ve kârlılık kategori ağırlıkları kredi arzı açısından ön plana çıkmaktadır. Kamu bankaları iktisadi döngülerde, özellikle durgunluk dönemlerinde, uyguladıkları döngü karşıtı kredi politikaları nedeniyle kredi arzında kâr/sermaye görünümünü daha az önceliklendirmekte ve uygun faizli sübvans kredilerle ekonomiyi desteklemektedir. Bu nedenle, kredi politikalarının kâr/sermaye görünümüyle ilişkisi görece daha zayıf olduğu değerlendirilebilir.

Tüm dönem için kategorilerin ağırlık ortalamaları kullanılarak kredi arz kapasitesi endeks değerleri hesaplanmıştır (Grafik IV.1.1.1 ve Grafik IV.1.1.2). Endeksteeki yükseliş (düşüş) kredi arz kapasitesinin arttığı (azaldığı) şeklinde yorumlanmaktadır. Buna göre, 2012-2019 arası dönemde genel olarak kamu ve özel bankaların kredi kullandırım kapasitelerinde düşüş gözlenmektedir. 2018-2019 yıllarında kredi arz kapasitesindeki gerileme belirginleşmiştir. Bu durum, ilgili dönemde döviz kuru gelişmeleri kaynaklı aktif kalitesinde yaşanan hızlı bozulma, kârlılık göstergelerinde yaşanan gerileme ve sistemde yaşanan hızlı dolarizasyonun TL likidite imkânlarında oluşturduğu sıkışma ile ilişkilendirilmektedir. Salgın dönemi ve sonrasında ise kredi kullandırım kapasitesinde belirgin bir artış izlenmiştir. İlgili dönemde TCMB swap imkânlarının aktif şekilde kullanılması banka bilançolarını TL likidite yönetimi açısından oldukça rahatlatmış, genişleyici politikalar ve uygun faiz oranları nedeniyle aktif kalitesinde belirgin iyileşme yaşanmış ve banka sermayeleri güçlenmiştir. Bu faktörler 2023 yılı ikinci yarısına kadar bankaların kredi arz kapasitesini desteklemiştir. 2021 yılı sonunda devreye alınan KKM uygulaması ve kur farkı ödemeleri de bankalara önemli miktarda kalıcı likidite bırakmış, fonlama kompozisyonunu rahatlatmış ve bu durum hem likidite görünümünü hem de kârlılığı desteklemiştir. Bu nedenle tüm banka gruplarında 2023 yılı ilk yarısında kredi arz endeksi en yüksek değerine ulaşmıştır.

Grafik IV.1.I.1: Kamu ve Özel Ticari Kredi Arz Kapasitesi Endeksi (12.2011=100)

Kaynak: TCMB, BDDK

Son Gözlem: 03.25

Grafik IV.1.I.2: Ticari Kredi Arz Kapasitesi Endeksi (12.2011=100)

Kaynak: TCMB, BDDK

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Her bir seri, dinamik olarak belirlenen ağırlıkların tüm dönem için ortalamaları alınarak elde edilen katsayılarla üretilen endeks bulgularını göstermektedir. Endekste 2011 yılı aralık ayı değeri 100'e eşitlenmiştir.

2023 yılı ikinci yarısından itibaren devreye alınan sıkı para politikası nedeniyle endekste kısmen bir azalma olmasına rağmen bankalar kredi kullandırma kapasitesi açısından oldukça güçlü durumdadır. Mevcut sıkılaşma döneminde TGA oranları sınırlı artış kaydetse de geçmiş sıkılaşma dönemleri kadar aktif kalitesinde bozulma izlenmemiştir. KKM kur farkı ödemeleri kademeli olarak azalsa bile yaşanan yoğun sermaye girişi ve mevduatta artan TL tercihi bankaların likidite görünümünü desteklemiştir. Ayrıca bankacılık sektöründe artan kısa vadeli ve değişken faizli kredi kullandırmaları mevcut sıkılaşma döneminde aktiflerin yüksek oranlardan yeniden fiyatlanmasını sağlayarak kârlılık göstergelerinde belirgin bir bozulmayı engellemiştir.

Tüm bu faktörler bir arada değerlendirildiğinde, güncel durumda bankaların kredi kullandırma kapasitesinin güçlü olduğu değerlendirilebilir. Bu durum, kredi talebinin yüksek olduğu dönemlerde hızlı kredi genişlemesine yol açabilmektedir. Bu kapsamda, kredi piyasasında da sıklığı korumak ve parasal aktarımı desteklemek amacıyla aylık kredi büyüme kısıtları uygulanmaktadır. Dezenflasyon sürecinin belirginleşmesi ve iç talepte öngörülen dengelenmenin sağlanması ile söz konusu kredi büyüme kısıtlarının bağlayıcılığı azalacaktır.

Referanslar

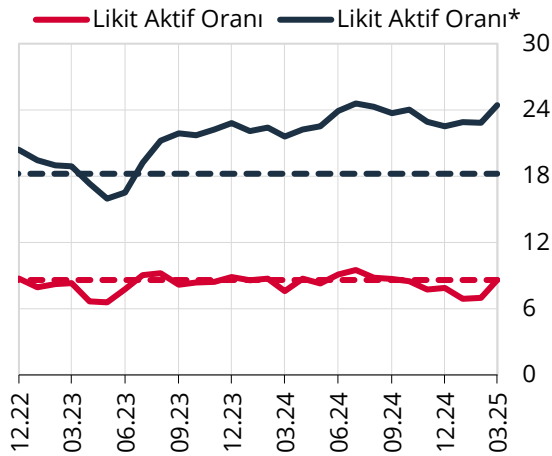
Elliot, G., Rothenberg, T. J., & Stock, J.H. (1996). Efficient tests for an autoregressive unit root. *Econometrica*, 64(4), 813-836.

IV.2 Likidite Riski

Bankacılık sektörü, sağlıklı finansal yapısını sürdürecektir şekilde likit varlık seviyesini korumaktadır.

Sektörün likit aktif oranı (ZK hariç), 2024 yılının ikinci yarısında bir miktar gerilemekle birlikte 2025 ilk çeyreğinde yükselerek tekrardan tarihsel ortalama değerine ulaşmıştır. Likit aktiflere, ZK'nın ve TCMB'de tutulan serbest mevduatın da dâhil edilmesiyle hesaplanan likit aktif oranı ise tarihsel ortalamasının oldukça üzerine gelmiştir (Grafik IV.2.1). TCMB'nin sistemde oluşan fazla likiditenin yönetimi kapsamında ZK oranlarında yaptığı ayarlamalar oranın yüksek seyrinde etkili olmuştur. 2024 yılının son çeyreğinde yurt dışı muhabir bankalardaki serbest hesap bakiyesi ve serbest DBS portföyündeki sınırlı gerileme, ZK hariç likit aktif oranına aşağı yönlü etkide bulunmuştur. 2025 yılı mart ayında ilgili hesapların yeniden artış göstermesiyle likit aktif oranları yukarı yönlü hareket etmiştir. Serbest DBS oranı gerilese de tarihsel ortalamalarına yakın seyretmektedir. Bankaların yurt dışı muhabir bankalardaki YP hesap bakiyesinin artması sonucunda yurt dışı serbest hesapların aktiflere oranı tarihsel ortalamasının üzerine çıkmıştır (Grafik IV.2.2).

Grafik IV.2.1: Likit Aktiflerin Payı (%)

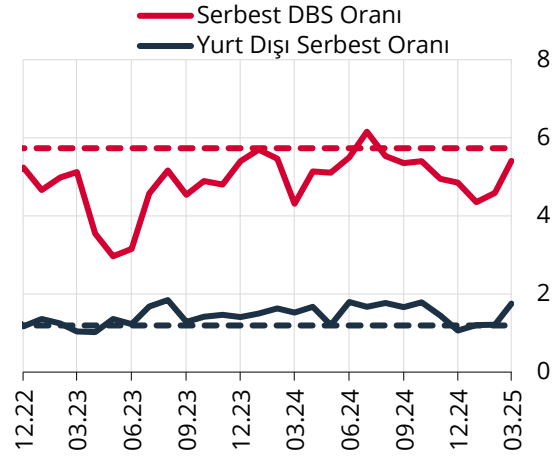

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Likit Aktif Oranı = (Nakit + Yurt Dışı Bankalar Serbest + Serbest DBS + Ters Repo Alacakları + Takasbank ve BİST Interbank Piyasası) / Aktifler. Likit Aktif Oranı* = (Nakit + Yurt Dışı Bankalar Serbest + Serbest DBS + Serbest Dâhil ZK) / Aktifler. Kesikli çizgiler 2012-2021 dönemi ortalamasıdır.

Grafik IV.2.2: Seçilmiş Likit Kalemler (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

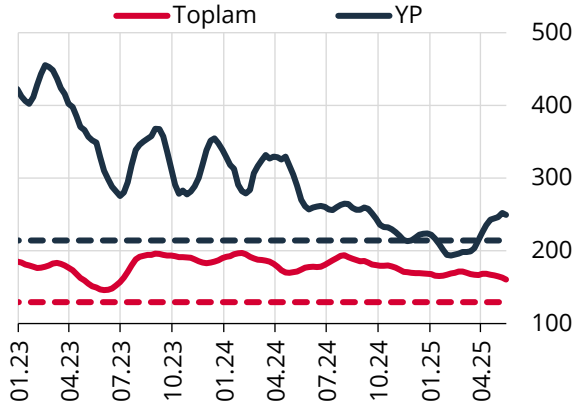
Dipnot: Serbest DBS Oranı=Teminata Konu Olmayan Kamu Borçlanma Senetleri/Aktifler. Yurt Dışı Serbest Oranı = Yurt Dışı Serbest Hesaplar/Aktifler. Kesikli çizgiler her bir serinin 2012-2021 dönemi ortalamasıdır.

Likiditeye ilişkin alternatif göstergeler de bankaların güçlü likidite yapısına sahip olduğuna işaret etmektedir.

Bankaların 30 gün içinde gerçekleşecek net nakit çıkışlarını yüksek kaliteli likit varlıklar ile karşılama kapasitesini gösteren likidite karşılama oranları (LKO), yasal sınırların üzerindeki seyrini korumaktadır (Grafik IV.2.3). Bu çerçevede, bankacılık sektörü likit varlıkları kısa vadede oluşabilecek potansiyel nakit çıkışlarını hem TL hem de YP cinsi karşılayabilecek kapasitededir. 2024 yılında mevduat tarafında TL tercihinin artması, diğer yandan YP kredi talebinin güçlenmesi, bankaların YP likit varlıklarını YP kredi plasmanlarında kullanmalarına neden olmuştur. Bu gelişmeler sonucunda, LKO hesabının payda kısmında yer alan 30 gün içinde gerçekleşecek YP nakit girişi bakiyesi azalmış ve YP LKO gerilemiştir. 2025 yılı ilk çeyreğinde ise YP kredi büyüme kısıtının aylık yüzde 0,5'e kadar düşürülmesi ve YP mevduatta gözlenen kısmi artış ile bu eğilim bir miktar tersine dönmüş, YP LKO oranında artış gözlenmiştir. Bu gösterge halen yasal sınırın üzerinde olup tarihsel ortalamasının üzerinde seyretmektedir.

Kredi/mevduat oranında son dönem gelişmeler bankaların istikrarlı fonlama yapısına sahip olduğunu göstermektedir. Toplam kredi/mevduat (KM) oranı, 2023 yılında tarihsel olarak en düşük seviyesini gördükten sonra bir miktar yükselerek son dönemde yüzde 85 seviyesinde yatay seyretmektedir. TL KM oranı ve YP KM oranı da son dönemde bir miktar farklılaşsa da bu seviyelere yakın bir gelişim göstermektedir. Sıkı para politikası duruşu ve makroihtiyati tedbirler neticesinde güçlü seyreden TL mevduat büyümesi ve YP kredi büyümesindeki yükseliş, 2025 yılı şubat ayı sonuna kadar TL KM oranının azalmasına ve YP KM oranının artmasına neden olmuştur. Son dönemde, YP kredi büyümesine yönelik makroihtiyati tedbirlerin sıkılaştırılması ve YP mevduatta gözlenen yükseliş sonrasında, YP KM oranı gerilerken TL KM oranı artmıştır (Grafik IV.2.4).

Grafik IV.2.3: Likidite Karşılama Oranları
(4 HHO, %)

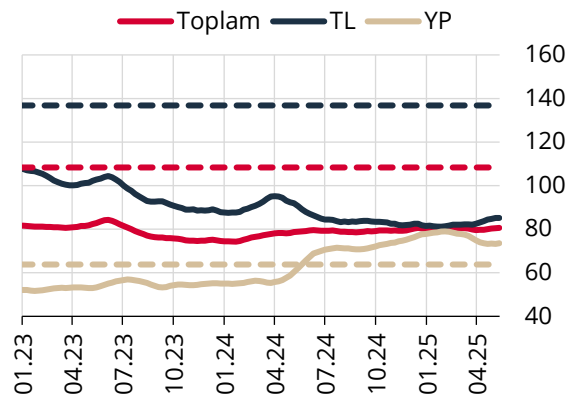

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 16.05.25

Dipnot: KYB'ler hariçtir. Konsolide olmayan raporlamalar kullanılmıştır. Toplam ve YP LKO'lar için yasal alt limitler sırasıyla yüzde 100 ve 80 olarak uygulanmaktadır. Kesikli çizgiler her bir serinin 2014-2021 dönemi ortalamasıdır. LKO= Yüksek kaliteli likit varlık/30 gün içinde gerçekleşecek net nakit çıkışı

Grafik IV.2.4: Kredi/Mevduat Oranı
(4 HHO, %)

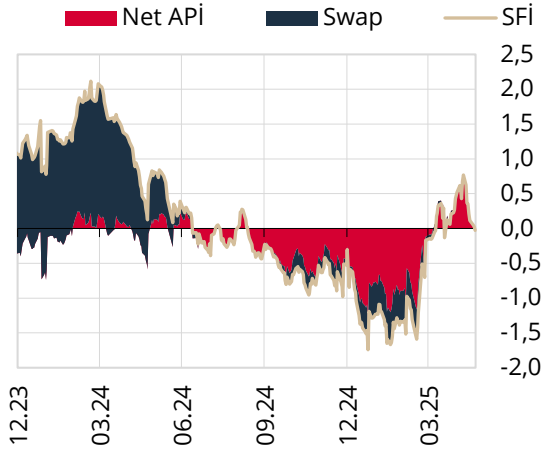
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 16.05.25

Dipnot: KYB'ler hariç hesaplanmıştır. Bankalara kullandırılan krediler ile bankalar mevduatı hariçtir. Kesikli çizgi, her bir serinin 2014-2021 ortalamasıdır.

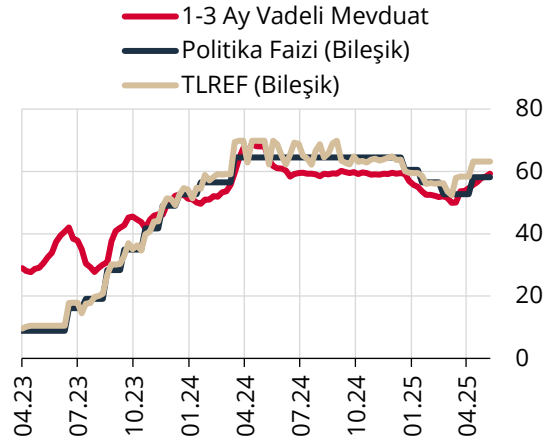
Yurt dışı kaynaklı artan döviz talebi neticesinde sistemin fonlama ihtiyacı pozitif seviyelere yükselmiştir.

2024 yılı nisan ayından 2025 yılı mart ayına kadar olan dönemde TL varlıklara yönelik güçlü talep, sistemde önemli miktarda fazla likiditenin oluşmasına neden olmuştur. Mart ayı ortasından itibaren ise finansal piyasalarda oluşan dalgalanma sonrasında yurt dışı yerleşiklerin TL pozisyonlarını azaltmaları ve mudilerin YP mevduat tercihinde gözlenen artış ile sistemdeki fazla TL likidite azalmış ve likidite açığına dönüşmüştür. Diğer taraftan, son dönemde yeniden artan yabancı ilgisi ve mudilerin TL mevduat tercihi ile piyasadaki likidite açığı azalmış olup bazı günlerde dönemsel olarak geçici likidite fazlası görülebilmektedir (Grafik IV.2.5). TCMB'nin 2024 yılı aralık ayında faiz indirimlerine başlamasıyla birlikte piyasa faizlerinde ve 1-3 ay vadeli mevduat faizlerinde politika faiziyle uyumlu azalışlar gözlenmiştir. Diğer taraftan, 2025 yılı mart ayı sonrasında TCMB'nin önce gecelik borç verme faizini, 17 Nisan günü PPK toplantısında da politika faiz oranını artırması ile TL mevduat faizleri yeniden yükselişe geçmiştir. Politika faizinde ve gecelik borç verme faizinde gerçekleştirilen artışların etkisiyle 1-3 ay vadeli TL mevduat bileşik faizi 14 Mart haftasındaki değerine göre 932 bp artarak 16 Mayıs 2025 haftasında yüzde 59,2'ye yükselmiştir (Grafik IV.2.6). TL mevduat faizlerinin önümüzdeki dönemdeki seyrinde politika faizi, piyasadaki likidite koşulları ve makroihtiyati politikaların yanı sıra enflasyon ve kur beklentilerinin de belirleyici olması beklenmektedir.

Grafik IV.2.5: TCMB Fonlaması (Trilyon TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 22.05.25

Grafik IV.2.6: Toplam TL Mevduat Faizleri (%)

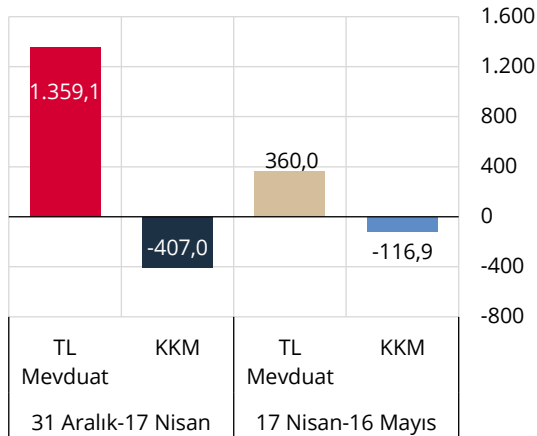
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 16.05.25

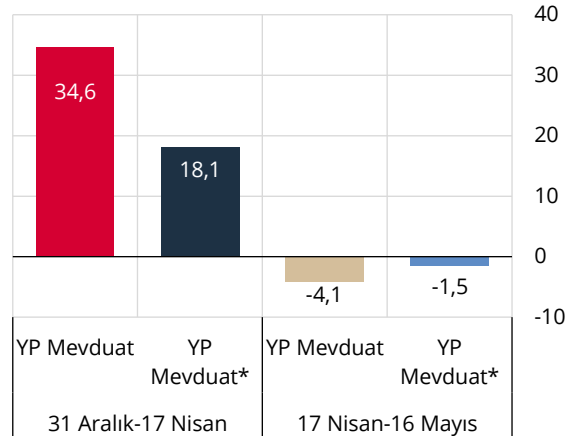
Dipnot: Faizler yıllık bileşik olarak gösterilmiştir.

TCMB'nin parasal sıkılaştırma adımları sonrasında YP mevduatta artış sonlanmıştır.

TL mevduatta artış, KKM'de gerileme eğilimi 2025 yılında da sürmektedir. 2024 yıl sonundan 13 Mayıs 2025 tarihine kadar olan dönemde TL mevduat 1,545 trilyon TL artarken, KKM 509 milyar TL azalmıştır. Mart ayı ortasından itibaren TL mevduat artış hızı yavaşlamakla birlikte 17 Nisan 2025 tarihi sonrasında TL mevduattaki yükseliş tekrardan belirginleşmiştir (Grafik IV.2.7). Bazı firmaların kur riski yönetimi için sınırlı da olsa dövize yönelmesi, tüzel kişiler için kapanan KKM hesaplarından YP mevduata geçişler ve mart ayı ortalarından itibaren finansal piyasalarda görülen gelişmelerle ticari YP mevduatta bir miktar artış gözlenmiştir. Euro/dolar paritesindeki artış ve altının uluslararası piyasalardaki fiyatındaki yükselişi de YP mevduat bakiyesinin ABD doları cinsinden artışına neden olmuştur. Bu gelişmelerle, 2024 yıl sonundan 17 Nisan 2025 tarihine kadar YP mevduat 34,6 milyar ABD doları artmış olmakla birlikte kur ve parite etkilerinden arındırılmış olarak bakıldığında YP mevduat değişimi 18,1 milyar ABD doları seviyesindedir (Grafik IV.2.8). 17 Nisan 2025 tarihinde TCMB'nin politika faizini ve borç verme faizini artırması sonrasında YP mevduat, 16 Mayıs'a kadar olan dönemde kur, parite ve altın fiyat etkisinden arındırılmış olarak 1,5 milyar ABD doları gerilemiştir.

Grafik IV.2.7: 2025 Yılında TL Mevduat ve KKM Değişimi (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

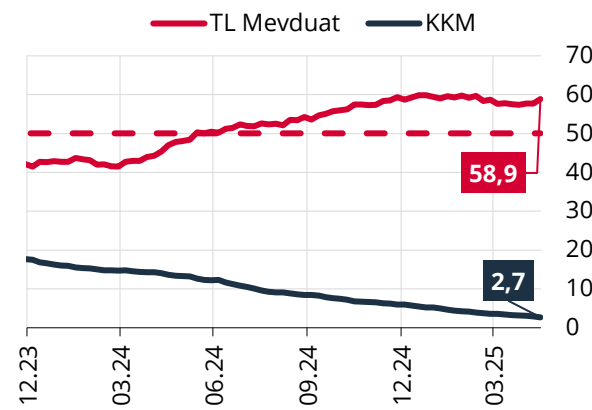
Grafik IV.2.8: 2025 Yılında YP Mevduat Değişimi (Milyar ABD doları)

Dipnot: Mevduat değişimi grafiğinin ilk kısmı 31 Aralık 2024 ile 17 Nisan 2025, ikinci kısmı 17 Nisan 2025 ile 16 Mayıs 2025 tarihleri arasındaki değişimi ifade etmektedir. YP mevduat* bakiyesi kur, parite ve altın fiyatı etkilerinden arındırılmıştır.

TL mevduatın toplam mevduat içindeki payı, son dönemde bir miktar azalsa da tarihsel ortalamasının üzerindeki seyrini sürdürmektedir.

Uygulanan sıkı para politikası, KKM'den TL mevduata geçişi teşvik eden ve TL mevduat payının artmasına yönelik makroihtiyati düzenlemeler reel faizin yüksek seviyelerde kalmasını sağlarken TL tercihinin desteklemeye devam etmektedir. TCMB'nin tüzel kişilerin KKM hesap açma ve yenileme işlemlerini 15 Şubat 2025 tarihi itibarıyla sonlandırması da KKM hariç hesaplanan TL mevduat payının yüksek kalmasına katkı sağlamaktadır (Grafik IV.2.9). Son dönemde bir miktar gerilemekle birlikte, TL mevduatın toplam mevduat içindeki payı uzun dönemli ortalamasının bir miktar üstünde seyretilmektedir. TL mevduat payının tasarruf mevduatı ve ticari mevduat ayrımında gelişimi de TL tercihinin sürdüğünü teyit etmektedir (Grafik IV.2.10). Son dönemde hanehalkının YP mevduata yöneliminin sınırlı kalması tasarruf mevduatı içinde TL mevduat payındaki gerilemenin sınırlı kalmasını sağlamıştır. Ticari mevduat tarafında gerileme daha belirgin olmakla birlikte, TL mevduat payı uzun dönem ortalamasının önemli ölçüde üzerinde seyretilmeye devam etmektedir.

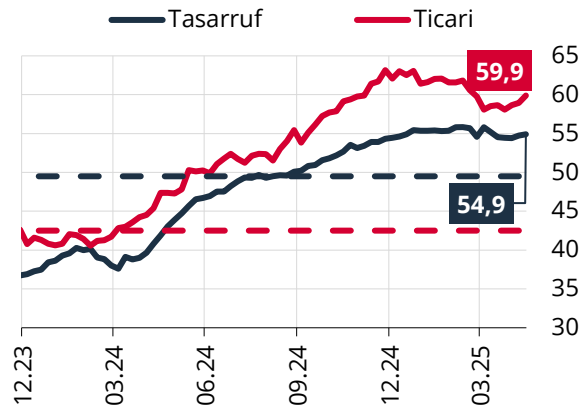
Grafik IV.2.9: Toplam Mevduat Dağılımı
(Pay, %)

Kaynak: TCMB

Dipnot: Kesikli çizgiler, pay serisinin 2012-2022 ortalamasıdır.

Grafik IV.2.10: TL Mevduat Payı (Pay, %)

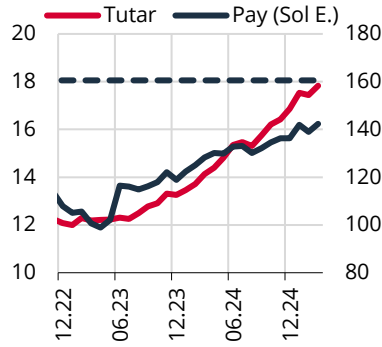
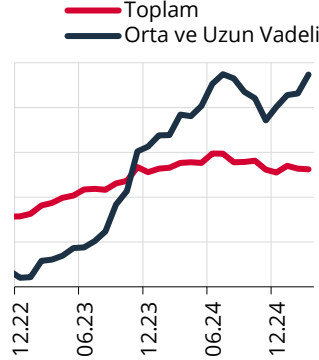
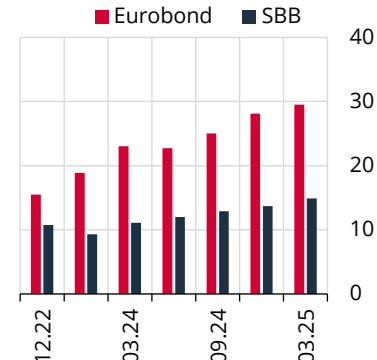

Son Gözlem: 16.05.25

Küresel belirsizliklerdeki artış, dış borçlanma maliyetleri için bir risk unsuru olmakla birlikte yurt dışı finansman koşullarındaki olumlu görünüm korunmaktadır.

Global piyasalarda oynaklıkların yüksek olduğu ve jeopolitik risklerin öne çıktığı son dönemdeki konjonktüre rağmen yabancı yatırımcıların Türk bankalarının borçlanma araçlarına ilgisi devam etmektedir. 2023 yılının ortalarından itibaren Türkiye'ye yönelik risk algısının belirgin biçimde iyileşmesi bankaların yurt dışından borçlanma kapasitesini olumlu etkilemiş ve 2024 yılında Türk bankaları nete 36 milyar ABD doları dış finansman temin etmiştir. Son dönemde küresel belirsizliklerdeki artışın Türk bankalarının dış finansmana erişimi üzerinde olumsuz bir etkisi gözlenmemektedir. Bankacılık sektörü 2025 yılının ilk çeyreklik döneminde nete 9,7 milyar ABD doları dış finansman sağlamıştır.

Bankacılık sektörünün dış borç stoku 158 milyar ABD dolarına ulaşırken, fonlama kompozisyonunda dış borcun payı yüzde 16,2'ye yükselmiştir (Grafik IV.2.11). Son dönemde sınırlı bir gerileme görülse de toplam yurt dışı borç çevirme oranı 2025 yılı mart ayı itibarıyla yüzde 116 seviyesindedir. Daha düşük ZK oranları uygulanan 1 yıldan uzun vadeli dış borçlarda yenileme oranı yüzde 150'nin üzerinde seyretilmektedir. Bankacılık sektörü dış borcunun ortalama vadesi uzamaya devam ederken, bu gelişme dış fonlama kalitesinin yükseldiğine işaret etmektedir (Grafik IV.2.12). Ayrıca, bankalar yurt dışı borçlanma araçlarını çeşitlendirirken, eurobond ve sermaye benzeri borçlanmaları (SBB) önemli ölçüde artmıştır. 2024 Eylül-2025 Mart döneminde eurobond ve SBB'de net finansman sırasıyla 4,5 milyar ve 2 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir. Mart ayı sonundan mayıs ayı ortalarına kadar eurobond kaynaklı yurt dışı borç bakiye artışının 2,5 milyar ABD doları olduğu tahmin edilmektedir. Uzun vadeli yurt dışı borçlanmalarda öne çıkan çevresel, sosyal ve yönetimsel temalı borçlanma senetlerinin toplam bakiyesinin mart 2025 itibarıyla 12,1 milyar ABD dolarına yükseldiği hesaplanmaktadır. Bankalar, SBB'lerini artırarak yurt dışı borçlanma vadesini ve kalitesini iyileştirmektedir (Grafik IV.2.13). Uzun vadeli borçlanmaların önümüzdeki dönemdeki seyrinde küresel belirsizliklerdeki gelişmelerin belirleyici olması beklenmektedir.

Grafik IV.2.11: Dış Borç Bakiyesi ve Payı (Milyar ABD Doları, %)**Grafik IV.2.12: Dış Borç Yenileme Oranı (%)****Grafik IV.2.13: Eurobond ve SBB Bakiyesi (Milyar ABD Doları)**

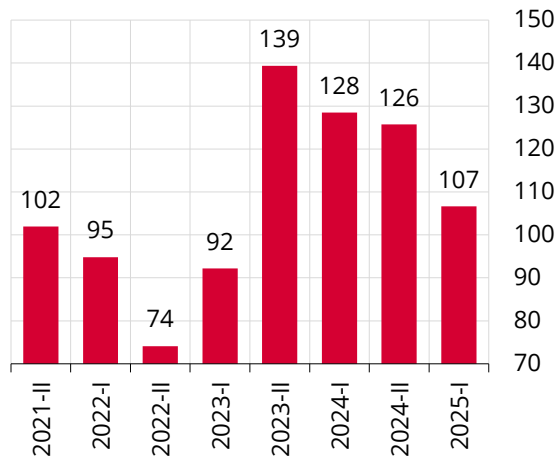
Kaynak: TCMB, MKK

Dipnot: Tutar parite etkisinden arındırılmıştır. Euro cinsi dış borçların ABD doları karşılığı 2018 yılı haziran ayı parite değeriyle yeniden hesaplanmıştır. Kesikli çizgi, pay serisinin 2012-2022 ortalamasıdır.

Dipnot: Dış borç yenileme oranı, menkul kıymet ihraçları dâhil toplam yurt dışı yükümlülük kullanım ve geri ödeme tutarlarının toplam için 6, uzun vade için 12 aylık hareketli toplamı üzerinden hesaplanmıştır.

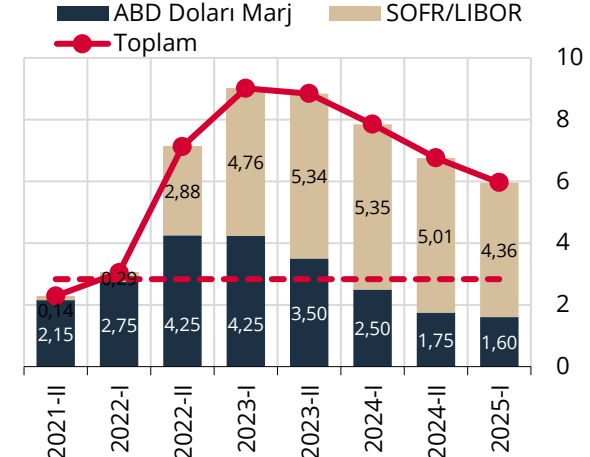
Son Gözlem: 03.25

Sendikasyon kredileri 2024 yılında olduğu üzere 2025 yılının ilk yarısında da yüksek oranlarda yenilenirken maliyetlerdeki gerileme devam etmektedir. Yılın ilk yarısında vadesi gelen sendikasyon kredileri yüzde 107 oranında yenilenmiştir (Grafik IV.2.15). Fed'in 2024 yılının eylül ayında faiz indirimlerine başlamasıyla Teminatlı Gecelik Finansman Oranı (SOFR) ortalamaları geçtiğimiz yıla göre önemli ölçüde gerilerken marjlarda gözlenen ilave azalış sendikasyon kredisi toplam maliyetlerinin bir yıllık vadede yaklaşık yüzde 6 seviyelerine gerilemesini sağlamıştır. 2024 yılının ikinci yarısından itibaren 2 ve 3 yıllık vadelerde sendikasyon kullanımlarının gerçekleşmesi likidite risklerini sınırlandırmaktadır. Sendikasyon işlemlerinde ABD doları cinsi 367 gün vadeli dilimde risk primi geçen yılın aynı dönemine göre 90 bp, geçen yılın son çeyreğinde yapılan işlemlere göre ise 15 bp azalmıştır (Grafik IV.2.16). Küresel belirsizliklerdeki artış ve ülke risk priminde gözlenen yükselişe karşın bu dönemde sendikasyon kredisi maliyetleri gerilemiştir.

Grafik IV.2.14: Sendikasyon Kredilerinde Yenileme Oranı (%)

Kaynak: TCMB, KAP

Son Gözlem: 05.25

Grafik IV.2.15: Sendikasyon Kredilerinde Maliyetler (%)

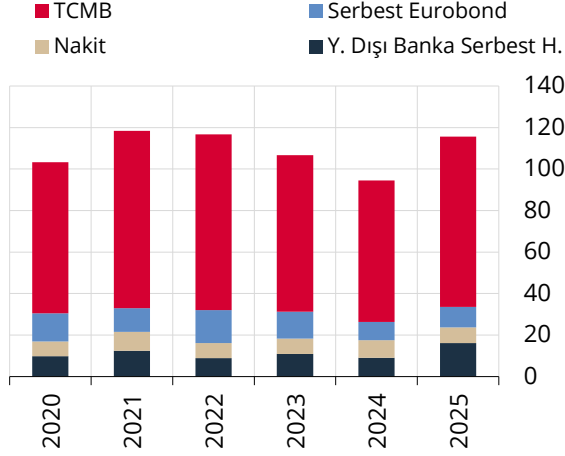
Kaynak: KAP, Bloomberg

Son Gözlem: 05.25

Dipnot: KYB'ler hariç büyük ölçekli 10 banka için hesaplanmıştır. I ve II sırasıyla ilgili yılın nisan-haziran ile ekim-aralık sendikasyon dönemlerini temsil etmektedir. Dış borç yenileme oranı, belirtilen dönemlerdeki toplam kullanım ve geri ödeme tutarlarının oranı olarak hesaplanmıştır. 2025 ilk yarısı için mayıs ayı üçüncü haftası itibarıyla 3 bankanın gerçekleştirdiği işlemler göz önüne alınmıştır. ABD doları marj, 367 gün vadede SOFR/LIBOR oranına ek olarak uygulanan faiz oranını göstermektedir. Kesikli çizgi, toplam maliyetin 2014-2022 ortalamasıdır.

Bankacılık sektörünün YP likidite tamponları güçlü seviyelerini korumaktadır.

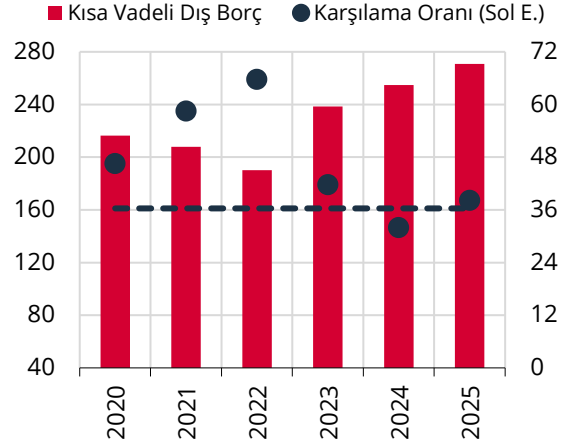
2025 yılı mart ayı itibarıyla bankaların ZK dâhil YP likit aktifleri 116 milyar ABD dolarına ulaşmıştır (Grafik IV.2.17). Bankaların 1 yıl içinde vadesi dolacak YP dış borç bakiyesi toplam dış borç bakiyesindeki yükseliş ile uyumlu olarak artmaya devam etmektedir. YP likit varlık artışının ve kısa vadeli dış borç bakiyesindeki yükselişin üzerinde kalmasının bir sonucu olarak, YP likit aktiflerin kısa vadeli dış borç karşılama oranı bir miktar artarak uzun vadeli ortalamasına yakınsamıştır (Grafik IV.2.18). Bu oranın yüzde 100 seviyesinin belirgin üzerindeki seyri, bankaların güçlü YP likidite tamponlarının varlığını göstermektedir.

Grafik IV.2.17: YP Likit Aktifler (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: İlgili kalemler için yılın son ayına ait veri göz önüne alınmıştır. TCMB kalemi bankaların serbest dâhil YP ZK bakiyelerini göstermektedir.

Grafik IV.2.18: Kısa Vadeli YP Dış Borç ve Karşılama Oranı (Milyar ABD Doları, %)

Kaynak: KAP, Bloomberg

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Dış borç, 1 yıl içinde vadesi dolacak YP cinsi dış borçları içermekte olup yurt dışı yerleşiklerin YP mevduat hesapları hariç tutularak hesaplanmaktadır. Dış borca ilişkin son veri tarihi mart ayıdır. Kesikli çizgi, karşılama oranının 2014-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Kutu IV.2.I: Reel Getiriler Dolarizasyonu Nasıl Etkiliyor?

Özet: Bu çalışmada, banka bazlı veriler üzerinden reel getiriler ve mevduat dolarizasyonu arasındaki ilişki farklı döviz kuru ve enflasyon oynaklığı dönemleri için incelenmektedir. Enflasyon üzerinde verilen TL mevduat getirilerinin ve kur değişimi, yerel-uluslararası faiz farkı üzerinde verilen TL mevduat getirilerinin bankaların dolarizasyon oranını azalttığını göstermiştir. Ayrıca, enflasyon ve döviz kuru oynaklığındaki artışın, reel getirilerin dolarizasyondaki düşürücü etkisini hafiflettiği bulgulanmaktadır.

Dolarizasyon, genel olarak YP cinsi varlık tutma eğiliminin artışı olarak değerlendirilebilir. Özellikle yerel ve dışsal şokların beklenmedik ani kur hareketlerine sebep olabildiği gelişmekte olan ülkelerde YP varlık tutma eğilimi yüksek olabilmektedir (Ize ve Yeyati, 2003; De Nicoló, 2005, Basso vd., 2011; Marcelin ve Mathur, 2016; Kutan vd., 2012; Vieira vd., 2012). Dolarizasyonun, sistemde yerel para cinsi faizleri etkilemeyi amaçlayan merkez bankaları için parasal aktarımı zayıflatması ve hızlı dolarizasyon dönemlerinde döviz kuru oynaklığına yol açması gibi birçok olumsuz etkileri mevcuttur. Bu nedenle dolarizasyonun izlediği seyir para politikası otoriteleri ve düzenleyici kuruluşlar tarafından yakından takip edilmekte ve reel getirilerin dolarizasyonu azaltıcı yönde oluşmasına yönelik politikalar geliştirilmektedir. Bu çalışmada, dolarizasyonun önemli belirleyicilerinden olan reel getirilerin mevduat dolarizasyonunu etkileme gücü ve bu etkinin enflasyon ve kur oynaklığıyla olan dinamik ilişkisi analiz edilmektedir.

Ülkemizde son yıllardaki dolarizasyon eğiliminin reel getirilerle ilişkisi iki ana dinamik üzerinden incelenmektedir. Birinci dinamik yerel para cinsi-yabancı para faiz farkının kur hareketleri dikkate alındığında ne kadar ilgi çekici olduğuyla ilintilidir. Açık faiz oranı paritesi (*uncovered interest rate parity-UIP*) olarak yazında bilinen söz konusu denge uyarınca, yerel para cinsi varlıklara olan ilgi yabancı para üzerinden elde edilen faiz geliri ve döviz kuru kaynaklı kazanç ile ilgilidir.¹ İkinci dinamik ise yurt içi enflasyon gelişmeleri hesaba katıldığında yerel para cinsi varlıkların reel getirisininin (*Fisher*) cazipliği ile ilintilidir. Dolayısıyla ilk dinamik yerel para mevduata alternatif olan YP mevduata ilave getiriyi hedeflerken, ikinci dinamik enflasyon oranı üzerinde mevduat getirisinin artırılmasına dönüktür.

Veri ve Yöntem

Çalışma kapsamında farklı veri kaynakları birleştirilmiştir. İlk aşamada bankaların aylık ve günlük bilançoları kullanılarak banka bazında mevduat dolarizasyonu oranı (YP mevduat/toplam mevduat) hesaplanmıştır.² İkinci aşamada bankaların haftalık akım mevduat raporlamalarından elde edilen üç ay vadeli yıllık TL mevduat faizi serileri *Fisher* ve *UIP* getirilerinin hesaplamasında kullanılmıştır. Daha sonra *UIP* ve *Fisher* getiri değişkenlerinin hesaplamasında kullanılmak üzere EVDS'den ABD dolar kuru verisi, benzer şekilde Bloomberg Terminal'den overnight interest rate swap'ların (OIS) ima ettiği yıllık ABD doları faiz verisi elde edilmiştir. Farklı kaynaklardan elde edilen bu finansal veriler, TL mevduat faizi verisi ile birleştirildikten sonra *Fisher* ve *UIP* getirileri hesaplanmıştır. Üçüncü aşamada banka bazlı dolarizasyon oranı verisi ile *Fisher* ve *UIP* getirileri eşleştirilmiştir. Son olarak çalışmada kontrol değişkeni olarak kullanılmak üzere aylık bilançolardan bankaların aktif büyüklüğü (toplam aktiflerin doğal logaritması), özkaynak karlılığı (net kâr/ ortalama aktifler) ve kaldıraç oranı (toplam özkaynakların/ toplam özkaynaklar) serileri oluşturularak veri seti ile birleştirilmiştir.

Çalışmaya dahil edilen analizler Ocak 2013- Ocak 2025 örneklem dönemi için sektörün önemli bölümünü oluşturan (sektör mevduatının yüzde 90'ını; aktif büyüklüğünün yüzde 85'ini) 22 bankayı ele almaktadır. İncelenen bu bankaların ortalama ve medyan dolarizasyon oranı sektör genelindeki dolarizasyon oranına oldukça yakındır (Grafik IV.2.I.1).

Temel ampirik model aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur:

$$\text{Dolarizasyon oranı}_{i,t} = \beta(\text{Getiri}_{i,t}) + \sum_k \vartheta_k(\text{Kontrol}) + \delta_i + \theta_t + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

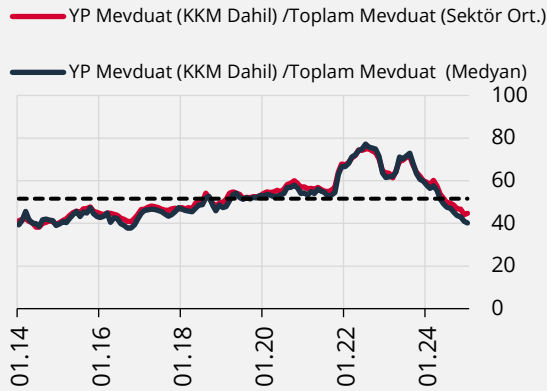
¹ UIP koşulu, yerel para birimi cinsinden bir varlığa yatırım yapmak ile YP cinsinden bir varlığa yatırım yapmak arasında arbitraj olmaması koşuludur. Bu durumun yerel para cinsi finansal varlıklar lehine bozulması durumunda dolarizasyonu azaltıcı yönde etkili olabilir.

² YP mevduatlara KKM tutarı eklenmiştir.

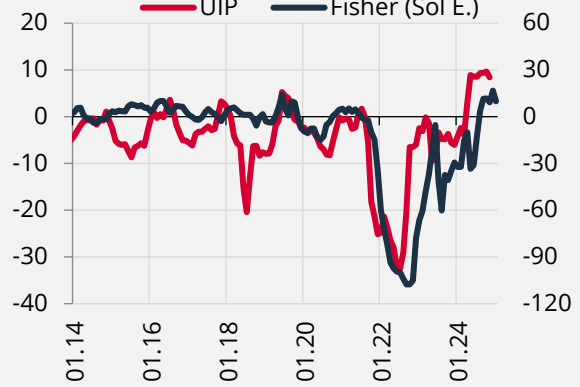
Denklem (1)'de *Dolarizasyon oranı* değişkeni banka ve zaman bazında değişen YP mevduat oranının t zamanındaki değeridir. *Getiri* değişkeni ise banka bazında hesaplanan *Fisher ve UIP* getirilerini ifade etmektedir. *Fisher*, yıllık enflasyon üzerine verilen yıllık TL mevduat getirisini, *UIP* ise yabancı para faiz oranı, yıllık döviz kuru değişimine kıyasla yatırımcının elde ettiği yıllık TL mevduat getirisini ifade etmektedir.³ Modele banka bazlı kontrol değişkenlerin (*Kontrol*) bir gecikmesi eklenmiştir.⁴ Model ayrıca banka (δ_t) ve zaman (θ_t) sabit etkilerini içermektedir. Standart hatalar banka ve ay düzeyinde kümelenmiştir.

Mudilerin YP mevduata yönelimleri mevduat dolarizasyon oranı üzerinden takip edilmektedir. 2018 yılından sonra tarihsel ortalaması üzerine çıkan dolarizasyon oranı 2022 yılı ağustos ayında KKM'nin de etkisiyle yüzde 76 olan tarihi olarak en yüksek seviyesine (22 banka üzerinden analiz) ulaşmıştır (Grafik IV.2.1.1). 2023 yılı ikinci yarısından itibaren sıkı para politikası başta olmak üzere TCMB'nin uyguladığı politikalar, TL mevduattan YP mevduata geçişi büyük ölçüde sınırlandırmış ve dolarizasyon oranı geçmiş dönem ortalamasına yakınsamıştır. Bu gelişmede, mevduat getirilerinin mudileri yerel para cinsinden mevduat tutma konusunda teşvik eden seviyeye ulaşması etkili olmuştur (Grafik IV.2.1.2). *Fisher* ve *UIP* getirileri dönemsel olarak farklılık göstermekle birlikte 2024 yılı ocak ayından itibaren bu göstergelerin ima ettiği getiriler, TL mevduat yatırımcısına son 10 yıl içinde en yüksek reel getirin verildiğini göstermektedir (Grafik IV.2.1.2).⁵

Grafik IV.2.1.1: Mevduat Dolarizasyonu
(22 Banka Ort., %)

Grafik IV.2.1.2: Fisher ve UIP Getirileri
(Yıllık, 22 Banka Ort., %)

Kaynak: TCMB, BDDK, Bloomberg.

Son gözlem: 01.25

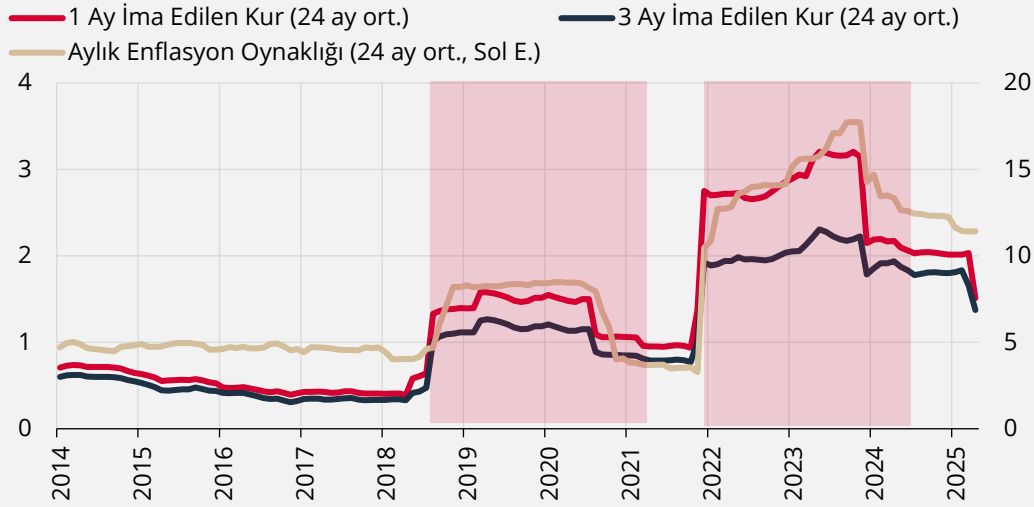
Dipnot: Mevduat dolarizasyonu ve Fisher, UIP getirileri 22 banka üzerinden hesaplanmıştır. YP mevduatın toplam mevduatlara oranını gösteren mevduat dolarizasyonu hesaplanırken, YP mevduata kur korumalı mevduat hesapları dâhil edilmiştir. Ort. ortalamayı ifade etmektedir.

Mudilerin mevduat tercihini açıklamada enflasyon, döviz kuru, yerel ve uluslararası faizler gibi faktörlerin (bk. Ize ve Yeyati, 2003; De Nicoló, 2005, Basso vd., 2011; Marcelin ve Mathur, 2016) yanı sıra, enflasyon ve kur oynaklığının da dolarizasyon üzerinde etkili olduğu bilinmektedir (bk. Vieira ve diğerleri, 2012). Bu amaçla enflasyon ve döviz kuru oynaklıkları incelendiğinde, Türkiye'de 2018 yılından sonra kur ve enflasyonda kayda değer oynaklıkların yaşandığı görülmektedir (Grafik IV.2.1.3). Bu kapsamda reel getirilerin dolarizasyon üzerindeki etkisinin oynaklığın arttığı 2018 yılı sonrasında önceki dönemlere göre farklılaşması beklenebilir. Bu durumu test etmek amacıyla ilk olarak Model (1) 2018 öncesi ve sonrası için ayrı ayrı çalıştırılmış ve katsayılarıdaki değişiklik analiz edilmiştir.

³ *Fisher* getiri hesaplanırken, TL mevduat faizi gerçekleşen enflasyondan Fisher formülü $r = \frac{(1+i)}{(1+\pi)} - 1$ ile çıkarılmış kalan getiriden stopaj düşülmüştür. UIP getirisi, bankacılık sektörü ağırlıklı ortalama TL toplam mevduat faiz oranından ABD doları döviz kurunun yıllık değişimi ve OIS'in ima ettiği ABD doları faizlerin çıkarılmasıyla hesaplanmaktadır. Faiz oranlarından stopaj düşülmüştür.

⁴ Aktif büyüklüğü, özkaynak karlılığı, ve kaldıraç oranı.

⁵ Yerel ve uluslararası varlık faizlerinin dönemsel olarak farklılaşması, diğer deyişle açık faiz paritesini sağlamaması nedeniyle UIP getirisi yatırımcılar açısından dönemsel olarak arbitraj yaratmaktadır. Bu sebeple, açık faiz paritesinin sağlanmadığı varsayıldığı çalışmalarda faiz farklarının mevduat dolarizasyonu üzerinde etkili olduğu bulgulanmaktadır (Basso vd., 2011).

Grafik IV.2.1.3: Döviz Kuru ve Enflasyon Oynaklığı

Kaynak: TÜİK, Bloomberg.

Son Gözlem: 04.25

Dipnot: Aylık enflasyon farkı ve imâ edilen kurun (1 ay ve 3 ay) 24 aylık standart sapması alınmıştır.

İkinci olarak, kur oynaklığının dolarizasyon oranı-getiri ilişkisi üzerindeki etkisini incelemek üzere Denklem (2) tahmin edilmiştir. Bu denklemde bir önceki denkleme ilave olarak imâ edilen kur oynaklığı ve 12 aylık enflasyon oynaklığının yüksek olduğu dönemleri dinamik şekilde dikkate alan kukla değişken ile getiriler arasında etkileşim terimleri kullanılmış, böylece döviz kuru ve enflasyon oynaklığının mevduat dolarizasyonu ve getiri ilişkisini ne ölçüde değiştirdiği incelenmiştir. Bu amaçla tahmin edilen denklem aşağıda yer almaktadır.

$$Dolarizasyon\ oranı_{i,t} = \mu (Getiri + Getiri_{i,t} \times Oynaklık_t) + \sum_k \theta_k (Kontrol) + \delta_i + \theta_t + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

Denklem (2)'de *Dolarizasyon oranı*, *Getiri* değişken tanımları ve sabit etkiler Denklem (1) ile aynı şekilde oluşturulmuştur. Ek olarak, modele dâhil edilen *Oynaklık* vektörü kukla değişkenlerini ifade etmektedir.⁶ Bu değişkenin *Getiri* değişkeni ile çarpımından elde edilen μ katsayısı döviz kuru ve enflasyon oynaklığının tarihsel ortalamasının üzerinde olduğu dönemlerde getirilerin dolarizasyon oranı üzerindeki ilave etkisini göstermektedir.

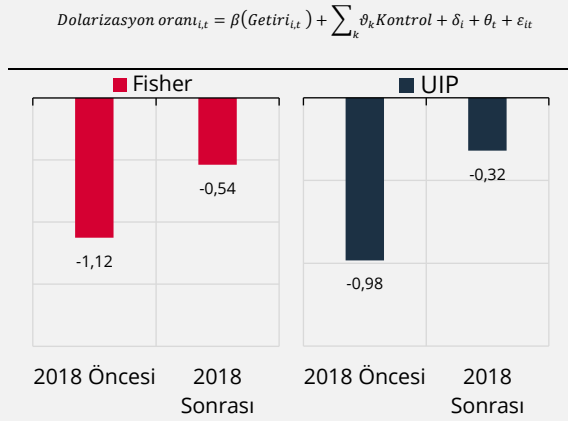
Sonuçlar

Denklem (1) üzerinden baz modelde getiri katsayısına (β) ilişkin sonuçlar Grafik IV.2.1.4'te sunulmaktadır. Denklem (1), getirilerin dolarizasyona etkisini diğer kontroller ve sabit etkileri dikkate alarak tahmin etmektedir. Grafik IV.2.1.4'te getiri ve dolarizasyon ilişkisi kur oynaklığının düşük olduğu 2018 öncesi ve yüksek olduğu 2018 yılı sonrası için ayrı ayrı analiz etmektedir. 2018 yılı öncesinde Fisher yıllık getiride 1 yüzde puan artış, dolarizasyon üzerinde 1,12 puan azaltıcı etkiye sahipken bu etki 2018 sonrası dönemde 0,54 olarak tahmin edilmiştir. Benzer şekilde 2018 yılı öncesinde UIP yıllık getiride 1 yüzde puan artış, dolarizasyon üzerinde 0,98 puan azaltıcı etkiye sahipken bu etki 2018 sonrası dönemde 0,32 olarak tahmin edilmiştir. Denklem 1'den elde edilen tahmin sonuçları, kur oynaklığının görece düşük olduğu 2018 yılı öncesinde, her iki getirinin mevduat dolarizasyonu üzerindeki negatif etkisinin daha güçlü olduğunu gösterirken, kur oynaklığının yüksek olduğu dönemde (2018 yılı sonrası) negatif etkisini korusa da seviye olarak daha düşük olduğunu göstermiştir (Grafik IV.2.1.4). Diğer bir ifadeyle sonuçlar, 2018 yılından sonra getirilerin dolarizasyon üzerindeki etkisi sınırlansa da negatif etkisini tüm dönemlerde devam ettirmiştir.

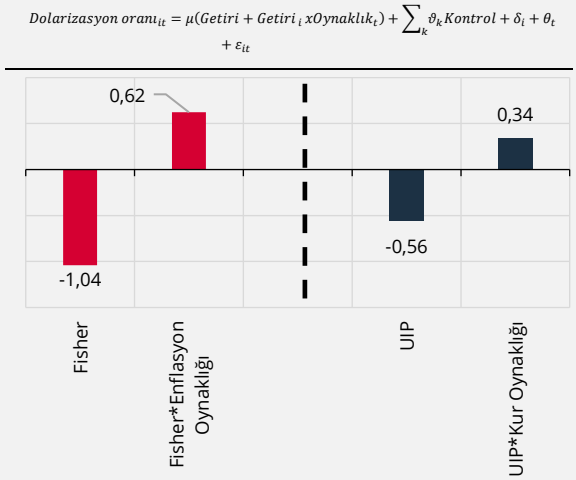
⁶ Enflasyon oynaklığı kukla değişkeni, son 12 ay üzerinden hesaplanan yıllık enflasyon oynaklığının tüm dönemler ortalamasından büyük olduğu dönemlerde 1 değerini alırken, diğer dönemlerde sıfıra eşittir. Kur oynaklığı kukla değişkeni ise üç ay sonrası imâ edilen ABD Doları/Türk lirası döviz kuru oynaklığının son 12 ay ortalaması tüm dönem ortalamasından büyükse bir, düşükse sıfır değerini almaktadır.

Çalışmanın ikinci aşaması *Fisher* ve *UIP* getirilerin mevduat dolarizasyonu üzerindeki etkisi Denklem (2)'deki gibi enflasyon ve kur oynaklığının yüksek olduğu dönemlerde nasıl gerçekleştiği üzerine odaklanmaktadır. Grafik IV.2.1.5'te *Fisher* ve *UIP* getirilerin enflasyon ve kur oynaklığı ile çarpımından elde edilen μ katsayısının sonuçları sunulmaktadır. Model sonuçları, enflasyon ve ima edilen kur oynaklığının yüksek olması durumunda getirilerin dolarizasyon üzerindeki etkisinin sınırlandığını teyit etmektedir. Tahmin sonuçlarına göre gerek *Fisher* gerekse *UIP* getirileri üzerinden dolarizasyon üzerindeki etki volatilitenin yüksek olduğu dönemlerde *Fisher* ve *UIP* için yaklaşık olarak yüzde 59,61 (0,62/1,04) ve yüzde 60,71 (0,34/0,56) oranında azalmaktadır. Bu durum kur ve enflasyon oynaklığının arttığı dönemlerde getirilerin mevduat dolarizasyonu düşürmedeki etkisinin sınırlandığını göstermekte olup, oynaklıkların arttığı dönemlerde dolarizasyon eğiliminin azalması için mudilerin daha fazla reel getiri talep ettiğini ima etmektedir.

Grafik IV.2.1.4: Getiriler ve Dolarizasyon

Grafik IV.2.1.5: Getiriler ve Dolarizasyon: Oynaklığın Etkisi

Kaynak: TCMB, BDDK, Bloomberg.

Son Gözlem: 01.25

Dipnot: Katsayılar yüzde 1, 5 ve 10 seviyelerinde anlamlılığı göstermektedir. Sağdaki grafikte enflasyon ve kur oynaklığı değişkenleri kukla değişkenlerini ifade etmektedir. Enflasyon oynaklığı kukla değişkeni, son 12 ay üzerinden hesaplanan yıllık enflasyon oynaklığının tüm dönemler ortalamasından büyük olduğu dönemlerde 1 değerini alırken, diğer dönemlerde sıfıra eşittir. Kur oynaklığı kukla değişkeni ise üç ay sonrası ima edilen ABD doları döviz kuru oynaklığının son 12 ay ortalaması tüm dönem ortalamasından büyükse bir, düşükse sıfır değerini almaktadır.

Değerlendirme

Banka bazlı verilere dayanan analiz sonuçları, enflasyon üzerinde verilen TL mevduat getirilerinin ve kur değişimi, yerel-uluslararası faiz farkı üzerinde verilen TL mevduat getirilerinin tüm örneklem boyunca dolarizasyon oranını azalttığını göstermiştir. Diğer taraftan, enflasyon oynaklığındaki artışın *Fisher* getirilerinin dolarizasyon üzerindeki etkisini sınırlandığını ve benzer şekilde döviz kuru oynaklığındaki artışların da *UIP* getirilerinin mevduat dolarizasyonundaki düşüşü sınırlandığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, kur ve enflasyon oynaklıklarının sınırlanması ters dolarizasyon sürecinde olumlu etkiye sahiptir. Ayrıca analizler, yüksek oynaklık döneminde mudilerin dolarizasyon tercihini azaltmak için daha yüksek reel getiri talep ettiğini göstermektedir. Özetle, TCMB'nin Haziran 2023'ten bu yana uyguladığı sıkı para politikası başta olmak üzere almış olduğu makroihtiyati tedbirler kur ve enflasyondaki oynaklık başta olmak üzere yurtiçi ve küresel faktörlerin dolarizasyon üzerinde oluşturabileceği olumsuz etkileri sınırlandırmıştır. Döviz kuru ve enflasyon üzerindeki belirsizlikler azaldıkça TL mevduata yönelik geçtiğimiz bir yıldır görülen eğilimin devam etmesi beklenmektedir.

Referanslar

Basso, H. S., Calvo-Gonzalez, O., & Jurgilas, M. (2011). Financial dollarization: The role of foreign-owned banks and interest rates. *Journal of Banking & Finance*, 35(4), 794-806.

De Nicoló, G., Honohan, P., & Ize, A. (2005). Dollarization of bank deposits: Causes and consequences. *Journal of Banking & Finance*, 29(7), 1697-1727.

Geyikçi, U. B., & Özyıldırım, S. (2023). Deviations from covered interest parity in the emerging markets after the global financial crisis. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 85, 101765.

Ize, A., & Yeyati, E. L. (2003). Financial dollarization. *Journal of International Economics*, 59(2), 323-347.

Kutan, A. M., Ozsoz, E., & Rengifo, E. W. (2012). Cross-sectional determinants of bank performance under deposit dollarization in emerging markets. *Emerging Markets Review*, 13(4), 478-492.

Marcelin, I., & Mathur, I. (2016). Financial sector development and dollarization in emerging economies. *International review of financial analysis*, 46, 20-32.

Vieira, F. A., Holland, M., & Resende, M. F. (2012). Financial dollarization and systemic risks: New empirical evidence. *Journal of International Money and Finance*, 31(6), 1695-1714.

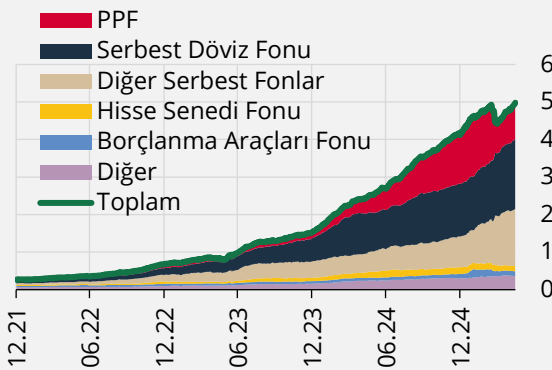
Kutu IV.2.II: Yatırım Fonlarında Güncel Görünüm

Özet: Türkiye’de son dönemde yatırım fonlarının büyüklüğü belirgin şekilde yükselerek finansal sistem içindeki önemi artmış ve portföy değeri 5 trilyon TL’ye ulaşmıştır. Bu çalışmada yatırım fonlarının portföy büyüklüğü, varlık ve para birimi dağılımı ve getirilerinin yanı sıra son dönemdeki piyasa oynaklığının olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla TCMB tarafından alınan önlemlere yer verilmektedir. Yatırım fonlarına girişlerde para piyasası fonları ve serbest döviz fonları öne çıkmış ve TL varlıkların portföy dağılımındaki payı yüksek seyretmiştir. Para piyasası fonlarına yönelik güçlü talepte ise getiri arayışı, parasal sıkılaşma sonrasında gecelik faiz oranının yüksek seviyelere ulaşması ve oldukça likit olmaları etkili olmuştur.

Yatırım fonları tasarrufların repo, mevduat, tahvil ve hisse senedi gibi çeşitli para ve sermaye piyasası araçları ile mevduattan oluşan portföyde değerlendirilmesini sağlayan yatırım kuruluşlarıdır. Getiri arayışı, parasal sıkılaşma sonrasında gecelik faiz oranının yüksek seviyelere ulaşması ve oldukça likit olmaları nedenleriyle yatırım fonlarına olan ilgi güçlenmiştir. Türkiye’de son dönemde yatırım fonlarının büyüklüğü belirgin şekilde yükselerek finansal sistem içindeki önemi artmıştır. Ancak, yatırım fonlarının hızlı büyüme eğilimi gösterdiği bu dönemde faydalarının yanında portföylerinin farklı varlık gruplarını içermesi nedeniyle maruz kalabileceği olası riskler, finansal istikrar açısından bu fonların yakından izlenmesini ve analiz edilmesini önemli kılmaktadır. Bu kutuda yatırım fonlarındaki yakın dönem gelişmeler incelenmektedir.

Yatırım fonlarının finansal sistem içindeki payı 2021 yılında yüzde 2,6 seviyesinde iken 2024 yılında yüzde 10’a ulaşmıştır. Sektörün güncel portföy değeri 2025 yılı mayıs ayı itibarıyla 5 trilyon TL’ye yakınsamıştır. Son yıllarda portföy değeri belirgin oranda artan yatırım fonlarındaki büyümenin özellikle 2023 yılı haziran ayında başlayan parasal sıkılaşma süreci ile güçlendiği ve 2024 yılında bu eğilimin ivmelendiği görülmektedir. 2023 yılı haziran ayından bu yana geçen dönemde yatırım fonlarının portföy değeri yaklaşık 4 trilyon TL artış göstermiştir (Grafik IV.2.II.1). Bu dönemde, serbest döviz fonlarının büyüklüğü 13 milyar ABD dolarından 49 milyar ABD dolarına, para piyasası fonlarının büyüklüğü ise, katılım ve serbest para piyasası fonları da dahil olmak üzere, 134 milyar TL’den 1,6 trilyon TL’ye yükselmiştir. Fon değerindeki artışta fonun yatırım yaptığı menkul kıymetlerin fiyat artışlarının yanı sıra fona yeni girişler de etkili olmaktadır. Getiri etkisinden arındırıldığında Haziran 2023-Mayıs 2025 döneminde serbest döviz fonlarına ve para piyasası fonlarına girişler güçlü seyretmiştir. Mart ayının ikinci yarısında finansal piyasalarda oynaklık gözlenmiş, bu gelişme özellikle devlet tahvillerinde belirgin olmak üzere finansal varlıklarda değer kayıplarına neden olmuş ve TL cinsi varlıklarda satış yönlü baskı oluşmuştur. Yüksek oynaklık sonrası para piyasası fonlarından çıkış yaşanırken, para piyasası ve borçlanma araçları fonlarından çıkan yatırımcılar TL mevduata, serbest para piyasası fonlarına ve serbest döviz fonlarına yönelmiştir (Grafik IV.2.II.2).

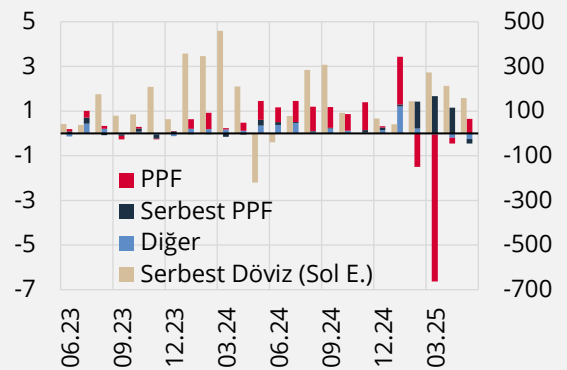
Grafik IV.2.II.1: Yatırım Fonları Portföy Değeri (Trilyon TL)

Kaynak: TEFAS

Dipnot: PPF para piyasası fonlarını göstermektedir.

Grafik IV.2.II.2: Net Giriş Çıkışlar (Milyar TL, Milyar ABD doları)

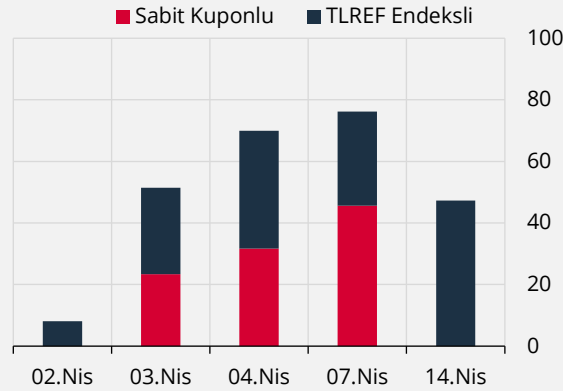

Son Gözlem: 16.05.25

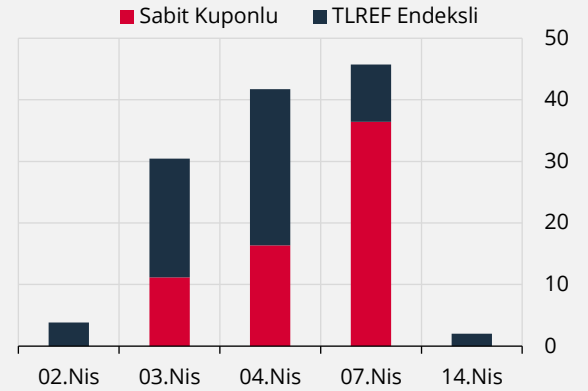
Dipnot: PPF tahvil tutma zorunluluğu bulunan para piyasası fonlarını, serbest PPF serbest şemsiye fonu altında isminde para geçen fonlarını, serbest döviz fonları ise ilgili şemsiye fon türünde isminde döviz geçen fonlarını göstermektedir.

Merkez Bankası 2 Nisan – 14 Nisan 2025 valör tarihleri arasında tahvil piyasasındaki likidite koşullarını iyileştirmek ve sağlıklı fiyatlamaya oluşumunu desteklemek amacıyla sabit kuponlu ve TLREF'e endeksli DİBS alımları gerçekleştirmiştir. Açılan doğrudan alım ihalelerinde toplam 253 milyar TL tutarında teklif alınmış, 123,7 milyar TL tutarındaki kısmı portföye dahil edilmiştir (Grafik IV.2.II.3 ve 4). Gerçekleştirilen doğrudan alım ihalelerinde, 59,7 milyar TL tutarında TLREF'e endeksli ve 64 milyar TL tutarında sabit kuponlu DİBS alınmıştır. Doğrudan alım ihalelerinin katkısıyla tahvil piyasasındaki oynaklıklar sınırlandırılırken, nisan ayında para piyasası fonlarından çıkışlar önemli ölçüde durmuş ve yakın dönemde net girişler görülmüştür.

Grafik IV.2.II.3: Doğrudan Alım İhale Teklif Nominal Tutarları (Milyar TL)

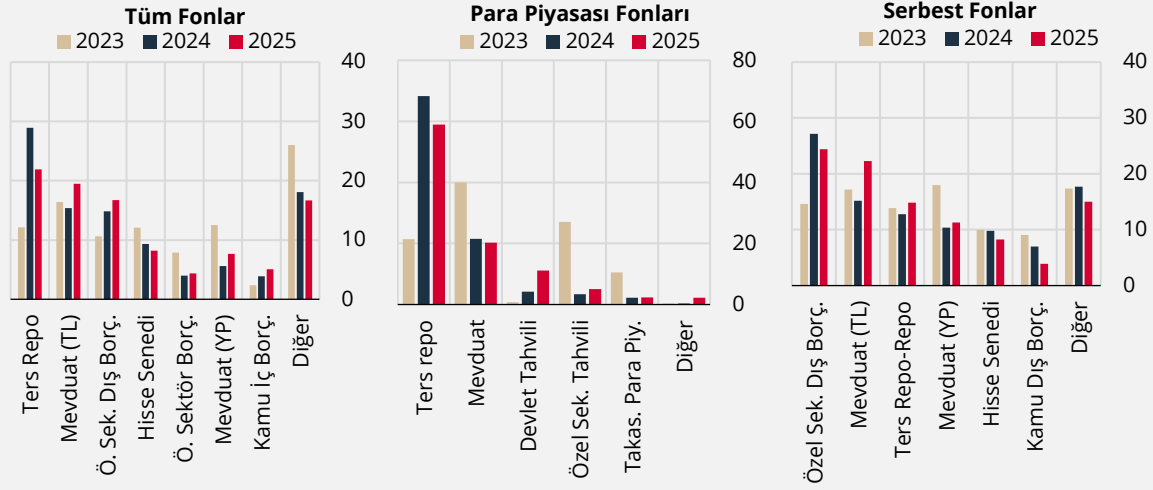
Grafik IV.2.II.4: Doğrudan Alım Nominal Tutarları (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 23.05.25

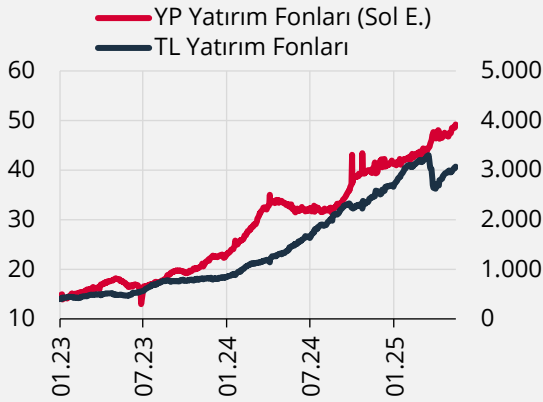
Yatırım fonları, yatırım yaptıkları finansal araçlara göre sınıflandırılmakta ve portföylerindeki finansal varlıkların ağırlıklarında zaman içinde farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, para piyasası fonları, vadesine en fazla 184 gün kalmış likiditesi yüksek, düşük riskli para ve sermaye piyasası araçlarından oluşan ve portföyünün günlük olarak hesaplanan ağırlıklı ortalama vadesi en fazla 45 gün olan fonlardır. Para piyasası fonlarının fon toplam değerinin azami yüzde 50'si mevduat/katılma hesaplarında değerlendirilirken, yüzde 25'i para piyasasındaki ters repo işlemlerinde değerlendirilebilmektedir. Ayrıca, 21 Kasım 2024'te SPK'nın Yatırım Fonlarına İlişkin Rehber'de yayımladığı düzenleme ile para piyasası fonları portföyünün asgari yüzde 10'u kadar DİBS tutulması zorunluluğu getirilmiş ve fonların bu sınırlamaya 28 Şubat 2025 tarihine kadar uyum sağlaması zorunlu kılınmıştır. Bu değişiklik, para piyasası fonları portföy dağılımında DİBS'lerin payı yüzde 11'e yükselirken ters repo işlemlerinin payı yüzde 59'a, mevduatın payı ise yüzde 20'ye gerilemiştir (Grafik IV.2.II.5). Serbest fonlar, diğer fonlardan farklı olarak yatırım stratejisinde daha esnek bir yapıya sahiptir. Bu çerçevede, bahse konu fonlar ağırlıklı olarak döviz cinsi yatırım araçlarından oluşmakla birlikte her bir fonun farklı döviz cinslerine ve finansal araçlara yatırım yapma esnekliği bulunmaktadır. Buna ilave olarak bu fonların portföy dağılımında dış borçlanma araçları, mevduat ve ters repo işlemleri öne çıkmaktadır. Para piyasası fonlarının TL faiz oranı değişimlerine, serbest fonların ise döviz kuru, ülke risk primi, hisse senedi fiyatı, yabancı ülke hazine tahvili getirisi ve yurt içi yabancı para mevduat faiz oranındaki değişimlerine göreli olarak daha duyarlı olduğu söylenebilir.

Grafik IV.2.II.5: Yatırım Fonu Portföy İçerik Dağılımı (%)

Kaynak: Takasbank

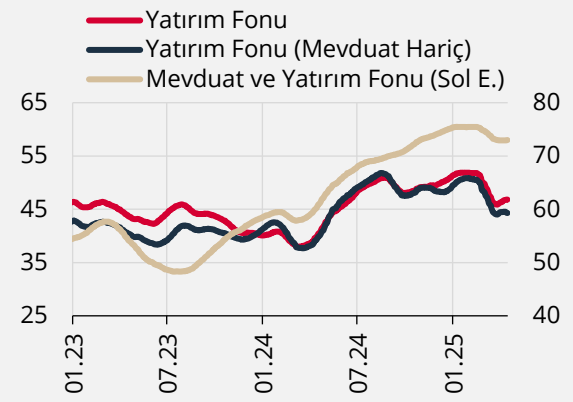
Son Gözlem: 16.05.25

Yatırım fonlarının portföy değerindeki artışta TL cinsi varlıklardaki gelişimin etkili olduğu görülmektedir (Grafik IV.2.II.6). Yatırım fonlarında TL cinsi varlıkların payı 2024 yılı boyunca artış göstererek yüzde 60'ı aşmıştır (Grafik IV.2.II.7). Benzer eğilim TL mevduat için de gözlenirken, TL mevduat payı 2023 yılı ağustos ayında yüzde 31,7 olan seviyesinden 16 Mayıs itibarıyla yüzde 59'a yükselmiştir. Bu çerçevede, TL faiz oranlarının bulunduğu seviye TL yatırımlarını cazip kılmaktadır.

Grafik IV.2.II.6 TL ve YP Yatırım Fonları
(Milyar TL, Milyar ABD Doları)

Kaynak: TEFAS

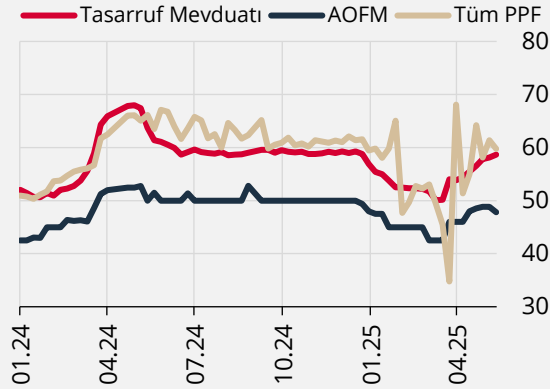
Dipnot: Portföy içerik dağılımındaki varlıklar para birimine göre sınıflandırılarak hesaplanmıştır.

Grafik IV.2.II.7: TL Pay Gelişimi (20 GHÖ, %)

Son Gözlem: 16.05.25

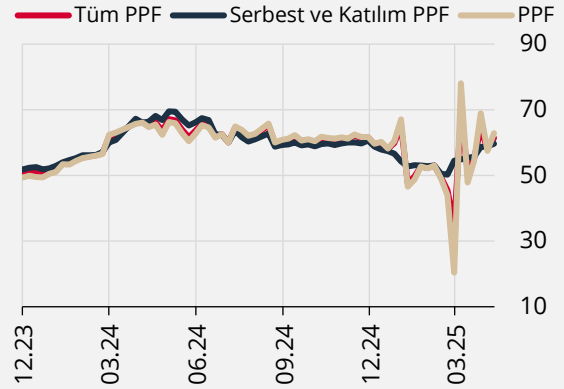
Dipnot: TL payı toplam menkul kıymet yatırım fonları içerisindeki TL cinsi fonların oranını, mevduat hariç pay ise portföy içeriği TL-YP mevduat dışlanarak hesaplanan oranı, mevduat ve yatırım fonu ise tüm bankacılık mevduatı ve yatırım fonları dâhil TL payı oranını ima etmektedir.

Yatırım fonlarına artan ilgide özellikle para piyasası fonlarının oldukça kısa vadeli ve likit olmaları ile mevduata ikame oluşturmalarının yanında getiri avantajı sunmasının da önemli bir faktör olduğu değerlendirilmektedir. 2024 yılında 1-3 ay vadeli mevduatın faizi ise yüzde 59 seviyesinde oluşurken 2024 yılı başından itibaren para piyasası fonlarının getirisi genel olarak TL mevduat faizinin üzerinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.2.II.8). Mayıs ayı itibarıyla 1-3 ay vadeli mevduat faizleri yüzde 59 seviyesinde gerçekleşirken, para piyasası fonlarının getirisi yüzde 60 seviyesindedir. DİBS tutma yükümlülüğü olan para piyasası fonlarında son dönemde para politikasında sıkılaşma ve yabancıların DİBS payındaki azalma ile birlikte tahvil faizleri artmış ve fonların getirilerinde oynaklığa neden olmuştur. Getirilerde yaşanan bu oynaklığa rağmen para piyasası fonların getirileri serbest ve katılım şemsiye fon türü altındaki getirileri yakalamış ve yüzde 60 seviyelerine ulaşmıştır (Grafik IV.2.II.9).

Grafik IV.2.II.8: Mevduat ve Para Piyasası Fon Getirileri (%)

Kaynak: TEFAS

Dipnot: İşlem gören-görmeyen serbest ve katılım dahil ünvanında para geçen tüm para piyasası fonları üzerinden hesaplanmıştır. Fon bazında haftalık getiriler son portföy değeri ile ağırlıklandırılarak hesaplanmıştır. Tasarruf mevduat faizi için 1-3 ay vadeli faiz oranı kullanılmıştır.

Grafik IV.2.II.9: Para Piyasası Fon Getirileri (%)

Son Gözlem: 16.05.25

Dipnot: Serbest PPF, serbest şemsiye fonunun altında ünvanında para geçen fonları; katılım PPF, katılım şemsiye fonunun altında ünvanında para geçen fonları içermektedir. Tüm PPF para piyasası şemsiye fonu ile bahsi geçen serbest ve katılım PPF'lerin toplamını göstermektedir. Fon bazında haftalık getiriler son portföy değeri ile ağırlıklandırılarak hesaplanmıştır.

Sonuç olarak son yıllarda yatırım fonlarının finansal sistemdeki büyüklüğü artmış ve 2024 yılı boyunca fonlara net girişler güçlü seyretmiştir. Yatırım fonlarına girişlerde para piyasası fonları ve serbest döviz fonları öne çıkmış ve TL varlıklar portföy değerindeki artışta sürükleyici olmuştur. Sıkı para politikası ve makroihtiyati politikaların oynadığı rolün yanı sıra teknolojik gelişmeler ve finansal araç çeşitliliğinin artması gibi etkenlerle yaygınlaşan yatırım fonları, sunduğu getiri avantajı ve kolaylıkla likidite edilebilme özelliği ile temel tasarruf aracı olan mevduata ikame oluşturmaktadır. Yatırım fonları kullanımının yaygınlaşması sermaye piyasalarının derinleşmesi, likiditesinin artması, kaynakların ve riskin dağıtılması ve para politikası etkinliğinin artması açısından önemlidir. Diğer yandan yatırım fonları da bankalarda olduğu gibi likidite riski, piyasa riski, kur ve faiz oranı riski gibi risklere maruz kalmakta, finansal şoklar karşısında portföy yapısına göre ani fon çıkışları ve hızlı varlık satışları gözlenebilmektedir. Nitekim mart ayının ikinci yarısında finansal piyasalarda oynaklık gözlenmiş, bu gelişme yatırımcıların para piyasası fonlarından çıkarak diğer fonlara yönelmesine sebep olmuştur. Bu nedenle yatırım fonlarının maruz kaldığı riskler ile büyüklüğü, varlık ve para birimi dağılımının finansal istikrara etkilerinin yakından takip edilmesi önem arz etmektedir.

Kutu IV.2.III: Katılım Bankacılığında Likidite Yönetimi ve TCMB Uygulamaları

Katılım bankacılığı alanında faaliyet gösteren bankaların bulunduğu ülkelerde, katılım finans ilke ve esaslarına uygun likidite yönetim araçlarının geliştirilmesi finansal istikrar açısından önem taşımaktadır. Likidite imkânlarının katılım finans ilkelerine uygun mekanizmalarla tesis edilmesi, sektörün gelişimi ve finansal piyasaların sağlıklı işleyişine katkı sunmaktadır. Katılım finans kuruluşlarına yönelik uygun likidite yönetim mekanizmalarının geliştirilmesi merkez bankaları ile birlikte uluslararası kuruluşların da düzenleme gündeminde yer almaktadır. Bu kapsamda, katılım finans ile uyumlu likidite araçlarının düzenleyici otoriteler tarafından geliştirilmesine rehberlik etmesi amacıyla İslami Finansal Hizmetler Kurulu (IFSB)¹ tarafından bir teknik not (IFSB TN-5) yayımlanmıştır. Bu kutuda, likidite yönetim araçlarına ilişkin IFSB teknik notu incelenmekte ve TCMB likidite yönetim araçları ile karşılaştırılmaktadır.

Katılım Finans İlkelerine Uygun Likidite Risk Yönetim Araçlarına İlişkin Teknik Not²

IFSB tarafından hazırlanan “Katılım Finans İlkelerine Uygun Likidite Risk Yönetim Araçları” adlı teknik notta, farklı ülkelerdeki katılım bankalarının likidite riski yönetimi konusunda karşılaştığı zorluklara değinilmekte ve çeşitli öneriler yer almaktadır. Ülkemizde faaliyet gösteren katılım bankalarının likidite yönetiminin finansal istikrara sunduğu katkı açısından uluslararası standartların incelenmesi önem arz etmektedir. Kira sertifikaları (sukuk), likidite açısından katılım bankalarının bilançosunda önemli bir yere sahiptir. Bu menkul kıymetler ikincil piyasada alım-satıma konu edilip edilemeyeceğine göre sınıflandırılmaktadır. Alım-satıma konu edilebilmeleri hususu katılım finans ilke ve esaslarına göre belirlenmektedir. Ayrıca, ikincil piyasada işleme konu edilebilmeleri açısından likidite üzerinde kalıcı etki oluşturabilmektedir. Kira sertifikalarının açık piyasa işlemleri ve hazır imkânlar kapsamında parasal otoritelerce teminata kabul edilmesi likidite yönetimine katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte, katılım finans esaslarına uyumlu likidite risk yönetimi açısından katılım bankalarının karşılaştığı birtakım zorluklar bulunmaktadır. Bunlar arasında, katılım finans ilkelerine uygun kısa vadeli ve likit kira sertifikası arzının sınırlı olması ön plana çıkmaktadır. Buna göre, katılım finans ilkeleriyle uyumlu ve sektörün ihtiyaçlarına göre tasarlanmış likidite yönetim araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. İlgili notta, düzenli olarak borçlanma otoriteleri tarafından kira sertifikası ihraç edilmesinin önemli olduğu ve likidite yönetiminde çeşitliliğin artırılması için yeni enstrümanların geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ek olarak, katılım finans kurumları için uygun teminat mekanizmalarının oluşturulması ve ikincil piyasa likiditesinin artırılmasına yönelik adımların atılması ön plana çıkmaktadır. Diğer taraftan, likidite yönetimi kapsamında merkez bankaları ve düzenleyici otoritelerin uygulamaya koyabileceği likidite enstrümanları Tablo IV.2.III.1’ özetlenmektedir.

Tablo IV.2.III.1: Likidite Yönetimine Yönelik Araç Önerileri

Sterilizasyon Araçları	Likidite Sağlama Araçları	Bankalararası İşlemler	Sukuk	Döviz Likidite Yönetimi
Karz	Karz	Karz	Selem	Vaat Bazlı Yöntemler
Yatırım Vekaleti	Yatırım Vekaleti	Yatırım Vekaleti	Murabaha	
Emtia Murabahası	Emtia Murabahası	Emtia Murabahası	İcara	
Yatırım Vekaletine Dayalı Mevduat Sertifikaları	Geri Satım Vaadi ile Alım (Repo)	Geri Satım Vaadi ile Alım (Repo)	Müşareke	
	Teminatlı Emtia Murabahası	Teminatlı Emtia Murabahası	Mudarebe	
		Mudarebe	Yatırım Vekaleti	

Kaynak: IFSB

Dipnot: Detaylar ve tanımlar için <https://tkbb.org.tr/katilim-sozluk> adresine bakılabilir.

¹ 2002 yılında düzenleyici otoritelerce kurulmuş olan IFSB, bankacılık ve finans alanındaki uluslararası standartları katılım finans ilke ve esaslarına uyarlamakta ve yeni standartlar oluşturarak sektörün gelişimini teşvik etmektedir. 84’ü düzenleyici ve denetleyici, 10’u uluslararası kuruluş ve 91’i özel sektör kuruluşu olmak üzere IFSB’nin toplam 185 üyesi bulunmaktadır. Ülkemizden IFSB’ye TCMB, BDDK ve SEDDK tam üye; Hazine ve Maliye Bakanlığı yardımcı üye, SPK, Kuveyt Türk, Ziraat Katılım ve Albaraka Türk ise gözlemci üyedir.

² <https://www.ifsb.org/wp-content/uploads/2023/11/Final-TN-5-Technical-Note-on-Shariah-compliant-Liquidity-Management-Tools.pdf>

TCMB Tarafından Katılım Bankalarına Sağlanan İmkanlar

TCMB, ödeme sistemlerinin ve finansal piyasaların etkin ve sağlıklı bir şekilde çalışmasını sağlamak amacıyla fonlama ve sterilizasyon işlemleri gerçekleştirmektedir. TCMB'nin sunduğu imkanlara erişimde konvansiyonel bankalar ile katılım bankaları arasında bir farklılık bulunmamakta olup; katılım bankaları söz konusu imkânları katılım finans ilke ve standartlarına uyum çerçevesinde kullanabilmektedir.³ Katılım bankaları 2011 yılından bu yana TCMB ile karşılıklı işlem yapabilmektedir.

Fonlama Araçları ve Teminat Düzenlemeleri

Fonlama ihtiyacı bulunan katılım bankaları TCMB politika faizi seviyesinden 1 hafta vadeli repo ihalelerine katılabilmektedir. İhalede kazanan katılım bankaları teminat⁴ olarak kira sertifikaları karşılığında borçlanma sağlayabilmektedir. Ayrıca katılım bankalarına ilave bir olanak sağlanması amacıyla TCMB tarafından teminat⁵ havuzuna IILM (Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Kuruluşu) kıymetleri getirme olanağı tanınmaktadır (Ekim 2014). Bunun yanında, döviz, efektif ve altın depoları da teminat havuzuna dahil edilmektedir. Ayrıca, katılım bankalarının TCMB borç alma oranı seviyesinden fonlamaya erişim sağlayabilmesi amacıyla Türk lirası (TL) cinsi kira sertifikası karşılığında gerçekleştirilen kotasyon repo imkânı bulunmaktadır. TCMB, operasyonel gerekçelerle devlet tahvili ve kira sertifikası doğrudan alım ihaleleri düzenleyerek APİ portföyünü desteklemektedir. Bu imkân çerçevesinde kira sertifikası doğrudan alım ihalelerine katılım bankaları da katılabilmektedir. İlave olarak, katılım bankaları TCMB'nin nihai kredi merci olması sebebiyle gün içi ve gecelik vadelerde fonlamaya erişebilmektedir. Bu kapsamda, bankalar kotasyon repo yoluyla Geç Likidite Penceresi (GLP) imkânı dahilinde fonlamaya erişim sağlayabilmektedir.⁶ Ayrıca, katılım bankaları gün içinde geçici likidite ihtiyaçlarının ortaya çıkması durumunda Gün İçi Limit (GİL) işlemleri imkanından faydalanabilmektedir. TCMB, kendi bünyesindeki piyasalara ek olarak, diğer para piyasalarında da işlem gerçekleştirmektedir. BIST bünyesinde bulunan ve katılım finans ilke ve esasları çerçevesinde repo ve ters repo işlemlerinin gerçekleştirildiği Taahhütlü İşlemler Pazarı (TİP) 2018 yılı temmuz ayında faaliyete geçmiştir. TCMB TİP'te 2018 yıl sonundan itibaren repo işlemi yapmaya başlamıştır. Bu piyasada katılım bankaları TCMB borç alma oranı seviyesinden gecelik vadede fonlamaya erişebilmektedir. TL fonlama imkânlarına ek olarak, 2018 yılında bankaların likidite yönetimindeki etkinliğinin artırılması amacıyla döviz karşılığı TL swap piyasası işlemlerine başlanmıştır. Ayrıca, BIST Swap Pazarında TCMB taraflı ABD doları veya euro karşılığı TL swap işlemleri de yapılmaktadır. Fonlama araçlarına ilave olarak, 2019 yılında TCMB bünyesinde TL ve döviz karşılığı altın swap piyasası açılarak⁷ bankaların likidite yönetimine katkı sağlanmıştır.

Sterilizasyon Araçları

TCMB parasal aktarım mekanizmalarını güçlendirerek finansal piyasaların etkin ve sağlıklı bir şekilde çalışmasını sağlamakta ve bu doğrultuda piyasadaki likidite düzeyini belirlemektedir. Dolayısıyla, likidite düzeyinin belirlenen seviyede oluşmasını tesis etmek amacıyla, piyasada likidite açığı bulunan dönemlerde fonlama araçları kullanılırken, likidite fazlası bulunduğu da sterilizasyon işlemleri gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, TCMB ihale ve kotasyon yöntemiyle ters repo imkânını kullanarak katılım bankalarında bulunan fazla likiditeyi sterilize edebilmektedir. Benzer şekilde piyasadaki fazla likiditenin kalıcı olarak çekilebilmesi için gerçekleştirilebilecek doğrudan satım ihaleleri de TCMB araç seti içerisinde yer almaktadır.

³ Konvansiyonel bankalar mevduat bankaları ile yatırım ve kalkınma bankalarını ifade etmektedir.

⁴ Katılım bankalarıyla yapılan repo işlemlerinde katılım finans usullerine uyum nedeniyle kira sertifikaları geri alım (satım) vaadiyle satım (alım) işlemleri yoluyla gerçekleştirilmektedir. Diğer bankalarda bu işlemler teminat karşılığı gerçekleştirildiği için genel ifade ile kira sertifikalarının ve diğer kıymetlerin teminata konu olduğu belirtilmiştir.

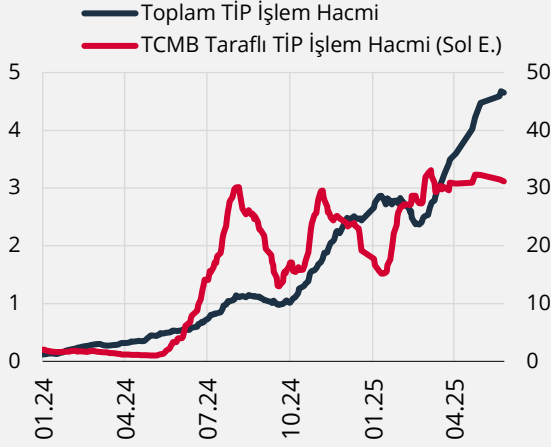
⁵ Repo işlemlerinde teminatlar; işlem karşılığı teminat ve ortak teminat havuzunda bulunan teminatlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İşlem karşılığı teminat repo işlemlerinde gerçekleşen tutara karşılık tutulan teminatlardır. Ortak teminat havuzunda bulunan teminatlar ise işlem karşılığı teminatlarda bildirilen kıymetlerin türüne ve vadesine göre tutulması gereken ek teminatlardır. Ortak teminat havuzunda bulunan kıymetler, diğer APİ, BPP ve swap işlemlerinde de teminat olarak kullanılmaktadır.

⁶ [Türk Lirası İşlemleri Uygulama Talimatı](#) sayfa 22'den TCMB APİ ve nihai kredi merci işlemleri saatlerine ilişkin detaylara erişilebilir.

⁷ Swap yoluyla TL fonlama işlemleri TCMB'nin gerekli gördüğü durumlarda dönemsel olarak kullanılabilmektedir. 2024 yılından itibaren bu işlemler gerçekleştirilmemektedir.

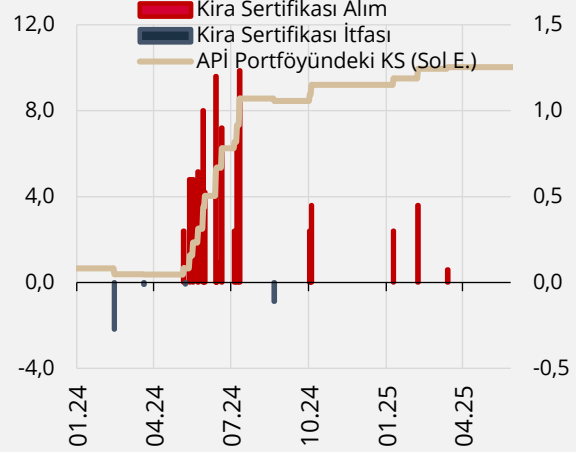
TCMB 2019 Mayıs ayından itibaren TİP'te ters repo işlemleri yapmaya başlamıştır. Ters repo işlemlerinde geri alım vaadi ile kıymet satımı gerçekleştirildiği için, yapılabilecek işlem limiti TCMB'nin APİ portföyünde bulunan kira sertifikası tutarı ile sınırlıdır. Bu çerçevede, sterilizasyon imkânını güçlendirmek amacıyla TİP'te yapılacak ters repo işlemlerinde kullanılmak üzere özellikle 2024 yılında TCMB tarafından kira sertifikası alım ihaleleri gerçekleştirilmiştir. Son dönemde açılan ihaleler ile APİ portföyünde bulunan kira sertifikası miktarı Mayıs 2025 itibarıyla nominal 10 milyar TL seviyesine gelmiştir (Grafik IV.2.III.1 ve Grafik IV.2.III.2).

Grafik IV.2.III.1: TİP İşlem Hacmi (30 Günlük HO, Milyar TL)

Kaynak: TCMB

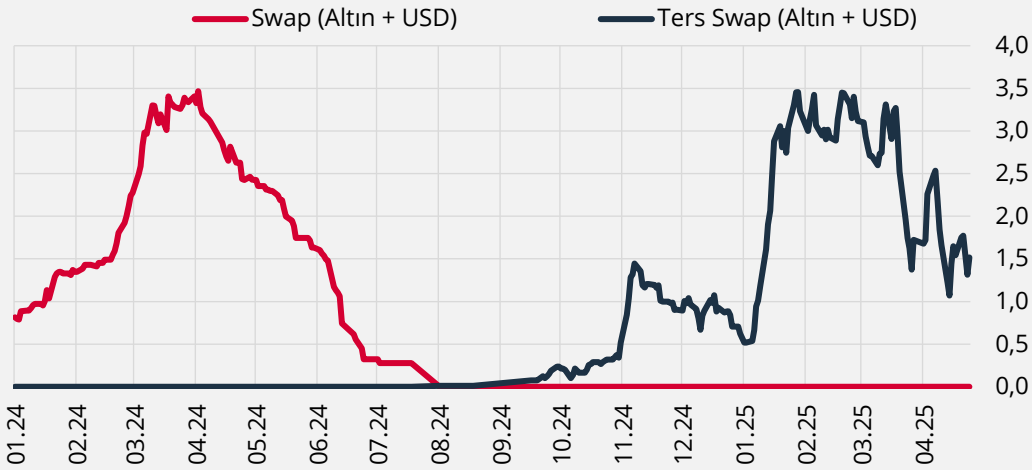
Grafik IV.2.III.2: Kira Sertifikası Doğrudan Alımları (Milyar TL, Nominal)

Son Gözlem: 05.25

Sterilizasyon imkânlarını çeşitlendirmek ve parasal aktarımı güçlendirmek amacıyla TCMB, 2024 Ağustos ayından itibaren döviz karşılığı, 2024 Ekim ayından tarihinden itibaren ise altın karşılığı satım yönlü swap ihaleleri düzenlemeye başlamıştır. Bu imkân yoluyla TCMB, piyasada ve katılım bankalarında oluşan fazla TL likiditesini altın ve döviz karşılığında sterilize edebilmektedir. Söz konusu araçlar, piyasadaki likidite koşullarına ve bankacılık sisteminin ihtiyaçlarına göre dönemsel olarak kullanılmaktadır (Grafik IV.2.III.3).

Grafik IV.2.III.3: Katılım Bankalarının TCMB ile Swap İşlemleri (Stok, Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB

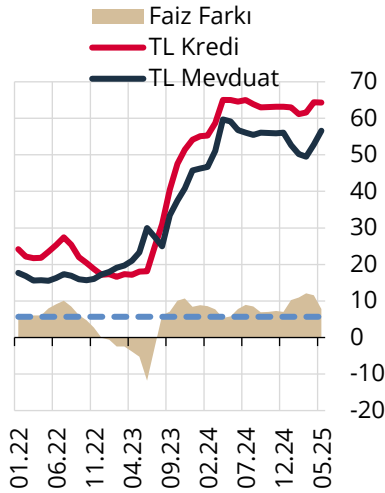
Son Gözlem: 04.25

IV.3 Faiz ve Kur Riski

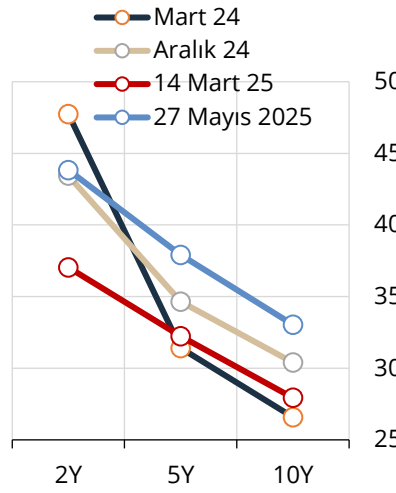
Faiz oranlarındaki değişimler kredi mevduat fiyatlamaları ve menkul kıymetlerin değerlemeleri üzerinden banka bilançolarına yansımaktadır. Son dönemde faiz oranlarının yükselmesi menkul kıymet değerlendirme farkları üzerinden özkaynakları etkilemiştir.

2024 yılı aralık ayında politika faiz indirimleri başlamış ve politika faiz indirimleri mevduat fiyatlamalarına ilk çeyrekte hızlı yansımıştır. Diğer yandan para politikası durumunda, mart ayının ikinci yarısından itibaren yurt içi finansal piyasalar ile enflasyon görünümüne ilişkin gelişmeler dikkate alınarak sıkılaştırıcı yönde adımlar atılmıştır. Bu süreçte yeni kullanılan KMH hariç ihtiyaç kredisi faizleri 8,5 yüzde puan, kredi kartı ve KMH hariç ticari kredi faizleri 8,9 yüzde puan artarken, yeni açılan 1-3 ay vadeli TL mevduat faizi 9,3 yüzde puan yükselmiştir. Politika faiz oranındaki sıkılaştırmanın ve yabancı yatırımcıların DİBS piyasası payındaki gerilemenin de etkisiyle DİBS getiri eğrisi kısa vadede 680 baz puan, uzun vadede ise 510 baz puan yukarı yönlü hareket etmiştir (Grafik IV.3.2). Bankaların gerçeğe uygun değeri ile izlenen TL cinsi kamu menkul kıymetlerinin cari piyasa değeri bu dönemde gerilemiştir (Grafik IV.3.3). TL tahvil faizlerindeki yükseliş sonrası menkul değerlendirme farkları özkaynaklara negatif yansırken, itfa edilmiş maliyet ile izlenen TL menkul kıymet portföyü tahvil faiz oranlarındaki yükselişin doğrudan banka bilançolarına etkisini sınırlandırmıştır. Bankaların gerçeğe uygun değeri ile izlenen menkul kıymetleri Türk lirası kıymetlerinin yüzde 55'ini oluştururken, bu kıymetler ağırlıklı olarak (yüzde 48,1) gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan kıymetler olup kâr zarara yansıtılanların payı (yüzde 6,9) oldukça düşüktür. Bu nedenle, sabit getirili TL devlet tahvili getirilerinin yükselmesi diğer kapsamlı gelir kanalından özkaynak seviyesini etkilemiştir. Söz konusu cari değerdeki değişimin yasal özkaynaklara oranı yüzde 0,2 ile oldukça sınırlı seviyededir ve SYR üzerinde 0,35 yüzde puan düşürücü etkiye bulunmuştur.¹

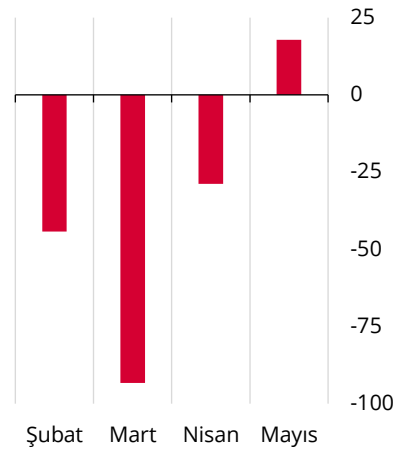
Grafik IV.3.1: TL Kredi Mevduat Faiz Farkı (Akım, %)

Grafik IV.3.2: Sabit getirili TL Devlet Tahvili Getiri Eğrisi (%)

Grafik IV.3.3: Faize Duyarlı Menkul Kıymetlerin Cari Piyasa Değerindeki Aylık Değişim (Milyar TL)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 23.05.25

Son Gözlem: 27.05.25

Son Gözlem: 22.05.25

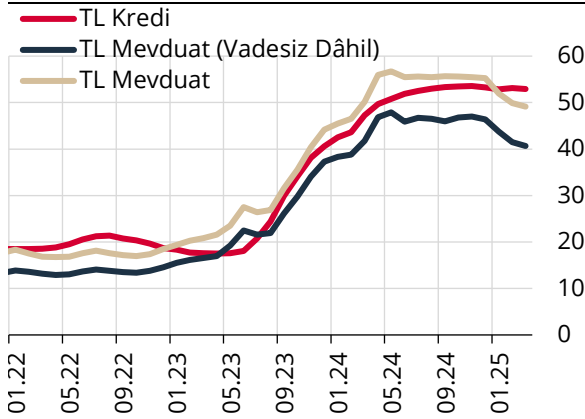
Dipnot: Kredi faizi bireysel ve ticari kredilerle KMH ve kredi kartlarını içermektedir. Mevduat faizi hesaplamasında vadesiz mevduat hariç tutulmuştur. Kesikli çizgiler 2013–2021 ortalamasını göstermektedir. Faize duyarlı menkul kıymetlerin cari piyasa değerindeki aylık değişim hesaplanırken bankaların bir önceki ay sonundaki menkul kıymetleri sabit kabul edilip banka bilançosundaki miktar etkisinden arındırılmış ve sadece piyasa fiyatındaki değişim yansıtılmıştır.

¹ Hesaplama kullanılan yasal özkaynaklar ve risk ağırlıklı varlıklar Mart 2024 itibarıyla.

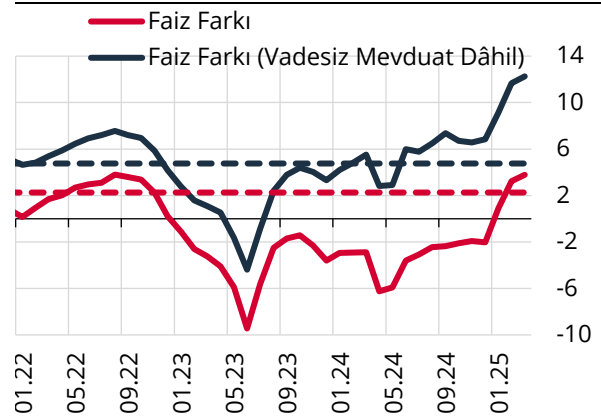
Stok kredi mevduat faiz farkı politika faiz indiriminin etkisiyle belirgin yükselirken, TCMB faiz oranlarındaki artış sonrasında stok kredi mevduat faiz farkındaki iyileşmenin yavaşlayacağı değerlendirilmektedir.

Faiz indirimlerinin gerçekleştiği dönemde stok faiz uyarlaması daha yavaş olan kredi faizleri yatay seyrini korurken, kredilere kıyasla daha kısa vadeli olan ve daha hızlı yenilenen mevduatların fiyatlamalarında faiz indiriminin etkileri belirgin olmuştur. Aralık 2024-Mart 2025 döneminde stok kredilerin ağırlıklı ortalama faizi yüzde 53 dolaylarında seyrederken, stok mevduat faizi 5,7 yüzde puan azalarak yüzde 40,7'ye gerilemiştir. Bu gelişmeler sonucunda stok faiz marjında artış görülmüş ve vadesiz mevduat hariç faiz farkı pozitif bölgeye geçerek tarihsel ortalamasının da üzerine çıkmıştır. Bankaların maliyet yönetimine katkı sağlayan vadesiz mevduat bakiyesi de dikkate alındığında faiz farkı 2022 yılından bu yana en yüksek seviyesine ulaşmıştır (Grafik IV.3.4 ve 5). Diğer yandan, mart ve nisan aylarında para politikasındaki sıkılaşma adımlarının ardından yeni açılan kredi ve mevduat faizleri yukarı yönlü hareket etmiştir. Söz konusu gelişmelerin stok faiz oranlarına etkileri henüz belirginleşmemekle birlikte önümüzdeki dönemde stok faiz farkındaki iyileşmenin hız kesebileceği değerlendirilmektedir.

Grafik IV.3.4: TL Kredi ve Mevduat Faizleri
(Stok, %)

Grafik IV.3.5: TL Kredi Mevduat Faiz Farkı
(Stok, %)

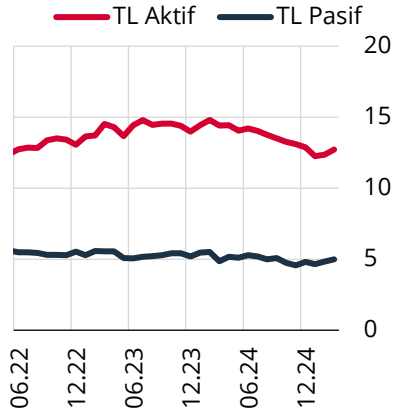
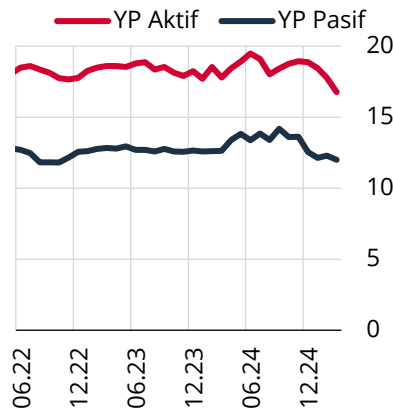
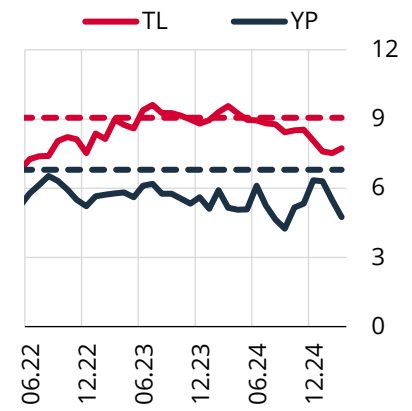
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Katılım bankaları dâhil değildir. Mevduat faizlerinde bankalar mevduatı hariçtir. Kredi faizleri KK ve KMH dâhil bireysel ve ticari kredileri kapsamaktadır. Kesikli çizgiler 2013-2021 ortalamasını göstermektedir.

Bankaların faize duyarlı aktif ve pasifleri arasındaki vade farkı tarihsel ortalamalarının altında seyretmektedir.

Bankaların faize duyarlı TL aktiflerinin ağırlıklı ortalama vadesi 2024 yılı eylül ayına göre 0,8 ay azalarak 12,7 ay seviyesine gerilerken, faize duyarlı TL yükümlülüklerin ortalama vadesi 5 ay seviyesinde yatay seyretmiştir (Grafik IV.3.6). TL aktiflerin vadesindeki gerilemede TL menkul kıymetlerin vadesindeki azalış etkili olmuştur. Ayrıca, bankaların kredi ve menkul kıymet portföyündeki değişimler ve türev ürünler nedeniyle YP cinsi faize duyarlı aktiflerin vadesi önceki rapor dönemine kıyasla 16,8 aya gerilemiştir. YP pasiflerin ağırlıklı ortalama vadesi ise erken itfa edilip TL'ye çevrilen sermaye benzeri işlem nedeniyle 2,2 ay azalarak 12 ay düzeyinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.3.7). Böylece ağırlıklı ortalama vade farkları TL ve YP tarafta tarihsel ortalamalarının altında seyretmeye devam ederek sırasıyla 7,7 ve 4,8 ay düzeyinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.3.8).

Grafik IV.3.6: TL Aktif ve Pasiflerin Ağırlıklı Ortalama Vadesi (Ay)**Grafik IV.3.7: YP Aktif ve Pasiflerin Ağırlıklı Ortalama Vadesi (Ay)****Grafik IV.3.8: Aktif ve Pasiflerin Ağırlıklı Ortalama Vade Farkı (Ay)**

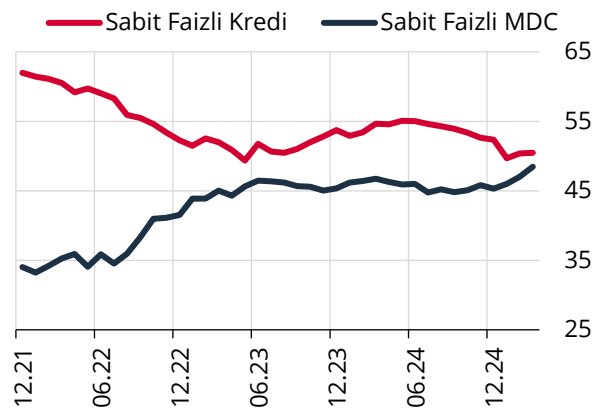
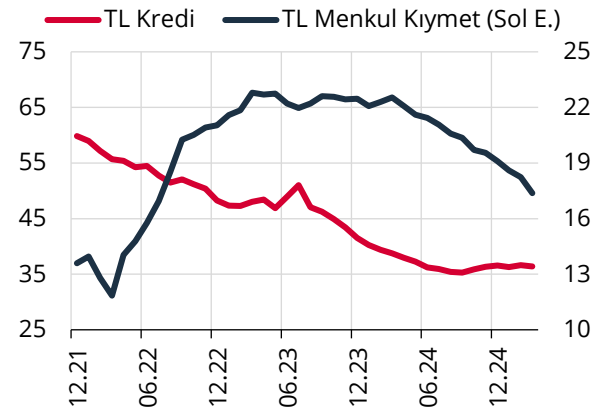
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Vadeler, yeniden fiyatlandırma dönemini göstermektedir. Ağırlıklı ortalama vadeler vade dilimlerinin orta noktaları ile ilgili finansal varlık ve yükümlülüklerin nakit akışları esas alınarak hesaplanmaktadır. Kesikli çizgiler ilgili serilerin 2013-2020 ortalamalarını göstermektedir. Katılım bankaları dâhil değildir. Bankalar, vadesiz mevduat üzerinden hesapladıkları çekirdek mevduatı üç yıla kadar vadelere dağıtabilmektedirler.

TL kredilerin sabit faizli payında gerileme ve ortalama vadesinde yatay seyir, TL menkul kıymetlerin ise sabit faizli payında artış ve sabit faizlilerin vadesinde kısalma gözlenmektedir.

Sabit faizli TL kredilerin payı 2024 yılının ikinci yarısında düşüş eğilimine girerek yüzde 50 seviyesine kadar gelirken, sabit faizli TL menkul kıymetlerin payı 2025 yılı ilk çeyreğinde artmıştır (Grafik IV.3.9). Sabit faizli TL menkul kıymetlerin ortalama vadesindeki gerileme devam ederken, sabit faizli TL kredilerin ortalama vadesindeki gerileme yerini 2024 yılı son çeyreğinden bu yana yatay seyre bırakmıştır (Grafik IV.3.10). Sabit faizli menkul kıymetlerin vadesinin azalması faiz şoklarının banka bilançolarına etkisini sınırlandırmaktadır.

Grafik IV.3.9: TL Menkul Kıymetlerin ve TL Kredilerin Faiz Yapısı (%)**Grafik IV.3.10: Sabit Faizli TL Menkul Kıymetlerin ve TL Kredilerin Vadesi (Kalan Vade, Ay)**

Kaynak: TCMB

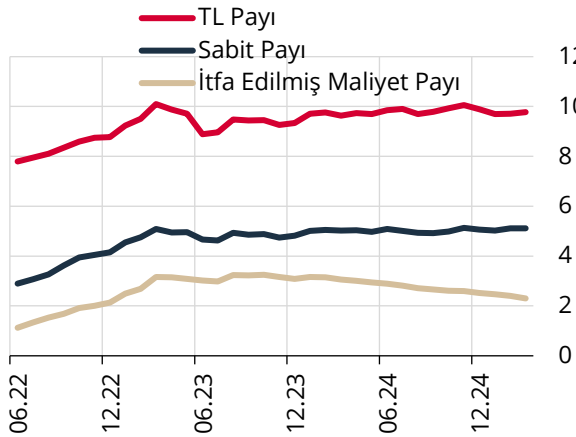
Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Ağırlıklı ortalama vadeler gösterilmektedir. Ağırlıklı ortalama vadeler vade dilimlerinin orta noktaları ile sabit faizli TL kredilerin nakit akışları esas alınarak hesaplanmaktadır. TL menkul kıymetler için vade, bankaların elinde bulundurduğu sabit getirili toplam menkul kıymetler üzerinden hesaplanmıştır. Katılım bankaları hariçtir.

TL menkul kıymetlerin aktifler içindeki payı yatay seyrini korurken, bankaların gerçeğe uygun değeri ile sınıflandırdıkları menkul kıymetlerin ağırlığı artış göstermektedir.

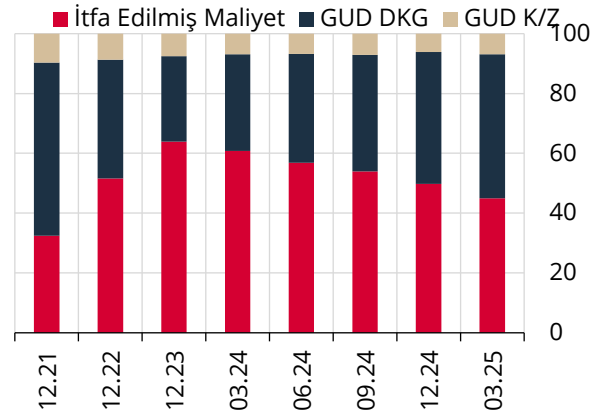
Bankaların bilançolarında taşıdıkları TL menkul kıymetlerin aktif içindeki payı yüzde 9,8 ve sabit faizli TL menkul kıymetlerin payı ise yüzde 5,1 seviyesindedir (Grafik IV.3.11). Bankaların 2024 yılından itibaren sabit faizli TL menkul kıymetlerini itfa edilmiş maliyet yerine gerçeğe uygun değeri ile sınıflandırmayı tercih ettikleri gözlenmektedir. İtfa edilmiş maliyetle değerlendirilenler sabit faizli TL menkul kıymetler içindeki payı yüzde 45 seviyesine gerilerken gerçeğe uygun değeri ile izlenen portföyün payı yüzde 55 seviyesine çıkmıştır (Grafik IV.3.12). Diğer yandan, değişken faizli menkul kıymetlerin kompozisyonunda TÜFE'ye endeksli olanların payı azalırken TLRE'ye endeksli olanların payında sınırlı da olsa artış gözlemlenmiştir.

Grafik IV.3.11: TL Menkul Kıymetlerin Aktif Payı (%)

Kaynak: TCMB

Grafik IV.3.12: Sabit Faizli TL Menkul Kıymetler (Toplam İçindeki Pay)

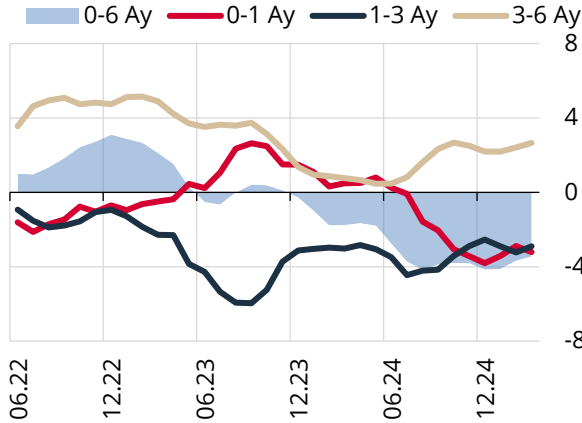

Son Gözlem: 03.2025

Dipnot: GUD K/Z Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar Zarara Yansıtılan Menkul Kıymetler"; İtfa Edilmiş Maliyet "İtfa Edilmiş Maliyeti Üzerinden Değerlenen Menkul Kıymetler" ve GUD DKG "Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Kıymetler" için kullanılmıştır. Getirisi faize bağlı olmayan menkul kıymetler sabit faizli menkul kıymetlere dâhil edilmiştir.

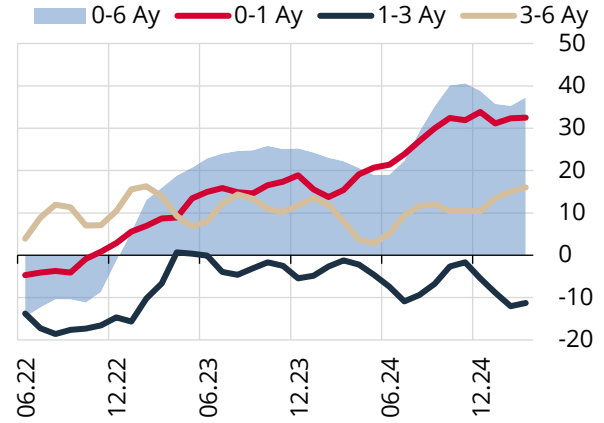
Bankaların 6 aydan kısa vadeli TL varlık ve yükümlülük farkı negatif alanda seyrederken, YP taraftaki pozitif pozisyon farkı yükseliş göstermiştir.

Bankaların TL faiz değişimine duyarlılıklarının temelini yeniden fiyatlama dönemine göre üç ay ve daha kısa vadede sahip oldukları negatif pozisyonlar oluşturmaktadır. Bankacılık sektörünün 0-1 ay vadede taşıdığı TL cinsi negatif pozisyon, sistemdeki TL mevduat artışının 0-1 ay vadede yoğunlaşmasının yanı sıra yurt dışı mali kuruluşlardan elde edilen kısa vadeli TL fonlamadaki yükselişle önceki rapor dönemine kıyasla artış göstermiştir. 3-6 ay arası vadede fazla olan TL varlık yükümlülük farkının artmasında ise nispeten daha uzun vadelerde açılan kur korumalı mevduattan TL mevduata geçiş rol oynamıştır (Grafik IV.3.13). Bankaların YP tarafta 0-6 ay vadede taşıdıkları pozitif pozisyon YP faiz değişimine duyarlılıklarını sınırlamaktadır. 0-1 ay vade diliminde YP kredi kullandırımı, artan zorunlu karşılık bakiyeleri ile bankaların muhabir banka hesaplarında görülen yükseliş fazla pozisyon artışında rol oynarken, mart ayında mudilerin YP mevduat tercihi 0-1 ay vade dilimindeki fazla pozisyon artışını sınırlamıştır. Bankalardan sağlanan YP fonların 3-6 ay vade diliminde azalması ve bankaların portföyündeki menkul kıymet portföyünün artış göstermesi 3-6 ay vade dilimindeki pozitif pozisyon farkını artırmıştır (Grafik IV.3.14).

Grafik IV.3.13: TL Varlık-Yükümlülük/Toplam Aktif Boşluk (Gap) Analizi (% , 3 Aylık HO)

Kaynak: TCMB

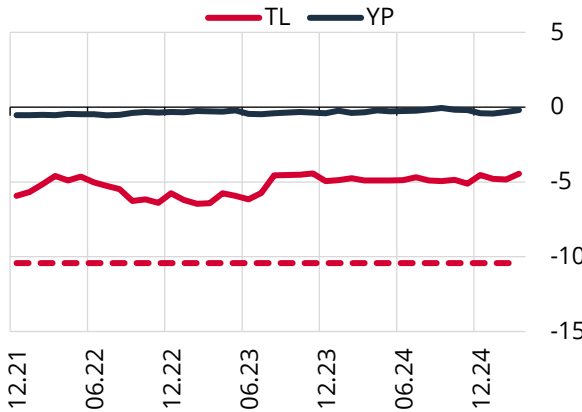
Dipnot: Katılım bankaları hariçtir. Vadesiz kalemler hariçtir.

Grafik IV.3.14: YP Varlık-Yükümlülük Boşluk (Gap) Analizi (Milyar ABD Doları, 3 Aylık HO)

Son Gözlem: 03.25

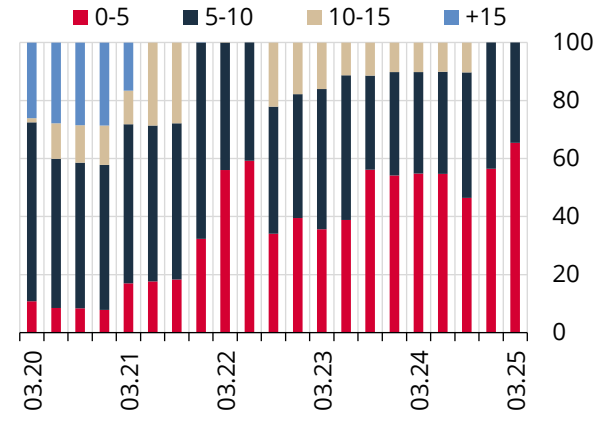
Bankacılık hesaplarının TL ve YP faiz şoklarına duyarlılığı sınırlı seviyededir.

Standart faiz riski ölçüm yaklaşımına göre, bankaların TL faiz oranlarında 500 baz puan, YP faiz oranlarında 200 baz puan yukarı yönlü şok karşısında bankacılık hesapları kaynaklı ortaya çıkabilecek olası kayıpları YP için oldukça sınırlı seviyededir. Sektörün TL faiz şoklarına duyarlılığı ise Mart 2025 itibarıyla yasal özkaynaklarının yüzde 4,5'i olup tarihsel ortalamasının oldukça altındadır (Grafik IV.3.15).² Aralık 2024'ten bu yana, TL faiz şoku senaryosu altında yasal özkaynaklarının yüzde 10'u ve üzerinde kayıp yaşayan banka bulunmamaktadır (Grafik IV.3.16). Bu çerçevede, sektörün düzenleme sınırlarıyla uyumlu bir faiz riski görünümüne ve bilanço yapısına sahip olduğu değerlendirilmektedir.

Grafik IV.3.15: Pozitif Faiz Şoku Sonrası Kayıpların Özkaynaklara Oranı (Bankacılık Hesapları, %)

Kaynak: TCMB

Dipnot: Ekonomik değer yaklaşımında faize duyarlı varlık ve yükümlülüklerin faiz oranındaki değişim karşısında bugünkü değerindeki değişim esas alınmaktadır. Verim eğrisinin TL faiz şokunda 500 bp ve YP faiz şokunda 200 bp yukarı yönlü paralel hareket ettiği varsayılmaktadır. Faiz şoku senaryosunda yaşanan kayıplar dilimlere ayrılmıştır. Her dilime düşen bankaların aktif toplamı sektörün aktif toplamına oranlanmıştır. Katılım bankaları hariçtir. Kesikli çizgi ilgili serinin 2013-2020 ortalamasını göstermektedir.

Grafik IV.3.16: TL Faiz Şoku Sonrası Kayıp/Özkaynak Dilimlerine Göre Banka Aktiflerinin Payı (%)

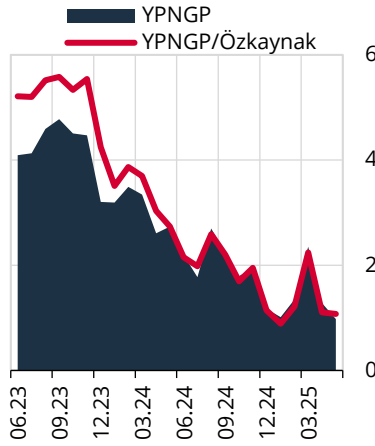
Son Gözlem: 03.25

² BDDK'nın Bankacılık Hesaplarından Kaynaklanan Faiz Oranı Riskinin Standart Şok Yöntemiyle Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliği kapsamında faiz riski kaynaklı kaybın yasal özkaynağa oranı yüzde 20'yi aşamaz.

Sektörün yabancı para net genel pozisyon (YPNGP)/öz kaynak oranı yasal sınırlar içinde seyretmekte ve bankaların kur riskine karşı dayanıklılığı korunmaktadır.

Sektörün yaklaşık 1 milyar ABD doları YPNGP fazlası bulunurken, YPNGP/öz kaynak oranı yüzde 1,1 ile yasal sınırların içindedir (Grafik IV.3.17).³ Bir önceki rapor döneminden itibaren döviz açık pozisyonu taşıyan bankaların sayısında artış görülmekle birlikte YP pozisyon fazlası taşıyan bankaların sektör içindeki toplam aktif büyüklüklerine göre payı mayıs ayı itibarıyla yüzde 64 seviyesindedir (Grafik IV.3.18). Sektörün YP pozisyon fazlası önceki rapor dönemine göre 1,1 milyar ABD doları gerilemiştir. Bilanço içi açık pozisyon 8,7 milyar ABD doları artışla 24,7 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşirken, bilanço dışı fazla pozisyon 7,6 milyar ABD doları artarak 25,7 milyar ABD dolarına ulaşmıştır (Grafik IV.3.19). Bilanço içinde ağırlıklı olarak YP kredi, mevduat ve yurt dışı borç gelişmeleri; bilanço dışında ise para takası işlemlerindeki gelişmeler söz konusu değişimde belirleyici olmuştur.

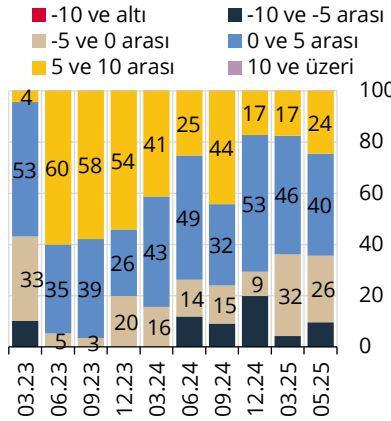
Grafik IV.3.17: Bankaların YP Pozisyonu (Milyar ABD Doları, %)

Kaynak: TCMB

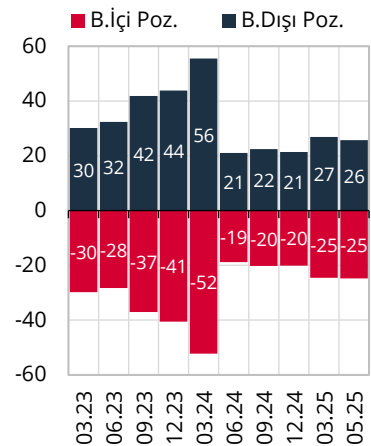
Dipnot: YPNGP/Özkaynak standart oranı değerlerinin haftalık basit aritmetik ortalaması alınmıştır.

Grafik IV.3.18: Bankaların YPNGP/Özkaynak Oranına Göre Aktif Büyüklüğü Payları (%)

Dipnot: Mart 2025 ve Mayıs 2025 aktif büyüklüğü hesaplamasında mart ayı verileri kullanılmıştır.

Grafik IV.3.19: Bankaların YP Pozisyonu (Milyar ABD Doları)

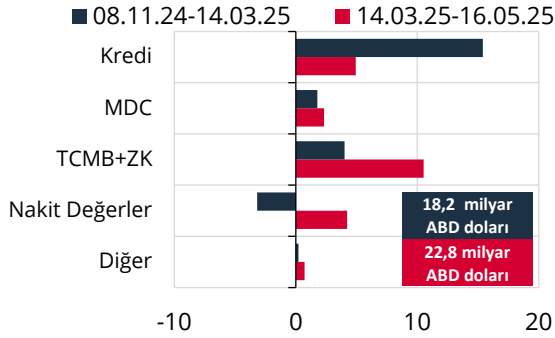

Son Gözlem: 16.05.25

Bilanço içi pozisyon açığının artmasında YP mevduat gelişmeleri etkili olmuştur.

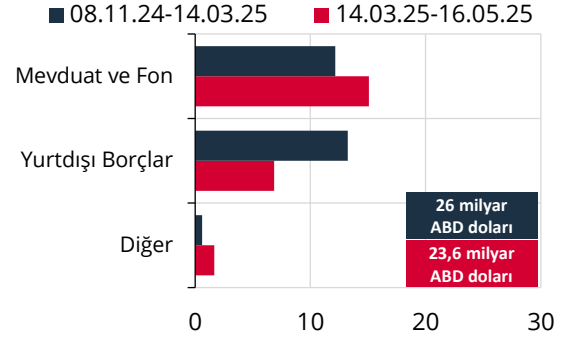
Önceki Rapor dönemine göre YP yükümlülükler yaklaşık 50 milyar ABD doları, YP varlıklar ise 41 milyar ABD doları artmıştır (Grafik IV.3.20 ve 21). YP yükümlülük artışının önemli bir kısmı YP mevduattan gelmiştir. Kasım 2024-Mayıs 2025 döneminde YP mevduat 27 milyar ABD doları artmıştır. Para politikasında sıkı duruş ile başlayan bankaların dış borçlanma koşullarındaki olumlu görünüm bu dönemde de devam etmiş ve bankalar ikili krediler ve eurobond ihraçları gibi enstrümanlarla borçlanmalarına devam etmiştir. Buna ek olarak, bankaların dış borçlanma kaynaklı yükümlülük artışı yaklaşık 20 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan YP kredi kullanımının özellikle Mart 2025 öncesi dönemde güçlü olması sonucunda YP krediler 20 milyar ABD doları artmıştır. Ayrıca YP mevduattaki artışın da etkisiyle artan zorunlu karşılık ve TCMB hesapları ile bankaların yurt dışı serbest muhabir hesaplarında görülen yükseliş, bilanço içi pozisyon açığını sınırlayan diğer gelişmeler olarak öne çıkmıştır.

³ Daha önce %20 olan YPNGP/öz kaynak oranı yasal sınırı, 10 Aralık 2022 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklikle 9 Ocak 2023 tarihinden geçerli olmak üzere %5'e düşürülmüş, 9 Mart 2023 tarihinde ise %10'a çıkarılmıştır.

Grafik IV.3.20: Bankaların Bilanço İçi Döviz Varlıklarındaki Değişim (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB

Dipnot: Nakit değerler, yurt içi ve yurt dışı bankalar, ters repo ve para piyasasından alacakları da içermektedir. Krediler brüt kredilerdir. MDC, menkul kıymetleri göstermektedir.

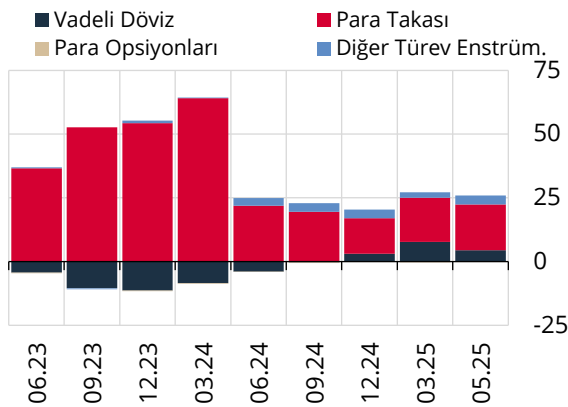
Grafik IV.3.21: Bankaların Bilanço İçi Döviz Yükümlülüklerindeki Değişim (Milyar ABD Doları)

Son Gözlem: 16.05.25

Dipnot: Bankalar mevduatı hariçtir. Yurt dışı borçlar, yurt dışından kullanılan krediler, ihraç edilen menkul kıymetler, sermaye benzeri borçlanmalar ve repo işlemlerinden sağlanan fonların toplamıdır.

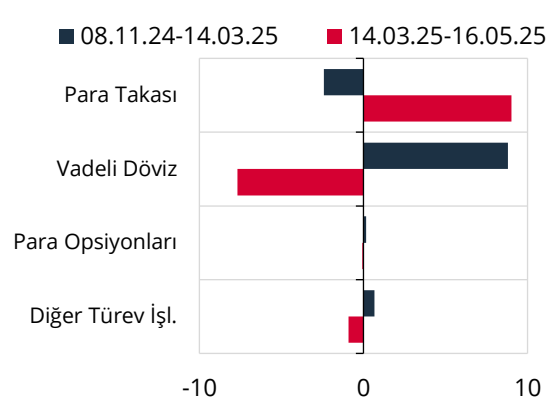
Bankalar bilanço içi açık pozisyon artışını bilanço dışı fazla pozisyonlarını artırarak yönetmiştir. Bilanço dışı pozisyon gelişiminde para takası ve vadeli döviz işlemleri öne çıkmıştır.

Bilanço dışı işlemlerinin önemli kısmını para takası işlemleri oluşturmaktadır. Ayrıca bankaların son aylarda vadeli döviz işlemlerine de yöneldiği görülmektedir (Grafik IV.3.22). Son rapor döneminden bu yana bankaların net bilanço dışı varlıkları yaklaşık 7,6 milyar ABD doları artış göstermiştir. Söz konusu değişimde 6,6 milyar ABD doları tutarında artan para takası işlemleri öne çıkarken, para takası işlemlerini 1,1 milyar ABD doları tutarındaki vadeli döviz alımları takip etmiştir. Bu dönemde yurt dışı yerleşiklerle yapılan para takası işlemlerinde özellikle mart ayı ve sonrasında gerileme gözlenmiştir. Mart ayından itibaren sistemde önce TL likidite fazlası azalmış, sonrasında ise TL likidite ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Ayrıca, YP mevduat artışına karşın YP kredi büyümesinin yavaşlaması sonucunda bankaların döviz likiditesi artmıştır. Bu gelişmeler sonucunda TCMB ile yapılan ters para takası işlemleri önemli ölçüde azalmış ve bankaların para takası pozisyonun artışına neden olmuştur. Diğer taraftan bankaların vadeli döviz işlemlerinde 14 Mart öncesi dönemde vadede döviz alım yönünde pozisyonlandıkları görülürken, takip eden dönemde alım yönlü işlemlerin azalması bilanço dışı fazla pozisyonundaki artışı sınırlandırmıştır (Grafik IV.3.23).

Grafik IV.3.22: Bankaların Bilanço Dışı Döviz Varlıkları (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB

Dipnot: Bankaların vadede döviz alım pozisyonlarıdır. Para opsiyonları, söz konusu dönem için para opsiyonlarının delta eşdeğerini ifade etmektedir. Vadeli döviz pozisyonu, iki güne kadar valörlü döviz pozisyonunu da içermektedir.

Grafik IV.3.23: Bankaların Bilanço Dışı Döviz Pozisyonu (Değişim, Milyar ABD Doları)

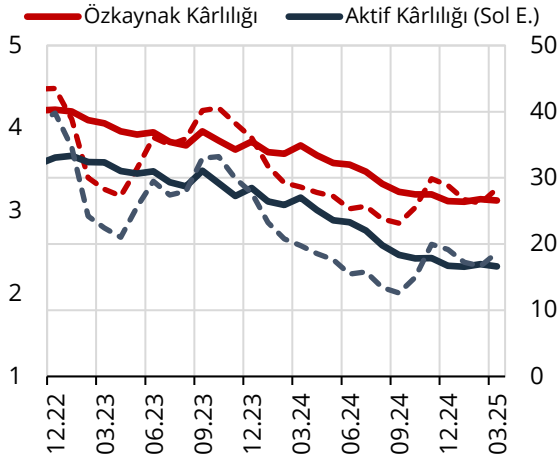
Son Gözlem: 16.05.25

IV.4 Kârlılık ve Sermaye Yeterliliği

Bankacılık sektörünün kârlılığı bir miktar toparlanmıştır.

2024 yılı son çeyreğinden itibaren önceki dönem yapılan faiz artışlarının yeniden fiyatlama kanalıyla stok faiz marjları üzerindeki negatif etkisinin sonlanması, ayrıca 2024 yılı aralık ayında başlayan ve 2025 yılı mart ayına kadar süren toplamda 7,5 puanlık faiz indiriminin faiz marjlarına olumlu etkisi net faiz gelirlerine ve çeyreklik kâr performansına olumlu yansımıştır. 2024 yılı üçüncü çeyrek itibarıyla sektörün yıllıklandırılmış çeyreklik özkaynak ve aktif kârlılığı sırasıyla yüzde 23,2 ve yüzde 2'ye gerilerken, bu göstergeler 2025 yılının ilk çeyreği itibarıyla sırasıyla yüzde 28,4 ve yüzde 2,5'e yükselmiştir (Grafik IV.4.1). Ayrıca, 2024 yılı üçüncü çeyreğinde bankaların özkaynak kârlılıkları sektörün aktif büyüklüğüne göre yüzde 25 altında yoğunlaşırken, son iki çeyrekte yüzde 25–yüzde 50 aralığında kalan bankaların sektör aktif payında toparlanma gözlemlenmektedir (Grafik IV.4.2).

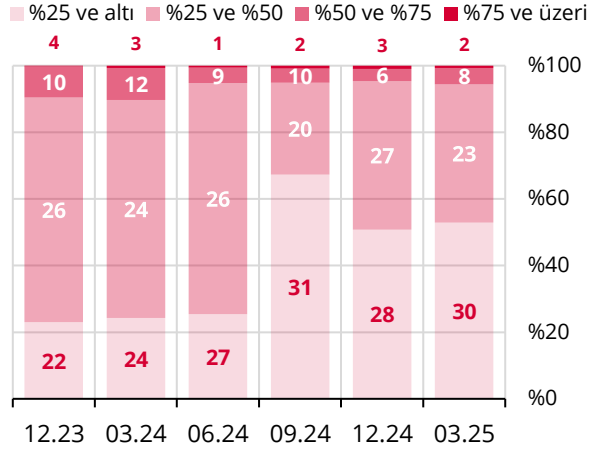
Grafik IV.4.1: Özkaynak ve Aktif Kârlılığı
(12 Aylık, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Grafik IV.4.2: Özkaynak Kârlılık Dağılımı
(12 Aylık, % Aktif Payı, Banka Sayısı)

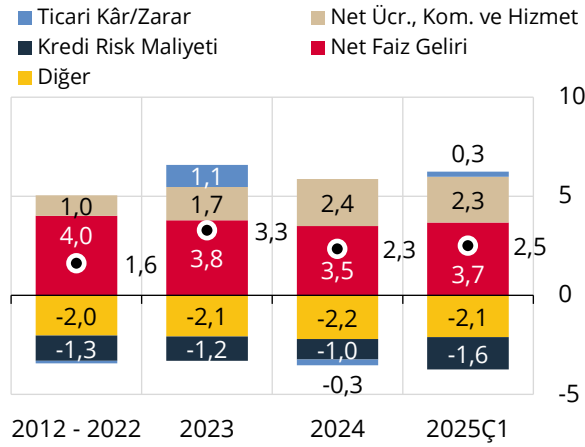
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Kesikli çizgiler ilgili serilerin yıllıklandırılmış üç aylık oranlarını göstermektedir.

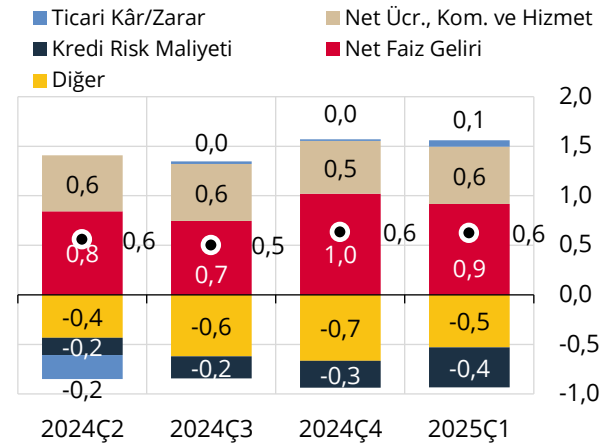
Banka kârlılığındaki iyileşme ağırlıklı olarak net faiz gelirlerinden kaynaklanmıştır.

2025 yılının ilk çeyreğinde yıllıklandırılmış aktif kârlılığında 2024 yılına kıyasla sınırlı da olsa görülen artışta ağırlıklı olarak net faiz gelirlerindeki iyileşme etkili olurken, bankacılık ücret, komisyon ve hizmet gelirlerindeki güçlü seyir de banka kârlılıklarını desteklemeye devam etmiştir. Diğer yandan, krediler için ayrılan karşılık giderlerindeki artış kârlılıktaki iyileşmeyi sınırlandırmıştır (Grafik IV.4.3 ve Grafik IV.3.4).

Grafik IV.4.3: Aktif Kârlılığının Bileşenleri
(Yıllıklandırılmış, % Puan)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Grafik IV.4.4: Aktif Kârlılığının Bileşenleri
(3 Aylık, %)

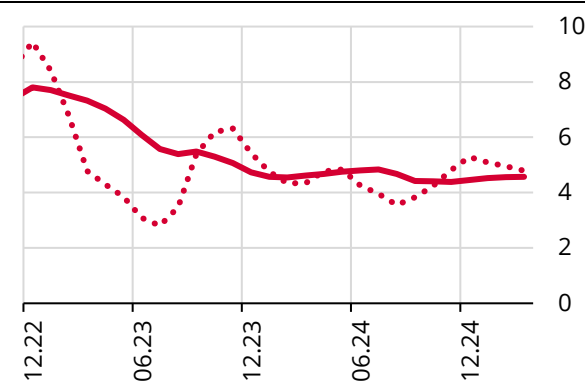
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Sermaye piyasaları ve kambiyo işlemlerinden elde edilen kâr ticari kâr olarak nitelendirilmiştir. Sermaye piyasası işlemleri kârları, menkul değerler alım/satım kârı, tahvil ve hisse senedi alım/satım komisyonu, menkul kıymetler yatırım fonu gelirleri, kâr ve zarar ortaklığı belgeleri, gelire bağlı senetler ve değerlendirme kazancının toplamıdır. Kambiyo işlemlerinden elde edilen kâr, arbitraj kârları, efektif ve döviz alım satım ve değerlendirme kârları, kıymetli maden alım/satım değerlendirme kârları, dövizde endeksli krediler ve finansal kiralama alacakları anapara kur artışları, dövizde endeksli menkul değerler anapara kur artışlarının toplamıdır. Kredi risk maliyeti genel ve özel kredi karşılık giderleri toplamıdır. Diğer kâr/zarar, ağırlıklı olarak faiz dışı gelir ve gider kalemlerinden oluşmaktadır. 2012-2022 verileri, ilgili dönemdeki yıllık ortalama değerleri; 2023 ve 2024 verileri 12 aylık gerçekleştirmeleri ve 2025 I. çeyrek verileri yıllıklandırılmış değerleri göstermektedir.

Kredi mevduat faiz marjındaki iyileşme net faiz marjındaki sınırlı toparlanmaya katkı vermiştir.

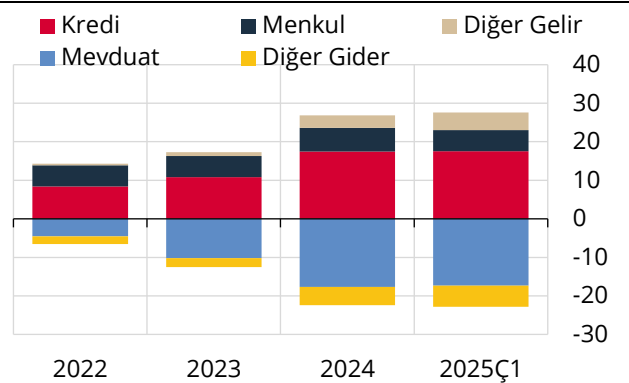
2024 yılı ağustos ayında yüzde 3,6 seviyesine kadar gerileyen 3 aylık yıllıklandırılmış net faiz marjı bu dönemden itibaren yükseliş trendine girerek 2024 yılı aralık ayında yüzde 5,3'e yükselmiştir. Sektörün net faiz marjı 2025 yılı ilk çeyreğinde sınırlı bir miktar gerilemesine karşın halen 2024 yılı gerçekleştirmelerinin belirgin üzerinde, yüzde 4,8 seviyesindedir (Grafik IV.4.5). 2024 yılının son çeyreğinde negatif bölgede kalan kredi mevduat faiz marjı, 2025 yılının ilk çeyreğinde pozitif alana geçerken, diğer faiz gelirlerindeki iyileşmenin devam etmesi de net faiz gelirlerine olumlu yansımaktadır (Grafik IV.4.6). Ayrıca, TL mevduat için tesis edilen zorunlu karşılıklara ödenen faiz/telafi ödemesi oranının artırılması, KKM hesaplarındaki azalış ve TL'ye geçiş sonucunda faizlendirilen zorunlu karşılık tesis tabanının artması, yabancı para mevduat için tesis edilmesi gereken TL cinsinden zorunlu karşılık oranının azaltılması gibi makroihtiyati politika çerçevesine yönelik adımlar ve para piyasası işlemlerinden elde edilen faiz gelirleri sektörün kârlılığını desteklemektedir.

Grafik IV.4.5: Net Faiz Marjı (Yıllıklandırılmış, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Kesikli çizgi yıllıklandırılmış üç aylık oranı göstermektedir.

Grafik IV.4.6: Net Faiz Marjı Bileşenleri (Yıllık, 3 Aylık Yıllıklandırılmış, %)

Kaynak: TCMB

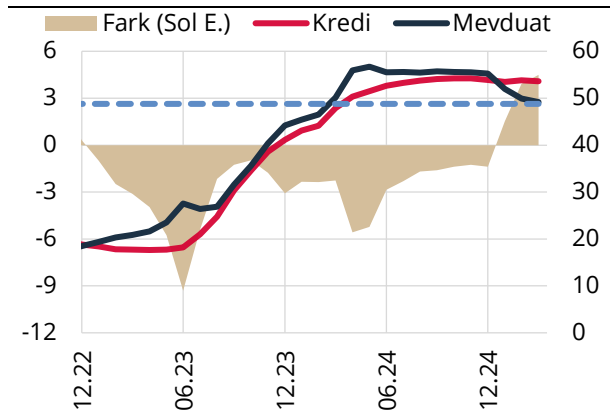
Son Gözlem: 03.25

Dipnot: 2025 I. çeyrek verisi yıllıklandırılmış değerleri göstermektedir.

Kredi ve mevduat faiz farkları uzun dönem ortalamalarının üzerinde yer almakla birlikte mart ve nisan aylarında yapılan faiz artırımlarının kredi mevduat faiz farkında gerçekleşen iyileşmeyi yavaşlatması beklenmektedir.

2022 yılı sonundan itibaren negatif değer alan stok TL kredi mevduat faiz farkı, 2024 yılının son çeyreğinde pozitif seviyeye gelmiş ve 2025 yılının birinci çeyreğinde uzun dönem ortalamasının üzerine çıkmıştır (Grafik IV.4.7). 2023 yılında ve 2024 yılının ilk çeyreğinde yapılan politika faiz artırımlarının stok kredi faizlerine geçişi, kredi vadelerinin mevduata göre daha uzun olması nedeniyle 2024 yılının son çeyreğinde tamamlanmıştır. Ayrıca, 2024 yılı aralık ayından 2025 yılı mart ayı başına kadar gerçekleştirilen faiz indirimleri de TL kredi mevduat faiz farkındaki iyileşmeyi desteklemiştir. 2025 yılının ilk çeyreğinde politika faizine yönelik indirim beklentileri nedeniyle mevduat faizlerindeki gerileme kredi faizlerinin üzerinde olmuş ve yeni kullanılan kredilerde faiz farkı yükselmiştir. Mart ayının ikinci yarısından itibaren TCMB borç verme faizlerinde yapılan artış ise TL kredi ve mevduat faizlerine benzer ölçüde yansırken akım verilerde kredi ve mevduat faiz farklarında önemli bir değişim gözlenmemiş ve bu göstergenin uzun dönem ortalamasının üzerindeki değeri korunmuştur (Grafik IV.4.8). Diğer yandan, faiz artırımının vadesi daha uzun olan stoktaki kredi fiyatlamalarına yansması mevduata göre daha uzun zaman alacağından faiz artırımlarının yeniden fiyatlama kanalı üzerinden stok kredi mevduat faiz farkına negatif etkiye bulunması olasıdır.

Grafik IV.4.7: TL Kredi-Vadeli Mevduat Faiz Farkı (Stok, %)

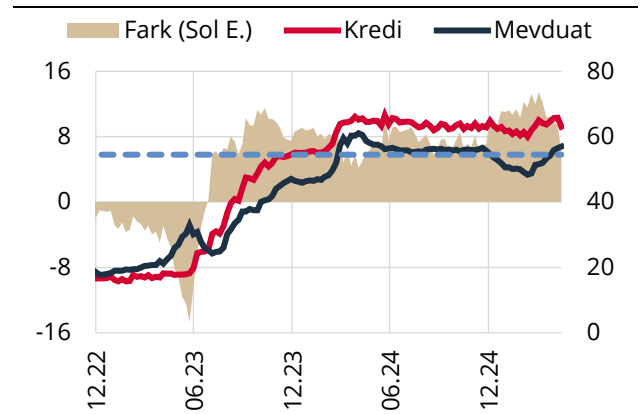

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: 2012-2021 arası faiz farklarının tarihsel ortalamaları kesik çizgiyle gösterilmektedir.

Grafik IV.4.8: TL Kredi-Vadeli Mevduat Faiz Farkı (Akım, %)

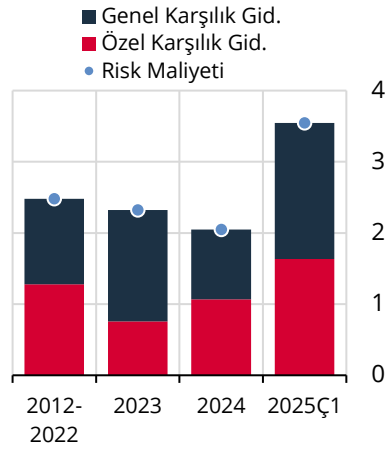
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 16.05.25

Bankaların kredi risk maliyeti artarken, ücret, komisyon ve hizmet gelirleri sektör kârlılığını desteklemeyi sürdürmüştür.

Bankaların kredi risk maliyeti, 2022 ve 2023 yıllarındaki ihtiyatlı duruşu nedeniyle artırılan kredi karşılıklarının iptal edilmesinin etkisiyle 2024 yılında uzun dönem ortalamasının altında seyrederken 2025 yılının ilk çeyreğinde yüzde 3,6 seviyesine yükselmiştir (Grafik IV.4.9). Net ücret, komisyon ve bankacılık hizmet gelirlerinin aktiflere oranındaki artış 2024 yılı genelinde de sürerken, 2025 yılı ilk çeyreğinde bu seviye korunmuştur (Grafik IV.4.10). Yılın ilk çeyreğinde kredi kartı harcamalarında gözlenen görece yavaş seyir bu dönemde kredi kartlarından sağlanan faiz dışı gelirlerin gerilemesine yol açmakla birlikte bahse konu gelirler net ücret, komisyon ve bankacılık hizmet gelirlerinde belirleyici olmayı sürdürmektedir (Grafik IV.4.11).

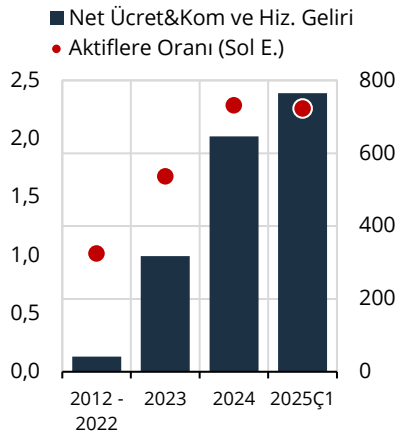
Grafik IV.4.9: Kredi Risk Maliyeti (Yıllık, 3 Aylık Yıllıklandırılmış, %)

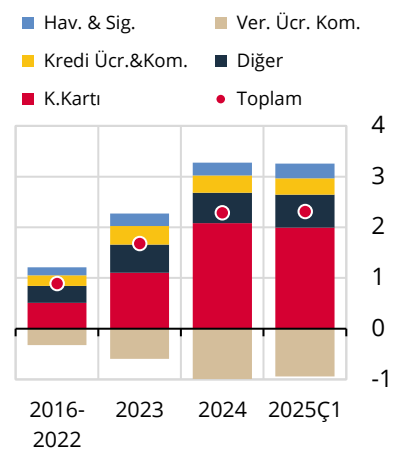
Kaynak: TCMB

Dipnot: Risk maliyeti yıllık özel ve genel karşılık giderlerinin ilgili dönem ortalama brüt kredi tutarına oranıdır. 2025 I. çeyrek verileri yıllıklandırılmış değerleri göstermektedir.

Grafik IV.4.10: Net Ücret, Komisyon ve Hizmet Gelirlerinin Aktiflere Oranı (3 Aylık, Yıllıklandırılmış, Milyar TL, %)

Grafik IV.4.11: Net Ücret, Komisyon ve Hizmet Gelirlerinin Aktiflere Oranının Dağılımı (Yıllık, 3 Aylık Yıllıklandırılmış, %)

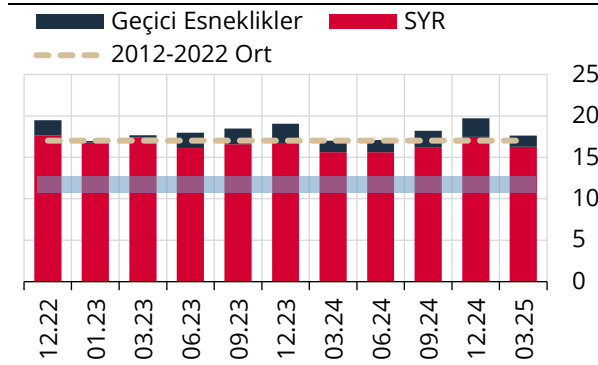
Son Gözlem: 03.25

Dipnot: 2025 I. çeyrek verileri yıllıklandırılmış değerleri göstermektedir.

Bankacılık sektörü sermaye yapısı beklenmeyen kayıpları karşılayabilecek kapasitededir.

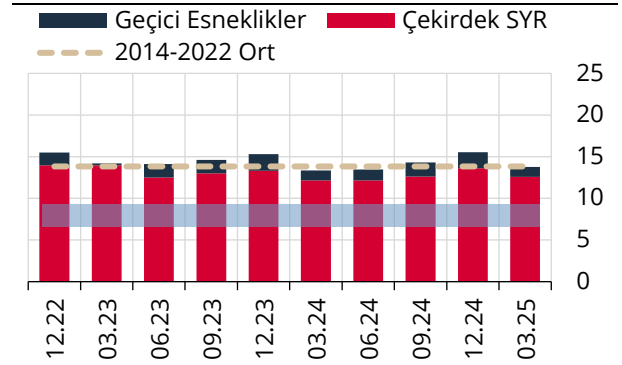
2025 yılı mart ayı itibarıyla bankacılık sektörünün SYR'si yüzde 17,6 ve çekirdek SYR'si yüzde 13,8 düzeyindedir. BDDK sermaye oranları hesaplamasına yönelik sağladığı esnekliklerde 19 Aralık 2024 tarihinde değişikliğe giderek Mayıs 2022'den itibaren açılan nakdi ticari kredilere uygulanan yüksek risk ağırlığını Basel standartlarına getirmiş, düzenleme tarihinden önce kullandırılmış krediler de dâhil söz konusu kredilere Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine ilişkin Yönetmelik'te belirlenen risk ağırlıklarının uygulanmasına karar vermiştir. Ayrıca 2025 yılı başından itibaren kredi riskine esas tutar hesaplamasında yönetmelik uyarınca YP kalemler için 26 Haziran 2023 yerine 28 Haziran 2024 tarihli döviz kurunun kullanılması kararlaştırılmıştır. Risk ağırlıklarının düşürülmesi SYR'yi artırıcı yönde katkı sunarken, döviz kuruna ilişkin düzenlemenin SYR'yi azaltıcı yönde etkisi daha güçlü olmuştur. Geçici esneklikler dışlandığında sektörün SYR'si yüzde 16,3, çekirdek SYR'si yüzde 12,6 seviyesindedir. Mevcut rapor döneminde sermaye yeterlilik oranlarında bir miktar gerileme gözlenmekle birlikte tüm bankaların sermaye yeterlilik oranları yasal sınırların üzerinde ve uzun dönem ortalamasına yakın seyretmektedir (Grafik IV.4.13 ve Grafik IV.4.14).¹

¹ Yasal oranlar, Basel III düzenlemeleri kapsamındaki %8 asgari oranına ek olarak bankaya özgü döngüsel sermaye tamponu, sermaye koruma tamponu ve sistemik önemli banka tamponu oranının toplamından oluşmaktadır. Ülkemizde döngüsel sermaye tampon oranı %0, sermaye koruma tamponu %2,5, sistemik önemli banka tamponu ise %1-%2 olarak uygulanmaktadır. Böylece sektördeki bankaların SYR için tutturmaları gereken asgari konsolide oranlar %10,5 ila %12,5 arasında bankanın sistemik önemine göre değişmektedir. Diğer yandan bu oranlar bankaların diğer ülke pozisyonlarına göre hesaplanan döngüsel sermaye tamponuna göre miktar daha yükselebilmektedir.

Grafik IV.4.13: Sermaye Yeterliliği Rasyosu (%)

Kaynak: BDDK, TCMB Hesaplamaları

Dipnot: Kırmızı sütunlar BDDK geçici önlemleri hariç SYR ve çekirdek SYR'leri göstermektedir. Taralı alanın alt sınırı sermaye koruma tamponu dâhil yasal alt sınırı ve üst sınırı ise sistemik önemli bankaların sermaye tamponu dahil yasal alt sınırı göstermektedir.

Grafik IV.4.14: Çekirdek Sermaye Yeterliliği Rasyosu (%)

Son Gözlem: 03.25

Türkiye'de daha ihtiyatlı oranlarda uygulanan kredi risk ağırlıkları uluslararası standartlar ile uyumlu seviyelere getirilmiştir.

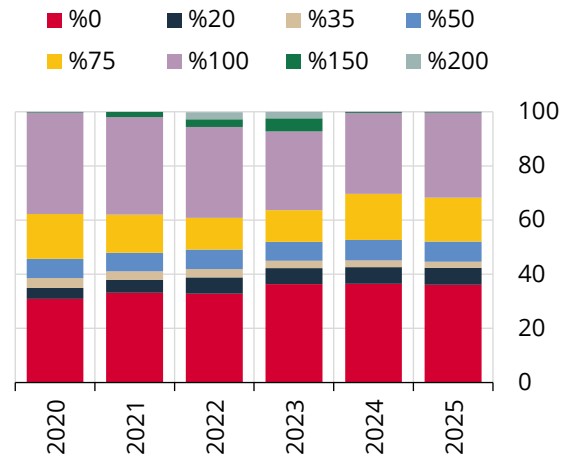
Basel standardında derecelendirilmemiş kurumsal alacaklara yüzde 100, derecelendirilmiş kurumsal alacaklara yüzde 20 ile yüzde 150 arası risk ağırlığı uygulanması önerilmekteyken; Türkiye'de 1 Mayıs 2022 sonrasında kullandırılan ticari kredilere (tarımsal, KOBİ, yatırım ve ihracat, kamu, mali kesim kredileri ile kurumsal kredi kartı hariç) uygulanan risk ağırlığı yüzde 200'e çıkarılmıştır. 19 Aralık 2024 tarihli BDDK kararı ile risk ağırlığı, tüm kredi bakiyesini kapsayacak şekilde Basel standartları seviyesine indirilmiştir (Tablo IV.4.1). Risk ağırlıklarında yapılan değişiklik ile kredi riskine esas tutardaki kalemlerin dağılımında yüzde 200 risk ağırlığı uygulanan kalem kalmamıştır (Grafik IV.4.15). Mayıs 2022'den itibaren açılan nakdi ticari kredilere uygulanan yüksek risk ağırlığının yeniden Basel standartlarına getirilmesi ile sektörün sermaye yeterlilik oranı yaklaşık 60 bp artmıştır. Bununla birlikte, kur esnekliğinin SYR'ye etkisi eylül ayında 155 bp olumlu yönde iken kur güncellemesi sonucu oluşan etki mart ayında 82 bp'ye gerilemiştir.

Tablo IV.4.1: Kredi Risk Ağırlıkları (%)

	Basel Uygulaması	Düzenleme Öncesi	19.09.2024	19.12.2024
Kredi Kartları				
1-6 ay (dahil) vadeli	75	150	75	75
6 ay üzeri vadeli	75	150	75	75
Taşıt Kredileri				
Tüm vadeler	75	150	75	75
İhtiyaç Kredileri				
1-12 ay (dahil) vadeli	75	150	75	75
1 yıl üzeri vadeli	75	150	75	75
Konut Kredileri				
İlk Konut	35	35	35	35
Diğer Konut	35	150	35	35
Ticari Kredileri				
Büyük Firma*	100	200	200	100
KOBİ	75	75	75	75

Kaynak: BDDK

Dipnot: Büyük firmaların tarım, yatırım ve ihracat kredisi, kamu ve mali kesim kredileri ile kurumsal kredi kartı için risk ağırlık oranı %100'dür.

Grafik IV.4.15: Kredi Riskine Esas Tutardaki Kalemlerin Risk Ağırlıklarına Göre Dağılımı (% Standart Yaklaşım)

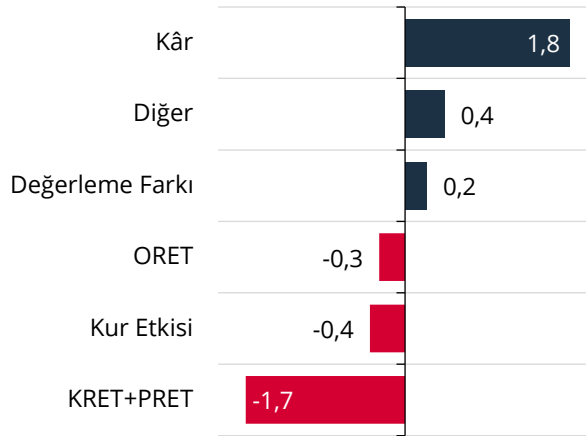
Kaynak: TCMB, BDDK

Son Gözlem: 03.25

Bankalar kâr üretimi ve yurt dışı kaynaklı sermaye benzeri borçlanma aracı ihraçları ile sermaye yeterlilik oranlarını desteklemeye devam etmektedir.

2024 Eylül-2025 Mart döneminde kâr üretimi ve SBB ihracının SYR'yi sırasıyla 1,76 ve 0,26 puan artırıcı etkisi olmuştur. Kredilerdeki büyüme, operasyonel riske esas tutarda yapılan yıllık güncelleme ve döviz kurundaki yükseliş risk ağırlıklı varlıkları artırarak SYR'yi azaltırken; kâr üretimi, diğer kalemi içerisinde izlenen SBB ihracı ve değerlendirme farkları SYR'yi artırmıştır (Grafik IV.4.16). Büyük ölçekli firmaların kredi risk ağırlıklarının düşürülerek yeniden Basel standartlarının uygulanmaya başlanması, kredi riskine esas tutardaki artışın sermaye yeterliliği üzerindeki negatif etkisini sınırlandırmıştır. Böylece BDDK esneklikleri hariç SYR'de bir miktar yükseliş gözlenmiştir. Bankacılık sektörünün yasal özkaynaklarının yüzde 78'i çekirdek sermayeden oluşurken, yasal özkaynak kompozisyonunda yüzde 58'lik pay ile kâr ve yedek akçeler ön plana çıkmaktadır. Öte yandan YP cinsi sermaye benzeri borçlanmalar, bankalara değerlendirme etkisiyle kur artışından korunmanın yanı sıra araç çeşitliliği de sağlamaktadır. Yurt dışı finansman koşullarının iyileşmesi ve yabancı yatırımcıların artan ilgisi ile bankalar ilave ana sermaye veya katkı sermayeye dâhil edilebilir nitelikte sermaye benzeri borçlanma aracı ihraçlarına devam etmektedir. Bankalar 2024 ve 2025 yıllarında birikimli olarak nette 5,6 milyar ABD doları SBB ihracı gerçekleştirmiştir. Sektörün sermaye benzeri borcunun özkaynak içindeki payı 2023 yıl sonuna göre 2,6 puan artarak yüzde 17,3 seviyesine yükselmiştir (Grafik IV.4.17).

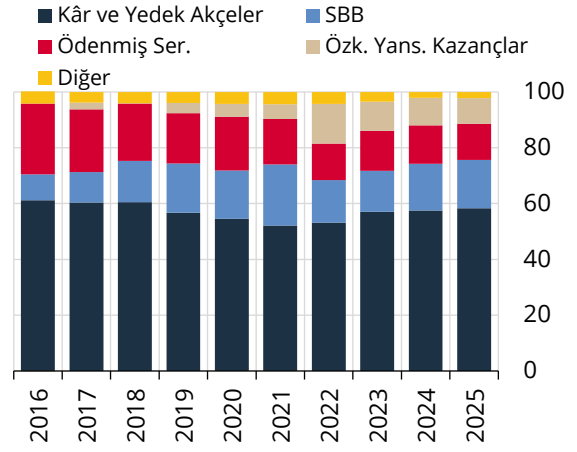
Grafik IV.4.16: SYR Değişimine Katkılar
(BDDK Esneklikleri Hariç, %)

Kaynak: BDDK, TCMB

Dipnot: Geçici esneklikler hariç sektörün SYR'si 2024 yılı Eylül ayında yüzde 16,2 iken 2025 yılı mart ayında yüzde 16,3'e yükselmiştir.

Grafik IV.4.17: Yasal Özkaynak Kompozisyonu
(%)

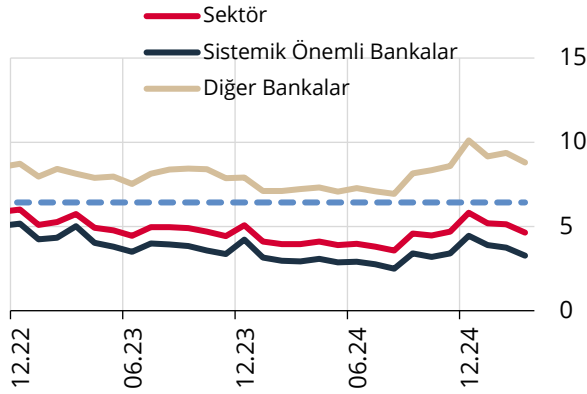
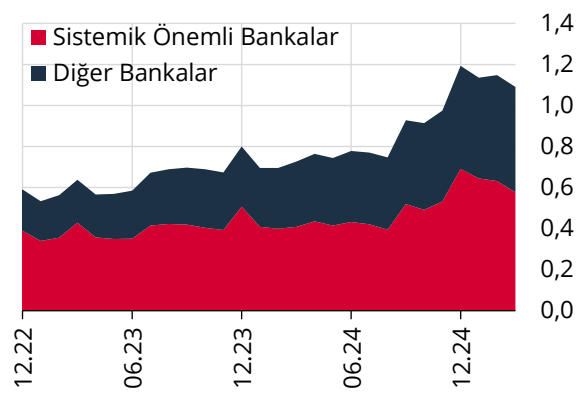
Kaynak: BDDK, TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Hisse senedi ihraç primleri, ödenmiş sermayeye dâhil edilmiştir. Diğer, genel karşılıklar ağırlıklı olmak üzere diğer özkaynak kalemlerinden oluşmaktadır.

Bankalar yasal sınırın üzerinde sermaye tamponu bulundurmaya devam etmektedir.

2024 yılının son çeyreğinde bankaların hem fazla sermaye tutarı hem de fazla sermayenin risk ağırlıklı varlıklara oranı artmış, bu gelişmede kredi verme iştahının yanı sıra kur ve faiz gelişmeleri, bireysel ve ticari kredi risk ağırlıklarının uluslararası standartlara uygun olarak düşürülmesi etkili olmuştur. 2025 yılı ilk çeyreğinde ise bahse konu göstergeler risklerin hesaplanmasında kullanılan döviz kuru seviyesinin yükselmesinin de etkisiyle gerileme gözlemlenmiştir (Grafik IV.4.18 ve 19). Fazla sermaye, bankaların kısa ve orta vadede gerçekleşebilecek risk ve şokları karşılama kapasitelerini artırırken, ekonominin yavaşlama ve daralma dönemlerinde bankaların hanehalkı ve firmalara istikrarlı bir şekilde kredi sağlamasına katkı sunmaktadır. Bankaların zarar karşılama kapasitesi sermaye tamponlarının yanı sıra ihtiyari olarak ayrılan 60 milyar TL düzeyindeki serbest karşılıklar ile de desteklenmektedir.

Grafik IV.4.18: Bankaların Fazla Sermaye Tamponu (%)**Grafik IV.4.19: Bankaların Fazla Sermaye Tamponu (Trilyon TL)**

Kaynak: BDDK, TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: BDDK geçici önlemleri hariç SYR'ler kullanılmıştır. Fazla sermaye tamponları hesaplanırken yüzde 8 yasal sınıra ilaveten sistemik önemli banka tamponu, sermaye koruma tamponu, bankaya özgü döngüsel sermaye tamponu da dikkate alınmıştır. Kesikli çizgi 2014-2022 yılları ortalamasını ifade etmektedir.

Kutu IV.5: Finansal Piyasaların Etkin İşleyişine Yönelik Atılan Adımlar

Makro finansal istikrarı güçlendirmek ve piyasa mekanizmalarının işlevselliğine katkıda bulunmak amacıyla mevcut Rapor döneminde uygulamaya konulan tedbirler ve politika adımları bu kutuda ana başlıklar altında özetlenmektedir.

Tablo IV.5.1: Finansal Piyasalara Yönelik Başlıca Tedbir ve Düzenlemeler

1. Politika Faiz Oranı ve Merkez Bankası Likidite Yönetimi

Duyuru /Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
05.12.2024	Açık Piyasa, Bankalararası Para Piyasası ve Döviz Piyasası işlemlerinde geçerli olan TÜFE'ye endeksli DİBS ve kira sertifikalarının iskonto oranı yüzde 80'den yüzde 30'a indirilmiştir.
13.12.2024	Teminat döviz depo alım faiz oranı Euro için tüm vadelerde yüzde 3,50'den yüzde 3,25'e düşürülmüştür.
19.12.2024	Teminat döviz depo alım faiz oranı ABD doları için tüm vadelerde yüzde 4,75'ten yüzde 4,50'ye, ihbarlı döviz mevduat hesaplarında tesis edilmesi gereken zorunlu karşılık tutarından fazla tesis edilen tutara ödenen faiz oranı yüzde 3,75'ten yüzde 3,50'ye düşürülmüştür.
26.12.2024	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 50'den yüzde 47,5'e indirilmiştir.
26.12.2024	İhracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredilerinde toplam faiz maliyeti yüzde 29,93'e düşürülmüştür.
23.01.2025	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 47,5'ten yüzde 45'e indirilmiştir.
31.01.2025	Teminat döviz depo alım faiz oranı Euro için tüm vadelerde yüzde 3,25'ten yüzde 2,75'e ABD doları için tüm vadelerde yüzde 4,50'den yüzde 4,25'e, ihbarlı döviz mevduat hesaplarında tesis edilmesi gereken zorunlu karşılık tutarından fazla tesis edilen tutara ödenen faiz oranı yüzde 3,50'den yüzde 3,00'e düşürülmüştür.
06.03.2025	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 45'ten yüzde 42,5'e indirilmiştir.
12.03.2025	Teminat döviz depo alım faiz oranı Euro için tüm vadelerde yüzde 2,75'ten yüzde 2,50'ye düşürülmüştür.
20.03.2025	Döviz piyasasının sağlıklı çalışması, döviz kurlarında gözlenebilecek oynaklıkların engellenmesi ve döviz likiditesinin dengelenmesi amacıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Türk lirası uzlaşmalı vadeli döviz satım işlemlerine başlanmıştır.
20.03.2025	Merkez Bankası gecelik vadede borç verme faiz oranı yüzde 46'ya yükseltilmiştir. 1 hafta vadeli repo ihalelerine bir süreliğine ara verilmiştir. 8 hafta vadeli TL depo alım ihaleleri düzenlenmeye başlanmıştır.
21.03.2025	Merkez Bankası, vadesi 91 güne kadar likidite senetleri ihraç etmeye başlamıştır.
17.04.2025	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 42,5'ten yüzde 46'ya, gecelik vadede borç verme faiz oranı yüzde 46'dan yüzde 49'a, gecelik vadede borçlanma faiz oranı ise yüzde 41'den yüzde 44,5'e yükseltilmiştir.
17.04.2025	20 Mart 2025 tarihinde ara verilen bir hafta vadeli repo ihalelerine tekrar başlanmasına karar verilmiştir.
22.04.2025	Teminat döviz depo alım faiz oranı Euro için tüm vadelerde yüzde 2,50'den yüzde 2,25'e düşürülmüştür.

2. Zorunlu Karşılıklar

Duyuru/Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
19.12.2024	Yurt dışından sağlanan 6 aydan uzun vadeli yabancı para yükümlülükler için zorunlu karşılık oranının yüzde 0 uygulanmasına ilişkin süre 2025 yılı sonuna kadar uzatılmış ve kapsam 1 yıldan uzun vadeli mevduat/katılım fonu dışı yükümlülükleri içerecek şekilde daraltılmıştır.
20.12.2024	- KKM'nin TL'ye geçişine ve yenilenmesine ilişkin toplam hedef yüzde 70'ten yüzde 60'a indirilmiştir. - Yeni açılan ve yenilenecek olan KKM hesapları için tesis edilmesi gereken zorunlu karşılıklara faiz/telafi ödemesi uygulaması sonlandırılmıştır.
04.01.2025	Kredi büyümesine dayalı zorunlu karşılık uygulamasında; - Yabancı para krediler için yüzde 1,5 olan aylık büyüme sınırı yüzde 1'e indirilmiştir. - Türk lirası ticari kredilerde yüzde 2 olan aylık büyüme sınırı, KOBİ kredileri için yüzde 2,5 ve diğer ticari krediler için yüzde 1,5 olarak farklılaştırılmıştır. - KOBİ'lere, KOSGEB desteğiyle veya uluslararası kalkınma finansmanı kuruluşlarından sağlanan kaynaklarla sürdürülebilirlik kapsamında kullandırılan Türk lirası krediler kredi büyüme sınırından muaf tutulmuştur. - Kredi büyüme sınırı uygulamasından istisna tutulan deprem bölgesine kullandırılan kredilerin kapsamı daraltılmıştır.
04.02.2025	Bankaların 1 yıla kadar (1 yıl dâhil) vadeli Türk lirası cinsi yükümlülüklerinden; - Yurt dışı repo işlemlerinden sağlanan fonlar, - Yurt dışından kullanılan krediler ve - Yurt dışı bankalar mevduatı/katılım fonu için zorunlu karşılık oranı yüzde 8'den yüzde 12'ye yükseltilmiştir.
15.02.2025	Tüzel kişi KKM hesapları, KKM'nin TL'ye geçişine ve yenilenmesine ilişkin hedeflerden çıkarılmıştır.
01.03.2025	Kredi büyümesine dayalı zorunlu karşılık uygulamasında; - Yabancı para krediler için yüzde 1 olan aylık büyüme sınırı yüzde 0,5'e indirilmiştir. - Yabancı para cinsinden kredi büyümesi uygulamasından istisna tutulan; deprem bölgesine kullandırılan krediler istisna kapsamından çıkarılmış, yatırım kredilerinin kapsamı ise sadece makine ve teçhizat alımı ile sınırlandırılmıştır.
27.03.2025	KKM'den TL'ye geçiş oranı hedefi ve gerçek kişi TL payı hedefinin bir dönem için geçici olarak uygulanmamasına karar verilmiştir.
28.03.2025	Kredi büyümesine dayalı zorunlu karşılık uygulamasında tüketicilere kullandırılan ihtiyaç kredilerinde istisna tutulan kredili mevduat hesabı kredilerinden üçten fazla taksitli olanlar (eğitim ve öğrenim ücretleri hariç) kredi büyümesi sınırlarına dahil edilmiştir.
11.04.2025	- Türk lirası yükümlülükler için tesis edilmesi gereken zorunlu karşılıkların bloke tesis oranı 10 puan artırılmıştır. - KKM'den TL'ye geçiş oranı hedefinin geçici olarak uygulanmaması kararı bir dönem daha uzatılmıştır.
26.04.2025	TL mevduat için tesis edilen zorunlu karşılıklara politika faizinin yüzde 84'ü yerine TCMB ağırlıklı ortalama fonlama maliyetinin (AOFM) yüzde 84'ü oranında faiz veya telafi ödemesi yapılmasına karar verilmiştir.
03.05.2025	- Yabancı para mevduat için zorunlu karşılık oranları tüm vadelerde 200 baz puan artırılmıştır. - Yurt içi yerleşiklerle yapılan 1 yıla kadar vadeli yabancı para cinsinden repo işlemlerinden sağlanan fonlar için zorunlu karşılık oranı 400 baz puan artırılmış ve hesaplama yönteminde değişiklik yapılmıştır.

	- Tüzel kişi TL mevduat payı yüzde 60'ın altında olan bankalara, ilgili pay için aylık 0,3 puan artış hedefi getirilmiştir. - TL mevduat için tesis edilen zorunlu karşılıklara TCMB AOFM'nin yüzde 84'ü yerine yüzde 86'sı oranında faiz veya telafi ödemesi yapılmasına karar verilmiştir.
10.05.2025	KKM'den TL'ye geçiş oranı hedefinin geçici olarak uygulanmaması kararı bir dönem daha uzatılmıştır.
24.05.2025	Türk lirası cinsi yurt dışı repo işlemlerinden sağlanan fonlar ve yurt dışından kullanılan krediler için 1 yıla kadar vadede yüzde 12 olan zorunlu karşılık oranı vadeye göre farklılaştırılarak; - 1 aya kadar vadede yüzde 18'e, - 3 aya kadar vadede yüzde 14'e yükseltilmiştir.

3. Reeskont Kredileri ve Döviz Kazandırıcı Hizmetler

Duyuru/Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
13.12.2024	IGE ve KGF kefaletli firmalara yabancı para üzerinden ihracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredisi kullandırım imkânı sunulmuştur.
26.12.2024	İhracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredisi iskonto oranı hesaplama formülü güncellenerek krediler daha uygun maliyetlerle ihracatçıların kullanımına sunulmuştur.
03.05.2025	İhracat bedellerinin Merkez Bankasına asgari satış oranının 31 Temmuz 2025 tarihine kadar yüzde 35 olarak uygulanması kararlaştırılmıştır.
03.05.2025	Firmaların ihracat bedeli dövizlerinin TL'ye dönüşümünün desteklenmesi uygulaması kapsamında sağlanan döviz dönüşüm desteği oranı 31 Temmuz 2025 tarihine kadar yüzde 3'e yükseltilmiştir.

4. Mevduat / Katılım Fonları ve Ödeme Sistemleri

Duyuru/Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
20.12.2024	KKM hesapları için belirlenen asgari faiz oranı politika faizinin yüzde 70'inden yüzde 50'sine düşürülmüştür.
20.01.2025	Döviz ve altın dönüşümlü KKM hesaplarında 6 ve 12 ay vadeli hesap açma ve yenileme işlemleri sonlandırılmıştır.
24.01.2025	2024 yılından bu yana bireysel kullanıcılar tarafından kullanılan FAST Ödeme İste Katman Servisi, kurumsal kullanıcılar tarafından da kullanılabilir şekilde güncellenmiştir.
15.02.2025	Tüm KKM hesaplarında (YUVAM hesapları dâhil) tüzel kişilerin hesap açma ve yenileme işlemleri sonlandırılmıştır.

5. Kredi ve Alacakların Sınıflandırılması ve Yasal Rasyo Sınırlamaları

Duyuru/Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
05.12.2024	Cep telefonu alımı için kullanılan tüketici kredilerinde; - Fiyatı 20.000 TL ve altında olan cep telefonları için vade sınırı 12 ay, fiyatı 20.000 TL'nin üzerinde olan cep telefonları için vade sınırı 3 ay olarak belirlenmiştir. - "Yenilenmiş ürün" niteliğinde olan cep telefonları için vade sınırı fiyatı 25.000 TL ve altında olanlar için 12 ay, fiyatı 25.000 TL üzerinde olanlar için 3 ay olarak belirlenmiştir.
19.12.2024	- Ticari nitelikteki nakdi kredilerde sermaye yeterliliği standart oranlarının hesaplanmasına ilişkin geçici uygulama sonlandırılarak risk ağırlıkları Basel düzenlemeleri seviyesine getirilmiştir. - 1 Ocak 2025 tarihinden itibaren uygulanmak üzere, kredi riskine esas tutar hesaplamasında kullanılan düzenleme kuru 28 Haziran 2024 tarihli TCMB döviz alış kuru olarak güncellenmiştir.

13.02.2025	Tüketici kredilerine ilişkin genel vade sınırı; - 36 aya kadar vadeli kredilerde 50.000 TL olan azami kredi tutarı 125.000 TL, - 24 aya kadar vadeli kredilerde 50.000 – 100.000 TL olan azami kredi tutarı 125.000 – 250.000 TL, - 12 aya kadar vadeli kredilerde 100.000 TL olan azami kredi tutarı 250.000 TL olarak güncellenmiştir. Ayrıca, kredilerin yeniden yapılandırılmasında aynı vade sınırlarının uygulanmasına karar verilmiştir.
06.03.2025	Kurumlar Vergisi Kanununun Geçici 12 nci maddesi kapsamına giren mükellefler tarafından üretilen elektrik motorlu taşıtlar için kullanılan kredilerde nihai fatura değerine göre belirlenen kredi vade sınırları ve kredi değer oranlarına ilişkin sınırlar asgari 2.500.000 TL azami 7.500.000 TL olarak güncellenmiştir.
13.03.2025	Kalkınma ve yatırım bankalarının kullanılabilecekleri kredilerin risk tutarı toplamının ana sermayeye oranına ilişkin sınırlar belirlenmiştir.
6. Diğer Düzenlemeler	
Duyuru/Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
01.02.2025	Türk lirası mevduat faizi ve benzeri gelirler için indirimli stopaj oranı uygulamasında süre uzatımı yapılmamış ve genel tevkifat oranlarına dönmüştür. Bu kapsamda mevduattan elde edilen faiz ve katılım hesaplarından elde edilen kâr paylarına uygulanan stopaj oranlarının; - Vadesi 6 aya kadar vadeli hesaplarda yüzde 10'dan yüzde 15'e, 1 yıla kadar vadeli hesaplarda yüzde 7,5'den yüzde 12'ye, 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda yüzde 5'den yüzde 10'a yükseltilmesine, - Vadesi 6 aya kadar vadeli KKM hesaplarında yüzde 10'dan yüzde 15'e; 1 yıla kadar vadeli KKM hesaplarında yüzde 7,5'den yüzde 12'ye yükseltilmesine, 1 yıldan uzun vadeli KKM hesaplarında yüzde 5'den yüzde 10'a yükseltilmesine, Bankalar tarafından ihraç edilen tahvil ve bonolardan elde edilen gelirler ve fon kullanıcısının bu bankalar olduğu kira sertifikalarından elde edilen gelirlere uygulanan stopaj oranlarının; - Vadesi 6 aya kadar olanlara sağlanan gelirlerde yüzde 10'dan yüzde 15'e, 1 yıla kadar olanlara sağlanan gelirlerde yüzde 7,5'den yüzde 15'e, vadesi 1 yıldan uzun olanlara sağlanan gelirlerde yüzde 5'den yüzde 10'a yükseltilmesine, - 6 aydan az süreyle elde tutulanların elden çıkarılmasından doğan kazançlarda yüzde 10'dan yüzde 15'e, 1 yıldan az süreyle elde tutulanların elden çıkarılmasından doğan kazançlarda yüzde 7,5'den yüzde 15'e, 1 yıldan fazla süreyle elde tutulanların elden çıkarılmasından doğan kazançlarda yüzde 5'den yüzde 10'a yükseltilmesine, İpotek finansmanı kuruluşları tarafından ihraç edilen varlığa dayalı menkul kıymetler, ipoteğe dayalı menkul kıymetler, ipotek teminatlı menkul kıymetler ve varlık teminatlı menkul kıymetlerden elde edilen gelir ve kazançlara uygulanan stopaj oranlarının; - İlgili menkul kıymetin vadesi 365 günden az olanlarda yüzde 7,5'ten yüzde 15'e, ilgili menkul kıymetin vadesi 365 gün ve daha fazla olanlarda yüzde 7,5'ten yüzde 10'a yükseltilmesine Yatırım fonu katılma belgelerinden sağlanan kazançlarda stopaj oranının yüzde 10'dan yüzde 15'e yükseltilmesine karar verilmiştir.
17.04.2025	Bankalar ve finansal kuruluşlar dışındaki şirketlerin kredi derecelendirme zorunluluğuna ilişkin 500 milyon TL olarak belirlenmiş olan kredi dâhil bankacılık sektöründeki toplam riski alt sınırının 750 milyon TL olarak güncellenmesine karar verilmiştir.

Kısaltma Listesi

ABD	Amerika Birleşik Devletleri	GUD DKG	Gerçeğe Uygun Değer Farkı
AOFM	Ağırlıklı Ortalama Fonlama Maliyeti	GUD K/Z	Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Zarara Yansıtılan
API	Açık Piyasa İşlemleri	GÜ	Gelişmiş Ülkeler
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu	HO	Hareketli Ortalama
BDFK	Banka Dışı Finansal Kuruluşlar	HHO	Haftalık Hareketli Ortalama
BES	Bireysel Emeklilik Sistemi	IFSB	İslami Finansal Hizmetler Kurulu
BIS	Uluslararası Ödemeler Bankası	IIF	Uluslararası Finans Enstitüsü
BİST	Borsa İstanbul	IILM	Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Kuruluşu
BKK	Bireysel Kredi Kartı	IMF	Uluslararası Para Fonu
Bkz.	Bakınız	İGE	İhracatı Geliştirme
BP	Baz Puan	İME	İnşaat Maliyet Endeksi
CDS	Kredi Temerrüt Takası	KK	Kredi Kartı
DBS	Devlet Borçlanma Senetleri	KM	Kredinin Mevduata Oranı
DDM	Döviz Dönüşümlü Mevduat	KAP	Kamuyu Aydınlatma Platformu
DEK	Döviz Endeksli Krediler	KEA	Kur Etkisinden Arındırılmış
DİBS	Devlet İç Borçlanma Senetleri	KFE	Konut Fiyat Endeksi
ECB	Avrupa Merkez Bankası	KGF	Kredi Garanti Fonu
EGM	Emeklilik Gözetim Merkezi	KKM	Kur Korumalı Mevduat
EVDS	Elektronik Veri Dağıtım Sistemi	KMH	Kredili Mevduat Hesabı
FAO	Gıda ve Tarım Örgütü	KRET	Kredi Riskine Esas Tutar
FAST	Fonların Anlık ve Sürekli Transferi	KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
FAVÖK	Faiz Amortisman Vergi Öncesi Kâr	KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
FED	ABD Merkez Bankası	KYB	Kalkınma ve Yatırım Bankaları
FGKO	Finansman Gideri Karşılama Oranı	KV	Kısa Vadeli
FRED	ABD Merkez Bankası Ekonomik Verileri	LIBOR	Londra Bankalararası Faiz Oranı
GHO	Günlük Hareketli Ortalama	LKO	Likidite Karşılama Oranı
GİB	Gelir İdaresi Başkanlığı	MDC	Menkul Değer Cüzdanı
GOÜ	Gelişmekte Olan Ülkeler	MKK	Merkezi Kayıt Kuruluşu
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla	NACE	Avrupa Topluluğu'nda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiksel Sınıflandırması
GUD	Gerçeğe Uygun Değer		

ODMD	Otomotiv Distribütörleri ve Mobilite Derneği	Vb.	Ve benzeri
OKS	Otomatik Katılım Sistemi	Vd.	Ve diğerleri
Ort.	Ortalama	VIX	Şikago Opsiyon Borsası Volatilite Endeksi
Oto.	Otomobil	VYŞ	Varlık Yönetim Şirketleri
PPF	Para Piyasası Fonu	YP	Yabancı Para
PPK	Para Politikası Kurulu	YPNGP	Yabancı Para Net Genel Pozisyonu
PRET	Piyasa Riskine Esas Tutar	YUVAM	Yurt Dışında Yerleşik Vatandaşlar Mevduat ve Katılım Sistemi
SBB	Sermaye Benzeri Borçlanma	ZK	Zorunlu Karşılık
SFİ	Sistemin Fonlama İhtiyacı		
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu		
SOFR	Teminatlı Gecelik Finansman Oranı		
Sol E.	Sol Eksen		
S&P	Standard & Poor's		
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu		
SYR	Sermaye Yeterlilik Rasyosu		
TBB RM	Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi		
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti		
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası		
TEFAS	Türkiye Elektronik Fon Alım Satım Platformu		
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları		
TİP	Taahhütlü İşlemler Pazarı		
TGA	Tahsili Gecikmiş Alacak		
TL	Türk Lirası		
TLREF	Türk Lirası Gecelik Referans Faiz Oranı		
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu		
TOKİ	Toplu Konut İdaresi		
TPP	Takasbank Para Piyasası		
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu		
TÜFE	Tüketici Fiyat Endeksi		
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu		
UIP	Açık Faiz Oranı Paritesi		